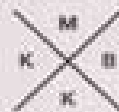

УБІК

ФІЛІП К. ДІК

Розчинний «УБік»

*має свіжий аромат справжньої,
щойно звареної кави.*

*Ваш чоловік скаже: «Боже, Саллі,
я завжди думав, що ти не вмієш
готувати каву. Але це щось
неймовірне!» Безпечний, якщо
вживати згідно з інструкцією.*

Філіп К. Дік

УБІК

ФІЛІП К. ДІК

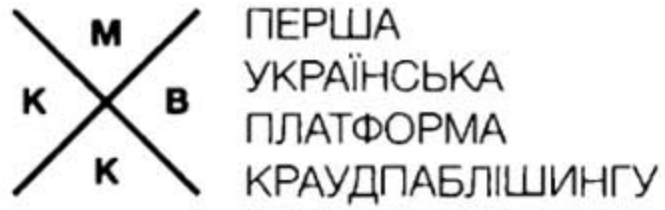
Розчинний «УБік»

має свіжий аромат справжньої,
щойно звареної кави.

Ваш чоловік скаже: «Боже, Саллі,
я завжди думав, що ти не вмієш
готувати каву. Але це щось
неймовірне!» Безпечний, якщо
вживати згідно з інструкцією.

Філіп К. Дік

Видаймо наші улюблені книжки разом!

WWW.KOMUBOOK.COM.UA

Філіп К

Дік. Убік

Philip K. Dick

UBIK

A NOVEL

Філіп К. Дік

УБІК

РОМАН

Переклад з англійської

Ірини Гаврилюк

Видавництво «Комубук»

Київ — 2019

Присвячую Тоні Ваучеру

Розділ 1

Друзі, час трохи підчистити полиці — ми оголошуємо розпродаж усіх наших безшумних електронних «Убіків». Так, ми віддаємо їх майже за безцінь. І пам'ятайте: кожен «Убік» на нашому складі використовувався лише згідно з інструкцією.

О третій тридцять ранку 5 червня 1992 року головний телепат Сонячної системи зник із карти в нью-йоркській штаб-квартирі «Ранситер і компаньйони». Це викликало шквал відеодзвінків. За останні два місяці організація Ранситера втратила слід надто багатьох псі Голліса, тож це останнє зникнення не можна було ігнорувати.

— Містере Ранситер? Пробачте, що турбую, — технік, відповідальний за роботу нічної зміни у відділі стеження, нервово прокашлявся, коли масивна, неохайна голова Глена Ранситера підпливла до екрана відеофона. — Ми отримали цю звістку від одного з наших інерціалів. Хвилинку, зараз погляну. — Він попорпався у безладній купі касет магнітофона, який записував вхідні повідомлення. — Нам про це доповіла міс Дорн. Як ви, можливо, пригадуєте, вона стежила за ним до Грін Рівера, штат Юта, де...

Ранситер сонно пробурмотів:

— Хто? Не можу ж я весь час пам'ятати, хто за яким телепатом чи ясновидцем стежить.

Він пригладив рукою своє сиве, скуйовджене, схоже на дріт волосся:

— Пропустіть решту подробиць і скажіть, хто з псі Голліса зник цього разу?

— С. Доул Меліпоун, — відповів технік.

— Що? Меліпоун зник? Ви жартуєте?

— Ні, цілком серйозно, — запевнив технік. — Еді Дорн і двоє інших інерціалів стежили за ним до мотелю «Узи різноманітного еротичного

досвіду» — це така підземна шістдесятикімнатна споруда для бізнесменів і їхніх шльондр, які хочуть усамітнитись. Еді та її колеги не думали, що Меліпоун був активним, але про всяк випадок ми відправили туди одного з наших телепатів, містера Джі Джі Ешвуда, щоб прочитати його думки. Ешвуд виявив, що той захищений шифрувальним екраном, тож він нічого не зміг зробити, тому повернувся у Топіку, штат Канзас, де наразі вишукує нові таланти.

Ранситер, уже трохи прокинувшись, підпалив цигарку. Він сидів похмурий, обіпершись підборіддям на руку; дим повільно повз екраном з його боку двоканальної системи відеозв'язку.

— А ви впевнені, що то був Меліпоун? Схоже, ніхто не знає, який він на вигляд. Ймовірно, Меліпоун щомісяця використовує нову фізіономічну матрицю. Що там у нього з полем?

— Ми попросили Джо Чипа виміряти магнітуду й мінітуду поля в мотелі. Чип стверджує, що зареєстрував максимум 68,2 одиниці телепатичної аури. З усіх відомих телепатів на це здатен лише Меліпоун. Тож саме там ми й позначили його прапорцем на карті. А тепер він, тобто прапорець, зник,— закінчив технік.

— А на підлозі ви дивилися? Чи за картою?

— Зник електронний прапорець. Людини, яку він позначав, уже немає на Землі і, як ми розуміємо, на планетах-колоніях також.

— Я пораджуся зі своєю покійною дружиною — відповів Ранситер.

— Посеред ночі? Мораторіуми зараз зачинені.

— Не у Швейцарії, — сказав Ранситер, вичавлюючи з себе посмішку, так немов його постаріле горло було геть закладене якоюсь огидною рідиною. — Добраніч.

Зв'язок обірвався.

Як власник мораторіуму «Любі браття», Герберт Шьонгайт фон Фогельзанг, звісно, завжди приходив на роботу раніше за своїх працівників. У цей час, коли прохолодна, лунка будівля лише починала прокидатися, схвильований, схожий на клерка, чоловік у затемнених окулярах, одягнений у куртку зі смугастого хутра й жовті гостроносі черевики, чекав біля стійки адміністратора, стиснувши у руці корінець квитанції. Безумовно, він прийшов привітати родичів зі святом. День Воскресіння — час загального вшанування напівживих — був уже на носі, й незабаром мала розпочатися передсвяткова лихоманка.

— Добридень, сер, — люб'язно посміхнувся Герберт. — Я подбаю про вас особисто.

— Йдеться про літню леді,— сказав відвідувач.— Близько вісімдесяти років, дуже маленька, тіло сильно зсохлося. Це моя бабуся.

— Я миттю, — Герберт попрямував до холодильних блоків, щоб знайти номер 3054039-в.

Відшукавши необхідний контейнер, він уважно проглянув прикріплений звіт про завантаження. У жінки лишалося п'ятнадцять днів напівжиття. «Небагато», — подумав він, автоматично під'єднуючи портативний протофазоновий підсилювач до прозорого пластмасового корпусу. Відтак він налаштував його на відповідну частоту та прислухався, намагаючись вловити прояви мозкової діяльності.

З динаміка долинув слабкий голос:

— ...а тоді Тіллі підвернула ногу. Ми вже боялися, що вона ніколи не одужає. А вона, дурненька, хотіла одразу ж ходити...

Задоволений, Герберт вимкнув підсилювач і доручив одному з працівників перемістити контейнер 3054039-в до переговорної зали, де клієнт матиме змогу поговорити зі старенькою.

— Ви ж її перевірили? — запитав відвідувач, відраховуючи необхідну суму посередів.

— Особисто, — відповів Герберт. — Функціонує просто чудово.

Він швидко активував кілька перемикачів і відійшов убік:

— Щасливого Дня Воскресіння, сер.

— Дякую, — клієнт сів перед контейнером, від замороженої оболонки якого піднімалася пара. Чоловік притис навушник до вуха й рішуче заговорив у мікрофон:

— Флоро, люба, ти мене чуєш? Здається, я тебе чую. Флоро?

«Коли я помру, — сказав собі Герберт Шьонгайт фон Фогельзанг,— то попрошу нащадків повертати мене до життя раз на сто років. Так я зможу спостерігати за долею людства». Але така примха влетить їм у добру копійку, і він знав, чим це закінчиться. Рано чи пізно вони обуряться, витягнуть його тіло з криогенної камери і — не дай боже — поховають.

— Поховання — це варварство,— пробурмотів Герберт, — залишки нашої примітивної культури.

— Так, сер, — погодилася з ним секретарка, яка сиділа за друкарською машинкою.

У переговорній залі декілька клієнтів уже спілкувалися зі своїми напівживими родичами — у зачарованому прислуханні, на відстані одне від одного, кожен поряд зі своїм контейнером. То було погідне видовище — віряни, що регулярно приходили віддати шану рідним. Вони переказували вітання, ділилися новинами про зовнішній світ, розраджували сумовитих напівживих у ці короткі періоди мозкової діяльності. І всі платили Герберту Шьонгайту фон Фогельзангу. Керування мораторіумом було прибутковою справою.

— Схоже, мій батько дещо кволий,— промовив молодик, звертаючись до Герберта. — Маєте хвилинку, щоб його перевірити? Буду дуже вдячний.

— Звісно,— відповів Герберт, супроводжуючи клієнта до його покійного родича.

Звіт про завантаження показував, що чоловікові лишалося всього кілька днів. Це пояснювало ослаблення церебральної діяльності. І все ж... Герберт додав потужності на протофазоновому підсилювачі, й голос напівживого у навушнику став трохи гучнішим. «Це майже кінець»,— подумав Герберт. Він помітив, що син не хотів бачити звіту про завантаження, і йому було насправді байдуже, що зв'язок із батьком врешті згасає. Тож Герберт нічого не сказав. Просто подався геть, залишивши їх наодинці. Навіщо говорити йому, що, мабуть, він приходить сюди востаннє? У будь-якому разі чоловік незабаром і сам про це довідається.

Позаду мораторіуму, на завантажувальній платформі, з'явилася вантажівка. З неї зіскочили двоє чоловіків, одягнених у знайому блакитну уніформу. «Доставка і зберігання від *Atlas Interplan*»,— зауважив Герберт. Привезли нового напівживого, який щойно помер, або ж забирають того, чий термін закінчився. Не кваплячись, Герберт вирушив до них, щоб наглянути за процесом, однак його покликкала секретарка:

— Гер Шьонгайт фон Фогельзанг, пробачте, що перериваю ваші роздуми, але один клієнт просить допомогти активізувати його родича. — Надаючи своєму голосу особливого звучання, вона додала: — Це містер Глен Ранситер, який щойно прибув сюди аж із Північноамериканської Конфедерації.

До Герберта жвавою енергійною ходою наближався високий літній чоловік із великими руками. Він був одягнений у різнобарвний

дакроновий костюм, плетений камербанд і яскраво вифарбовану з країв марлеву краватку. Його масивна, як у вгодованого kota, голова випиналася вперед, коли він вглядався у вас своїми трохи банькатими, круглими та лагідними, надзвичайно спостережливими очима. На обличчі Ранситера застиг вираз професійної привітності, меткої зосередженості, яку спершу він спрямував на Герберта, проте майже одразу його погляд ковзнув в інший бік, так ніби Ранситер уже міркував про справи, що чекали попереду.

— Як там Елла? — голос Ранситера був настільки гучним, що здавався електронно підсиленим. — Готові «підрихтувати» її для розмови? У свої двадцять вона має бути в кращій формі, ніж ми з вами.

Він засміявся, але його сміх мав у собі щось абстрактне. Ранситер завжди посміхався і хихотів, його голос завжди гучно гримів, проте насправді він нікого не помічав. Йому було до всіх байдуже — лише його тіло посміхалося, кивало й тиснуло руки. Ніщо не зворушувало його дух, який перебував десь далеко. Байдужий, але люб'язний, Ранситер повів Герберта за собою, розмашисто крокуючи до холодильних блоків, де спочивали напівживі, включно з його дружиною.

— Давненько ви не заходили, містере Ранситер — зауважив Герберт. Він не міг пригадати дату на звіті про завантаження місис Ранситер, скільки напівжиття їй лишалось.

Ранситер, прихопивши Герберта за пояс своєю широчезною рукою, немов закликаючи того рухатися швидше, сказав:

— Настав вкрай важливий момент, Фогельзангу. Ми з партнерами натрапили на щось, що виходить за межі будь-якого раціонального розуміння. Поки я не можу нічого розголошувати, проте ми думаємо, що стан справ невтішний, хоча й не безнадійний. Та ми не впадаємо у відчай. Де Елла? — він зупинився й квапливо озирнувся навкруги.

— Я доставлю її до переговорної зали, — відповів Герберт. — Відвідувачам заборонено заходити до холодильних блоків. Маєте з собою номерне посвідчення?

— О Боже, ні. Загубив його кілька місяців тому. Але ж ви знаєте мою дружину, зможете знайти. Елла Ранситер, близько двадцяти років, брюнетка з карими очима, — він нетерпляче роззирнувся. — Куди ви перенесли залу? Здається, раніше знайти її було нескладно.

— Проведіть Містера Ранситера до переговорної зали, — наказав Герберт одному зі службовців, який саме тинявся неподалік: хотів побачити, як виглядає всесвітньовідомий власник організації, що протидіяла псі.

Зазирнувши до зали, Ранситер із відразою мовив:

— Забагато людей. Я не можу там розмовляти з Еллою,— він рушив за Гербертом, який саме прямував до відділу, де зберігалися досьє.

— Містере фон Фогельзанг, — мовив Ранситер, наздогнавши його і знову поклавши свою велику лапу на плече чоловіка. Герберт відчув вагу його руки, її переконливу силу. — Чи не знайдеться тут більш приватної місцини для конфіденційної розмови? «Ранситер і компаньйони» поки не готові розкрити перед усім світом те, що я мушу обговорити з дружиною.

Заскочений раптовою появою і наполегливістю голосу Ранситера, Герберт сам не стямився, як швидко пробурмотів:

— Сер, я доставлю місіс Ранситер в один із кабінетів.

Герберту було цікаво, що ж трапилось, що змусило цього чоловіка покинути свої володіння й такої пізньої години здійснити паломництво до мораторіуму «Любі браття», щоб «підрихтувати» — як грубувато висловився Ранситер — його напівживу дружину для розмови. Він припускав, що йшлося про якісь ділові негаразди. Останнім часом телебачення й гомеозети були переповнені рекламою різноманітних організацій, що протидіяли псі, які безнастанно закликали до обачності. «Оберігайте вашу приватність»,— не вгаваючи лементували вони в усіх засобах інформації. «Чи не прослуховує хтось ваші думки? Чи й *справді* ви на самоті?» — тут йшлося про телепатів. За цим слідували нудотні страшилки про ясновидців: «Чи певні ви, що ваші дії не передбачає хтось, кого ви ніколи не зустрічали? З ким ви ніколи не захотіли б познайомитися й кого б нізащо не запросили до себе додому? Позбудьтеся тривоги, звернувшись до найближчої організації запобігання паранормальним втручанням, яка спершу з'ясує, чи й справді ви стали жертвою небажаного стеження. І якщо це підтвердиться, то, на ваше прохання, нейтралізує цей вплив. До того ж, за помірну ціну».

«Організація запобігання паранормальним втручанням». Термін йому подобався. У ньому була гідність і точність. Він знав про це з

власного досвіду: два роки тому, видаючи себе за звичайного співробітника, в мораторій проник якийсь телепат. Про його мотиви Герберт так і не довідався. Ймовірно, телепата цікавила конфіденційна інформація, яку обговорювали напівживі й ті, хто до них приходив, а, можливо, йшлося про якогось конкретного напівживого. Так чи інакше вистежувач із антипсі організації зафіксував телепатичне поле, й про це доповіли Герберту. Він підписав договір із однією з організацій, що протидіяли псі, і за мораторіумом закріпили антителипата, який відтоді перебував тут постійно. Телепата тоді так і не знайшли, але його втручання нейтралізували, як і обіцяли усі ті реклами. Зрештою, знешкоджений телепат вшився сам. Тепер мораторіум був вільний від псі, але для певності, що він таким і лишатиметься, антипсі організація щомісяця проводила перевірку закладу.

— Дуже дякую, містере Фогельзанг,— сказав Ранситер, крокуючи вслід за Гербертом крізь внутрішні приміщення, у яких працювали службовці, до порожнього офісу, де стояв запах затхлих непотрібних мікро-документів.

«Звісно, — задумливо розмірковував Герберт, — я повірив їм на слово, що сюди проник телепат. Як доказ вони показали мені запис, який їм вдалося зафіксувати. Можливо, вони підробили його у власній лабораторії. Я також повірив їм на слово, що потім телепат зник. Прийшов, пішов, а я заплатив дві тисячі поскредів. А що як ці організації запобігання — просто шахраї? Запевняють у необхідності своїх послуг, коли насправді її немає?»

Поринувши у такі роздуми, він знову рушив до відділу, де зберігалися документи. Цього разу Ранситер за ним не пішов. Натомість він гучно вовтузився, намагаючись вмотити своє масивне тіло на маленькому бідолашному стільці. Ранситер зітхнув, і раптом Герберту здалося, що цей великий літній чоловік стомився, попри свою звичну показну енергійність.

«Певно, коли досягаєш таких висот,— вирішив Герберт,— то мушиш поводитися відповідно, мушиш вдавати, що ти щось більше за пересічну людину з усіма її звичними слабкостями». Мабуть, у тілі Ранситера було не менше дюжини артифоргів — штучних органів, які імплантували у його фізіологічну систему, коли справжні вийшли з ладу. «Медична наука, — припустив він, — забезпечує матеріальну основу, а решту Ранситер досягає силою свого духу. Цікаво, скільки

йому років? Зараз це неможливо визначити на око, особливо, коли людині вже за дев'яносто».

— Міс Бізон, — звернувся він до секретарки, — з'ясуйте, де перебуває місіс Елла Ранситер, і принесіть мені її ідентифікаційний номер. Її потрібно доставити до офісу 2-А.

Він сів навпроти секретарки і раз чи двічі втягнув носом тютюн марки *Fribourg & Treyer*, тоді як міс Бізон взялася за відносно нескладну справу — відшукати дружину Глена Ранситера.

Розділ 2

Найкращий спосіб замовити пиво — це вигукнути «Убік». Зварене з відбірного хмелю на кришталеву чистій воді, воно повільно визрівало, щоб досягнути досконалого смаку. «Убік» — номер один у світі пива. Виготовляється лише у Клівленді.

В оповитому крижаною імлою прозорому контейнері лежала Елла Ранситер. Її очі були заплющені, а руки навіки застигли на півдорозі до незворушного обличчя. Минуло три роки, відколи Глен бачив Еллу, і, звісно ж, вона не змінилася. Тепер цього і не могло трапитися, принаймні у її фізичній подобі. Проте з кожним пробудженням до активного напівжиття, поверненням до мозкової діяльності, хай і дуже нетривалої, Елла потрохи вмирала. Від таких пульсуючих періодів активності залишок відведеного їй часу неухильно зменшувався.

Знаючи про це, Ранситер намагався не будити дружину частіше. Він міркував так: якщо це прискорює її смерть, то активувувати Еллу означає чинити проти неї гріх. Що ж до її власних побажань, які вони обговорювали ще до смерті Елли та під час перших побачень, коли її напівжиття ще тільки починалося, то тепер вони вже поставали в його пам'яті невиразно й розмито, і це було йому на руку. Так чи інакше, будучи вчетверо старшим за неї, Ранситер краще розумів, що піде їй на користь. Чого вона хотіла? Надалі очолювати разом із ним «Ранситер і компаньйони». Здається, щось на зразок цього. Що ж, він задовольняв це бажання. Наприклад, зараз. І шість чи сім разів у минулому. Він радився з нею щоразу, коли організація переживала кризу. Саме так він чинив і у цю мить.

— Клятий навушник, — бурчав Ранситер, прилаштувуючи пластиковий диск до вуха. — І мікрофон! Суцільні перешкоди природному спілкуванню!

Він нетерпляче вовтузився, намагаючись зручніше вмотитися на недоладному стільці, який принесли за розпорядженням Фогельзанга, чи як там його. Ранситер дивився, як Елла повертається до свідомості, і хотів, щоб це трапилося швидше. А потім, запанікувавши, подумав: «А раптом у неї нічого не вийде? Раптом вона надто виснажилася, а вони мені нічого про це не кажуть? Або й самі не здогадуються? Може, треба покликати того телепня Фогельзанга, нехай пояснить. Може, трапилося щось жахливе?»

Елла з її блідою шкірою мала гарний вигляд. Колись, коли її очі ще не були заплющеними, вони сяяли яскравою блакиттю. Але цього більше не буде: Ранситер міг говорити до неї й чути відповіді дружини, міг спілкуватися з нею... але він більше ніколи не побачить її очей, не побачить, як рухаються її губи. Вона не посміхнеться, коли він прийде. А коли піде — не плакатиме. «Чи воно того варте? — запитував він себе. — Чи це краще за старі часи, коли після завершення повноцінного життя люди одразу потрапляли до могили? Врешті, у певному сенсі, вона досі зі мною, — вирішив Ранситер. — Альтернатива — це небуття».

З навушника пролунали слова — повільні й непевні, думки, які йшли по колу, фрагменти загадкового сну, в якому вона зараз перебувала. «Що відчуває людина, — запитував він себе, — яка існує у стані напівжиття?» Він ніяк не міг збагнути цього з розповідей Елли; те, що складало основу напівжиття, сам цей досвід неможливо було передати. «Сила тяжіння, — якось сказала вона йому, — більше на тебе не діє, і ти починаєш линути кудись — усе далі й далі. Коли напівжиття закінчується, тебе, мабуть, виносить за межі Сонячної системи і ти линеш до зірок». Але вона теж не знала: лише розмірковувала й робила припущення. Однак вона не здавалася наляканою чи нещасною. І це його тішило.

— Привіт, Елло, — трохи незграбно промовив він у мікрофон.

— Ой, — пролунало у відповідь. Здається, вона була стривоженою. Але її обличчя, звісно ж, лишалося незворушним. Жодна рисочка на ньому не здригнулася. Він відвернувся.

— Привіт, Ілене, — промовила Елла з якимось дитячим подивом, приголомшена його присутністю. — Що... — вона завагалася. — Скільки часу минуло?

— Кілька років, — відповів він.

— Скажи мені, що відбувається.

— О Боже, — сказав Ранситер, — усе летить шкереберть, уся організація. Саме тому я прийшов. Адже ти хотіла брати участь у прийнятті найважливіших рішень. Бачить Бог, зараз саме така мить. Нам потрібна допомога, якийсь новий загальний підхід або, принаймні, щось, що зможе оновити нашу структуру з пошуку талантів.

— Мені снівся сон, — промовила Елла. — Я бачила червоне світло, ніби оповите імлюю — жакливе світло. І все ж я й далі рухалася до нього. Не могла спинитися.

— Так, — кивнув у відповідь Ранситер, — про це розповідається у «Бардо Тхедолі», Тибетській книзі мертвих. Ти згадуєш те, що читала: лікарі змусили тебе прочитати цю книжку, коли ти... — він завагався і врешті додав: — Помирала.

— Червоне, оповите імлюю світло — це погано, так? — запитала Елла.

— Так, його слід уникати, — він прокашлявся. — Послухай, у нас проблеми. Ти не заперечуватимеш, якщо я тобі про них розповім? Не хотів би тебе цим переобтяжувати, тому просто скажи, якщо ти надто втомлена чи тобі хочеться поговорити про щось інше.

— Це все так дивно. Здається, увесь цей час, відколи ти востаннє говорив зі мною, я перебувала у якомусь сні. Невже справді минуло два роки? Знаєш, Глене, що я думаю? Я думаю, що інші люди навколо мене... Схоже, ми поступово стаємо одним цілим. У багатьох моїх снах йдеться зовсім не про мене. Інколи я чоловік, часом — маленький хлопчик або стара гладка жінка з розширеними від варикозу венами... і я перебуваю у місцях, яких ніколи не бачила, і роблю те, що не має жодного сенсу.

— Що ж, як кажуть, ти прямуєш до нової утроби, щоб народитися знову. А те імлисте червоне світло — погана утроба, тримайся від неї подалі. То принизлива, нікчемна утроба. Мабуть, ти передчуваєш своє наступне життя абощо.

Він почувався безглуздо, коли говорив такі речі. Зазвичай Ранситер не мав релігійних переконань, однак досвід напівжиття був реальним і змусив усіх стати теологами.

— Слухай, — промовив він, переводячи розмову на інше, — дозволь я розповім тобі, що сталося і змусило мене прийти сюди та

потривожити твій спокій. Ми втратили слід С. Доула Меліпоуна.

Запала мовчанка, а тоді Елла засміялася.

— Хто чи що таке С. Доул Меліпоун? Звучить неймовірно.

Цей сміх із його таким знайомим неповторним теплом змусив Ранситера здригнутися. Він пам'ятав її сміх, хоча минуло вже стільки часу. Понад десять років Ранситер не чув, як вона сміється.

— Мабуть, ти забула, — сказав він.

— Я не забула, — відповіла Елла. — Я б ніколи не забула С. Доула Меліпоуна. Це що, гоббіт?

— Це головний телепат Реймонда Голліса. Щонайменше один із наших інерціалів завжди стежив за ним, відколи Джі Джі Ешвуд уперше його вистежив півтора року тому. Ми *ніколи* не втрачали Меліпоуна з поля зору, просто не могли собі цього дозволити. За потреби Меліпоун може генерувати пси-поле вдвічі більше за поле будь-якого співробітника Голліса. І Меліпоун лише один із цілої низки людей Голліса, які кудись зникли, — в усякому разі настільки, наскільки нам про це відомо. Наскільки це відомо всім організаціям запобігання, що входять до Асоціації. Тож я сказав собі: «Дідько, підумо я запитаю в Елли, що нам про все це думати і що з цим робити». Ти зазначала це у своєму заповіті, пам'ятаєш?

— Пам'ятаю, — однак вона звучала так, ніби говорила звідкись здаля. — Пустити більше реклами на телебаченні. Застережи людей. Скажи їм... — її голос завмер.

— Ця розмова наганяє на тебе нудьгу, — похмуро сказав Ранситер.

— Ні, я... — вона завагалася, і він відчув, як її знову відносить кудись у далечінь. — Вони всі телепати? — запитала вона, помовчавши.

— Переважно телепати та ясновидці. Їх немає на Землі, у цьому я певен. У нас дюжина інерціалів сидить без діла, бо пси, яких вони нейтралізували, щезли. А ще більше, значно більше, мене непокоїть те, що попит на анти-пси впав, чого і слід було чекати, враховуючи зникнення стількох пси. Та я знаю, що всі вони працюють над якимось одним проектом, принаймні, я так думаю. У кожному разі я в цьому певен. Хтось їх усіх найняв, однак тільки Голліс знає, хто це, а також де вони і з якою метою там перебувають.

Ранситер поринув у задумливу мовчанку. «Чим Елла могла тут зарадити?» — запитував він у себе. Замкнена у контейнері, ізольована

від світу крижаною стіною, вона знала лише те, що він їй розповів. Та все ж він завжди покладався на її особливу жіночу проникливість, мудрість, засновану не на знанні чи досвіді, а на чомусь вродженому. Поки Елла жила, він так і не зміг збагнути цієї її якості, а тепер, коли вона лежала у крижаній нерухомості,— й поготів. Інші жінки, з якими у нього були стосунки, відколи вона померла,— а їх було декілька — мали зовсім трохи цієї мудрості, якусь дрібку. Натяки на більший потенціал, який так і не розквітнув з такою силою, як в Еллі.

— Скажи мені, — мовила вона, — що за людина цей Меліпоун?

— Він навіжений.

— Працює за гроші? Чи з переконань? Мене завжди насторожує, коли вони впадають у цей свій псі-містицизм, відчуття мети й космічної ідентичності. Як у того жахливого Сарапіса. Пам'ятаєш його?

— Сарапіс більше не при справах. Подейкують, що Голліс звільнив його, бо той таємно організовував компанію, яка стала би конкурентом Голлісової. Його здав один із його ж ясновидців. Меліпоун для нас значно складніша проблема, ніж свого часу був Сарапіс. Коли він працює на повну, потрібно три наших інерціали, щоби збалансувати його поле, а це невигідно. Ми отримуємо — чи радше *отримували* — ту саму оплату, як і за роботу одного інерціала. Бо Асоціація тепер застосовує тарифну сітку, якої ми змушені дотримуватися.

З кожним роком Асоціація подобалася Ранситеру все менше. Вона стала його хронічною нав'язливою ідеєю — те, що з неї не було жодної користі, пов'язані з нею витрати. Її марнославство.

— Наскільки мені відомо, Меліпоун із тих псі, що працюють заради грошей. По-твоєму, це краще? Не так погано? — він чекав, однак вона не відповідала.

— Елло, — сказав він. Тиша. Він нервово озвався: — Агов, Елло, чуєш мене? Щось не так?

«О Боже, — подумав він, — ми втратили зв'язок». Пауза, а тоді у його правому вусі матеріалізувалися думки:

— Мене звати Джорі.

Не Елліні думки, інший *тонус* — жвавіший, однак незграбніший. Без її чепурної витонченості.

— Геть із лінії, — запанікував Ранситер, — я розмовляв зі своєю дружиною Еллою. Звідки ти взявся?

— Мене звати Джорі, — знову розчув він чийсь думки, — і зі мною ніхто не розмовляє. Я побазікав би з вами трохи, містере, якщо ви не проти. Як вас звати?

Запинаючись, Ранситер сказав:

— Мені потрібна моя дружина, місіс Елла Ранситер. Я заплатив, щоб мати змогу порозмовляти з нею, а не з тобою. І хочу, щоб саме так усе й було.

— Я знаю місіс Ранситер, — тепер думки у його вусі бряжчали набагато гучніше, — вона розмовляє зі мною, але це зовсім інше, ніж розмовляти з кимось на кшталт вас, з кимось із зовнішнього світу. Місіс Ранситер перебуває тут, разом із нами, тож це не рахується, бо вона знає не більше за нас. Який нині рік, містере? Чи відправили вже той великий корабель до Проксими? Це мене дуже цікавить. Може, ви мені скажете? Якщо хочете, я потім переловім усе місіс Ранситер. Гарзд?

Ранситер висмикнув навушник із вуха, квапливо поклав його та решту апаратури й покинув затхлий запилений офіс. Він блукав поміж рядів морозильних контейнерів, акуратно впорядкованих за номерами. Співробітники мораторіуму з'являлися перед ним й одразу зникали, а він тим часом рухався далі, шукаючи власника.

— Щось трапилося, містере Ранситер? — запитав фон Фогельзанг, забачивши, що той збентежено кружляє довкола. — Я можу допомогти?

— У мене там на дроті якась *істота*, — захекано відповів Ранситер, зупиняючись. — Замість Елли. Грім би вас побив, хлопці. Вас і ваше недбале ставлення до обов'язків. Так не можна. І що це все означає? — він ішов слідом за власником мораторіуму, який уже прямував до офісу 2-а. — Якби я так провадив свої справи...

— Ця особа якось себе ідентифікувала?

— Так, він назвався Джорі.

Занепокоєно насупившись, фон Фогельзанг сказав:

— То, певно, Джорі Міллер. Здається, у холодильному відсіку його контейнер стоїть поряд із контейнером вашої дружини.

— Але ж я бачу, що то Елла!

— Коли двоє напівживих довго перебувають поряд, — пояснив фон Фогельзанг, — інколи між ними трапляється взаємний осмос, співпроникнення думок. Мозкова діяльність у Джорі Міллера дуже

жвава, а у вашої дружини — вже ослабла. Це, на жаль, спричиняє одностороннє переміщення протофазонів.

— Ви можете це виправити? — різко запитав Ранситер. Він досі почувався виснаженим, тяжко сопів і тремтів. — Заберіть ту штуку з голови моєї дружини і поверніть її назад. Це ваша робота!

— Якщо цей стан триватиме,— трохи неприродним голосом сказав фон Фогельзанг,— ми повернемо вам гроші.

— Хіба про гроші мова? До біса гроші!

Вони вже дійшли до офісу 2-а. Ранситер невпевнено сів на стілець, його серце билося так важко, що він насилу говорив.

— Якщо ви не приберете цього Джорі з лінії, — задихаючись, прогарчав Ранситер, — я подам на вас до суду і ліквідную цей заклад!

Повернувшись до контейнера, фон Фогельзанг притис навушник до вуха і жваво заговорив у мікрофон:

— Джорі, вгамовуйся потихеньку. Ну ж бо, будь хорошим хлопчиком.

Поглянувши на Ранситера, він сказав:

— Джорі помер у п'ятнадцятирічному віці, тому у нього стільки життєвих сил. Власне, це вже траплялося раніше: Джорі вже кілька разів з'являвся там, де його не мало би бути.

Він знову промовив у мікрофон:

— Джорі, це дуже нечемно з твого боку. Містер Ранситер приїхав здалека, щоб поговорити зі своєю дружиною. Не забивай її сигналу, Джорі, це невиховано.

Якусь мить він прислухався до звуку в навушнику.

— Її сигнал слабкий, — фон Фогельзанг знову прислухався з виглядом похмурої жалоби, потім опустив навушник і підвівся.

— Що він сказав? — запитав Ранситер. — Він забереться звідти і дасть мені поговорити з Еллою?

— Джорі нічого не може вдіяти, — відповів фон Фогельзанг. — Уявіть два АМ-радіоприймачі: один близько, але обмежений п'ятьма сотнями ватт потужності, а інший — далеко, проте на тій самій або майже тій самій частоті з потужністю п'ять тисяч ватт. Коли настає ніч...

— І ніч, — перебив Ранситер, — *настала*.

Принаймні для Елли. І, можливо, для нього теж, якщо зниклих телепатів, паракінетиків, ясновидців, воскресителів і стимуляторів

Голліса не знайдуть. Він втратив не лише Еллу, він втратив її поради. Джорі витіснив її, перш ніж вона встигла щось сказати.

— Коли ми повернемо її до холодильного блоку, — торочив фон Фогельзанг, — то поставимо подалі від Джорі. Власне, якщо ви погодитесь сплатити дещо більший внесок, ми можемо розмістити її у добре ізольованій камері, стіни якої облицьовані й підсилені тефлоном-26, щоб перешкодити гетеропсихічному проникненню — Джорі чи будь-кого іншого.

— А чи не занадто пізно? — запитав Ранситер, на мить оговтавшись від того пригніченого стану, в який його увігнала ця неприємна подія.

— Вона може повернутися. Щойно Джорі щезне. Як і всі інші, хто міг проникнути у неї через її ослаблений стан. Зараз майже кожному під силу це зробити, — фон Фогельзанг покусував губу, явно щось обмірковуючи. — Але перебування на самоті може їй не сподобатися, містере Ранситер. Є причина, чому ми тримаємо контейнери — чи то пак домовини, як їх називають у народі, — близько один до одного. Мандрівка думками інших дає напівживим єдину...

— Негайно ізолюйте її, — перебив Ранситер. — Нехай краще буде ізольованою, ніж не існуватиме взагалі.

— Вона існує, — виправив його фон Фогельзанг. — Просто не може вийти з вами на зв'язок. Це трохи різні речі.

— Це метафізична різниця, яка для мене не має жодного значення, — відповів Ранситер.

— Я розпоряджуся, щоб її ізолювали, — сказав фон Фогельзанг, — але, гадаю, ви маєте рацію, вже запізно. Джорі назавжди просочився у неї, принаймні до певної міри. Мені дуже шкода.

— Мені теж, — різко відповів Ранситер.

Розділ 3

Розчинний «Убік» має свіжий аромат справжньої, щойно звареної кави. Ваш чоловік скаже: «Боже, Саллі, я завжди думав, що ти не вмієш готувати каву. Але це щось неймовірне!» Безпечний, якщо вживати згідно з інструкцією.

Не знімаючи барвистої, смугастої, мов у клоуна, піжами, з усе ще трохи затуманеною після сну головою, Джо Чип влаштувався за кухонним столом і підпалив сигарету, а тоді опустив монетку в нещодавно орендований газетомат і крутнув диск. Потерпаючи від похмілля, він спершу набрав міжпланетні новини, побіжно проглянув місцеві та врешті обрав світську хроніку.

— Так, сер, — люб'язно озвався газетомат. — Світська хроніка. Здогадайтеся, що Стентон Мік, відлюдкуватий, відомий на всіх планетах біржовик і фінансист, задумав цього разу, — механізм заскреготів і зі щілини з'явився згорток вкритого текстом паперу. Надрукований чотирма кольорами, елегантно декорований жирним шрифтом, він покотився поверхнею столу з неотикового дерева й упав на підлогу. Долаючи головний біль, Чип підняв його й розгорнув перед собою на столі.

МІК ПРОСИТЬ У СВІТОВОГО БАНКУ ДВА ТРИЛЬЙОНИ

(Associated Press) Лондон. Що може затівати Стентон Мік, відлюдкуватий, відомий на всіх планетах біржовик і фінансист? Ділова спільнота губиться у здогадках, відколи з Вайтгоглу просочилися чутки, що діловитий, але ексцентричний промисловий магнат, який колись пропонував безкоштовно побудувати флот, завдяки якому Ізраїль міг би колонізувати й освоїти із сільськогосподарською метою пустельні ділянки Марса, попросив

— і, можливо, отримає — приголомшливу, безпрецедентну позику у сумі...

— Це не плітки,— відповів автомату Джо Чип.— Це необґрунтовані розпатякування про фінансові обробки. Сьогодні я хочу читати про те, хто з телезірок крутить із чією дружиною-наркоманкою.

Як завжди, Джо спав погано, принаймні у rem-фазі — фазі швидкого сну. Прийняти снадійне він не міг, бо, на превеликий жаль, вичерпав тижневу норму стимуляторів, які забезпечувала розташована у його багатоквартирному будинку автономна аптека. Слід визнати, снадійне закінчилося тому, що Джо Чип вживав його надто пожадливо, проте тут уже нічого не вдієш: за законом він не міг звернутися до аптеки по додаткові медикаменти аж до наступного вівторка. Ще два дні, два *довгих* дні.

— Оберіть опцію *«Низькопробна світська хроніка»*, — пролунало з газетомата.

Так він і зробив, й автомат одразу ж видав другий згорток. Джо витріщився на бездоганне, намальоване від руки зображення Доли Герцбург-Райт, задоволено облизав губи, побачивши її праве, розпусно виставлене напоказ, вухо, а потім почав смакувати текст.

Коли вчора пізно ввечері у фешенебельному нью-йоркському нічному ресторані кишеньковий злодій надумав пограбувати Долу Герцбург-Райт, зірка не розгубилася і врзала злочинцеві швидким правим джебом, від чого той, мов підкошений, звалився на стіл, за яким шведський король Егон Великий і його невідома супутниця з приголомшливими...

Пролунав різкий дзвінок у двері. Здрігнувшись від несподіванки, Джо Чип підвів очі й виявив, що сигарета ось-ось пропалить ламіновану поверхню столу з неотикового дерева. Він прибрав сигарету й невпевнено почовгав до домофона, завбачливо розміщеного біля дверного замка.

— Хто там? — пробурчав Джо. Поглянувши на годинник на своєму зап'ястку, він побачив, що ще навіть не восьма. Ймовірно, то був

робот, який прийшов за орендною платою. Або ж кредитор. Він не поспішав відчиняти.

— Джо, я знаю, що пора рання, — долинув з динаміка бадьорий чоловічий голос,— але я щойно дістався до міста. Це Джі Джі Ешвуд. Я натрапив у Топіці на декого дуже перспективного для нашої компанії. По-моєму, це чудове надбання, але хочу, щоб ти підтвердив мої припущення, перш ніж я доповім Ранситеру. Так чи інакше, він зараз у Швейцарії.

— Моє вимірювальне обладнання не вдома,— відповів Чип.

— То я зганяю в лабораторію і привезу.

— Воно не в лабораторії, — неохоче визнав Джо, — а в машині. Вчора ввечері у мене не дійшли руки, щоб її розвантажити.

Насправді він надто накачався папапотом і не зміг відімкнути багажник свого говеркару.

— Це може зачекати до дев'ятої? — роздратовано запитав Джо. Маніакальна енергійність Джі Джі Ешвуда діяла йому на нерви навіть опівдні. Зараз, о сьомій сорок, вона видавалася просто нестерпною: Ешвуд був гіршим за кредитора.

— Чипе, любий мій, це просто цукерочка, ходячий симпозиум чудес, від якого голки твоїх датчиків викривляться і який подарує нове життя компанії, а це нам зараз дуже потрібно. І до того ж...

— Це анти-хто? — запитав Джо. — Телепат?

— Побачиш все на власні очі,— заявив Джі Джі Ешвуд.— Я не знаю. Слухай, Чипе,— він стишив голос,— це конфіденційна справа. Не можу ж я стояти тут перед входом й патякати про це прямо на вулиці. Ще хтось підслухає. Насправді я вже вловлюю думки якогось йолопа з цокольного поверху, він...

— Гаразд,— здався Джо Чип. Якщо вже Джі Джі Ешвуд починав свої безкінечні монологи, його було не спинити. Схоже, доведеться вислухати. — Дай мені п'ять хвилин — я вдягнуся й погляну, чи десь у квартирі ще лишилося трохи кави.

Він невиразно пригадував, ніби скуповувався минулого вечора у місцевому супермаркеті. Зокрема, здається, пам'ятав, як відривав зелений купон, тож це могло означати, що купував він чай або каву, або сигарети, чи якісь вигадливі імпортні товари.

— Вона тобі сподобається, — енергійно заявив Джі Джі Ешвуд.— Хоча, як часто трапляється, вона донька...

— Вона? — стривожився Джо Чип.— Мою квартиру не можна показувати людям. Я заборгував роботам-прибиральникам, вони вже два тижні до мене не зазирали.

— Зараз запитаю, чи для неї це важливо.

— Не запитуй. Це важливо *для мене*. Я її протестую в лабораторії у робочі години.

— Я читаю її думки — їй байдуже.

— Скільки їй років? — він подумав, що вона може бути ще дитиною. Деякі нові й перспективні інерціали були дітьми, які розвинули свої здібності, щоб захищатися від псіонічних батьків.

— Скільки тобі років, золотце? — тихо запитав Джі Джі Ешвуд, повернувшись до своєї супутниці.— Дев'ятнадцять, — сказав він Чипу.

Оце так. Але тепер Джо зацікавився. Нервова метушня Джі Джі Ешвуда зазвичай з'являлася тоді, коли йшлося про привабливих жінок. Можливо, ця дівчина якраз із цієї категорії.

— Дай мені п'ятнадцять хвилин, — сказав Джо Ешвуду. Якщо він діятиме швидко й працюватиме на повну, а ще пропустить каву та сніданок, то, можливо, йому за цей час вдасться більш-менш прибрати у квартирі. Принаймні варто спробувати.

Він вимкнув зв'язок, потім пошукав у кухонних шафках віника (звичайного чи з автономним джерелом живлення) або пилосмока (на гелієвій батареї чи електричного). Ні першого, ні другого не було. Вочевидь, власники будинку не потурбувалися забезпечити його знаряддями для прибирання. І треба ж довідатися про це тільки зараз! Він жив тут уже чотири роки.

Підійшовши до відеофона, Джо набрав «214», номер господарчої служби будинку.

— Послухайте, — сказав він, почувши голос гомеостатичної системи,— я зараз маю змогу виділити частину коштів, щоб розрахуватися з вашими роботами-прибиральниками. Я хотів би, аби вони негайно прийшли й прибмили мою квартиру. Я повністю оплачу заборгованість, щойно вони закінчать.

— Сер, ви оплатите заборгованість повністю ще до того, як вони розпочнуть.

Він уже тримав гаманець, звідки витрусив свій запас Магічних кредитних ключів — на більшості зараз не було ні centa. Мабуть,

такими вони й залишаться назавжди, зважаючи на його стосунки з грошима і борги, які треба було негайно виплатити.

— Я оплачу протермінований рахунок Трикутним магічним ключем,— проінформував він свого безтілесного суперника. — Тоді моя заборгованість уже вас не стосуватиметься. Для вашої бухгалтерії це виглядатиме як повна виплата боргу.

— Плюс штрафи, плюс пеня.

— Їх я покрию Серцеподібним...

— Містере Чип, «Агенція аудиту й аналізу споживчого кредитування Ферріса і Брокмана» надала щодо вас спеціальну інструкцію. Ми її отримали вчора, тож вона ще свіжа в пам'яті. Починаючи з липня, ваш статус кредитоспроможності впав із трьох g до чотирьох g. Наш відділ — а насправді весь будинок — тепер запрограмовано не надавати послуги або кредитування для таких нікчемних аномалій як ви, сер. Усі подальші операції з вами здійснюватимуться лише у готівковий спосіб. Правду кажучи, вам, імовірно, доведеться розраховуватися готівкою до кінця життя. Насправді...

Він поклав слухавку, полишивши надію заманити чи якимось затягнути роботів-прибиральників у свою захарашену квартиру. Натомість почалапав у спальню одягатися — це він міг зробити без сторонньої допомоги.

Одягнувшись в елегантний темно-бордовий халат, черевики на яскравій підошві з задертими носками і фетрову шапочку з китицею, він почав сновигати кухню в надії відшукати хоч трохи кави. Однак її не було. Тоді він зосередився на вітальні й знайшов біля дверей до ванної блакитний, вкритий брудними плямами плащ, який мав на собі вчора, та поліетиленовий пакет, де виявив приблизно півфунта справжньої кенійської кави — зважитись на купівлю такого смаколика він міг хіба що обдовбанам. Особливо зважаючи на його нинішній печальний фінансовий стан.

Повернувшись на кухню, Джо попорпався у своїх численних кишнях, шукаючи десять центів, щоб увімкнути кавник. Вдихаючи такий тепер незвичний для себе запах, він знову поглянув на годинник — п'ятнадцять хвилин уже минули, тож він енергійно рушив до вхідних дверей, повернув ручку і потягнув їх на себе. Двері не відчинилися. Пролунав голос:

— П'ять центів, будь ласка.

Джо пошукав у кишнях. Жодної монети, жодної.

— Я заплачу вам завтра, — відповів він дверям, знову хапаючись за ручку. Але вони й далі були міцно замкнені.

— Те, за що я вам плачу, насправді безкоштовне. Я не зобов'язаний платити.

— А ми думаємо інакше, — сказали двері. — Можете перевірити договір купівлі-продажу, який ви підписали, купуючи квартиру.

Джо знайшов контракт у шухляді столу. Відколи він його підписав, доводилося частенько туди заглядати. Ну, звісно: за відкриття та закриття дверей було передбачено обов'язковий платіж. Не просто добровільний внесок.

— От бачите, наша правда, — самовдоволено заявили двері.

З шухляди біля раковини Джо Чип дістав ножа з нержавіючої сталі і почав неквапливо викручувати замок на зажерливих дверях.

— Ми подамо на вас до суду, — сказали двері, коли випав перший шуруп.

— Двері зі мною ще ніколи не судилися, — відповів Джо. — Але думаю, що якимось дам собі з цим раду.

Раптом у двері постукали.

— Агов, Джо, малий, це я, Джі Джі Ешвуд. І вона тут зі мною. Відчиняй.

— Вкинь за мене монету в отвір, — попросив Джо. — Схоже, з мого боку механізм заклинило.

Всередині дверей задзеленчало, і вони відчинилися. За порогом стояв Джі Джі Ешвуд, сяючи посмішкою. Заводячи дівчину до квартири, він аж світився від лукавої завзятості, сповнений дивного сяйливого тріумфу. Якусь мить дівчина стояла і пильно дивилася на Джо. Очевидно, їй було не більше сімнадцяти: струнка фігура, мідного кольору шкіра, великі темні очі. «Боже мій, — подумав він, — та вона красуня». Дівчина була одягнена в куртку і джинси з полотнозамінника й важкі чоботи, вкриті чимось дуже схожим на справжню грязюку. Її сплутане блискуче волосся було зібране позаду і перев'язане червоною банданою. З-під закочених рукавів виступали засмагли вправні руки. На поясі зі шкірозамінника дівчина мала ніж, рацію і запас їжі та води для критичних ситуацій. На оголеному темному передпліччі він

помітив татуювання: *Caveat emptor*^[1]. «Цікаво, що це означає», — подумав він.

— Це Пет, — сказав Джі Джі Ешвуд, із показною фамільярністю обіймаючи дівчину за талію. — Прізвище не має значення.

Квадратний і пухкий, ніби цеглина, що страждає від ожиріння, одягнений у своє звичне мохерове пончо, абрикосового кольору фетровий капелюх, лижні шкарпетки з ромбиками та кімнатні капці, він підійшов до Джо, самовдоволено шкірячись кожною молекулою тіла: Ешвуд знайшов щось цінне і, не вагаючись, показував це всім своїм виглядом.

— Пет, це висококваліфікований, першокласний електротестувальник нашої компанії.

— То це ви електричний? Чи ваші тести? — незворушно запитала дівчина у Джо Чипа.

— А ми по черзі, — відповів Джо. Довкола він вловлював нестерпний сморід своєї неприбраної квартири, вона ніби випромінювала сміття і безлад, і він знав, що Пет це вже помітила.

— Сідай, — незграбно сказав він, — я пригощу вас справжньою кавою.

— Яка розкіш, — відповіла Пет, влаштовуючись за столом на кухні. Вона машинально збрала абияк накидану купу тижневих газет в охайніший стосик. — Містере Чип, невже ви можете дозволити собі справжню каву?

— Джо до біса добре платять, — мовив Джі Джі Ешвуд. — Без нього фірма не змогла би функціонувати.

Потягнувшись, він узяв сигарету з пачки на столі.

— Поклади, — сказав Джо Чип. — У мене майже скінчилися, а я використав останній зелений купон на каву.

— Я заплатив за двері, — нагадав Джі Джі Він простягнув пачку дівчині. — Джо лише вдає, не звертай уваги. Так само, як із безладом у квартирі. Показує, який він творчий. Усі генії так живуть. То де твоє обладнання, Джо? Ми марнуємо час.

Звернувшись до дівчини, Джо зауважив:

— Ти дивно одягнена.

— Я обслуговую підземну кабельну мережу для відеофонів у кібуці Топіки, — відповіла Пет. — Там тільки жінкам дозволено займати

посади, які передбачають фізичну працю. Саме тому я подалася туди, а не в кібуц у Вічита-Фолз — її чорні очі гордо заблищали.

— А той напис на руці, твоє тату, — це іврит? — запитав Джо.

— Латина, — погляд Пет намагався приховати те, що слова Джо її трохи насмішили. — Мені ще ніколи не доводилося бачити настільки захарашеної квартири. Невже у вас немає дівчини?

— У цих типів — експертів з електроніки — немає часу на дурниці, — роздратовано заявив Джі Джі Ешвуд. — Слухай, Чипе, батьки цієї дівчини працюють на Рея Голліса. Якби вони знали, що вона тут, то зробили б їй лоботомію.

— Вони не знають, що у тебе контрталант? — запитав Джо, звертаючись до дівчини.

— Ні, — вона похитала головою. — Я й сама цього не усвідомлювала, аж поки ваш скаут не сів поруч зі мною в кафетерії кібуцу й не розтлумачив мені. Можливо, це правда, — Пет стонула плечима. — Можливо, ні. Він сказав, що з вашим тестувальним обладнанням ви зможете надати мені об'єктивний доказ мого дару.

— А як ти почуватимешся, — запитав Джо, — якщо тести покажуть, що він у тебе і справді є?

Подумавши, Пет відповіла:

— Це видається таким... негативним. Я ж нічого не роблю: не пересуваю об'єкти, не перетворюю каміння на хліб, не народжую без зачаття і не зцілюю хворих. А також не читаю думок. Не заглядаю в майбутнє — у мене немає навіть таких звичних здібностей. Я лише блокую вміння інших. Це так... — вона махнула рукою, — безглуздо.

— Як фактор виживання людської раси, — сказав Джо, — це не менш важливо за таланти псі. Особливо для нас, нормів. Фактор, що протидіє псі, сприяє природному відновленню екологічного балансу. Одна комаха здобула здатність літати, тож інша навчилася плести павутину, щоб її ловити. Хіба це гірше, ніж уміння літати? Молюски розвинули для захисту тверді оболонки. Тому птахи навчилися піднімати їх високо в повітря і розбивати об скелі. У певному сенсі ти — форма життя, для якої псі є здобиччю, а псі — це форма життя, для якої здобич — це норми. Тож це робить тебе другом нормів. Баланс, повне коло, хижак і здобич. Здається, це вічна система, і, щиро кажучи, я не знаю, як її можна покращити.

— Мене можуть вважати зрадницею, — сказала Пет.

— А тебе це хвилює?

— Мене хвилює, що люди ставитимуться до мене вороже. Та, гадаю, неможливо прожити життя, не викликавши до себе ворожого ставлення. Догодити всім вкрай важко, бо люди прагнуть різних речей. Що приємне одному, те не годиться для іншого.

— Який твій антиталант? — поцікавився Джо.

— Це важко пояснити.

— Як я і казав,— мовив Джі Джі Ешвуд,— він унікальний. Я ніколи не чув про таке.

— Якому таланту псі він протидіє? — запитав Джо у дівчини.

— Ясновидінню,— сказала Пет. — Мабуть. — Вона вказала рукою на Джі Джі Ешвуда, який і далі самовдоволено посміхався. — Ваш скаут, містер Ешвуд, пояснив це мені. Я знала, що можу робити кумедні речі. У мене завжди були такі дивні періоди, починаючи десь із шестирічного віку. Я ніколи не казала про це батькам, бо відчувала, що їм це не сподобається.

— Вони ясновидці? — запитав Джо.

— Так.

— Твоя правда. Їм би не сподобалося. Але якби ти застосувала свої здібності, коли вони були поряд — хоча б раз — вони би про це дізналися. Невже вони нічого не запідозрили? Ти ніколи не перешкоджала їхнім вмінням?

— Я...— Пет махнула рукою.— Думаю, перешкоджала, але вони про це не довідалися.

Вона зникла.

— Дозволь пояснити,— сказав Джо,— як зазвичай працює свідомість антиясновидця. Принаймні у тих випадках, про які нам відомо. Ясновидець бачить низку версій майбутнього, які лежать перед ним наче стільники у вулику. Проте одна з них видається йому яскравішою, і саме її він обирає. Щойно вибір зроблено, антиясновидець вже нічого не може вдіяти: він має втрутитися, поки ясновидець все ще вирішує, а не опісля. Антиясновидець змушує свого суперника сприймати всі версії майбутнього як однаково ймовірні, він цілковито нівелює його вміння обирати. Ясновидець одразу розуміє, що антиясновидець десь поряд, бо зазнає зміни все його сприйняття майбутнього. У випадку з телепатами схоже блокування...

— Вона подорожує назад у часі,— перебив його Джі Джі Ешвуд.

Джо витріщився на нього.

— Подорожує назад у часі, — повторив Джі Джі, смакуючи кожне слово. Снопи зарозумілості розліталися з його очей в усі боки кухні Джо Чипа. — Ясновидець, на якого вона впливає, і далі бачить найімовірнішу версію майбутнього. Як ти і казав, ту версію, яка світиться яскравіше за інші. Він обирає її і має рацію. Але чому він має рацію? Чому саме ця версія сяє? Бо ось ця дівчина, — він кивнув у бік Пет, — контролює майбутнє. Та єдина яскрава версія сяє, бо вона повернулася у минуле і змінила його. Змінюючи минуле, вона змінює й теперішнє разом із самим ясновидцем. Він зазнає впливу, сам того не усвідомлюючи, а його таланти, які, здавалось би, працюють, насправді нічого не варті. Ось у чому полягає перевага її антиталанту над вміннями решти антиясновидців. Він перевершує всі інші, оскільки ця дівчина може нівелювати рішення ясновидця навіть *після того, як він його прийняв*. Вона може втрутитися у ситуацію згодом, а це проблема, з якою досі ми не могли впоратися, ти ж знаєш. Якщо нам не вдавалося задіяти наших спеціалістів з самого початку, то далі ми вже нічого не могли вдіяти. Певною мірою ми ніколи не мали змоги нівелювати здібності ясновидців так, як робили це з іншими, авжеж? Хіба це не було слабкою ланкою у нашій роботі? — він вичікувально поглянув на Джо Чипа.

— Цікаво, — мовив Джо.

— Дідько, лише «цікаво»?! — Ешвуд обурено замахав руками. — Та це найвеличніший антиталант, із яким нам доводилось мати справу!

— Я не мандрую назад у часі, — мовила Пет тихим голосом. Вона підвела очі й подивилася на Джо Чипа, чи то вибачливо, чи то вороже. — Я й справді дещо роблю, проте містер Ешвуд занадто все перебільшив.

— Я читаю твої думки, — сказав їй Джі Джі трохи роздратовано, — і знаю, що ти можеш змінювати минуле. Ти це вже робила.

— Я можу змінювати минуле, — відповіла Пет, — але не *переношуся* туди. Я не подорожую у часі, як ви намагаєтеся переконати вашого тестувальника.

— То як же ти змінюєш минуле? — запитав її Джо.

— Я думаю про нього. Про якийсь його аспект, наприклад, певну подію або те, що хтось сказав. Чи про якусь дрібницю, яка трапилася, однак я б цього не хотіла. Вперше я зробила таке ще дитиною...

— Коли їй було шість,— перебив Джі Джі.— Вона тоді жила у Детройті, з батьками, звісно, і розбила антикварну керамічну статуетку, якою дуже дорожив її батько.

— А хіба він не міг цього передбачити? — запитав Джо. — Із його талантом ясновидця?

— Він передбачив, — відповіла Пет, — і покарав мене за тиждень до того, як я розбила статуетку. Однак сказав, що це так чи інакше трапиться. Ви ж знаєте, в чому полягає талант ясновидця: вони можуть передбачити, але нічого не можуть змінити. Коли ж статуетка врешті розбилася, тобто, радше, коли я її розбила, я задумалася і почала міркувати про той тиждень, який передував цій події, коли я не отримала десерту на вечерю й мені довелося лягти спати о п'ятій. Я думала: «Господи (чи що там може думати дитина?), невже немає способу запобігти усім цим нещасливим випадкам?» Батькові здібності ясновидця не справляли на мене особливого враження, оскільки він не міг змінити хід подій. Я й досі це відчуваю, щось на кшталт зневаги. Увесь наступний місяць я намагалася зібрати статуетку до купи за допомогою сили волі. Думками я поверталася до того моменту, коли ще не розбила її, уявляла, якою вона була... це було жахливо. Аж раптом одного ранку я прокинулася — це мені навіть наснилося — а вона стояла ціла й неушкоджена, — Пет напружено схилилася до Джо Чипа, її голос звучав різко й рішуче. — Але мої батьки нічого не помітили. Їм здавалося цілком нормальним, що статуетка ціла. Вони вважали, вона завжди такою і була. Лише я все пам'ятала, — дівчина посміхнулася, відкинулася на спинку стільця, взяла ще одну сигарету Джо й закурила.

— Піду заберу з машини тестувальне обладнання, — сказав Джо, рушаючи до дверей.

— П'ять центів, будь ласка, — заявили двері, коли він узявся за ручку.

— Заплати дверям,— звернувся Джо до Джі Джі Ешвуда.

Притягнувши оберемок апаратури з машини, він попросив скаута вшиватися.

— Що? — обурився Джі Джі — Це ж я знайшов її, вона — моя здобич. Майже десять днів я вистежував її поле, я...

Джо заперечив:

— Я не можу тестувати її в присутності твого поля, ти й сам це добре знаєш. Позитивне і негативне поля деформують одне одного. Якби це було не так, ми з тобою не займалися би тим, чим займаємося зараз.

Він простягнув руку Ешвуду, який невдоволено звівся на ноги.

— І залиш мені кілька монет. Щоби ми з нею змогли звідси вибратися.

— У мене є дріб'язок,— пробурмотіла Пет.— У сумочці.

— Ти можеш виміряти силу її поля через зменшення інтенсивності мого,— сказав Джі Джі— Я сотні разів бачив, як ти це робиш.

— Це інше,— коротко відповів Джо.

— У мене більше немає монет, — заявив Джі Джі — Я не можу вийти.

Зиркнувши на Джо, а потім на Джі Джі, Пет сказала:

— Візьми мою.

Вона жбурнула Ешвуду монету, яку той спіймав зі спантеличеним виразом на обличчі. Тоді спантеличеність поступово змінилася на вираз похмурої образи.

— Ти позбувся мене мов щеняти, — сказав він, кидаючи монету в отвір у дверях. — Власне, ви обоє, — бурмотів він, поки двері за ним зачинялися. — Я її знайшов. Це не бізнес, а якась безжальна війна, якщо... — його голос стих, коли двері врешті зачинилися. Настала тиша.

— Щойно ентузіазм Ешвуда вичерпується, — мовила Пет, — від нього майже нічого не лишається.

— З ним усе гаразд, — відповів Джо. Він почувався як завжди — винуватим. Але не надто сильно. — Врешті-решт, він виконав свою частину роботи. А тепер...

— Тепер твоя черга, — сказала Пет. — Так би мовити. Можна зняти чоботи?

— Звісно,— Джо вже почав налаштовувати обладнання, перевіряти барабани та джерело живлення. Він тестував кожну голку, надаючи їй певного заряду та записуючи отримані результати.

— Душ? — запитала вона, акуратно відставивши взуття вбік.

— Четвертак, — пробурчав Джо. — Коштує четвертак, — він поглянув на неї й побачив, що вона почала розстібати блузку.

— У мене немає четвертака, — додав він.

— У кібуці,— зауважила Пет,— усе безкоштовно.

— Безкоштовно?! — він витріщився на дівчину. — Це ж неможливо з економічного погляду. Невже вони можуть функціонувати так більше місяця і не збанкрутувати?

Вона й далі незворушно розстібала блузку гудзик за гудзиком.

— Наші зарплати вносять у спільну касу, а ми отримуємо все необхідне у міру того, як виконуємо свою роботу. Кібуц існує завдяки нашим спільним внескам. Власне, кібуц у Топіці приносить прибутки ось уже кілька років, разом ми вкладаємо більше, ніж забираємо звідти.

Розстібнувши блузку, вона зняла її й повісила на спинку стільця. Під блакитною блузкою з грубої матерії на ній більше нічого не було, і він побачив її груди: пружні й високі завдяки міцним плечовим м'язам.

— А ти впевнена, що хочеш цього? — запитав він. — Я про роздягання.

— Ти не пам'ятаєш,— відповіла Пет.

— Що саме не пам'ятаю?

— Що було, коли я не роздягнулася. В іншій версії теперішнього. Вона тобі не дуже сподобалася, тож я її знищила. Цього разу спробуємо так.

Вона граційно стояла перед ним.

— І що ж я зробив, — запитав він обережно, — коли ти не роздягнулася? Відмовився тебе тестувати?

— Ти пробурмотів щось на кшталт того, що містер Ешвуд переоцінив мій антиталант.

— Я так не працюю. Це не мої методи, — сказав Джо.

— Ось, — Пет нахилилася, і її груди гойднулися, подавшись уперед. Попорпавшись у кишені блузки, вона витягла згорнутий аркуш паперу й подала Чипу:

— Це з попередньої версії теперішнього, тієї, яку я скасувала.

Він прочитав написане, свій однорядковий висновок: «Генероване антипсі поле недостатнє. Нижче за стандартне. Жодної цінності у протидії здібностям сучасних ясновидців». Далі був його кодовий знак — коло, розділене повздовжною лінією. Символ означав «*не наймати*». Його знали лише він і Глен Ранситер. Навіть їхнім скаутам значення цього символу було невідоме, тож Ешвуд не міг їй про це

розповісти. Він мовчки повернув папірець. Дівчина згорнула його й поклала назад до кишені.

— Ти все ще хочеш мене тестувати? — запитала вона. — Після того, що побачив?

— Я притримуюся стандартної процедури, — відповів Джо. — Шість показників, які...

— Ти нікчемний і неефективний бюрократ, що сидить по вуха в боргах і не може навіть нашкребти достатньо грошей, щоб заплатити дверям, аби ті випустили його з квартири.

Її тон, нейтральний, але безжалісний, відлунював у вухах. Джо відчував, як ціпеніє та зіщулюється, а його обличчя буряковіє.

— У мене зараз важкий період, — сказав він. — Найближчими днями я знову стану на ноги. Можу взяти позику. У фірми, якщо буде потрібно, — він невпевнено підвівся, узяв дві чашки й два блюдця, налив кави із кавника. — Цукру? — запитав він. — Вершків?

— Вершків, — сказала Пет, досі боса й оголена до пояса.

Джо потягнувся до ручки холодильника, щоб дістати пакет молока.

— Десять центів, будь ласка, — заявив холодильник. — П'ять центів за відкривання дверей, п'ять центів за вершки.

— Це не вершки, — відповів Джо, — а звичайнісіньке молоко, — він даремно й далі смикав дверцята холодильника. — Один разочок, — попросив він, — присягаюся, я поверну борг. Сьогодні ж.

— Ось, — сказала Пет і штовхнула йому монету через стіл. — Їй краще бути при грошах, — мовила вона, спостерігаючи, як він опускає монету в отвір холодильнику. — Твоїй дівчині. Справи твої кепські, правда ж? Я знала це, коли містер Ешвуд...

— Так буває далеко не завжди, — огризнувся він.

— Хочеш, щоб я витягнула тебе з твоїх негараздів, містере Чип? — поклавши руки в кишені джинсів, вона дивилася на нього з байдужим виразом на обличчі. На ньому не проглядала жодна емоція. Лише жвава настороженість. — Ти ж знаєш, що я можу. Сядь і напиши звіт. Забудь про тести. Все одно мій талант унікальний. Ти не можеш виміряти мого поля — воно в минулому, а ти тестуєш мене у теперішньому, яке є лише неминучим наслідком минулого. Згоден?

— Дай мені той аркуш із висновками, що лежить у кишені твоєї блузки. Хочу ще раз його переглянути. Перш ніж прийняти рішення.

Вона знову витягнула жовтий папірець, спокійно простягнула його через стіл, і Джо ще раз прочитав написане. «Почерк мій,— сказав він до себе,— отже, це правда». Чип повернув їй аркуш, а з комплекту для тестування дістав новий чистий клаптик паперу того самого жовтого кольору.

На ньому він написав її ім'я, потім вигадані, надзвичайно високі результати тестування і, нарешті, свої висновки. Свої нові висновки. «Наділена неймовірними здібностями. Антипсі поле унікальне за силою. Вочевидь, може протистояти будь-якій за обсягом групі ясновидців, успішно нейтралізуючи їхні дії». Нижче він нашкрібав символ. Цього разу два хрестики, кожен підкреслений. Пет, стоячи у нього за спиною, уважно спостерігала. Джо відчував її подих на своїй шиї.

— А що означають два підкреслені хрестики? — запитала вона.

— Найняти, — сказав Джо. — Будь-якою ціною.

— Дякую, — вона занурила руку в сумочку, витягла жменю поскредів, обрала велику купюру й подала йому. — Це допоможе тобі з витратами. Я не могла дати тобі гроші, перш ніж ти написав офіційний висновок. Бо ти б одразу передумав і до смерті вважав би, що я намагалася тебе підкупити. Врешті-решт, ти навіть вирішив би, що в мене немає контрталанту.

Вона розстібнула джинси й знову почала поквапно скрадливо роздягатися.

Джо Чип розглядав те, що написав, не дивлячись на неї. Два підкреслені хрестики означали не те, що він їй сказав. Вони означали: «Не зводьте з цієї особи очей. Є загрозою для компанії. Вкрай небезпечна».

Він підписав експертний висновок, згорнув його й передав Пет. Вона одразу ж сховала його в сумочку.

— Коли мені можна перетягти сюди свої речі? — запитала вона, прямуючи до ванної. — Я вважаю, що тепер це мій дім, оскільки вже заплатила майже повну орендну плату за місяць.

— Коли захочеш, — відповів Джо.

Ванна промовила:

— П'ятдесят центів, будь ласка. До того, як увімкнете воду.

Пет повернулася на кухню, щоб узяти з сумочки гроші.

Розділ 4

Нова несамовита заправка до салату «Убік»: не італійський, не французький, а цілком свіжий та відмінний смак, що пробуджує світ. Прокидайся з «Убіком» і насолоджуйся шаленим смаком! Безпечний, якщо вживати згідно з інструкцією.

Повернувшись до Нью-Йорка після відвідин мораторіуму «Любі браття», Глен Ранситер приземлився у показному безшумному орендованому лімузині з повністю електричним двигуном на дах штаб-квартири «Ранситер і компаньйони». Спусковий ліфт швидко доставив його до офісу на п'ятому поверсі. Зараз, о дев'ятій тридцять за місцевим часом, він уже сидів за столом у масивному старомодному обтягнутому шкірою кріслі з горіхового дерева та розмовляв по відеофону з відділом зв'язків із громадськістю.

— Тарніше, я щойно повернувся з Цюриха. Спілкувався там з Еллою,— Ранситер пильно поглянув на секретарку, яка обережно увійшла до його величезного особистого кабінету й саме зачиняла за собою двері.— Вам щось потрібно, місіс Фрик? — запитав він у неї.

Змарніла й боязка місіс Фрик, з обличчям, вкритим штучного кольору плямами, які мали компенсувати його природну пристаркувату сіризну, заперечно похитала головою — у неї не було іншого виходу, як його потурбувати.

— Гарзд, місіс Фрик, — сказав він, стримуючись, — що трапилося?

— Новий клієнт, містере Ранситер. Думаю, вам слід її прийняти, — вона одночасно рухалася вперед і відступала — складний маневр, на який була здатна лише місіс Фрик. Їй знадобилися десятки років, щоб випрацювати в собі таке вміння.

— Щойно закінчу розмову, — відповів Ранситер і повернувся до відеофона. — Як часто наша телереклама транслюється у прайм-таймі

по всій планеті? Як і раніше, кожні три години?

— Не зовсім, містере Ранситер. Впродовж дня реклама про послуги з запобігання транслюється в середньому що три години на всіх основних каналах, але ціна прайм-тайму...

— Я хочу, щоб її показували щогодини, — сказав Ранситер. — Елла вважає, що так буде краще.

Повертаючись до західної півкулі, Ранситер вирішив, який із їхніх рекламних роликів подобався йому найбільше.

— Вам відомо про нещодавню постанову Верховного Суду? Тепер чоловік може цілком законно вбити свою дружину, якщо доведе, що вона за жодних умов не погодилася би дати йому розлучення.

— Так, це так званий...

— Мені байдуже, як це називається. Важливо те, що в нас уже є готовий телевізійний ролик на цю тему. Який там сюжет? Я все намагався його пригадати.

— Ну, там про чоловіка, — сказав Тарніш, — тобто колишнього чоловіка, який постав перед судом. Спочатку ми бачимо присяжних, потім суддю, далі — широким — планом прокурора, який проводить перехресний допит підсудного. І тут прокурор каже: «Сер, здається, ваша дружина...»

— Саме так, згадав, — задоволено мовив Ранситер. Колись він сам допомагав писати сценарій до цього ролика. То був, на його думку, ще один прояв його дивовижної багатогранності.

— З іншого боку, є серйозні підстави вважати, — зауважив Тарніш, — що всі зниклі псі працюють разом на одну з найбільших інвестиційних корпорацій. Якщо це справді так, то, може, слід зосередитися на рекламі послуг для компаній? Можливо, пам'ятаєте, містере Ранситер, у нас була така? Чоловік приходить додому після роботи. Він досі одягнений у неонову-жовтий камербанд, спідницю пелюстками, гольфи до коліна й кепку зі щитком у стилі мілітарі. Чоловік стомлено сідає на диван у вітальні, починає знімати одну з рукавичок, а потім весь горбиться, хмурніє й каже: «Боже, Джил, я не розумію, що зі мною коїться останніми днями. Час від часу, хоча що день, то частіше, найдрібніші фрази колег змушують мене думати, що хтось читає мої думки!» На що вона відповідає: «Якщо тебе це турбує, то чому би нам не звернутися у найближчу організацію запобігання паранормальним втручанням? Вони закріплять за нами інерціала за

доступною ціною, і тоді ти знову почуватимешся самим собою!» Потім на обличчі чоловіка з'являється широка посмішка, й він каже: «Чому б і ні, це гнітюче відчуття вже...»

Знову з'явившись у дверях кабінету Ранситера, місіс Фрик сказала:

— Будь ласка, містере Ранситер.

Її окуляри тремтіли.

Він кивнув.

— Поговоримо пізніше, Тарніше. В будь якому разі, зв'яжіться з телевізійниками, щоб транслювали нашу рекламу погодинно, як я пропоную, — він вимкнув відео-зв'язок, а потім мовчки поглянув на місіс Фрик.

Згодом він знову мовив:

— Я їздив аж у Швейцарію і спілкувався з Еллою, щоб поділитися з нею цією інформацією і вислухати її поради.

— Міс Вірт, містер Ранситер вільний.

Секретарка відступила вбік і до офісу неквапливо увійшла повненька жіночка. Її голова підскакувала вгору-вниз, немов баскетбольний м'яч. Масивне округле тіло впевнено рушило до стільця, де одразу ж усілося, звисивши вузькі ніжки. Жінка була одягнена в старомодне пальто з павучого шовку, тож скидалася на якогось привітного жука, що опинився у чужому коконі — від чого здавалася спійманою. Однак вона посміхалася і, здається, почувалася цілком невимушено. «їй добряче за сорок,— вирішив Ранситер.— Час, коли у неї була приваблива фігура, вже давно минув».

— Міс Вірт, — сказав він, — на жаль, я не можу вділити вам багато часу, тож, будь ласка, одразу переходьте до суті. Що трапилося?

— У нас незначна проблема з телепатами, — заговорила жінка м'яким, веселим голосом, у якому вчувалася якась недоречність. — Ми так думаємо, хоча не зовсім у цьому впевнені. У нас є свій телепат — той, про якого ми знаємо і який повсякчас перебуває серед наших працівників. Якщо він виявить якогось псі, телепата чи ясновидця, то зобов'язаний доповісти... — вона промовисто поглянула на Ранситера, — моєму керівникові. Наприкінці минулого тижня він повідомив про такий випадок. Одна приватна компанія склала для нас рейтинг різноманітних організацій запобігання. Вашу вони оцінили найвище.

— Я знаю,— сказав Ранситер. Насправді він навіть бачив той звіт на власні очі. Але, на жаль, до цього часу цей рейтинг не допоміг їм

отримати нових серйозних клієнтів. Можливо, тепер.

— Скількох телепатів виявила ваша людина? Більше одного?

— Щонайменше двох.

— Можливо, більше?

— Можливо, — кивнула міс Вірт.

— Отже, ми працюємо так,— почав пояснювати Ранситер.— Спочатку проводимо об'єктивне замірювання псі-поля, щоб зрозуміти, з чим маємо справу. Зазвичай це займає від тижня до десяти днів залежно від...

— Мій роботодавець хоче,— перебила міс Вірт,— щоб ви надіслали ваших інерціалів одразу, без усіх цих формальностей із тривалим та дорогим тестуванням.

— Тоді ми не знатимемо, скількох інерціалів потрібно вам надати. І якого типу. А також, де їх розташувати. Антипсі операція має проводитися систематично й послідовно: ми не можемо махнути чарівною паличкою чи розприскати приміщеннями токсичні речовини. Нам потрібно протиставити людям Голліса наших спеціалістів так, щоб на кожен його талант припадав наш антиталант. Якщо Голліс проник у вашу компанію, то зробив він це саме у такий спосіб: послідовно впроваджуючи одного псі за іншим. Один проникає у відділ кадрів, наймає другого, ця особа організовує новий відділ або ж очолює якийсь із уже наявних й вербує ще кількох... інколи це займає місяці. Ми не можемо за одну добу нейтралізувати те, що вони створювали протягом тривалого часу. Довготермінова псі-діяльність як мозаїка: вони не можуть дозволити собі поспіху. І ми також.

— Мій роботодавець, — бадьоро сказала міс Вірт, — нетерплячий.

— Я поговорю з ним, — Ранситер потягнувся до відеофона.— Хто він і за яким номером з ним можна зв'язатися?

— Ви спілкуватиметеся через мене.

— Можливо, ми взагалі не братимемося за цю справу. Чому ви не хочете сказати, кого представляєте?

Він натиснув кнопку, сховану під кришкою столу — це був сигнал для його персонального телепата, Ніни Фрід, аби та зайшла у сусідній офіс і простежила за мисленнєвими процесами міс Вірт. «Я не зможу працювати з цими людьми,— сказав він собі,— якщо не знатиму, хто вони. Цілком можливо, що це Рей Голліс намагається мене найняти».

— Ви надто консервативний, — сказала міс Вірт. — Усе, про що ми просимо, — це швидкість. І просимо лише тому, що нам це справді потрібно. Все, що я можу сказати: організація, в яку вони проникли, розташована не на Землі. З погляду потенційного прибутку, як і з погляду інвестицій, — це наш провідний проект. Мій керівник вклав у нього всі доступні активи. Ніхто не має про це дізнатися. Виявлення там телепатів нас страшенно приголомшило...

— Даруйте, — Ранситер підвівся і попрямував до дверей. — Погляну, скільки людей у нас на місці і кого можна залучити до такої операції.

Зачинивши за собою двері, він почав зазирати у сусідні кабінети, аж доки не побачив в одному з них Ніну Фрід. Вона самотою сиділа у невеличкій кімнатці і зосереджено курила сигарету.

— З'ясуй, кого вона представляє, — попросив Ранситер. — А потім довідайся, скільки вони готові заплатити.

«У нас тридцять вісім вільних інерціалів, — розмірковував він. — Ми могли б відправити всіх або принаймні більшість із них на це завдання. Можливо, я нарешті довідаюся, куди запропастилися усі розумники Голліса. Вся ця клята банда».

Він повернувся до свого офісу і знову всівся за стіл.

— Якщо у вашу організацію проникли телепати, — промовив він до міс Вірт, склавши перед собою руки, — то вам слід визнати і прийняти те, що існування цього проекту більше не таємниця. Незалежно від того, яку технічну інформацію вони вже встигли зібрати. Тож чому б вам не розповісти мені, що це за проект?

Повагавшись, міс Вірт сказала:

— Я не знаю, що це за проект.

— А де він розташований?

— Також не знаю, — похитала вона головою.

— Ви хоч знаєте, хто ваш роботодавець? — запитав Ранситер.

— Я працюю на дочірню компанію, що підпорядкована йому фінансово. Я знаю, хто мій безпосередній керівник — це містер Шепард Говард. Але мені ніколи не говорили, чиї інтереси він представляє.

— Якщо ми надамо вам інерціалів, то чи знатимемо ми, куди їх відправлять?

— Імовірно, ні.

— Припустімо, що вони не повернуться з місії?

— Чому це вони не повернуться? Як тільки загрозу буде нейтралізовано...

— Як відомо, люди Голліса інколи вбивають інерціалів, яких наймають для їхньої нейтралізації. Мій обов'язок — стежити за безпекою моїх працівників. Я не зможу цього зробити, якщо не знатиму, де вони перебувають.

У його лівому вусі задзижчав прихований мікропередавач, і до нього долинув слабкий, розмірений голос Ніни Фрід, чутний лише йому:

— Міс Вірт представляє інтереси Стентона Міка. Вона — його довірений асистент. Особи на ім'я Шепард Говард не існує. Проект, про який ідеться, розташований переважно на Місяці. Він пов'язаний із «Техпрайзом», дослідницьким проектом Міка, контрольний пакет акцій якого зареєстрований на ім'я міс Вірт. Технічні деталі їй невідомі. Містер Мік не надав їй доступу до наукових розвідок, службових записок чи звітів, і це її жахливо обурює. Однак вона трохи дізналася про проект від залучених до нього працівників. Якщо припустити, що її часткові знання достовірні, то проект на Місяці займається створенням радикально нової дешевої системи міжзоряного переміщення, швидкість якої наближається до швидкості світла і яку можна буде здавати в оренду будь-якій політичній чи етнічній групі з помірними статками. Ідея Міка полягає в тому, що така система переміщення уможливить масову колонізацію інших планет, яка не вимагатиме надмірних ресурсів. А отже, вона більше не буде монополією окремих урядів.

Ніна Фрід вимкнула зв'язок, і Ранситер відкинувся на спинку свого оббитого шкірою крісла з горіхового дерева, поринувши у роздуми.

— Про що ви думаєте? — бадьоро запитала міс Вірт.

— Я думаю про те, — відповів Ранситер, — чи зможете ви дозволити собі наші послуги. Оскільки у мене немає результатів тестування, я можу лише приблизно оцінити, скільки вам потрібно інерціалів... Можливо, навіть не менше сорока.

Він сказав це, знаючи, що Стентон Мік міг би собі дозволити або ж, принаймні, міг знайти спосіб переконати когось іншого оплатити послуги необмеженої кількості інерціалів.

— Сорок, — повторила міс Вірт. — Гм. Пристойна кількість.

— Що більшу кількість ми залучимо, то швидше виконаємо роботу. Оскільки ви поспішаєте, ми доправимо їх на місце всіх разом. Якщо ви уповноважені підписати договір від імені вашого роботодавця,— він багатозначно вказав на неї пальцем, однак міс Вірт ніяк на це не зреагувала, — і якщо ви одразу внесете передплату, гадаю, ми зможемо закінчити всі приготування за сімдесят дві години.

Він вичікувально дивився на неї.

Мікропередавач у вусі знову зашипів:

— Як власниця «Техпрайзу» вона має повні права розпоряджатися коштами фірми. Вірт уповноважена підписувати зобов'язання на будь-яку суму, що не перевищує загальної вартості компанії. Зараз вона підраховує, яка ринкова ціна таких послуг на сьогодні. — Пауза. — На її думку, близько кількох мільярдів посередів. Але вона не хоче йти на такий крок, їй не подобається ідея брати на себе такі зобов'язання, підписувати контракт і погоджуватися на передплату. Вірт значно охочіше довірила би цю справу юристам Міка, навіть якщо це означатиме кількадечну затримку.

«Але ж вони поспішають,— подумав Ранситер.— Принаймні вони так кажуть».

З мікропередавача долинуло:

— Вірт інтуїтивно відчуває, що ви знаєте або ж здогадуєтесь, кого вона представляє. І вона боїться, що тепер ви піднімете вартість послуг. Міку добре відомо, яка у нього репутація. Він вважає себе пупом Землі. Тому і веде переговори у такий спосіб, через інших осіб або інші фірми, які використовує як прикриття. З іншого боку, їм потрібно якомога більше інерціалів. І вони змирилися з тим, що це означатиме непомірні витрати.

— Сорок інерціалів,— спроквола сказав Ранситер і почав шкрябати ручкою на аркушику паперу, що лежав на столі якраз для таких випадків. — Подивимось. Шість на п'ятдесят, на три. На сорок.

Міс Вірт, й далі посміхаючись своєю улесливою щасливою посмішкою, напружено чекала.

— Цікаво, — пробурмотів він, — хто платить Голлісу за втручання його людей у ваш проект?

— Хіба це так важливо? — відказала міс Вірт. — Важливо те, що вони там.

— Інколи це так і лишається загадкою,— сказав Ранситер. — Але ваша правда — це як мурахи, що заповнили вашу кухню. Ви не намагаєтеся з'ясувати, чому вони там, а просто робите все, щоб їх позбутися.

Нарешті він завершив необхідні підрахунки. Сума була величезною.

— Я... мушу це обдумати,— сказала міс Вірт, відводячи погляд від захмарної цифри, яку він накидав на папірці, і підвелася. — Чи є у вас вільна кімната, де я могла би лишитися на самоті і, можливо, зателефонувати містеру Говарду?

Ранситер, також підводячись, сказав:

— Організації запобігання нечасто мають у своєму розпорядженні стільки вільних інерціалів. Зволікатимете, і ситуація може змінитися. Тож, якщо вони вам справді потрібні, краще діяти зараз.

— Ви дійсно вважаєте, що знадобиться аж стільки інерціалів?

Узявши міс Вірт під руку, він провів її коридором до відділу стеження.

— Тут ви можете бачити, — сказав він їй, — місце розташування наших інерціалів та інерціалів інших організацій запобігання паранормальним втручанням. Окрім того, ця штука відстежує, принаймні намагається відстежувати, координати всіх псі Голліса.

Він уважно порахував ідентифікаційні прапорці всіх тих псі, яких вже прибрали з мапи. Останнім Ранситер взяв до рук прапорець С. Доула Меліпоуна.

— Тепер я знаю, де вони, — промовив він до міс Вірт, механічна посмішка якої згасла, щойно вона збагнула значення вилучених прапорців. Ранситер взяв її за руку і вклав у вологу долоню прапорець Меліпоуна, склавши пальці міс Вірт у кулак.

— Можете лишитися тут і поміркувати. Он там відеофон, — показав він. — Ніхто вас не турбуватиме. Я буду в своєму офісі.

Він вийшов із відділу стеження, роздумуючи про те, що насправді не знає напевне, де перебувають усі зниклі псі. Але все може бути. До того ж... Стентон Мік відмовився від стандартної процедури об'єктивної перевірки. А отже, якщо він найме інерціалів, які йому не потрібні, то зможе звинувачувати в цьому лише себе.

За законом «Ранситер і компаньйони» мали повідомити Асоціацію, що деяких зі зниклих псі — або й навіть усіх — було знайдено. Проте у нього було п'ять днів, щоб подати таке офіційне сповіщення... тож він вирішив чекати до останнього. «Така нагода заробити, — міркував він, — трапляється раз у житті».

— Місіс Фрик, — сказав Ранситер, заходячи до приймальної, — підготуйте договір про надання послуг і зазначте у ньому сорок... — він замовк.

З іншого боку кімнати сиділи дві особи. Чоловік, Джо Чип, змучений похміллям, мав ще похмуріший вигляд, аніж зазвичай... власне, він був таким, як і завжди, за винятком похмурості. Однак поруч із ним, недбало розвалившись у кріслі, сиділа довгонога дівчина з чорним блискучим розпущеним волоссям і темними очима. Її виразна й чиста врода заливала ту частину приміщення, яку вони займали, особливим світлом, запалюючи її важким тьмяним вогнем. «Таке враження, — подумав він, — ніби вона опирається своїй красі, не любить своєї гладкої шкіри й чуттєвих, пухких темних губ. У неї такий вигляд, немов щойно встала з ліжка й досі не привела себе до ладу. Її дратує цей день — власне, кожен день».

— Я так розумію, Джі Джі повернувся з Топіки, — мовив Ранситер, підходячи до них.

— Це Пет, — сказав Джо Чип. — Прізвища у неї немає.

Він вказав на Ранситера й зітхнув. В усьому вигляді Джо Чипа відчувалася якась приреченість, але, попри це, щось у глибині його єства вказувало на те, що він не скорився. За його покірністю вчувався слабкий і кволий натяк на неабияку життєву енергію. Ранситеру навіть здалося, що Джо майже вдавав свій відчай... тоді як насправді не відчував жодної приреченості.

— Анти-що? — запитав Ранситер у дівчини, яка й далі сиділа, розвалившись на стільці й витягнувши ноги.

— Антикетогенез, — пробурмотіла дівчина у відповідь.

— Що це означає?

— Це попередження кетозу, — відповіла дівчина байдужим голосом. — Як при введенні глюкози.

— Поясни, — звернувся Ранситер до Джо.

— Покажи містеру Ранситеру аркуш зі звітом, — попросив Джо.

Частково підвівшись, дівчина потяглася до своєї сумочки, й, попорпавшись у ній якийсь час, дістала звідти пожмаканий жовтий аркуш із висновками Джо. Розгорнувши папірець, вона ще раз зиркнула на нього і передала Ранситеру.

— Дивовижні показники. Невже вона й справді така талановита? — запитав він у Джо. А потім помітив два підкреслені хрестики, графічний символ, що означав застереження про небезпеку, навіть зраду.

— Поки що кращих мені не доводилося бачити,— відповів Джо.

— Зайдіть до мене,— звернувся Ранситер до дівчини, подаючись до свого кабінету. Вони рушили слідом.

Аж тут вкотилася пухкенька міс Вірт, вона важко дихала, закочуючи очі.

— Я розмовляла з містером Говардом,— сказала вона Ранситеру. — Він проінструктував мене, як діяти далі.

Раптом вона помітила Джо Чипа й Пет. Якусь мить вагалася, а потім заговорила знову.

— Містер Говард хоче, щоб ми негайно залагодили всі формальності. Тож чи можемо ми продовжувати? Я вже згадувала про те, що справа дуже термінова і час для нас зараз вкрай важливий,— вона посміхнулася своєю глянсуватою, рішучою посмішкою, а тоді звернулася до Джо й Пет. — Чи не могли б ви зачекати? Моє питання має невідкладний характер.

Зиркнувши на неї, Пет засміялася глибоким презирливим сміхом.

— Вам доведеться зачекати, міс Вірт, — сказав Ранситер. Його охопив страх. Він поглянув на Пет, потім на Джо, і його страх лише зміцнів.

— Посидьте тут, міс Вірт, — Ранситер вказав на стільці у приймальні.

— Містере Ранситер, тепер я вже можу точно сказати, скількох інерціалів ми маємо намір залучити. Містер Говард вважає, що він сам здатний адекватно визначити наші потреби, виходячи з проблеми, яка перед нами постала.

— І скількох? — запитав Ранситер.

— Одинадцятьох, — відповіла міс Вірт.

— Підпишемо договір трохи згодом, — сказав Ранситер, — щойно я звільнюся.

Вказуючи шлях великою широкою рукою, він провів Джо і дівчину до кабінету, зачинив двері та сів за стіл.

— У них нічого не вийде, — звернувся він до Джо. — Ні з одинадцятьма. Ні з п'ятнадцятьма. Ні з двадцятьма. Особливо, якщо враховувати, що їм протистоятиме С. Доул Меліпоун.

Ранситер почувався втомленим і наляканим.

— Це, як я розумію, потенційна етажерка, яку Джі Джі знайшов у Топіці? І ти вважаєш, що нам варто її найняти? Ви з Джі Джі дійшли щодо цього згоди? Тоді, звісно ж, ми візьмемо її в команду.

«Можливо, я відправлю її до Міка, — думав він. — Серед тих одинадцятьох».

— Мені досі ніхто не спромігся сказати, — вів він далі, — якому таланту псі вона протистоїть.

— Місіс Фрик каже, що ви літали до Цюриха, — сказав Джо. — Що пропонує Елла?

— Більше реклами, — сказав Ранситер. — По телебаченню. Щогодини.

Скориставшись інтеркомом, він мовив:

— Місіс Фрик, підготуйте, будь ласка, договір найму між нами і Джейн Доу^[2]. Зазначте стартову заробітну плату в тому обсязі, який було погоджено з профспілкою минулого грудня. Також зазначте...

— Що таке «стартова заробітна плата»? — запитала Пет. Її голос був сповнений насмішкливої недовіри і звучав трохи по-дитячому.

Ранситер уважно подивився на неї.

— Я навіть не знаю, що ви вмієте робити.

— Вона — антиясновидець, Глене, — пробурчав Джо. — Але не така, як інші.

Він не пояснював детальніше. Здавалося, він просто зупинився, мов старий годинник, у якому сіли батарейки.

— Вона готова одразу починати? — запитав Ранситер у Джо. — Чи нам доведеться спершу її навчати, тренувати й чекати, поки вона зможе бути корисною? У нас майже сорок інерціалів сидять без діла, а ми наймаємо ще одну. Ну, гадаю, сорок мінус одинадцять. Тридцять працівників без діла, яким треба платити, хоч вони просто швендяють довкола і длубаються в носі. Не знаю, Джо, справді не знаю. Може, нам звільнити скаутів? До речі, здається, я дізнався, де перебувають зниклі псі Голліса. Я потім тобі розповім.

Він знову звернувся до місіс Фрик:

— Зазначте, що ми можемо звільнити цю Джейн Доу без попередження, грошової допомоги чи будь-яких інших компенсацій. Також вона не може претендувати на внески до пенсійного фонду за рахунок компанії та лікарняні виплати впродовж перших дев'яноста днів.

Потім він заговорив до Пет:

— Стартова заробітна плата завжди складає чотириста поскредів на місяць, що передбачає двадцять робочих годин на тиждень. І вам доведеться вступити до профспілки. Профспілки робітників гірської, металообробної та сталеливарної промисловості. Саме до них записали всіх службовців організацій запобігання паранормальним втручанням три роки тому. Це від мене не залежить.

— Я отримую більше, наглядаючи за відеофонними реле у кібуці Топіки, — мовила Пет. — Ваш скаут, містер Ешвуд, сказав...

— Наші скаути брешуть, — перебив Ранситер. — До того ж юридично ми не відповідаємо за те, що вони говорять. Як і будь-яка інша організація запобігання.

Двері офісу відчинилися і місіс Фрик несміливо увійшла, несучи роздруковану угоду.

— Дякую, місіс Фрик, — сказав Ранситер, беручи папери. — У мене двадцятирічна дружина у мораторіумі, — звернувся він до Джо і Пет. — Дуже вродлива жінка. Під час нашої розмови, її раптом витісняє якийсь дивакуватий хлопчисько на ім'я Джорі. І тоді я розмовляю з ним, а не з нею. Елла заморожена у стані напівжиття, і вона згасає. А мені доводиться весь день дивитися на цю стару каргу — мою секретарку.

Він поглянув на Пет, її чорне, густе волосся та чуттєвий рот. Ранситер відчув, як у ньому пробуджується якийсь нещасливий потяг, туманне і марне бажання, що нікуди не веде, а лише повертається до нього порожнечею, ніби окреслюючи геометрично досконале коло.

— Я підпишу, — сказала Пет і потягнулася за ручкою.

Розділ 5

— Не можу танцювати твіст, Гелен, у мене розлад шлунку.

— Я приготую тобі «Убік»!

«Убік» миттю поверне вас у вир подій. За умов дотримання інструкції, «Убік» швидко знімає головний біль та біль у шлунку. Пам'ятайте: приготування «Убіка» займає лише кілька секунд. Уникайте тривалого вживання.

Впродовж довгих днів вимушеної, неприродної бездіяльності антителипат Тіппі Джексон регулярно спала до полудня. Електрод, вживлений у її мозок, постійно стимулював сон у фазі НШРО — надзвичайно швидкого руху очей, тож, загорнувшись у перкалеві простирадла, вона не нудьгувала.

Зараз у своєму штучно викликаному сні вона бачила міфічного співробітника Голліса, наділеного надзвичайними псіонічними здібностями. Всі інші інерціали у Сонячній системі або склали перед ним зброю, або ж були переплавлені на смалець. Оскільки нікого більше не лишилося, саме перед нею постало завдання нейтралізувати поле, генероване цією надприродною істотою.

— Я не можу бути собою, допоки ти поряд, — заявив її хмароподібний суперник. На його обличчі з'явився дикий, повний ненависті вираз, який робив його схожим на психотичну білку.

— Можливо, твоєму визначенню власної самосистеми бракує автентичних меж, — відповіла Тіппі уві сні. — Ти звів нестійку структуру особистості на несвідомих факторах, які не можеш контролювати. Саме тому ти сприймаєш мене як загрозу.

— Хіба ти не працюєш на організацію запобігання? — запитав телепат Голліса, нервово роззираючись.

— Якщо в тебе й справді такий колосальний талант, як ти стверджуєш, — відповіла Тіппі, — міг би й прочитати це у моїх думках.

— Я більше не можу читати думки, — сказав телепат. — Мій талант щез. Поговори з моїм братом Біллом. Білле, поспілкуйся з цією пані. Вона тобі подобається?

Білл, який виглядом нагадував свого брата-телепата, відповів:

— Мені вона до душі, адже я — ясновидець, і ця пані не зможе мене нейтралізувати.

Він зачовгав ногами й вишкірився, показуючи великі тьмяні зуби з тупими, мов у лопати, краями.

— «Невдатна скривдила мене природа — ні постаті, ні вроди я не маю...» — він замовк, морщачи чоло. — Як там далі, Метт? — запитав він у брата.

— «... потвора недороблена, у світ цей дочасно кинута напівлюдина», — сказав білкоподібний телепат Метт, задумливо шкрябаючи своє хутро.

— О так, — кивнув ясновидець Білл, — пам'ятаю. «Такий бридкий, кульгавий, що й собаки на мене брешуть, як до них наближусь»^[3]. Це з «Річарда III», — пояснив він Тіппі. Обидва брати вищирилися. Навіть їхні різці були тупими. Так, наче вони споживали лише сирі зерна.

— Що це означає? — запитала Тіппі.

— Це означає, — сказали Метт і Білл в один голос, — що тобі від нас не втекти.

Раптом задзвонив відеофон, і Тіппі прокинулася.

Хитаючись та спотикаючись, ще не зовсім продерши очі, спантеличена барвистими кульками, що плавали в повітрі, вона кілька разів моргнула й підняла слухавку. «Боже, як пізно, — подумала вона, поглянувши на годинник, — я перетворююся на овоч». На екрані з'явилося обличчя Глена Ранситера.

— Здрастуйте, містере Ранситер, — озвалася вона, стоячи так, щоб не потрапляти у зону сканування відеофона. — Врешті маєте для мене завдання?

— О, місіс Джексон, — сказав Ранситер, — радий, що застав вас. Ми з Джо Чипом формуємо групу: тих одинадцятьох осіб, яких ми оберемо, чекає важливе завдання. Ми уважно переглядаємо кожне досьє. Джо вважає, що це завдання вам під силу, і я схильний

погодитися. Скільки часу вам потрібно, щоби прибути на місце? — його голос звучав оптимістично, проте обличчя на маленькому екрані здавалося стурбованим та виснаженим.

— Під час місії я житиму... — запитала Тіппі.

— Так, вам доведеться зібрати речі, — сказав Ранситер їй, немов докоряючи її, додав: — Ми маємо завжди бути зібраними й готовими вирушати будь-якої миті. Це правило, якого слід повсякчас дотримуватися, особливо у цьому випадку, коли фактор часу надзвичайно важливий.

— Мої речі вже зібрані. Буду у нью-йоркському офісі за п'ятнадцять хвилин. Тільки залишу записку чоловікові, бо він на роботі.

— Ну, гаразд, — сказав Ранситер зі стурбованим виглядом. Імовірно, він уже читав наступне ім'я зі списку. — До побачення, місіс Джексон, — він відключився.

«Дивний був сон,— думала вона, квапливо розстібаючи піжаму й прямуючи до спальні, щоб вдягнутися. Звідки був той рядок, який цитували Білл і Метт? З „Річарда III“,— згадала вона, відновлюючи у своїй уяві їхні образи: пласкі, великі зуби, безформні, кулясті, однаковісінькі голови з пучками рудуватого волосся, яке вкривало їх, наче жмутки бур'янів. — Здається, я ніколи не читала „Річарда III“, — усвідомила вона. — А якщо й читала, то багато років тому, ще в дитинстві. Як нам можуть снитися рядки з поезії, якої ми не знаємо? — запитувала вона себе.— Можливо, поки я спала, в мою свідомість намагався проникнути справжній телепат. Або ж телепат і ясновидець, які працюють у парі, як це й було в моєму сні. Варто поцікавитись у пошуковому відділі, чи в команді Голліса, бува, не працюють брати на ім'я Метт і Білл».

Збентежена й стривожена, вона почала квапливо вдягатися.

Закуривши розкішну зелену гаванську сигару марки *Cuesta-Rey*, Глен Ранситер відкинувся на спинку свого помпезного крісла й натиснув кнопку на інтеркомі.

— Місіс Фрик, приготуйте чек із преміальними для Джі Джі Ешвуда на сто поскредів.

— Так, містере Ранситер.

Він спостерігав, як Джі Джі Ешвуд із маніакальною невгамовністю міряв кроками великий офіс. Дерев'яна підлога дратівливо скрипіла під його ногами.

— Схоже, Джо Чип не може пояснити, що саме вона вміє, — сказав Ранситер.

— Джо Чип вічно обдовбаний, — відповів Джі Джі.

— Як так виходить, що ця Пет може повертатися у часі, а більше ніхто на це не здатний? Б'юся об заклад, що цей талант не новий: вочевидь, ваші скаути просто досі його не помічали. Так чи інакше, для організації запобігання наймати її було б не логічно. Це талант, а не антиталант. Ми займаємось...

— Як я вже пояснював, і як зазначив у тестовому звіті Джо, вона перешкоджає ясновидцям застосовувати їхні здібності.

— Але це лише побічний ефект, — похмуро розмірковував Ранситер. — Джо вважає її небезпечною. Не знаю, чому.

— А ви запитували у нього?

— Він, як завжди, пробурмотів щось нерозбірливе, — відповів Ранситер. — Джо ніколи нічого не може пояснити, лише ділиться здогадками. З іншого боку, він хоче залучити її до операції Міка, — Ранситер перебирав особові справи працівників, знову і знову розкладаючи їх перед собою. — Запроси Джо, нехай заїде. Подивимося, чи вже маємо команду з одинадцяти інерціалів, — він поглянув на годинник. — Незабаром вони будуть тут. Я відверто скажу Джо, що він божевільний, якщо бере цю Пет Конлі в команду, вважаючи її при цьому такою небезпечною. Що ти про все це думаєш, Джі Джі?

— У нього з нею свої справи, — відповів Джі Джі.

— Це ж які?

— Здається, вони порозумілися в сексуальному плані.

— Джо не до сексу. Нещодавно Ніна Фрід читала його думки, він настільки бідний, що не може навіть... — він замовк, оскільки двері кабінету відчинилися. Місіс Фрик задріботіла, несучи на підпис чек із преміальними для Джі Джі Ешвуда.

— Я знаю, чому він хоче взяти її на це завдання, — сказав Ранситер, виводячи підпис на чеку. — Щоб не спускати з неї очей. Він теж вирушає на цю операцію: має намір виміряти пси-поле, попри те, що це не було обумовлено з клієнтом. Нам треба знати, проти чого ми

боремося. Дякую, місіс Фрик, — він подав знак, що вона вільна, й простягнув чек Джі Джі Ешвуду.

— Припустімо, що ми не виміряємо пси-поле, а воно виявиться надто потужним для наших інерціалів. Чия це буде провина?

— Наша, — мовив Джі Джі.

— Я казав їм, що одинадцятьох недостатньо. Ми залучаємо наших найкращих людей і намагаємося зробити все як годиться. Врешті-решт, здобути прихильність Стентона Міка для нас дуже важливо. Дивовижно, що така заможна й впливова людина, як Мік, може бути настільки недалекоглядною, такою достобіса скупю. Місіс Фрик, Джо десь поблизу? Джо Чип.

— Містер Чип у приймальні з групою інших людей, — відповіла секретарка.

— Скільки там інших, місіс Фрик? Десять чи одинадцять?

— Та приблизно стільки, містере Ранситер. На око важко сказати.

— Це і є наша група, — сказав Ранситер, звертаючись до Джі Джі Ешвуда. — Хочу їх побачити, усіх разом. Перш ніж вирушати на Місяць.

— Скажіть, нехай заходять, — звернувся Ранситер до місіс Фрик, випускаючи великий клубок диму від своєї сигари в зеленій обгортці.

Місіс Фрик тихцем подалася з кабінету.

— Ми знаємо, — пояснював Ранситер Джі Джі, — що поодинці вони працюють добре. Все відображено у їхніх справах, — він зашурхотів документами, що лежали на столі. — Та чи зможуть вони ефективно взаємодіяти? Наскільки велике поліенцефалічне контрполе вони згенерують разом? Подумайте, Джі Джі. Над цим варто добре поміркувати.

— Думаю, час покаже, — відповів Джі Джі.

— Я в цьому бізнесі вже досить давно, — промовив Ранситер, спостерігаючи, як до кабінету заходять люди. — Це мій внесок у сучасну цивілізацію.

— Гарно сказано, — похвалив Джі Джі. — Ви — полісмен, який стоїть на сторожі приватності людства.

— Знаєш, що про нас каже Рей Голліс? — запитав Ранситер. — Що ми намагаємося повернути стрілки годинника навспак.

Він поглянув на людей, які почали заповнювати кабінет. Вони стояли поруч одне одного, не кажучи ні слова. Чекали, поки заговорить

він. «Яке строкате видовище»,— з сумом подумав Ранситер. Ось дівчисько, схоже на стручок квасолі, в окулярах, із прямим, лимонного кольору волоссям, одягнене у ковбойський капелюх, чорну мереживну мантилю і шорти-бермуди. Це Еді Дорн. Симпатична чорнява жінка старшого віку.

З дивакуватими безтямними очима, вдягнена у шовкове сарі, підперезане нейлоновим обі, на ногах коротенькі шкарпетки — Френсі Як-там-її, шизофренічка на пів-ставки, яка вирішила, що розумні істоти з Бетельгейзе^[4] час від часу приземляються на дах багатоквартирного будинку, в якому вона мешкає. Хлопчик-підліток із копицею кучерявого волосся, огорнутий цинічною хмариною марнославства й відчуття власної переваги; цього, вбраного у квітчасту сукню й панталони зі спандексу, він бачив уперше. І так далі: Ранситер нарахував п'ять жінок і п'ять чоловіків. Когось бракувало.

Випереджаючи Джо Чипа, до кабінету увійшла похмура задумлива дівчина, Патриція Конлі. Вона була одинадцятю — тепер перед ним стояла вся група.

— Ви швидко дісталися, місіс Джексон, — звернувся Ранситер до схожої на чоловіка жінки піщаного кольору, років тридцяти, одягненої в штани з замітника хутра вікуньї та сірий светр, на якому був зображений вже вибляклий портрет Бертрана Рассела. — У вас було найменше часу, адже вас я сповістив останньою.

Тіппі Джексон посміхнулася безкровною, піщаного кольору посмішкою.

— Декого з вас я знаю,— сказав Ранситер, підводячись і жестом запрошуючи їх зручно розміститися на стільцях у кабінеті, й навіть, якщо треба, закурити. — Вас, міс Дорн, ми з містером Чипом обрали першою, оскільки ви чудово протидіяли С. Доулу Меліпоуну, слід якого ми врешті-решт загубили. Втім, не з вашої вини.

— Дякую, містере Ранситер,— сказала Еді тонким, сором'язливим голоском. Почервонівши, вона втупилася очима у стіну.— Я залюбки попрацюю разом із іншими над новим завданням, — додала вона не зовсім упевнено.

— Хто з вас Ел Геммонд? — запитав Ранситер, переглядаючи папери.

Дуже високий сутулий чорношкірий чоловік із м'яким виразом на продовгуватому обличчі вказав на себе.

— Ми з вами до цього не зустрічалися,— сказав Ранситер, проглядаючи матеріали справи Ела Геммонда. — Ви найпотужніший із наших антиясновидців. Шкода, що я не познайомився з вами раніше. Хто тут також антиясновидець?

Піднялося ще три руки.

— Вам чотирьом, — сказав Ранситер, — без сумніву, буде вкрай цікаво заізнатися й попрацювати разом із нещодавньою знахідкою Джі Джі Ешвуда, яка нейтралізує ясновидців радикально новим способом. Можливо, міс Конлі сама розповість нам про це,— він кивнув у бік Пет...

І раптом опинився на П'ятій авеню перед вітриною магазину рідкісних монет. Він стояв, розглядаючи золотий американський долар, що вийшов із обігу, і міркував, чи міг би дозволити собі придбати його для своєї колекції.

«Якої ще колекції? — приголомшено запитав він себе.— Я не колекціоную монети. Що я тут роблю? І як довго я вже тиняюся, розглядаючи вітрини, коли натомість мав би бути в офісі, керуючи...» — він не міг згадати, чим зазвичай керував. Якимось бізнесом, пов'язаним із людьми з певними здібностями, особливими талантами. Він заплющив очі, намагаючись зосередитися. «Ні, мені довелося полишити ту справу», — усвідомив Ранситер. Через ішемічну хворобу рік тому мусив вийти на пенсію. «Але ж я щойно був там,— пригадав він. — Ще кілька секунд тому. У своєму офісі. Розмовляв із групою людей про новий проект». Він заплющив очі. «Усе щезло, — спантеличено подумав він. — Усе, що я створив».

Розплющивши очі, він виявив, що знову перебуває у своєму кабінеті. Перед ним стояли Джі Джі Ешвуд, Джо Чип і чорнява, надзвичайно вродлива дівчина, імені якої він не пригадував. Крім них, у кабінеті більше нікого не було, що з незрозумілих для нього причин здалося дивним.

— Містере Ранситер, — сказав Джо Чип, — хочу познайомити вас із Патрицією Конлі.

— Дуже рада врешті заізнатися з вами, містере Ранситер, — промовила дівчина.

Вона засміялася, а її очі радісно спалахнули. Ранситер не розумів чому.

«Вона щось зробила»,— усвідомив Джо Чип.

— Пет,— сказав він уголос,— я не можу збагнути, в чому річ, але щось змінилося.

Він задумливо оглянув офіс. Здавалося, ніби все було як завжди: надто яскравий килим, забагато різнорідних творів мистецтва, на стінах — оригінальні картини, що не мали жодної художньої вартості тощо. Глен Расітер теж не змінився: зарослий щетиною, з сірим, зморшкуватим від постійного розумового напруження обличчям, він дивився на Джо і також здавався збентеженим. Біля вікна стояв Джі Джі Ешвуд, одягнений у свої звичні, підперезані конопляним паском, охайні штани з березової кори, напівпрозорий дірчастий топ і високий капелюх, як у інженерів-залізничників. Той лише байдуже стелував плечима. Вочевидь, він вважав, що все було гаразд.

— Нічого не змінилося,— сказала Пет.

— *Усе* змінилося,— відповів Джо.— Ти, вочевидь, повернулася у часі і спрямувала нас іншою колією теперішнього. Я не можу цього довести, як і не можу визначити, що саме зазнало зміни.

— Будь ласка, жодних сімейних суперечок у робочий час,— спохмурнів Рансітер.

— Сімейних суперечок? — приголомшено запитав Джо.

Тоді він побачив на пальці Пет обручку зі срібла й нефриту. Джо пригадав, як допомагав їй обирати. «За два дні до того, як ми побралися, — подумав він. — Це трапилося понад рік тому, попри мій скрутний фінансовий стан. Звісно, що тепер — завдяки Пет із її зарплатнею та вмінням розпоряджатися грошми — все змінилося. Назавжди».

— Що ж, продовжимо,— сказав Рансітер.— Ми повинні запитати себе, чому Стентон Мік звернувся до іншої організації запобігання. Якщо мислити логічно, то замовлення мало би дістатися нам — ми найкращі у цій сфері і наш офіс розташований у Нью-Йорку, де Міку найзручніше вести справи. У вас є якісь думки з цього приводу, місіс Чип? — він з надією поглянув у бік Пет.

— Ви справді хочете знати, містере Рансітер? — відказала вона.

— Так,— рішуче закивав він.— Мені б дуже хотілося це знати.

— Це я все влаштувала, — сказала Пет.

— Як?

— Завдяки моєму таланту.

— Якому таланту? — здивувався Ранситер. — У вас немає талантів, ви дружина Джо Чипа.

З боку вікна долинув голос Джі Джі Ешвуда:

— Ви прийшли сюди, щоб пообідати зі мною та Джо.

— У неї є талант, — сказав Джо. Він намагався пригадати, але все раптом стало дуже розмитим. Спогади тьмяніли й розчинялися прямо у нього перед очима, попри всі його зусилля їх зафіксувати. «Інша часова колія», — подумав він. Минуле. Але далі сягнути не міг. На цьому його спогади закінчувались. «Моя дружина унікальна,— подумав він, — вона може робити те, на що не здатна жодна інша людина на Землі. У такому разі чому вона не працює на „Ранситер і компаньйони“? *Щось тут не так*».

— Ти вимірював її поле? — запитав Ранситер. — Це ж твоя робота. Схоже, що вимірював. Я чую впевненість у твоєму голосі.

— Я не впевнений, — мовив Джо.

«Однак я впевнений у своїй дружині», — сказав він сам до себе.

— Сходжу-но принесу своє обладнання, — запропонував він. — І дізнаємося, яке у неї поле.

— Припини, Джо, — розсердився Ранситер, — якби у твоєї дружини був талант чи антиталант, ти б виміряв його ще рік тому, ти б намагався дізнатися про це тільки зараз, — він натиснув кнопку інтеркому. — Відділ кадрів? У нас є справа місіс Чип? Патриції Чип?

Після паузи на тому кінці дроту відповіли:

— Справи місіс Чип немає. Можливо, під дівочим прізвищем?

— Конлі, — підказав Джо, — Патриція Конлі.

Знову пауза.

— На міс Патрицію Конлі у нас є два документи: первинний звіт містера Ешвуда і результати тестування містера Чипа, — зі щілини інтеркому повільно виповзли копії обох документів і впали на стіл.

— Джо, ти маєш це бачити, ходи сюди, — насуплено сказав Ранситер, вивчаючи звіт Джо Чипа.

Він тицьнув пальцем у сторінку, і Джо, який уже встиг підійти до нього, побачив два підкреслені хрестики. Вони з Ранситером презирнулися, тоді поглянули на Пет.

— Я знаю, що там написано,— спокійно сказала вона.— «Наділена неймовірними здібностями. Анти-псі поле унікальне за силою», —

вона напружилася, очевидно, намагаючись згадати, як там сформульовано дослівно.— «Може протистояти...»

— Мік таки підписав із нами договір, — мовив Ранситер до Джо Чипа.— Тут переді мною стояла група з одинадцяти інерціалів, а потім я запропонував, щоб ця дівчина...

— Щоб вона показала групі, на що здатна,— завершив Джо. — От вона й показала. Зробила саме те, що її просили. Я не помилився у своїй оцінці, — він провів пальцем під символами внизу аркуша, що означали небезпеку. — Моя власна дружина, — додав він.

— Я тобі не дружина,— відказала Пет. — Це я теж змінила. Хочете, аби все було так, як і раніше? Без жодних змін, навіть зовсім дрібних? Але тоді ваші інерціали навряд чи щось помітять. З іншого боку, вони так чи інакше нічого не зрозуміли... хіба що в когось збереглися якісь залишкові спогади, як у Джо. Проте до цього моменту вони вже мали би зникнути.

— Я хотів би повернути замовлення від Міка, — роздратовано сказав Ранситер.— Щонайменше.

— Коли я вже винюхую таланти, — озвався Джі Джі Ешвуд, — то працюю на совість.

Він устиг посивіти.

— Так, ти справді вмієш приводити таланти, — сказав Ранситер.

Задзиччав інтерком, і до них долинув тремтливий старечий голос місіс Фрик:

— На вас чекає група інерціалів, містере Ранситер. Вони кажуть, що їх викликали для нового спільного завдання. Ви можете їх прийняти?

— Нехай заходять, — відповів Ранситер.

— Я залишу собі перстень, — заявила Пет, вказуючи на обручку зі срібла й нефриту, яку вони з Джо спільно обрали в іншому часовому вимірі. Вона вирішила залишити собі цю частину альтернативного світу. Джо запитував себе, що ще вона могла зберегти на додачу. Він сподівався, що більше нічого, однак вирішив, що краще промовчати. Ліпше навіть не запитувати.

Двері прочинилися, й до кабінету парами увійшли інерціали. Якусь мить вони нерішуче стояли, а тоді почали розсідатися перед столом Ранситера. Той уважно обвів їх поглядом і почав нишпорити серед

безладної купи документів. Вочевидь, намагався визначити, чи не змінила, бува, Пет якимось чином склад групи.

— Еді Дорн, — сказав Ранситер. — Так, ви тут, — він зиркнув на неї та на чоловіка поряд. — Геммонд. Гаразд, Геммонд. Тіппі Джексон, — Ранситер запитально поглянув на групу людей перед собою.

— Поспішала як могла, — сказала місіс Джексон. — Ви дали мені не так багато часу, містере Ранситер.

— Джон Ілд, — вів Ранситер далі.

Підліток зі скуйовдженим кучерявим волоссям буркнув щось у відповідь. Джо помітив, що самовпевненості у нього, здається, поменшало. Натомість хлопець мав задумливий і навіть дещо приголомшений вигляд. «Було б цікаво довідатися, що він пам'ятає, — подумав Джо, — що усі вони пам'ятають, як поодинці, так і разом».

— Франческа Спеніш, — оголосив Ранситер.

Яскрава, схожа на циганку чорнява жінка, від якої віяло особливо помітною напругою, мовила:

— Містере Ранситер, поки ми кілька хвилин чекали у приймальні, я почула загадкові голоси, які мені дещо розповіли.

— Ви Франческа Спеніш? — терпляче запитав Ранситер. Вигляд у нього був ще більш втомлений, аніж зазвичай.

— Так. Завжди була нею. І завжди буду, — голос міс Спеніш лунав дуже переконливо. — Дозвольте, я розповім вам те, що сказали мені голоси.

— Можливо, пізніше, — відповів Ранситер, переходячи до наступної особової справи.

— Я мушу про це розповісти, — заявила міс Спеніш тремтливим голосом.

— Гаразд, — сказав Ранситер. — Зробимо на кілька хвилин перерву, — він висунув шухляду, дістав звідти таблетку амфетаміну й проковтнув її не запиваючи. — Послухаймо, що вам повідомили ті голоси, міс Спеніш, — він зиркнув на Джо, стенаючи плечима.

— Хтось, — мовила вона, — незадовго до цього переніс нас усіх в інший світ. Ми населяли його, жили в ньому наче його повноправні громадяни, а потім якась потужна, всемогутня сила повернула нас у наш власний всесвіт.

— То була Пет, — сказав Джо Чип, — Пет Конлі. Яка сьогодні почала у нас працювати.

— Тито Апостос, — знову мовив Ранситер. Він витягнув шию, вишукуючи його серед присутніх у кімнаті, — ви тут?

Лисий чоловік із цапиною борідкою вказав на себе. Він був одягнений у старомодні золотаві штани, що звужувалися на стегнах, однак у незбагненний спосіб мав доволі стильний вигляд. Можливо, завдяки гудзикам розміром із яйце на буро-зеленій блузі. В усякому разі він аж світився поважністю та незвичайною величиною. На Джо він справив неабияке враження.

— Дон Денні, — сказав Ранситер.

— Тут, сер, — озвався впевнений баритон, наче голос сіамського kota. Він належав ставному, серйозному на вигляд індивіду, який виструнчено сидів на стільці, поклавши руки на коліна. Був одягнений у поліестеровий дірндль^[5] та ковбойські шкіряні штани, всіяні зірочками з імітації срібла, а його довге волосся було сховане під сіточкою. На ногах чоловік мав сандалі.

— Ви — антивоскреситель,— сказав Ранситер, гортаючи його справу. — Єдиний, який у нас є.

А потім звернувся до Джо:

— Цікаво, чи він нам знадобиться. Можливо, його варто замінити ще одним антителипатом. Що більше їх матимемо, то краще.

— Ми повинні передбачити всі можливості,— відповів Джо. — Оскільки не знаємо, у що вплутуємося.

— Мабуть, так,— кивнув Ранситер.— Гаразд. Семмі Мундо.

Молодий, вбраний у максі-спідницю, чоловік з невеличким носом і недорозвинutoю, схожою на диню головою нерішуче підняв руку — цей його рух був схожий радше на спазм або тик. «Так, ніби його анемічне тіло зробило це мимоволі, саме собою», — подумав Джо. Він знав цього молодика. Мундо здавався набагато молодшим, аніж був насправді. Процеси його розумового й фізичного розвитку вже давно зупинилися. У певному сенсі Мундо мав інтелект еnota: він міг ходити, їсти, митися і навіть — якщо це можна було так назвати — говорити. Однак його антителипатичні здібності були видатними. Якось він сам-один заглушив С. Доула Меліпоуна — журнал для персоналу їхньої компанії потім гримів про це ще багато місяців.

— О так,— сказав Ранситер.— А тепер ми переходимо до Венді Райт.

Як завжди, коли траплялася нагода, Джо кинув довгий, проникливий погляд на дівчину, яку охоче зробив би своєю коханкою або й навіть одружився би з нею, що було би ще краще. Здавалося неймовірним, що Венді Райт складалася з крові та внутрішніх органів, як і решта людей. Поряд із нею він почувався присадкуватим, масним, спітнілим та неосвіченим нікчемою, у якого бурчав живіт і свистіло в носі. Біля неї він починав усвідомлювати фізичні механізми, що підтримували його життя, всю ту машинерію, труби і клапани, газові компресори і паски вентиляторів, що невпинно й важко трудилися всередині його тіла над заздалегідь програшною справою, яка врешті-решт була приречена на поразку. Споглядаючи її обличчя, він розумів, що його власне було лише крикливою маскою. Вигляд її тіла змушував Джо думати, що його радше нагадувало дешеву іграшку на пружині. Всі відтінки її тіла мали у собі якусь витонченість, немов купалися у відблисках непрямого світла. Її очі, ці зелені відшліфовані камені, дивилися на все безпристрасно. Він ще ніколи не бачив у них ані страху, ані відрази, ані презирства. Вона приймала все, що бачила. Зазвичай вона здавалася спокійною. Але найбільше вражала його своєю стійкістю, незворушною холонокровністю, що не піддавалася втомі й виснаженню, фізичним хворобам або занепаду. Мабуть, їй було близько двадцяти п'яти чи двадцяти шести, але він не міг уявити її молодшою, і, звісно ж, вона ніколи не постаріє. Для цього вона надто міцно тримала під контролем себе та зовнішню реальність.

— Я тут, — м'яко і спокійно озвалася Венді.

Ранситер кивнув.

— Гаразд. Лишається тільки Фред Зафскі.

Він зосередив погляд на млявому чоловікові середнього віку й неприродного вигляду з великими ступнями, масним волоссям, землистою шкірою та надміру випнутим адамовим яблуком. Для цієї зустрічі той одягнувся у пряму сукню, що кольором нагадувала зад бабуїна.

— Певно, це ви.

— Ваша правда, — погодився Зафскі й захихотів. — Важко було мене вирахувати?

— Господи, — мовив Ранситер, захитавши головою. — Що ж, ми мусимо включити в команду одного антипаракінетика. Щоб перестраховатися. І це ви.

Він жбурнув документи на стіл і взявся шукати свою зелену сигару.

— Оце і вся група, — сказав він Джо. — А також ми з тобою. Хочеш внести якісь фінальні зміни?

— Я задоволений, — відповів той.

— Гадаєш, ця ватага інерціалів — найкраща комбінація, яку ми можемо запропонувати? — Ранситер пильно дивився на нього.

— Так, — сказав Джо.

— І вони досить сильні, щоб здолати псі Голліса?

— Так, — повторив Джо.

Хоча насправді думав інакше.

Він і сам до кінця не розумів, що саме йому не подобалося. Звісно, то було нераціональне відчуття. Потенціал сили контрполя одинадцяти інерціалів мав би бути величезним. Та все ж...

— Містере Чип, можна вас на хвилинку? — містер Апостос, лисий і бородатий чоловік у блискучих золотавих штанях смикав Джо Чипа за руку. — Я хотів би обговорити те, що пережив минулої ночі, ближче до ранку. Схоже, що в гіпнагогічному стані я увійшов в контакт з одним, а можливо, й двома співробітниками містера Голліса. Ймовірно, то був телепат, що працював у команді з ясновидцем. Гадаєте, про це варто розповісти містеру Ранситеру? Це важливо?

Вагаючись, Джо поглянув на Ранситера. Той сидів у своєму улюбленому помпезному кріслі, намагаючись заново розкурити гаванську сигару. Щоки Ранситера позападали, він здавався жахливо стомленим.

— Ні, — сказав Джо. — Облиште.

— Леді й джентльмени, — почав Ранситер, говорячи гучно, щоб перекричати загальний гамір.— Зараз ми вирушаємо на Місяць: ви, одинадцяттеро інерціалів, Джо Чип, я і Зоя Вірт, представниця нашого клієнта, — усього чотирнадцять людей. Ми полетимо власним кораблем, — він дістав свій круглий, золотий, безнадійно застарілий кишеньковий годинник і пильно подивився на нього. — Третя тридцять. «Претфол II»^[6] стартує з головного посадково-злітного майданчика на даху о четвертій.

Він клацнув годинником і повернув його до кишені свого шовкового паска.

— Ну що ж, Джо, — сказав Ранситер, — незабаром вирушаємо, чим би це не закінчилося. Шкода, що у нас немає свого ясновидця,

щоб хоч трохи зазирнути в майбутнє.

І його обличчя, і голос були сповнені тривогою та сум'яттям, у них відчувався важкий непозбувний тягар зрілих літ і відповідальності.

Розділ 6

Ми пропонуємо досвід гоління, якого у вас ще не було. Саме час подарувати чоловічому обличчю трохи любові, кажемо ми. З автоматичним швейцарським хромованим лезом від «Убіка», яке ніколи не затупиться, час забути про шкрябання! Спробуйте «Убік» і відчуйте справжнє піклування. Застереження: використовувати лише згідно з інструкцією. Будьте обережні.

— Ласкаво просимо на Місяць,— бадьоро сказала Зоя Вірт. Від трикутних окулярів у червоній оправі її радісні очі видавалися ще більшими. — Дозвольте привітати кожного з вас від імені містера Говарда, а особливо містера Глена Ранситера, який погодився надати у наше розпорядження таких першокласних спеціалістів вашої організації, тобто вас. Цей підземний готельний номер, інтер'єр якого був розроблений сестрою містера Говарда Ладую, талановитою мисткинею, розташований лише за триста лінійних ярдів від промислово-дослідницького об'єкта, який, на думку містера Говарда, зазнав атаки псі. Отже, ваша присутність у цьому номері вже має пригнічувати псіонічні здібності агентів Голліса, що не може нас не тішити, — вона зробила паузу й оглянула присутніх.— Є якісь запитання?

Копирсаючись у своєму обладнанні для тестування, Джо Чип не звертав на неї жодної уваги. Попри відмову клієнта, він усе-таки мав намір виміряти довколишнє псіонічне поле. Під час годинної подорожі з Землі вони з Гленом Ранситером прийняли щодо цього остаточне рішення.

— У мене є запитання,— підняв руку Фред Зафскі й хихотнув. — Де тут вбиральня?

— Кожен із вас отримає мініатюрну мапу, на якій усе зазначено, — відповіла Зоя Вірт і кивнула асистентці з прісним обличчям, котра почала роздавати барвисті глянцеві мали. — В цьому номері є кухня з усіма необхідними приладами, якими можна користуватися безкоштовно, монети вам не знадобляться. Звісно, на будівництво цього номера було витрачено непристойно великі кошти. Тут можуть одночасно мешкати двадцятьоро осіб, адже він обладнаний саморегульованою системою вентиляції, опалення та водопостачання, а також запасом надзвичайно різноманітних продуктів харчування, кабельним телебаченням і поліфонічною звуковою системою з високою точністю відтворення. Однак, телевізор і звукова система, на відміну від кухонних приладів, активуються за допомогою монет. Щоб вам було зручніше використовувати ці розважальні пристрої, ми поставили в ігровій кімнаті розмінний автомат.

— На моїй мапі лише дев'ять спалень, — сказав Ел Геммонд.

— У кожній із них по два ліжка, — відповіла міс Вірт, — тобто вісімнадцять спальних місць. Окрім того, п'ять ліжок — двоспальні, що стане у пригоді тим із вас, хто захоче спати разом упродовж виконання вашої місії.

— У мене є правило, — роздратовано мовив Ранситер, — щодо спання моїх співробітників одне з одним.

— Ви за чи проти? — поцікавилася Зоя Вірт.

— Проти, — Ранситер зім'яв мапу й кинув її на металеву підлогу з підігрівом. — І я не звик, щоб мені вказували...

— Але ж вам не доведеться тут ночувати, містере Ранситер, — мовила міс Вірт і, як завжди, професійно посміхнулася. — Хіба ви не плануєте повернутися на Землю, щойно ваші співробітники візьмуться до роботи?

— Вдається щось з'ясувати щодо псі-поля? — запитав Ранситер у Джо Чипа.

— Спершу, — відповів Джо, — я маю визначити контрполе, яке генерують наші інерціали.

— Потрібно було зробити це під час перельоту, — сказав Ранситер.

— Ви намагаєтеся заміряти поле? — стривожено поцікавилася Зоя Вірт. — Я вже казала, що містер Говард категорично проти.

— І, попри все, ми його заміряємо, — відповів Ранситер.

— Містер Говард...

— Стентона Міка це не стосується, — обірвав її Ранситер.

— Чи не могли б ви попросити містера Міка спуститися сюди? — звернулася міс Вірт до своєї прісної асистентки.

Асистентка швидко рушила у напрямку ліфтів.

— Містер Мік сам усе роз'яснить, — сказала вона Ранситеру. — Поки що дуже вас прошу утриматися від будь-яких дій. Зачекайте, будь ласка, на нього.

— Я вже отримав дані, — повідомив Ранситеру Джо. — Наше поле дуже потужне.

«Ймовірно, через Пет», — вирішив він.

— Набагато вище, ніж я очікував, — сказав Джо.

«Цікаво, чому вони так непокояться через вимірювання, — подумав він. — Тут йдеться не про час. Наші інерціали вже на місці й активно діють».

— Чи є тут якісь шафки, — запитала Тіппі Джексон, — де ми могли б розвісити одяг? Я хочу розпакувати речі.

— У кожній спальні є велика шафа, що активується вкиданням монети. І для початку... — Зоя Вірт дістала великий поліетиленовий пакет, — ось вам безкоштовний запас монет, — вона вручила згортки з четвертаками, п'яти- і десятицентовими монетами Джону Ілду. — Чи не могли б ви поділити їх порівну між усіма? Це подарунок від містера Міка.

— А у цьому поселенні є лікар чи медсестра? — поцікавилася Еді Дорн. — Інколи в мене бувають психосоматичні висипи, коли працюю на повну. Зазвичай мені допомагає мазь на основі кортизону, але в поспіху я забула прихопити її з собою.

— У промислових та дослідницьких спорудах, що межують із житловим сектором, є декілька чергових лікарів, — відповіла міс Вірт. — Окрім того, маємо тут ще й невелику медичну палату з ліжками для хворих.

— Активується монетами? — поцікавився Семмі Мундо.

— Всі медичні послуги у нас, — сказала Зоя Вірт, — безкоштовні. Проте хворі мають довести, що вони справді нездужають.

Потім вона додала:

— Однак усі автомати, що видають медикаменти, активуються монетами. До речі, зазначу, що в ігровій кімнаті вашого номера є автомат із транквілізаторами. Якщо бажаєте, ми можемо також

перенести туди з сусідніх приміщень кілька автоматів зі стимуляторами.

— А як щодо галюциногенів? — поцікавилася Франческа Спеніш.
— Мені краще працюється, якщо вживаю психоделіки на основі маткових ріжків^[7]. Завдяки цьому я справді бачу, проти кого борюся. Мені це допомагає.

— Наш керівник, містер Мік, — мовила міс Вірт, — не схвалює галюциногенні препарати на основі маткових ріжків. Він вважає, що вони токсичні для печінки. Якщо ви привезли їх із собою, то вільні вживати. Проте ми не зможемо вам їх надати, хоча, наскільки я розумію, вони у нас є.

— А відколи це тобі знадобилися психоделіки, щоб бачити видіння? Все твоє життя — це одна суцільна галюцинація, — обіззався Дон Денні до Франчески Спеніш.

— Дві ночі тому у мене був особливо вражаючий візит, — незворушно відповіла Франческа.

— І не дивно, — сказав Дон Денні.

— Група ясновидців і телепатів спустилася драбиною, сплетеною з найтонших конопель до балкону за моїм вікном. Вони зробили прохід у стіні й опинилися біля мого ліжка, розбудивши мене своїм базіканням. Вони цитували уривки поезії й нудної давньої прози, я була просто в захваті від цього. Ці люди були такими... — вона замовкла, підбираючи влучне слово, — ... с'яйливими. Один із них, що називав себе Біллом...

— Почекай, — оззався Тито Апостос, — мені теж наснився такий сон, — він повернувся до Джо. — Пам'ятаєш, я казав тобі про це незадовго до вильоту з Землі? — його руки тремтіли від хвилювання.
— Я ж говорив, так?

— Мені вони теж снилися, — сказала Тіппі Джексон. — Білл і Метт. Вони сказали, що дістануть мене.

Ранситер раптово спохмурнів.

— Потрібно було мені про це сказати, — дорікнув він Джо.

— Ви тоді... — почав той і одразу замовк. — Здавались дуже стомленим. У вас голова була зайнята іншим.

— То був не сон, — різко мовила Франческа. — То був справжній візит. Я здатна розрізнити такі речі.

— Авжеж, здатна, Френсі, — сказав Дон Денні. Він підморгнув Джо.

— І мені снився сон, — зауважив Джон Ілд. — Однак там йшлося про говеркари. Я запам'ятовував їхні номери. Запам'ятав десь шістдесят п'ять. І досі їх пам'ятаю. Назвати?

— Вибачте, Глене, — звернувся Джо Чип до Ранситера. — Я думав, таке трапилося лише з Апостосом, я не знав про інших. Я...

Звук дверей ліфта, що прочинилися, змусив його замовкнути. Усі повернулися у той бік.

До них неквапливо прямував Стентон Мік, приземкуватий пузань із товстими ногами. Він був одягнений у бриджі кольору фуксії, рожеві капці з якового хутра та блузу-безрукавку зі зміїної шкіри; у фарбоване біле волосся, що сягало талії, була вплетена стрічка. «Його ніс, — подумав Джо, — схожий на гумову грушу клаксона таксі у Нью-Делі: м'якесенький, аж хочеться натиснути. І гучний. Найгучніший ніс, який мені доводилось бачити».

— Радий вітати найкращих антипсі у світі, — сказав Стентон Мік, улесливо підносячи руки. — Винищувачі прибули! Я маю на увазі вас!

Його голос нагадував пискливий пронизливий голос кастрата. «Такий неприємний звук, ніби від вулика з металевими бджолами», — подумав Джо Чип.

— На безневинний, дружній та миролюбний світ Стентона Міка впала чума у вигляді різноманітних псіонічних покидьків. Знали б ви, який скрутний день ми пережили у Міквілі — так ми називаємо наше затишне привабливе поселення на Місяці. Ви, звісно, вже почали роботу, як я й очікував. А все тому, що ви найкращі у цій галузі — це розуміє кожен, щойно знайде мова про компанію «Ранситер і компаньйони». Я вже у захваті від вашої роботи за одним невеличким винятком: чому ваш тестувальник вовтузиться он там зі своїм обладнанням? Тестувальнику, може, поглянеш у мій бік, коли я до тебе звертаюся?

Джо вимкнув осцилографи, датчики та відключив живлення.

— Ви мене уважно слухаєте? — запитав у нього Мік.

— Так, — відповів Джо.

— Увімкни обладнання, — наказав йому Ранситер. — Ти працюєш не на містера Міка, а на мене.

— Байдуже, — сказав йому Джо. — Я вже зчитав тутешнє псі-поле.

Він зробив свою справу. Стентон Мік прийшов надто пізно.

— І яке ж у них поле? — запитав у нього Ранситер.

— *Жодного*, — відповів Джо.

— Його нейтралізують наші інерціали? Генероване ними контрполе потужніше?

— Ні, — мовив Джо. — Як я і сказав, у межах досяжності мого обладнання немає жодного псі-поля. Я реєструю наше поле, тому, наскільки можу оцінити, обладнання працює правильно. Дані, які я отримую, точні. Ми продукуємо дві тисячі одиниць, які піднімаються до двох тисяч ста щокілька хвилин. Імовірно, поле поступово зростатиме, коли наші інерціали почнуть діяти спільно. Скажімо, через дванадцять годин воно може сягнути...

— Не розумію, — перебив Ранситер.

Усі інерціали зібралися навколо Джо Чипа. Дон Денні взяв один із записів зроблених осцилографом, уважно роздивився незмінну пряму лінію і передав його Тіппі Джексон. Інші інерціали одне за одним мовчки проглянули запис, а тоді подивилися на Ранситера. Той звернувся до Стентона Міка:

— Чому ви вирішили, що ваше підприємство тут, на Місяці, зазнало атаки псі? І чому ви не хотіли, щоб ми провели наші стандартні тести? Ви знали, який результат ми отримаємо?

— Очевидно, знав, — сказав Джо Чип. Він був у цьому впевнений.

Обличчя Ранситера виказувало квапливі, нервові спроби знайти вихід із ситуації. Він хотів щось сказати Стентону Міку, потім передумав і прошепотів до Джо:

— Повертаймося на Землю, треба негайно забирати звідси наших людей.

Тоді звернувся до інших, уже гучніше:

— Збирайте речі, ми повертаємося до Нью-Йорка. Через п'ятнадцять хвилин ви маєте бути на кораблі. На тих, хто спізниться, не чекатимемо. Джо, хапай свій мотлох. Якщо потрібно, я допоможу тобі дотягнути його до корабля. Так чи інакше, я хочу, щоб ти якомога швидше забрався звідси разом зі своїм обладнанням.

Ранситер знову повернувся до Міка. Його обличчя пашіло гнівом, він почав говорити...

Злинувши до стелі з витягнутими руками, які кострубато стирчали у різні боки, Стентон Мік запищав голосом металевої комахи:

— Містере Ранситер, не дозвольте вашому таламусу взяти гору над корою головного мозку. Ця справа вимагає обачності, а не поспіху. Заспокойте ваших людей. Сядьмо й спробуймо досягти взаєморозуміння.

Його гладке, барвисте тіло погойдувалося в повітрі, повільно обертаючись у горизонтальній площині, тож тепер у бік Ранситера були спрямовані вже його ноги, а не голова.

— Я чув про таке,— промовив Ранситер до Джо.— Це самознищувальна людиноподібна бомба. Допоможи мені всіх звідси вивести. Його щойно перемкнули на автоматичний режим — ось чому він плаває під стелею.

Бомба вибухнула.

Дим, що здійнявся смердючою лавиною, оповивав проламани стіни й підлогу та заступав розпростерте, зсудомлене тіло біля Чипових ніг.

— Вони вбили Ранситера, містере Чип,— закричав йому на вухо Дон Денні. — Це ж містер Ранситер, — від хвилювання він почав заїкатися.

— Кого ще? — нерозбірливо мовив Джо, важко хапаючи повітря, бо від їдкого диму стискало в грудях. У голові й досі гуло від вибуху. Відчувши липке тепло, що розтікалося шиєю, він зрозумів, що його поранило осколком.

— Здається, всі інші зазнали ушкоджень, але живі, — невиразно промовила Венді Райт, хоч і була зовсім поряд.

Схилившись над Ранситером, Еді Дорн запитала:

— Можливо, варто спробувати дістати у Рея Голліса воскресителя? — Її обличчя було блідим і пригніченим.

— Ні,— заперечив Джо, також схилившись над тілом.— Ти помилився,— сказав він Дону Денні,— він не мертвий.

Однак Ранситер саме помирав, розпростершись на понівеченій від вибуху підлозі. За кілька хвилин слова Дона Денні стануть правдою.

— Слухайте всі, — голосно сказав Джо. — Оскільки містер Ранситер поранений, відтепер я беру керівництво на себе, принаймні поки не повернемося на Землю.

— За умови, що ми взагалі туди повернемося,— зауважив Ел Геммонд. Він притискав складену хустинку до глибокого порізу над правим оком.

— У скількох із вас є зброя? — запитав Джо. Інерціали не відповідали. — Я знаю, що це порушення правил Асоціації,— вів він далі,— але також знаю, що дехто з вас озброєний. Забудьте про легальний бік справи, забудьте все, що вам говорили про заборону носіння зброї при виконанні обов'язків.

Після паузи Тіппі Джексон зізналася:

— Моя разом із рештою багажу. В іншій кімнаті.

— Моя зі мною, — сказав Тито Апостос. Він уже тримав у правій руці пістолет застарілої моделі зі свинцевими кулями.

— Якщо у вас є вогнепальна зброя, але вона в кімнаті, де ви залишили речі, ідіть і візьміть її, — наказав Джо.

Шестеро інерціалів рушили до дверей.

— Потрібно помістити Ранситера у холодильний контейнер, — сказав Джо до Ела Геммонда і Венді Райт, які лишилися в кімнаті.

— На кораблі є холодильні камери, — повідомив Ел Геммонд.

— Значить, понесемо його туди,— сказав Джо.— Геммонде, беріть його за голову, а я візьму за ноги. Апостосе, ви йдіть попереду і стріляйте у кожного співробітника Голліса, який спробує нам завадити.

— Ви думаєте, Голліс тут із містером Міком? — запитав Джон Ілд, повернувшись із сусідньої кімнати з лазерною гвинтівкою.

— З ним або ж сам. Можливо, ми ніколи не мали справи з Міком. Це міг від самого початку бути Голліс.

«Дивовижно, що вибух бомби-гуманоїда не знищив нас усіх», — подумав Джо. Він замислився, що ж трапилося із Зоєю Вірт. Очевидно, вона встигла вийти ще до вибуху: він її ніде не бачив. «Цікаво, якою була її реакція, — й далі міркував Джо, — коли вона дізналася, що працювала не на Стентона Міка, а її роботодавець — справжній роботодавець — найняв нас і викликав сюди, аби знищити. Ймовірно, її їм також доведеться вбити. Просто, щоб перестрахуватися. Безперечно, від неї не було більше жодної користі. Насправді Вірт тепер була зайвим свідком того, що трапилося».

Повернулася решта інерціалів, вже озброєна. Вони чекали, поки Джо скаже їм, що робити далі. Зважаючи на ситуацію, усі одинадцять інерціалів мали достатньо холоднокривний вигляд.

— Якщо нам вдасться вчасно помістити Ранситера у холодильний контейнер,— пояснював Джо, поки вони з Елом Геммондом несли

їхнього шефа, який, очевидно, помирав, до ліфта, — він усе ще зможе керувати фірмою. Так само, як його дружина.

Він ліктем натиснув кнопку виклику.

— Марно сподіватися, що ліфт і досі працює, — сказав він. — Цілком імовірно, що вони вимкнули електрику в момент вибуху.

Однак ліфт прибув. Джо й Ел квапливо занесли Ранситера до кабіни.

— Ті троє з вас, у кого є зброя, — наказав Джо, — їдете з нами. Решта...

— До дідька все це, — озвався Семмі Мундо. — Ми не хочемо стирчати тут, чекаючи на ліфт. Може, він ніколи не повернеться, — чоловік рушив уперед із заціпенілим від панічного страху обличчям.

— Ранситер поїде першим, — різко мовив Джо. Він натиснув кнопку, і двері зачинилися, лишаючи в кабіні тільки Ела Геммонда, Тито Апостоса, Венді Райт, Дона Денні і Глена Ранситера.

— У нас не було іншого вибору, — сказав він їм, поки ліфт підіймався. — До того ж, якщо люди Голліса чекають нагорі, то схоплять нас першими. Тільки вони не очікують побачити нас озброєними.

— Власне, є такий закон... — зауважив Дон Денні.

— Погляньте, чи він іще живий, — звернувся Джо до Тито Апостоса.

Схилившись, Апостос оглянув нерухоме тіло.

— Досі слабко дихає. У нас усе ще є шанс.

— Так, шанс, — сказав Джо. Він і досі відчував заціпеніння — як фізичне, так і психологічне — яке охопило його у мить вибуху. Чип відчував холод та оніміння, і, схоже, його барабанні перетинки були пошкоджені. «Щойно повернемося на корабель, — міркував він, — і помістимо Ранситера у холодильний контейнер, зможемо відправити сигнал тривоги у Нью-Йорк, попередимо всіх колег. Та й, власне, всі організації запобігання. Якщо не зможемо злетіти, вони прийдуть на допомогу.

Але насправді з цього, мабуть, нічого не вийде. Бо до того часу, поки учасники Асоціації дістануться Місяця, всі, хто потрапив до підземної пастки у шахті ліфта, а також на борту корабля, будуть мертвими. Отже, насправді шансів немає».

Тито Апостос перервав його роздуми:

— Треба було впустити у ліфт більше людей. Потіснившись, ми могли б забрати решту жінок,— він докірливо зиркнув на Джо, руки Тито тремтіли від хвилювання.

— У нас більше шансів загинути, ніж у них,— сказав Джо. — Голліс очікує, що ті, хто вижив після вибуху, скористаються ліфтом, що ми й робимо. Можливо, саме тому вони не вимкнули електрику. Вони знають, що нам потрібно повернутися на корабель.

— Ти вже казав нам про це, Джо, — мовила Венді Райт.

— Я намагаюся логічно пояснити свої вчинки, — відповів він, — те, чому вирішив залишити їх унизу.

— А що з талантом новенької? — запитала Венді. — Цієї похмурої брюнетки, що презирливо зиркає на всіх і кожного, Пет Як-там-її. Ти міг би попросити її повернутися в минуле до тієї миті, коли Ранситера було поранено. Вона могла б усе змінити. Чи ти забув про її вміння?

— Так, — напружено сказав Джо. Він і справді забув, збитий із пантелику димом та панікою.

— Повертаймося назад,— запропонував Тито Апостос. — Як ви кажете, люди Голліса чекатимуть нас на поверхні. Тож ми у більшій небезпеці...

— Ми вже на поверхні. Ліфт зупинився,— сказав Дон Денні. Блідий і заціпенілий, він стривожено облизував губи, спостерігаючи за тим, як двері почали автоматично відчинятися.

Вони побачили ескалатор, що рухався вгору до вестибюлю, в кінці якого за дверима з повітряної мембрани можна було розгледіти корпус корабля. Він був таким самісіньким, яким вони його залишили. Між ними й кораблем не було жодної перепони.

«Дивно, — подумав Джо Чип. — Невже вони вирішили, що вибух людиноподібної бомби знищив нас усіх? Очевидно, щось у їхньому плані пішло не так: спочатку під час самого вибуху, потім те, що вони не вимкнули живлення, а тепер — ось цей порожній коридор».

— Я думаю, — сказав Дон Денні, поки Геммонд і Чип несли Ранситера від ліфта до ескалатора, — їхній план зіпсувало те, що бомба піднялася до стелі. Схоже, вона була осколкового типу, а основна маса шрапнелі ударила по стінах у нас над головами. Гадаю, вони навіть не припускали, що комусь із нас вдасться вижити, тому й не вимикали електрику.

— Що ж, в такому разі треба дякувати Богу, що вона піднялася, — сказала Венді Райт. — Господи, як тут холодно. Певно, бомба вивела з ладу систему опалення, — було помітно як вона тремтіла.

Ескалатор рухався з жахливою повільністю. Джо здалося, що минуло зо п'ять чи шість хвилин, перш ніж доріжка dopravила їх до подвійної повітряної мембрани дверей. Цей нестерпно повільний рух видався йому найгіршим з усього, що трапилося, так ніби Голліс влаштував це навмисно.

— Стривайте! — позаду них пролунав голос і почулися кроки. Тито Апостос обернувся, наставивши пістолет перед собою, проте одразу ж його опустив.

— Це решта наших, — пояснив Дон Денні Джо, який не міг озирнутися, бо вони з Елом саме намагалися пронести тіло Ранситера через дворівневу систему дверей із повітряною мембраною.— Вони всі вийшли, все гаразд, — Дон помахав їм зброєю, аби ті поквапилися. — Сюди! Ну ж бо!

Пластиковий тунель і досі з'єднував корабель із вестибюлем. Джо чув під ногами характерний глухий звук і дивувався: *«Невже вони дозволять нам втекти? Чи, можливо, вони чекають на нас у кораблі? Схоже на те, ніби якась зла сила грається з нами, дозволяючи налякано тікати, мов безмозким мишам. Це її тішить. Наші зусилля для неї розвага. А коли ми забіжимо достатньо далеко, її кулак стиснеться навколо нас і викине наші розчавлені останки на повільну рухому доріжку ескалатора, як це вже трапилося з Ранситером».*

— Денні,— сказав Чип.— Ти зайдеш на борт першим. Перевіриш, чи на нас там не чекають.

— А якщо чекають? — запитав Денні.

— Тоді повернешся, — роздратовано відповів Джо, — і скажеш нам. Ми здамося. А потім вони нас доб'ють.

— Скажи Пет Як-там-її скористатися її вмінням, — озвалася Венді Райт. Її голос звучав тихо, але наполегливо. — Будь ласка, Джо.

— Спробуймо спершу потрапити на корабель,— сказав Тито Апостос. — Мені не подобається ця дівчина, я не довіряю її таланту.

— Ти не розумієш ані її, ані її таланту, — відповів Джо.

Він спостерігав, як маленький кістлявий Дон Денні помчав тунелем, пововтузився трохи з перемикачами, які відкривали вхід до корабля, а потім зник усередині.

— Він уже не повернеться, — сказав Джо, важко дихаючи.

Здавалося, що тіло Глена Ранситера поважчало, він заледве його тримав.

— Покладімо його поки тут, — мовив він до Ела Геммонда. Вони обережно опустили тіло на підлогу.

— Як на старого, він надто важкий, — сказав Джо, випрямляючись. — Я поговорю з Пет, — пообіцяв він Венді.

Решта вже наздогнала їх. Усі стривожено юрмилися у з'єднувальному тунелі.

— Яке фіаско, — важко видихнув він, — а ми сподівалися, що це стане нашою великою справою. Хто б міг подумати. Цього разу Голліс справді нам допик.

Він жестом підкликав до себе Пет. Її обличчя вкривали брудні плями, а синтетична безрукавка розірвалася — можна було розгледіти еластичну стрічку, що елегантно підтримувала груди: на ній були витиснуті рельєфні блідо-рожеві геральдичні лілії. Без жодної логічної на те причини ця цілком безглузда інформація закарбувалася у його свідомості.

— Послухай, — звернувся до неї Джо, кладучи руку на плече і дивлячись прямо у вічі. Вона спокійно глянула на нього. — Ти можеш повернути все назад? До того, як здетонувала бомба? І врятувати Глена Ранситера?

— Тепер вже запізно, — відповіла Пет.

— Чому?

— Тому. Забагато часу минуло. Треба було робити це одразу.

— То чому ж ти не зробила? — розлючено запитала Венді Райт.

Пет відвела погляд від Джо і зиркнула на неї.

— А *ти* про це подумала? І якщо подумала, то чому ж не сказала? Ніхто не сказав.

— Тож ти не почувашся відповідальною, — сказала Венді, — за смерть Ранситера. Хоча твій талант міг би її анулювати.

Пет розсміялася.

— Нікого немає, — повідомив Дон Денні, повернувшись із корабля.

— Гаразд, — сказав Джо й подав знак Елу Геммонду. — Занесімо його в корабель і помістімо в холодильний контейнер.

Вони з Елом знову підняли важке неповоротке тіло й рушили всередину. Інерціали метушилися й штовхалися, прагнучи опинитися в безпеці. Він відчував їхній страх на безпосередньо фізичному рівні, поле, яке оточувало як їх, так і його. Шанс покинути Місяць живими не зменшив, а лише побільшив їхній розпач: їхня заціпеніла покірність долі безслідно зникла.

— Де ключ? — заверещав Чипу у вухо Джон Ілд, коли вони з Елом Геммондом, похитуючись, шкандибали до холодильної камери. Він смикнув Джо за руку. — Ключ, містере Чип.

— Ключ запалювання,— пояснив Ел Геммонд.— До корабля. Напевне, він у Ранситера. Знайди його, перш ніж помістимо тіло в контейнер, бо тоді вже не зможемо його забрати.

Попорпавшись у кишенях Ранситера, Джо знайшов шкіряний чохол із ключами. Він передав його Ілду.

— Тепер уже можна класти його у холодильний контейнер? — гнівно запитав він. — Заради Бога, Геммонде, допоможи мені.

«Але ми втратили забагато часу,— сказав він сам собі. — Все скінчено. Ми зазнали поразки. А втім, хай буде, що буде,— стомлено подумав він».

Стартові ракетні двигуни з гуркотом запустилися, кораблем затрусило: біля контрольної панелі вовтузилося четверо інерціалів, намагаючись спільними зусиллями запрограмувати комп'ютеризовану систему управління польотом.

«Чому вони нас відпустили?» — запитував себе Чип, поки вони з Геммондом ставили мертве — чи ймовірно мертве — тіло Ранситера у повен зріст у холодильну камеру. Довкола стегон і плечей Ранситера одразу зімкнулися автоматичні фіксатори, не даючи тому впасти. Холод, виблискуючи власним несправжнім життям, іскрився та сяяв, засліплюючи Джо й Ела.

— Я не розумію, — сказав Чип уголос.

— Просто вони облажались, — відповів Геммонд. — Коли вибух виявився невдалим, у них не було запасного плану. Як у змовників, що намагалися вбити Гітлера. Коли вони побачили вибух у бункері, то припустили...

— Забираймося звідси, перш ніж холод уб'є нас, — сказав Джо. Він підштовхнув Геммонда поперед себе. Опинившись назовні, вони прокрутили колесо, за допомогою якого зачинялася камера.

— Боже, яке дивне відчуття, — мовив він. — Подумати тільки: ця сила зберігає життя. Принаймні у певному сенсі.

Френсі Спеніш із довгими обпаленими косами зупинила його на півдорозі до передньої частини корабля.

— А в холодильному блоці є переговорний апарат? — запитала вона. — Ми можемо проконсультуватися з Ранситером прямо зараз?

— Жодних переговорних пристроїв, — сказав Джо, заперечно хитаючи головою. — А також навушників, мікрофонів, протофазонів. Ніякого напівжиття. Ми зможемо поговорити з ним не раніше, ніж дістанемося до Землі і помістимо його в мораторіум.

— Тоді як ми можемо бути певними, що вчасно його заморозили? — запитав Дон Денні.

— Ніяк, — відповів Джо.

— Можливо, його мозок зазнав руйнації, — сказав Семмі Мундо, шкірячись. Він хихотнув.

— Саме так, — відповів Джо. — Можливо, ми більше ніколи не почуємо голосу чи думок Глена Ранситера. Можливо, нам доведеться керувати фірмою «Ранситер і компаньйони» без нього. Можливо, наші рішення відтепер залежатимуть від того, що лишилося від Елли. Можливо, нам навіть доведеться перенести штаб-квартиру до мораторіуму «Любі браття» у Цюриху й управляти компанією звідти.

Чип влаштувався на сидінні біля проходу, звідки спостерігав, як четверо інерціалів сперечаються про правильний спосіб налаштувати управління кораблем. Мов сновиди, відчуваючи тупий похмурий біль від пережитого шоку, він витягнув зібгану сигарету й закурив.

Однак, коли він спробував утримати її між пальців, суха і залежана сигарета розсипалася на порох. «Дивно», — подумав він.

— Вибух бомби, — зауважив Ел Геммонд. — Висока температура.

— Ми від цього постаріли? — запитала Венді, стоячи за спиною у Геммонда. Вона зробила крок і сіла біля Джо. — Я відчуваюся старою. Я *справді* стара. Твоя пачка сигарет стара. Ми всі від сьогодні старі через те, що трапилося. У нашому житті ще не було дня, схожого на цей.

Потужним ривком корабель злетів із поверхні Місяця, безглуздо тягнучи за собою пластиковий з'єднувальний тунель.

Розділ 7

Освіжіть припорошені поверхні вашого дому новим дивовижним «Убіком» — надзвичайно простим у застосуванні засобом для чищення, що не спричиняє прилипання, від якого ваша оселя просто засяє. Цілком безпечний, за умови дотримання інструкції з використання. Забудьте про нескінченне прибирання й відпочиньте від кухні!

— Здається, найкращим варіантом буде приземлитися у Цюриху, — сказав Джо Чип. Він узяв мікрохвильовий аудіофон, розташований на борту дорогого й добре оснащеного корабля Ранситера, і набрав телефонний код Швейцарії. — Якщо ми помістимо його в мораторіум, де лежить Елла, то матимемо змогу консультуватися з обома одночасно. Їх зможуть під'єднати за допомогою електронних засобів, і вони функціонуватимуть в унісон.

— Не електронних, а протофазонових, — виправив його Дон Денні.

— Хтось знає, як звати менеджера мораторіуму «Любі браття»? — запитав Джо.

— Герберт Якось-там, — відповіла Тіппі Джексон. — Якесь німецьке прізвище.

— Герберт Шьонгайт фон Фогельзанг, — мовила Венді Райт, трохи поміркувавши. — Я пам'ятаю, бо Ранситер якось мені казав, що це означає «Герберт, краса пташиного співу». Хотіла б я, щоб мене так назвали. Саме так тоді й подумала.

— То виходь за нього заміж, — сказав Тито Апостос.

— Я вийду заміж за Джо Чипа, — відповіла Венді похмурим, задумливим голосом, у якому вчувалася дитяча серйозність.

— Он як? — здивувалася Пет Конлі. Її сяйливі чорні очі загорілися. — Та невже?

— А ти і це можеш змінити? — запитала Венді.— Своїм талантом?

— Я живу з Джо, — відповіла Пет. — Я його коханка. За нашою домовленістю я сплачую його рахунки. Сьогодні вранці я заплатила вхідним дверям, щоб вони дозволили йому вийти. Без мене він і досі сидів би у квартирі.

— І тоді наш політ на Місяць не відбувся б, — докинув Ел Геммонд. Він пильно поглянув на Пет з неоднозначним виразом на обличчі.

— Можливо, не сьогодні, — мовила Тіппі Джексон, — але рано чи пізно все ж би відбувся. Тому яка різниця? В будь-якому разі я вважаю, що для Джо не так і погано мати коханку, яка платить його дверям. — Вона легенько поплескала Чипа по плечу, і її обличчя засяяло посмішкою, в якій приголомшений Джо впізнав знак розпусного схвалення, так ніби вона опосередковано отримувала задоволення від його особистого життя. За екстравертною поверхнею особистості місіс Джексон ховалася справжня вуаеристка.

— Дайте мені бортовий довідник, — попросив Джо. — Я попереджу мораторіум, щоб на нас чекали. — Він подивився на годинник. Летіти ще десять хвилин.

— Ось довідник, містере Чип,— сказав Джон Ілд, трохи понишпоривши довкола. Він подав йому важку прямокутну скриньку з клавіатурою і мікросканером.

Джо набрав ШВЕЙЦ, потім ЦЮР і, нарешті, ЛБ БРАТ МОРА.

— Схоже на іврит,— сказала Пет, стоячи у нього за спиною. — Семантичні згустки.

Мікросканер шурхотів, обираючи й відкидаючи варіанти. Врешті-решт, його механізм видав перфокарту, яку Джо вставив у приймальний отвір телефона.

— Введена інформація відхилена, — сказав телефон металевим голосом і жваво виштовхнув перфокарту. — Номер, який ви ввели, більше не використовується. Якщо вам потрібна допомога, вставте червону карту в...

— Яка дата на тому довіднику? — запитав Джо в Ілда, який вже забрав пристрій, щоб поставити назад на полицю.

Ілд поглянув на штамп із датою ззаду скриньки.

— 1990-й. Йому два роки.

— Не може бути,— сказала Еді Дорн.— Два роки тому цього корабля ще не існувало. Тут усе нове.

— Може, Ранситер вирішив зекономити,— зауважив Тито Апостос.

— Це неможливо,— відповіла Еді.— Він не шкодував зусиль, грошей та інженерних здобутків для будівництва «Претфола II». Усі, хто працював на нього, про це знають. Цей корабель є його гордістю і втіхою.

— Був його гордістю й втіхою, — виправила Френсі Спеніш.

— Я не готовий із цим змиритися, — сказав Джо. Він увів червону картку в отвір телефона. — Надайте мені актуальний номер мораторіуму «Любі браття» у Цюриху, Швейцарія.

— Цей корабель і досі його гордість та втіха, тому що Ранситер досі існує,— мовив він до Френсі Спеніш.

Перфокарта з оновленим номером вискочила з апарата. Джо вставив її у приймальний отвір. Цього разу комп'ютеризований механізм телефона не відмовив. На екрані з'явилося хворобливе, трохи розпусне обличчя невтомного улесливого керівника мораторіуму «Любі браття». Джо одразу пригадав, яку неприязнь той у нього завжди викликав.

— Мене звати гер Герберт Шьонгайт фон Фогельзанг. Ви звернулися до нас, аби ми розділили ваш смуток, сер? Дозвольте записати ваше ім'я й адресу, щоб я мав змогу перетелефонувати, якщо зв'язок обірветься,— власник мораторіуму був завжди напоготові.

— Стався нещасний випадок, — сказав Джо.

— Те, що ми називаємо нещасним випадком, — відповів фон Фогельзанг, — є проявом Божого промислу. В певному сенсі все життя можна назвати випадком. Однак насправді...

— Я не хочу вдаватися в теологічні дискусії, — перебив його Джо. — Точно не зараз.

— Зараз і саме зараз той час, коли віра приносить найбільшу розраду. Небіжчик — ваш родич?

— Наш роботодавець, — відповів Джо. — Глен Ранситер із «Ранситер і компаньйони», Нью-Йорк. У вас перебуває його дружина Елла. Ми приземлимося за вісім-дев'ять хвилин. Ви можете приготувати для нас один із ваших холодильних фургонів?

— Він зараз у контейнері?

— Ні, — відказав Джо. — Він вигрівається на пляжі в Тампі, у Флориді.

— Припускаю, що ваша дотепна відповідь означає «так».

— Нехай фургон чекає на нас у цюрихському космопорту, — сказав Джо і роз'єднав зв'язок.

«Здуріти, з ким нам віднині доведеться мати справу», — подумав він.

— Ми дістанемо Рея Голліса, — заявив він інерціалам, що зібралися довкола нього.

— Замість містера Фогельзанга? — не зрозумів Семмі Мундо.

— Дістанемо, тобто знищимо, — пояснив Джо. — За те, що він скоїв.

«Глен Ранситер, — думав він, — стоїть заморожений у прозорому пластиковому контейнері, прикрашеному пластиковими бутонами троянд. Пробуджується до напівжиття на одну годину на місяць. Згасає, слабне, стає дедалі кволішим... Господи, — він був у відчаї. — З усіх людей на світі. Людина, яка зараз нам так потрібна. І яку так переповнювало життя».

— У будь-якому разі тепер він буде ближче до Елли, — сказала Венді.

— Певною мірою, — погодився Джо. — Сподіваюся, ми встигли вкласти його у холодильний контейнер, перш ніж... — він не договорив, не бажаючи висловлювати своїх страхів. — Не люблю мораторіумів. А також їхніх власників. І мені не подобається Герберт Шьонгайт фон Фогельзанг. Чому Ранситер надає перевагу швейцарським мораторіумам? Що не так із мораторіумом у Нью-Йорку?

— Це швейцарський винахід, — відповіла Еді Дорн. — І, згідно з незалежними дослідженнями, середня тривалість напівжиття у швейцарському мораторіумі на дві повних години довша, ніж у наших. Схоже, у швейцарців є свої секрети.

— ООН мала б заборонити напівжиття, — мовив Джо, — як втручання у природний цикл народження та смерті.

Ел Геммонд глузливо додав:

— Якби Бог схвалював напівжиття, то ми б народжувалися у контейнері, наповненому сухим льодом.

Дон Денні, що стояв біля контрольної панелі, сказав:

— Ми вже у зоні дії цюрихського мікрохвильового передавача. Решту вони зроблять самі.

Дон із похмурим виглядом відійшов від панелі управління.

— Веселіше, — підбадьорила його Еді Дорн. — Може, це й звучить трохи жорстоко, але подумай, як нам поталанило. Усі ми могли б зараз бути мертвими: чи від бомби, чи скошені лазерами вже після вибуху. Коли ми приземлимося, тобі стане краще. На Землі значно безпечніше.

— Те, що треба було летіти на Місяць, мало б нас насторожити, — мовив Джо.

«Мало б насторожити Ранситера», — усвідомив він.

— Через оту прогалину в законі, пов'язану з адмініструванням Місяця. Ранситер завжди говорив: «Ставтеся з підозрою до завдань, для виконання яких треба покидати Землю». Якби він був живий, саме це він зараз і сказав би. «Тим паче не ведіться, якщо потрібно летіти на Місяць. Надто багато організацій запобігання паранормальним втручанням вже на цьому обпеклося».

«Якщо він все таки прокинеться в мораторіумі, — подумав Джо, — це будуть його найперші слова. „Я завжди з підозрою ставився до Місяця“, — скаже він. Але його настороженість виявилася недостатньо сильною. Справа обіцяла надто великий прибуток. Він не міг втриматися. От на цю приманку вони його й спіймали. Він завжди знав, що все так і скінчиться».

Задні двигуни, вимкнені цюрихським мікрохвильовим передавачем, досі гуділи. Корабель затрусило.

— Джо, — сказав Тито Апостос, — тобі доведеться сказати Еллі про Ранситера. Ти це розумієш?

— Я думаю про це, відколи ми вилетіли з Місяця і рушили додому, — відповів Джо.

Різно сповільнившись, корабель готувався до посадки за допомогою своїх численних гомеостатичних допоміжних систем.

— І ще, — сказав Джо, — я мушу сповістити Асоціацію про те, що трапилося. Вони зітруть нас на порох. Одразу скажуть, що ми пішли туди як вівці на забій.

— Але ж Асоціація — наші друзі, — зауважив Семмі Мундо.

— Після такого фіаско у нас немає друзів, — відповів Ел Геммонд.

На краю цюрихського посадкового поля на них чекав гвинтокрил на сонячних батареях з логотипом мораторіуму «Любі браття». Поряд із ним стояв схожий на жука чоловік, одягнений за континентальною модою: твідова тога, м'які шкіряні мокасини, кармазиновий пояс і пурпурна тюбетейка з гвинтом літака. Власник мораторіуму подріботів до Джо, виставивши вперед руку в рукавичці, коли той ступив із трапа на рівну поверхню Землі.

— Судячи з вашого вигляду, радісною подорож не була,— сказав фон Фогельзанг, коли вони швидко потиснули руки. — Дозвольте моїм співробітникам піднятися на борт вашого симпатичного корабля і розпочати...

— Так, — обірвав його Джо. — Заходьте на борт і забирайте його.

Засунувши руки в кишені, він поплентався до кав'ярні біля посадкового поля, почуваячись пригнічено й похмуро. «Відтепер все буде як зазвичай,— усвідомив він.— Ми повернулися на Землю. Голліс нас не знищив — нам пощастило. Операція на Місяці, жахливе, огидне випробування, спроба заманити нас у пастку — тепер це все у минулому. Починається новий етап. І у нас немає над ним безпосередньої влади».

— П'ять центів, будь ласка, — сказали двері кав'ярні, відмовляючись відчинятися.

Він зачекав, поки якась парочка вийшла з кав'ярні, обережно протиснувся досередини, знайшов вільне місце і сів. Зсутулившись, поклавши руки на прилавок та зчепивши пальці в замок, він вивчав меню.

— Кави, — попросив Джо.

— Вершки чи цукор? — пролунало з гучномовця пересувної башточки, яка господарювала у кав'ярні.

— І те, й інше.

Віконечко прочинилося, чашка кави, два крихітних пакетики цукру і схожий на пробірку контейнер із вершками ковзнули вперед й опинилися перед ним на барній стійці.

— Один міжнародний посеред, будь ласка, — почулося з гучномовця.

— Спишіть із рахунку Глена Ранситера, компанія «Ранситер і компаньйони», Нью-Йорк,— відповів Джо.

— Введіть відповідну кредитну картку, — сказав гучномовець.

— Уже п'ять років, як вони заборонили мені користуватися кредитними картками,— мовив Джо.— Я й досі виплачую те, що заборгував у...

— Один поскред, будь ласка,— повторив динамік. Він почав загрозливо цокати.— Інакше через десять секунд я повідомлю в поліцію.

Джо передав поскред. Цокання припинилося.

— Нам такі як ви не потрібні, — почулося з динаміка.

— Одного дня,— розлючено мовив Джо,— такі як я повстануть і повалять вас, поклавши край тиранії гомеостатичних машин. Повернеться час людських цінностей, співчуття і звичайного тепла. І коли це трапиться, такі, як я, що пройшли крізь тяжкі випробування й справді потребують трохи гарячої кави, щоб стати на ноги і діяти далі, коли конче потрібно діяти, отримують гарячу каву, незалежно від того, є у них поскред чи ні.— Він підняв мініатюрний тюбик з вершками, але одразу поклав його на місце. — До того ж ваші вершки, молоко, чи що б там не було — скисли.

Гучномовець мовчав.

— Невже ви нічого не зробите? — запитав Джо. — Ви не вмовкали, коли хотіли отримати від мене поскред.

Платні двері кав'ярні відчинилися, і до приміщення зайшов Ел Геммонд. Він закрокував до Джо й сів поруч.

— Працівники мораторіуму забрали Ранситера у гвинтокрил. Вони готові злітати й хочуть знати, чи ти плануєш до них приєднатися.

— Поглянь на ці вершки, — відповів Джо. Він підняв тюбик. Рідина обліпила стінки густими грудочками. — Ось що отримуєш за поскред в одному з найсучасніших, технологічно найрозвинутіших міст на Землі. Я не піду звідси, поки не отримаю компенсації: або мені повернуть мій поскред, або замінять вершки на свіжі, щоб я міг випити кави.

Поклавши руку на плече Джо, Ел Геммонд втупився у нього пильним поглядом:

— У чому річ, Джо?

— Спершу сигарета, — відповів Джо. — Потім довідник дворічної давності на кораблі. А тепер мені подають вершки, що скисли тиждень тому. Я не розумію, Еле.

— Випий каву без вершків,— сказав Ел.— І сідай у гвинтокрил, щоб вони мали змогу відвезти Ранситера в мораторіум. Ми всі чекатимемо твого повернення на кораблі. А потім подамося до найближчого офісу Асоціації й детально відзвітуємо про те, що трапилося.

Джо підніс чашку з кавою і помітив, що напій був холодний та застоюний і здавався звареним дуже давно: поверхню вкривала піниста пліснява. Він з огидою поставив її на місце. «В чому річ? — подумав він, — що зі мною відбувається?» Його огида раптом переросла у дивну невиразну паніку.

— Ну ж бо, Джо,— підганяв його Ел, міцно тримаючи за плече. — Облиш цю каву. Це неважливо. Зараз важливо доправити Ранситера до...

— Знаєш, хто дав мені той поскред? — запитав Джо. — Пет Конлі. І я одразу зробив з ним те, що завжди роблю з грішми. Пустив його на вітер. На чашку торішньої кави. — Він підвівся зі стільця, скоряючись руці Геммонда. — То, може, поїдеш зі мною в мораторіум? Мені знадобиться підтримка, особливо під час розмови з Еллою. Що робити? Звинувачувати в усьому Ранситера? Говорити, що летіти на Місяць було його рішенням? Це ж правда. Чи, може, сказати їй щось інше, сказати, що корабель зазнав аварії чи що це була природна смерть?

— Але ж Ранситера врешті-решт зв'яжуть із нею, — відповів Ел. — І він скаже їй правду. Тож і тобі треба сказати правду.

Вони вийшли з кав'ярні і рушили до гвинтокрила, що належав мораторіуму «Любі браття».

— Мабуть, я залишу цю розмову Ранситерові, — сказав Джо, коли вони опинилися на борту. — Чому б і ні? Летіти на Місяць було його рішенням. Нехай скаже їй сам. Він звик із нею розмовляти.

— Готові, джентльмени? — поцікавився фон Фогельзанг, що сидів у кріслі пілота. — Чи не час нам вирушити у скорботний шлях до останнього прихистку містера Ранситера?

Джо простогнав і втупився поглядом у вікно гелікоптера, зосередившись на спорудах, які обрамлювали цюрихське злітно-посадкове поле.

— Так, злітаємо, — відповів Ел.

Коли гвинтокрил відірвався від землі, власник мораторіуму натиснув кнопку на панелі управління. Кабіна наповнилася звучанням *Missa Solemnis*^[8] Бетговена, що, гучно перекочуючись, залунала з десятка динаміків, а численні голоси у супроводі підсиленого електронікою симфонічного оркестру знову і знову промовляли: *Agnus dei, qui tollis peccata mundi*^[9].

— Ти знав, що Тосканіні^[10] підспівував виконавцям, коли був диригентом? — запитав Джо. — У записі «Травіати»^[11] чутно його голос під час арії *Sempre Libera*.

— Цього я не знав,— відповів Ел. Він спостерігав, як унизу пропливали елегантні, міцно збудовані багатоквартирні будинки Цюриха. Джо теж мимоволі задивився на це величне гордовите видовище.

— *Libera me, Domine*^[12],— сказав Джо.

— Що це значить?

— Це означає,— відповів Джо,— «Боже, змилюйся наді мною». Невже не знаєш? Хіба це не загальновідома річ?

— Чому це спало тобі на думку? — запитав Ел.

— Музика, клята музика,— відповів Джо, а тоді звернувся до Фогельзанга: — Вимкніть музику. Ранситер її не чує. Я єдиний, хто може чути, а мені зараз не до цього.

— Ти ж не хочеш слухати, правда? — перепитав він у Ела.

— Заспокойся, Джо,— відповів Ел.

— Ми веземо нашого покійного роботодавця у місце, яке зветься мораторіум «Любі браття», а ти кажеш «заспокойся». Знаєш, Ранситер не був зобов'язаний летіти з нами на Місяць. Він міг би відправити нас і лишитися в Нью-Йорку. Тож тепер найжиттєлюбніша, найбільш сповнена життям людина з усіх, кого мені доводилось знати...

— Порада вашого темношкірого товариша дуже доречна, — втрутився в розмову власник мораторіуму.

— Яка порада? — запитав Джо.

— Заспокоїтись. — Фон Фогельзанг відкрив бардачок на панелі управління гвинтокрила і передав Джо барвисту коробочку. — Розжуйте одну, містере Чип.

— Жуйка-транквілізатор, — мовив Джо, беручи коробку. Він автоматично її відкрив. — Жуйка-транквілізатор із ароматом персика.

— Варто прийняти? — запитав він у Ела.

— Краще прийми, — відповів Ел.

— Ранситер ніколи не ковтнув би транквілізатор за таких обставин, — сказав Джо. — Глен Ранситер взагалі ніколи в житті не приймав транквілізаторів. А знаєш, що я щойно зрозумів, Еле? Він віддав своє життя, щоб урятувати наші. В опосередкований спосіб.

— Дуже опосередкований, — сказав Ел і додав, — ось ми й на місці.

Гвинтокрил почав спускатися до мітки, нанесеної на пласкому даху будинку.

— Гадаєш, ти зможеш зібрати себе до купи? — запитав він у Джо.

— Я зможу зібратися, коли знову почую голос Ранситера, — відказав той. — Коли знатиму, що якийсь різновид життя, напівжиття, й досі його не полишив.

— Я б не хвилювався з цього приводу, містере Чип, — бадьоро заявив власник мораторіуму. — Зазвичай ми отримуємо достатній протофазоновий потік. На початку. Страждання починаються пізніше, коли значний період напівжиття вже позаду. Але за розумного планування це можна відкласти на багато років.

Він вимкнув двигун гелікоптера і торкнувся важеля, який відкривав двері кабіни.

— Ласкаво просимо до мораторіуму «Любі браття», — сказав Фогельзанг. Він вивів обох пасажирів на посадковий майданчик на даху. — Моя особиста секретарка, міс Бізон, проведе вас до переговорної зали. Якщо ви зачекаєте там, потрохи заспокоюючись від довколишніх кольорів та текстур, я накажу доставити туди містера Ранситера, щойно наші техніки налагодять із ним контакт.

— Я хочу бути присутнім протягом усього процесу, — сказав Джо. — Хочу бачити, як ваші техніки встановлять зв'язок.

— Можливо, як його друг, ви допоможете йому зрозуміти, — звернувся власник мораторіуму до Ела.

— Ми повинні зачекати в залі, Джо, — пояснив той.

Джо розгнівано зиркнув на Ела.

— Дядечко Том^[13], — сказав Чип.

— Так прийнято в усіх мораторіумах, — мовив Ел. — Ходімо зі мною до зали.

— Скільки на це потрібно часу? — запитав Джо у власника мораторіуму.

— Протягом перших п'ятнадцяти хвилин ми так чи інакше знатимемо, чи зможемо його повернути. Якщо за цей час нам не вдасться отримати адекватного сигналу...

— То ваші спроби триватимуть усього п'ятнадцять хвилин? — обурився Джо.

— Вони збираються витратити лише п'ятнадцять хвилин,— мовив він до Ела,— аби повернути чоловіка, що вартий більшого, ніж усі ми разом узяті. — Йому хотілося плакати. Розридатися перед усіма.

— Йди, — сказав він Елу. — Давай...

— Краще ти йди, — відповів Ел. — До зали.

Джо рушив за ним.

— Сигарету? — запропонував Ел, вмощуючись на диван, обтягнутий штучною шкірою буйвола. Він подав Джо пачку.

— Вони залежані,— відповів Джо. Навіть не торкнувшись до них, він це знав.

— Так і є. Як ти здогадався? — Ел сховав пачку й трохи зачекав.— Я не знаю жодної людини, яка впадала б у відчай так легко, як ти. Нам пощастило, що ми вижили. В тому контейнері могли би бути ми, всі ми. А Ранситер сидів би в цьому залі, розфарбованому якимось психопатом. — Він поглянув на годинник.

— Усі сигарети на світі залежані, — сказав Джо і також зиркнув на годинник.— Минуло десять хвилин.

Він роздумував. У його голові снувала сила-силенна різноманітних непов'язаних між собою думок, які пливли крізь нього, наче сріблясті рибини. Страхи, незначні роздратування, погані передчуття. Всі ці сріблясті рибини кружляли колами, повертаючись до нього під виглядом страху.

— Якби Ранситер був живий, — сказав він, — і сидів у цій залі, то все було б гаразд. Я це знаю, хоч і не знаю чому.— Він подумав про те, що зараз відбувалося між техніками мораторіуму й останками Глена Ранситера. — Ти пам'ятаєш стоматологів? — запитав він у Ела.

— Не пам'ятаю, проте знаю, що то була за професія.

— Колись у людей псувалися зуби.

— Розумію,— сказав Ел.

— Батько розповідав мені, що відчуваєш, коли чекаєш біля кабінету стоматолога. Щоразу, як медсестра відчиняла двері, ти думав: «Ну от! Це відбувається насправді. Річ, якої я боявся усе своє життя».

— Саме так ти почуваєшся зараз? — запитав Ел.

— Я думаю, Господи, чого ж той недоумок, який тут усім заправляє, не прийде й не скаже, що він живий, що Ранситер — живий. Або ж, що він мертвий. Одне або інше. Так чи ні.

— Це майже завжди «так». Згідно зі статистикою, як казав Фогельзанг...

— У нашому випадку буде «ні».

— Звідки ти можеш знати...

— Цікаво, чи у Рея Голліса є філіал у Цюриху, — сказав Джо.

— Звісно, що є. Але перш ніж сюди встигне прибути ясновидець, ми вже й так знатимемо.

— Я зателефоную ясновидцю, — відповів Джо. — Зв'яжуся з ним негайно. — Він зірвався на ноги, розмірковуючи, де можна знайти відеофон. — Дай мені четвертак.

Ел похитав головою.

— У певному сенсі, — сказав Джо, — ти мій підлеглий. Ти мусиш виконувати мої вказівки, інакше я тебе звільню. Як тільки Ранситер загинув, я взяв на себе керівництво фірмою. Відколи вибухнула бомба, за все відповідаю я. Привезти його сюди було моїм рішенням, а тепер моє рішення — найняти на кілька хвилин ясновидця. Дай четвертак.

Він простягнув руку.

— Чоловік, що керує фірмою «Ранситер і компаньйони», не має у кишені п'ятдесят центів. Ось тобі четвертак, — він дістав монету й кинув її Джо. — Коли будеш нараховувати мені зарплату, не забудь додати його до загальної суми.

Джо вийшов із зали й поплентався коридором, спантеличено потираючи чоло. «Це неприродне місце, — думав він. — На півдорозі між життям і смертю. Тепер я очолюю „Ранситер і компаньйони“, — усвідомив Чип. — Хіба що є ще Елла, але вона не жива й зможе говорити, тільки якщо я приходитиму сюди й пробуджуватиму її до життя. Я знаю, що зазначено у заповіті Глена Ранситера, і тепер він автоматично набрав чинності. Я маю взяти керівництво на себе, аж поки Елла, або ж Елла разом із Гленом, якщо його зможуть повернути, знайдуть кращого кандидата. Вони мають дійти щодо цього згоди —

це зазначено в обох заповітах. Можливо, — подумав Джо, — вони вирішать, що я займатиму цю посаду на постійній основі.

Але цього ніколи не трапиться,— усвідомив він.— Хто довірить таке людині, яка не здатна дати раду власним фінансовим справам. Ясновидець Голліса може знати і це,— вирішив Джо.— Я зможу довідатися у них, чи підвищать мене до директора фірми. Про це також варто було б дізнатись разом із усім іншим. У будь-якому разі мені так чи інакше потрібно найняти ясновидця».

— Де у вас тут відеофон для відвідувачів? — запитав Чип в одягненого у форму співробітника мораторіуму. Той вказав напрямом. — Дякую.

Джо рушив далі й, дійшовши врешті до платного відеофона, підняв слухавку, дочекався гудка, а потім вкинув четвертак, який дав йому Ел.

— Вибачте, сер, я не можу прийняти застарілі гроші, — відповів апарат. Четвертак викотився з нижньої частини відеофона і приземлився біля його ніг. Відкинутий з огидою.

— У чому проблема? — здивувався Джо, незграбно нагинаючись, щоб підібрати монету. — Відколи це четвертак Північноамериканської Конфедерації вийшов з ужитку?

— Пробачте, сер,— відповів відеофон,— ваша монета була випущена не Північноамериканською Конфедерацією. Вона відкарбована на Філадельфійському монетному дворі Сполучених Штатів Америки і вже давно вийшла з обігу. Зараз така монета може зацікавити хіба нумізматів.

Джо поглянув на четвертак і розгледів на його потьмянілій поверхні тиснення з профілем Джорджа Вашингтона. А також дату. Монеті було сорок років. І, як і сказав відеофон, її вже давно вилучили з обігу.

— Вам допомогти, сер? — люб'язно запитав службовець мораторіуму, підходячи до нього. — Я бачив, що відеофон відхилив вашу монету. Дозвольте на неї поглянути? — він простягнув руку, і Джо передав йому четвертак Сполучених Штатів. — Я обміняю вам її на швейцарську десятифранкову монету. Таку автомат прийме.

— Гарзд,— сказав Джо. Вони здійснили обмін, і Чип, вкинувши десять франків в автомат, набрав міжнародний безкоштовний номер компанії Голліса.

— Таланти Голліса,— защебетав йому у вухо добре поставлений жіночий голос, й на екрані з'явилося обличчя дівчини, модифіковане передовими штучними засобами краси.— О, містере Чип, — сказала дівчина, впізнавши його. — Містер Голліс попередив нас, що ви телефонуватимете. Ми очікували на ваш дзвінок від самого обіду.

«Ясновидці», — подумав Джо.

— Містер Голліс,— вела далі дівчина,— доручив з'єднати вас із ним. Він хоче особисто подбати про вашу справу. Зачекаєте хвилинку, я вас з'єднаю? Всього мить, містере Чип. Наступний голос, який ви почуєте, належатиме містеру Голлісу, з Божої волі. — Її обличчя зникло, тепер перед ним був порожній сірий екран.

Незабаром на ньому матеріалізувалося суворе синюшне обличчя з глибоко посадженими очима, таємнича з'ява, що вільно плавала в повітрі без шиї або тіла. Очі нагадали Джо браковані коштовності: вони сяяли, але з огранюванням явно схибили — очі розсіювали світло несиметрично.

— Вітаю, містере Чип.

«То он який він на вигляд», — подумав Джо. Фотознімки не могли відобразити всіх цих недосконалих площин і поверхонь, так немов уся ця крихка споруда колись упала й розбилася, а потім її склеїли заново — проте не зовсім так, як було раніше.

— Незабаром ми подамо до Асоціації детальний звіт про те, як ви вбили Глена Ранситера,— сказав Джо. — У них багато талановитих юристів. Ви проведете в судах решту життя. — Він чекав, що обличчя якось відреагує на сказане, однак воно лишалося незворушним.— Ми знаємо, що це зробили ви,— мовив Чип, відчуваючи марність своїх слів, цілковиту безглуздість власних дій.

— Можливо, перейдете до мети вашого дзвінка,— сказав Голліс слизьким повзучим голосом, який нагадав Джо змії, що клубочуться одна на одній. — Містер Ранситер не...

Здригаючись усім тілом, Джо поклав слухавку.

Він рушив назад коридором, яким прийшов, і повернувся до зали. Ел Геммонд сидів на місці, похмуро перетираючи в руках сухі, як пил, рештки того, що колись було сигаретою. Після короткої мовчанки він підвів голову.

— Відповідь — «ні», — сказав Джо.

— Приходив Фогельзанг, шукав тебе,— повідомив Ел. — Поводився він дуже дивно, тому одразу стало зрозуміло, що там відбувається. Готовий закластися, що він боїться відверто тобі про все зізнатися. Ймовірно, він тягтиме, та, зрештою, все зведеться до того, що ти й сказав. Відповідь буде «ні». То що тепер?

— Тепер ми відплатимо Голлісу, — відповів Джо.

— Голліс нам не по зубах.

— Асоціація... — Чип вмовк на півслові. До зали нишком увійшов власник мораторіуму. Він мав нервовий і виснажений вигляд, але намагався випромінювати безсторонню, сувору холонокровність.

— Ми зробили все, що могли. За таких низьких температур практично немає перешкод для циркуляції потоків. За мінус сто п'ятдесят відсутній будь-який відчутний опір. Тож ми мали б отримати чіткий і потужний сигнал, однак те, що ми спромоглися отримати з підсилювача, було лише нерозбірливим шумом на частоті шістдесят герц. Проте прошу вас не забувати, що ми не мали змоги провести первинну заморозку. Пам'ятайте про це.

— Ми пам'ятаємо, — мовив Ел. Він заціпеніло підвівся і стояв, дивлячись на Джо. — Гадаю, це кінець.

— Я поговорю з Еллою, — сказав Джо.

— Зараз? — запитав Ел. — Краще зачекай, поки точно знатимеш, що їй сказати. Поговори з нею завтра. Йди додому та поспи.

— Іти додому — означає йти до Пет Конлі, — відповів Джо. — А в мене зараз немає на неї сил.

— Зніми готельний номер тут, у Цюриху, — порадив Ел.— Зникни. Я повернуся на корабель, розповім про все іншим і повідомлю Асоціацію. Ти можеш делегувати мені свої повноваження у письмовій формі.

— Принесіть нам ручку й аркуш паперу, — попросив він у фон Фогельзанга.

— Знаєш, із ким мені хотілося б поговорити? — сказав Джо, коли власник мораторіуму подався за ручкою й папером. — Із Венді Райт. Вона знатиме, що робити. Я ціную її думку. Дивно, чому так? Ми заледве знайомі.

Він раптом звернув увагу на ледь чутну фонову музику, що нависала над залом. Вона лунала тут увесь цей час. Так само, як і в гелікоптері.

— *Dies irae, dies illa*, — похмуро співали голоси, — *Solvat saeculum in favilla, teste David cum Sybilla*^[14].

«„Реквієм“ Верді^[15]», — усвідомив він. Певно, фон Фогельзанг власноруч умикав його о дев'ятій кожного ранку, коли приходив на роботу.

— Коли ти знімеш номер, — сказав Ел, — я спробую вмовити Венді Райт, аби вона прийшла до тебе.

— Це буде аморально, — відповів Джо.

— Що? — Ел витріщився на нього. — У такі важкі часи? Коли вся організація може розлетітися на друзки, якщо ти не візьмеш себе в руки? Все, що допоможе тобі стати на ноги, — бажане, навіть більше — воно необхідне. Повертайся до відеофона, зателефонуй у готель, а потім приходь сюди. Скажеш мені назву готелю і...

— Всі наші гроші нічого не варті, — сказав Джо. — Я не зможу подзвонити, хіба що знайду ще одного колекціонера, який погодиться обміняти їх на сучасну десятифранкову швейцарську монету.

— Господи, — глухо застогнав Ел і захитав головою.

— Це *моя* провина? — запитав Джо. — Хіба через мене той четвертак, що ти мені дав, вийшов з ужитку?

Його охопив гнів.

— У якомусь химерному сенсі — так, — сказав Ел, — це твоя провина. Проте я не знаю чому. Може, колись і збагну. Гаразд, тоді повертаймося обоє на «Претфол II». Звідти і можеш забрати Венді Райт з собою до готелю.

— *Quantus tremor est futurus*, — виспівували голоси. — *Quando judex est venturus, cuncta stridit discussurus*^[16].

— Чим я заплачу за номер? Вони не приймуть наших грошей, як і той телефонний автомат.

Лаючись, Ел різко витягнув свій гаманець і поглянув на купюри.

— Ці старі, але досі в обігу. — Він роздивився монети, що були у нього в кишнях. — А ці вже вилучені. — Ел висипав монети на килим, позбуваючись їх із тією самою огидою, що й телефонний автомат.

— Візьми це, — він передав Джо паперові гроші. — Тут вистачить на номер на одну ніч, вечерю й кілька напоїв для вас обох. Завтра зранку я відправлю корабель із Нью-Йорка, щоб вас забрати.

— Я поверну,— пообіцяв Джо.— Як тимчасовий директор «Ранситер і компаньйони» я матиму вищу зарплату. Зможу виплатити всі свої борги разом із податковою заборгованістю, штрафами і пенею, яку податківці наклали...

— Без Пет Конлі? Без її допомоги?

— Тепер я можу викинути її геть, — відповів Джо.

— Ну-ну, — сказав Ел.

— Це для мене новий початок. Новий шанс.

«Я зможу керувати фірмою, — сказав він подумки. — Звісно, я не припускаю такої помилки як Ранситер. Голлісу під виглядом Стентона Міка не вдасться заманити мене та моїх інерціалів за межі Землі, де ми будемо легкою здобиччю».

— На мою думку, — сказав Ел глухим голосом, — ти сам прагнеш зазнати невдачі. Ніякі обставини — включно з цією — нічого не змінять.

— А я думаю, — відповів Джо, — що прагну досягти успіху. Глен Ранситер бачив це, тому й зазначив у заповіті, що у разі його смерті саме я маю взяти керівництво компанією на себе, якщо мораторіуму «Любі браття» або будь-якому іншому закладу з хорошою репутацією, який я оберу, не вдасться повернути його до напівжиття.

Тепер Джо почувався впевненіше, численні прийдешні можливості поставали перед ним так чітко, ніби він був наділений даром ясновидіння. А потім він пригадав талант Пет — те, що вона здатна робити з ясновидцями, з будь-якою спробою передбачити майбутнє.

— *Tuba mirum spargens sonum*, — співали голоси. — *Per sepulchra regionum coget omnes ante thronum*^[17].

Вдивляючись у його обличчя, Ел сказав:

— Ти не викинеш її геть. Не з її талантом.

— Я зніму кімнату у цюрихському готелі *Rootes*,— вирішив Джо. — Як ти й пропонував.

«Але,— думав Чип,— Ел має рацію. Нічого з цього не вийде. Пет, або й навіть щось гірше, прийде туди і знищить мене. Я приречений — так, як це слово розуміли в класичну епоху». У його збуджену виснажену свідомість увірвався образ: пташка, спіймана у тенета. Над цим образом нависав час, і від того ставало страшно. Цей його аспект видавався буквальним та реальним. А також, як він гадав, пророчим. Однак він ніяк не міг до кінця збагнути чому. «Монети, — думав Джо.

— Виведені з обігу, відхилені автоматом. Тепер це просто предмети колекціонування. Як ті, що лежать у музеях. Вся справа в цьому? Важко сказати». Він насправді не знав.

— *Mors stupebit*, — співали без упину голоси, — *et natura, cum resurget creatura, judicanti responsura*^[18].

Розділ 8

Замучили фінансові труднощі? Зверніться до співробітниці з найближчого відділення «Убік: заощадження та кредити», і вона допоможе вам навести лад у ваших боргах. Припустимо, ви позичаєте п'ятдесят дев'ять поскредів під фіксований відсоток. Зробивши необхідні підрахунки, в підсумку ми отримуємо...

Денне світло заливало елегантну готельну кімнату, увиразнюючи величні форми, котрі, як побачив Джо Чип, протерши очі, були частиною інтер'єру: великі, вручну розписані портьєри з неошовку, на яких було зображено шлях людини від одноклітинних організмів кембрійського періоду до перших польотів важчих за повітря апаратів на початку двадцятого сторіччя. Пишний туалетний столик із псевдочервоного дерева, чотири барвистих криптохромованих регульованих стільці... Все ще трохи спантеличений після сну, Джо захоплено розглядав розкіш готельного номера, а тоді, здригнувшись від відчуття гострого розчарування, раптом усвідомив, що Венді так і не постукала в його двері. Або ж він не почув, бо спав надто глибоким сном.

Так нова імперія, де він мав би владарювати, зникла, щойно з'явившись.

Відчуваючи тягар гнітючої печалі — залишок попереднього дня — він вибрався з ліжка, відшукав свої речі й одягнувся. Було холодно, незвично холодно. Він помітив це й задумався, що б ця холоднеча могла означати. Тоді підняв слухавку й набрав службу обслуговування.

— ...помститися йому, якщо це можливо, — пролунало зі слухавки. — Спершу, звісно, потрібно з'ясувати, чи був до цього причетний Стентон Мік, чи проти нас діяв звичайний гомосимулякровий замітник. І якщо це так, то чому; а якщо ні, то як...

Голос бубонів далі, розмовляючи з самим собою — не з Джо. Здавалося, він зовсім не помічав його присутності, так немов Чипа не існувало.

— З усіх наших попередніх звітів, — мовив голос, — впливає, що Мік зазвичай веде справи належним чином й дотримується усіх юридичних та етичних принципів, прийнятих у Сонячній системі. Зважаючи на це...

Джо поклав слухавку і якусь мить стояв похитуючись від запаморочення і намагаючись прийти до тями. *Це був голос Ранситера.* Поза будь-яким сумнівом. Він знову підняв слухавку:

— ... позов Міка, а він може собі це дозволити й звик до судових процесів такого штибу. Звісно ж, слід проконсультуватися з нашим юридичним відділом, перш ніж подавати Асоціації офіційний звіт. Нас можуть звинуватити у наклепі, якщо ми піддамо цю подію розголосу, а підстави для позову за звинуваченням у неправомірному затриманні виявляться...

— Ранситере! — голосно сказав Джо.

— ...ймовірно, будемо нездатними перевірити щонайменше...

Джо поклав слухавку.

«Нічого не розумію», — сказав він собі.

Увійшовши до ванної кімнати, він змочив обличчя крижаною водою, причесався безкоштовним гігієнічним готельним гребінцем, а потім, трохи повагавшись, поголився безкоштовною гігієнічною готельною одноразовою бритвою. Наніс безкоштовний гігієнічний готельний лосьйон після гоління на підборіддя, шию і щелепи, розгорнув гігієнічну безкоштовну готельну склянку й напився води. «Невже мораторіуму врешті вдалося його пробудити? — подумав він. — І приєднати до мого відеофона? Якби Ранситер прийшов до тями, то захотів би поговорити зі мною, напевне, більше, ніж із будь-ким іншим. Але якщо це так, то чому він мене не чує? Чому комунікація відбувається лише в одному напрямку? Чи це лише тимчасова технічна проблема, яку вдасться виправити?»

Повернувшись до відеофона, він вкотре підняв слухавку, щоб зателефонувати у мораторіум «Любі браття».

— ... не ідеальний кандидат на керівника фірми, зважаючи, зокрема, на його численні особисті негаразди...

«Я не зможу подзвонити, — усвідомив Джо. Він поклав слухавку. — Я навіть не можу додзвонитися адміністратору».

В кутку великої кімнати почувся дзвінок і лункий механічний голос сказав:

— Я ваш безкоштовний газетомат. Така послуга надається виключно мережею вишуканих готелів *Rootes* на Землі та її колоніях. Просто оберіть потрібну рубрику новин, і за кілька секунд я надам вам свіжу, найактуальнішу інформацію, підбрану під ваші персональні вподобання. І повторюю: все це абсолютно безкоштовно!

— Гаразд,— Джо рушив до автомата. «Можливо, на цей момент, — міркував він, — звістка про вбивство Ранситера вже облетіла світ. Агенції новин постійно відстежують, хто прибуває до мораторіумів». Він натиснув кнопку, яка позначала рубрику «*Важливі міжпланетні новини*». Апарат почав миттєво видавати заповнений текстом аркуш, який Джо одразу взяв до рук.

«Жодної згадки про Ранситера. Ще зарано? Чи Асоціації вдалося приховати його смерть? Або Ел? Може, Ел підсунув кілька посередів власнику мораторіуму?» Проте всі гроші Ела були у нього. Ел нікого не зміг би підкупити.

В двері номера постукали.

Поклавши гомеозету, Джо обережно прокрався до дверей, думаючи: «Це, мабуть, Пет Конлі. Вона мене вистежила. З іншого боку, це може бути хтось із Нью-Йорка, щоб забрати мене звідси. Теоретично, — припустив він, — це могла б бути навіть Венді. Хоча це мало ймовірно. Не зараз, не так пізно.

Це також міг бути найманий вбивця, присланий Голлісом. Можливо, він вбиває нас одне за одним».

Джо відчинив.

Тремтячи від зняковіння, нервово зчепивши свої пухкі руки, у дверях стояв Герберт Шьонгайт фон Фогельзанг.

— Я просто не розумію, містере Чип,— пробурмотів він. — Ми позмінно пропрацювали цілу ніч. Але не отримали ані найменшого сигналу. Втім, ми зробили електроенцефалограму, яка свідчить про слабку, однак безсумнівну мозкову діяльність. Тобто післяжиття є, та ми не можемо до нього підключитись. Ми вже прозондували кожен ділянку кори мозку. Сер, я не знаю, що ще ми можемо зробити.

— Ви зафіксували якісь ознаки мозкового метаболізму? — запитав Джо.

— Так, сер. Ми запросили експерта з іншого мораторіуму, і він його виявив за допомогою свого обладнання. Метаболізм у нормі. Саме такий, якого слід очікувати одразу після смерті.

— Як ви дізналися, де я? — запитав Джо.

— Ми зателефонували містеру Геммонду у Нью-Йорк. Тоді я спробував набрати номер вашого відеофона тут у готелі, проте він був зайнятий увесь ранок. Тож я вирішив, що варто прийти сюди особисто.

— Відеофон поламаний,— сказав Джо.— Я теж не можу нікуди подзвонити.

— Містер Геммонд також намагався з вами зв'язатися, проте безуспішно, — мовив власник мораторіуму. — Він просив передати вам повідомлення. Хоче, аби ви зробили дещо тут, у Цюриху, перш ніж вирушите назад до Нью-Йорка.

— Він хоче мені нагадати, — сказав Джо, — щоб я поговорив із Еллою.

— Щоб розповісти їй про трагічну, завчасну кончину її чоловіка.

— Можете позичити мені декілька посередів? — запитав Джо. — Аби я міг поснідати.

— Містер Геммонд попереджав мене, що ви намагатиметеся взяти у мене в борг. Сказав мені, що вже забезпечив вас достатніми коштами, щоб оплатити готельний номер, напої, які...

— Ел припускав, що я винайму скромніший номер. Однак нічого меншого не було, а цього він не передбачив. Можете додати ці витрати до рахунку, який виставите компанії «Ранситер і компаньйони» наприкінці місяця. Як Ел, можливо, вам казав, зараз я виконую обов'язки директора фірми. Ви маєте справу з розсудливою, впливовою людиною, яка крок за кроком пройшла увесь шлях до вершини. Ви, напевно, добре усвідомлюєте, що я можу переглянути наші рішення щодо мораторіуму, з яким ми плануємо співпрацювати надалі. Ми, наприклад, могли б обрати один із тих, що розташовані ближче до Нью-Йорка.

Фон Фогельзанг невдоволено просунув руку до своєї твідової тоги й, витягнувши гаманець зі штучної шкіри алігатора, дістав гроші.

— Ми живемо в жорстокому світі,— сказав Джо, беручи гроші. — Тут діє правило — людина людині вовк.

— Містер Геммонд попросив переказати вам іще дещо. Корабель із вашого нью-йоркського офісу прибуде до Цюриха за дві години. Приблизно.

— Гаразд, — сказав Джо.

— Аби у вас було більше часу на розмову з Еллою Ранситер, містер Геммонд надішле корабель прямо до мораторіуму. Тож містер Геммонд попросив мене забрати туди і вас. Гвинтокрил припаркований на даху готелю.

— Це сказав Геммонд? Що я маю повернутися до мораторіуму разом із вами?

— Саме так, — кивнув фон Фогельзанг.

— Високий сутулий негр віком близько тридцяти років? Із золотими коронками на передніх зубах, кожна з яких прикрашена малюнком: ліворуч — чирва, далі — трєфа, а праворуч — бубна?

— Я розмовляв із чоловіком, який учора прибув із нами з Цюрихського космопорту. Який був з вами у мораторіумі.

— Він був одягнений у зелені фетрові штани, сірі гольфи, відкриту блузу з борсучого хутра й лаковані туфлі зі шкірозамінника?

— Я не бачив, як він був одягнений. Бачив лише його обличчя на екрані відеофона.

— Він передав якийсь особливий пароль, щоб я був певен, що то і справді він?

— Я не розумію, у чому проблема, містере Чип, — роздратовано відказав власник мораторіуму. — Чоловік, який говорив зі мною відеофоном з Нью-Йорка, — це та сама людина, що була з вами вчора.

— Я не можу ризикувати, — сказав Джо, — не можу полетіти з вами, сісти у ваш гвинтокрил. Може, вас підіслав Рей Голліс. Містера Ранситера вбив саме він.

Витріщившись на нього очима, що нагадували скляні кульки, фон Фогельзанг запитав:

— Ви поінформували Асоціацію?

— Ще поінформуємо. Всьому свій час. Зараз нам потрібно стерегтися, щоб Голліс не знищив нас усіх. Він намагався зробити це там, на Місяці.

— Вам потрібен захист, — сказав власник мораторіуму. — Раджу вам негайно зателефонувати в цюрихську поліцію. Вони приставлять

до вас охоронця, який подбає про вашу безпеку, поки не відлетите до Нью-Йорка. І щойно ви будете в Нью-Йорку...

— Я ж казав, мій відеофон не працює. У слухавці чуто лише голос Глена Ранситера. Саме тому ніхто не може мені додзвонитися.

— Справді? Як дивно. — Власник мораторіуму ступив ще кілька кроків углиб кімнати. — Можна послухати? — він запитально поглянув на Джо й підняв слухавку.

— Один поскред,— сказав Чип.

Попорпавшись у кишнях твідової тоги, власник мораторіуму видобув жменю монет. Пропелер на його тубетейці роздратовано задзижчав, коли Фогельзанг передавав Джо три монети.

— Я у вас прошу лише стільки, скільки тут беруть за чашку кави, — пояснив Джо. — Гадаю, воно варте щонайменше цього.

Раптом Джо усвідомив, що й досі не поснідав і що йому доведеться зустрітися з Еллою голодним. Що ж, він міг би натомість прийняти амфетамін. Ймовірно, готель надає його безкоштовно — на знак гостинності.

Притиснувши слухавку до вуха, фон Фогельзанг промовив:

— Я нічого не чую. Навіть гудка. О, тепер чути трохи статичного шуму. Так немов він надходить дуже здалеку. Вкрай слабкий звук, — він передав слухавку Джо і той теж прислухався.

Чип і собі почув тільки далекий статичний шум. «Вочевидь, за тисячі миль звідси,— подумав він.— Моторошно. Це спантеличує не менше за голос Ранситера, якщо то був він».

— Я поверну вам гроші, — сказав Джо, кладучи слухавку.

— Пусте, — відповів фон Фогельзанг.

— Але ж ви не почули його голосу.

— Повертаймося до мораторіуму. Як просив містер Геммонд.

— Ел Геммонд — мій співробітник, — пояснив Джо. — Рішення приймаю я. І перш ніж поговорити з Еллою, я хочу полетіти до Нью-Йорка. На мою думку, зараз важливіше подати офіційний звіт до Асоціації. Коли ви розмовляли з Елом Геммондом, він не згадував, чи всі інерціали вилетіли з ним із Цюриха?

— Всі, крім дівчини, яка провела з вами ніч тут, у готелі, — збентежений власник мораторіуму роззирнувся, вочевидь запитуючи себе, куди вона зникла. На його обличчі з'явилося занепокоєння.— Хіба вона не тут?

— А що то була за дівчина? — запитав Джо. Він і без того був пригнічений, тепер же відчув, як поринає у найчорніші глибини свідомості.

— Містер Геммонд не сказав. Певно, думав, що ви маєте знати. З його боку було б нетактовно назвати мені її ім'я, зважаючи на обставини. А хіба вона...

— Ніхто не приходив.

«Хто ж це був? Пет Конлі? Чи Венді? — він неспокійно ходив кімнатою, намагаючись позбутись страху. — Господи, хоч би це була Пет».

— У шафі, — сказав фон Фогельзанг.

— Що? — він зупинився.

— Може, вам варто туди зазирнути. У таких дорогих номерах величезні шафи.

Джо натиснув кнопку на дверях шафи, й вони різко відкрилися під дією пружинного механізму.

На підлозі лежала купка висушених, майже муміфікованих останків згорнутого клубочком тіла. Його ледь не повністю вкривали розкладені рештки того, що колись, вочевидь, було тканиною, так немов це тіло, поступово всихаючись впродовж тривалого періоду, з часом знову втягнулось у те, що раніше слугувало йому одягом. Джо нахилився і перевернув останки. Вони важили всього декілька фунтів. Від натиску його руки кінцівки розпрямилися, утворивши подовгуваті кісткоподібні форми, що шурхотіли немов папір. Волосся здавалося надзвичайно довгим. Жорстке й заплутане, як дріт, воно чорною хмарою закривало обличчя. Він присів, не рухаючись, не бажаючи бачити, хто то був.

Здушеним голосом фон Фогельзанг проскрипів:

— Воно старе. Повністю висушене. Ніби пролежало тут сторіччя. Я спущуся й повідомлю менеджера.

— Це не схоже на дорослу жінку, — промовив Джо. То могли бути лише дитячі рештки. Надто вже маленькі вони були.— Це ані Пет, ані Венді,— сказав він і прибрав пасма волосся з обличчя.— Таке враження, ніби його випалювали в печі. За дуже високої температури й протягом тривалого часу.

«Вибух, — подумав він. — Надвисока температура від бомби».

Чип мовчки втупився поглядом у зморщене, потемніле від жару обличчя. І він знав, хто це, хоч і насилу її упізнав.

Венді Райт.

«Напевне, вона зайшла до кімнати десь посеред ночі, — міркував Джо, — а потім у її тілі чи довкола неї розпочався якийсь процес». Вона відчула це й заповзла у шафу, сховавшись, щоб він не дізнався. Воно охопило її в останні кілька годин життя, а може, хвилин, — він сподівався, що це тривало всього хвилини, проте вона не видала ані звуку. Не розбудила його. «Або ж, — думав Чип, — вона намагалася, та не змогла, не змогла повернути мою увагу. Може, лише коли її спроби розбудити мене зазнали невдачі, вона й заповзла у цю шафу».

«Молю Бога й сподіваюся, — думав він, — що це тривало не довго».

— Ви ніяк не зможете їй допомогти? — запитав Джо у фон Фогельзанга. — В мораторіумі?

— Надто пізно. У ній не лишилося ані крихти напівжиття. Тіло зазнало цілковитої руйнації. Це... та дівчина?

— Так, — кивнув він.

— Краще вам покинути готель. Негайно. Заради вашої ж безпеки. Голліс — це ж Голліс, правильно? — зробить із вами те саме.

— Мої сигарети, — сказав Джо. — Висушені. Довідник дворічної давності на кораблі. Прокислі вершки й запліснявіла кава. Застарілі гроші.

Причина спільна — старіння.

— Тоді, на Місяці, коли ми повернулися на корабель, вона так і сказала: «Я почуваюся старою». Він замислився, намагаючись погамувати свій страх, який тепер переростав у жах. «Однак той голос у відеофоні, — подумав Джо. — Голос Ранситера. Що це могло б означати?»

Він не бачив загальної картини, не міг збагнути значення всього цього. Голос Ранситера у слухавці відеофона не вкладався у жодну теорію, яку він міг би вибудувати чи уявити.

— Радіація, — сказав фон Фогельзанг. — Мені здається, вона зазнала впливу великої дози радіації, ймовірно, за якийсь час до цього. Я б навіть сказав, величезної дози.

— Думаю, вона померла через вибух,— відповів Джо. — Той, від якого загинув Ранситер.

«Частинки кобальту,— сказав Чип подумки.— Гарячий пил, що осів на неї і яким вона надихалася. Але тоді всі ми так померемо. Швидше за все, нас він також не оминув. Цей пил у мене в легенях. І в Ела. І в решти інерціалів. У такому разі ми нічого не вдіємо. Надто пізно. Ми про це не подумали, — усвідомив Джо. — Нам навіть на думку не спало, що вибух був наслідком мікронної ядерної реакції. Не дивно, що Голліс дозволив нам утекти. Та все ж...»

Це пояснювало смерть Венді і пересушені сигарети. Але не застарілий довідник, монети, що вийшли з обігу, чи зіпсованість вершків та кави.

Це також не пояснювало голос Ранситера, той нескінченний монолог у відеофоні готельного номера. Який припинився, щойно слухавку зняв фон Фогельзанг. «Коли хтось інший спробував його почути, — усвідомив Чип. — Мені треба повертатися до Нью-Йорка, — думав Джо. — І всім, хто був на Місяці під час вибуху, треба зібратися разом і поміркувати, як цьому протидіяти. Насправді, лише так ми зможемо дійти до якогось рішення. Або ж усі померемо — одне за одним, як це трапилося з Венді. Чи навіть у якийсь гірший спосіб, якщо це можливо».

— Попросіть в адміністратора, аби принесли поліетиленовий пакет, — звернувся Джо до власника мораторіуму. — Я покладу її туди й заберу з собою до Нью-Йорка.

— Хіба це не справа поліції? Таке жахливе вбивство. Слід сповістити їх про те, що трапилося.

— Просто попросіть принести пакет, — мовив Джо.

— Гаразд. Це ваша співробітниця, — власник мораторіуму рушив коридором.

— Колись була, — сказав Джо. — Вже ні.

«Напевне, це був би її перший раз, — подумав він. — Але, можливо, у якомусь сенсі так навіть краще. Венді, я забираю тебе з собою, забираю тебе додому».

Але не так, як він планував.

Різко порушивши загальну мовчанку, Ел Геммонд звернувся до інерціалів, що сиділи навколо величезного дубового столу для

переговорів:

— Джо повернеться з хвилини на хвилину, — для певності він поглянув на наручний годинник. Той, схоже, зупинився.

— А тим часом,— мовила Пет Конлі,— пропоную подивитися по телевізору вечірні новини й дізнатися, чи Голліс вже встиг підкинути журналістам звістку про смерть Ранситера.

— У сьогоднішній газеті про це не було ані слова, — сказала Еді Дорн.

— Теленовини значно актуальніші, — відповіла Пет. Вона простягнула Елу п'ятдесят центів, щоб увімкнути телевізор, розташований за шторкою в глибині переговорної кімнати — неймовірний кольоровий поліфонічний 3D-апарат, яким так пишався Ранситер.

— Увімкнути його, містере Геммонд? — нетерпляче запитав Семмі Мундо.

— Вмикай, — сказав Ел. Роздумуючи про щось, він кинув монету Мундо, який спіймав її й почимчикував до телевізора.

Волтер В. Вейлз, юрист Ранситера, нервово вовтузився на стільці й крутив у своїх тонких аристократичних руках застібку від портфеля.

— Вам не варто було лишати містера Чипа в Цюриху,— врешті сказав він.— Без нього ми нічого не можемо зробити, а нам вкрай важливо подбати про всі питання, зазначені у заповіті містера Ранситера.

— Ви прочитали заповіт, і Джо Чип теж. Ми знаємо, кому, згідно з волею Ранситера, мало перейти керівництво фірмою, — відповів Ел.

— Але з юридичного погляду... — почав Вейлз.

— Він скоро буде тут,— різко перебив Ел. Ручкою він шкрябав безладні лінії довкола укладеного ним списку. З тривогою закінчивши виводити орнамент, він перечитав список ще раз.

Пересохлі сигарети

Застарілий довідник

Гроші, виведені з обігу

Зіпсута їжа

Реклама на коробці сірників

— Зараз я знову пушу цей список по колу,— сказав він уголос,— і ми подивимося, чи цього разу комусь вдасться побачити зв'язок між цими п'ятьма явищами... чи як їх краще назвати. Ці п'ять речей... — він махнув рукою.

— Неправильні,— мовив Джон Ілд.

— Зв'язок між першими чотирма простежити доволі просто,— озвалася Пет Конлі.— Але з сірниковою коробкою все складніше. Вона сюди не пасує.

— А дайте мені ту коробочку ще раз,— сказав Ел, простягаючи руку. Пет передала йому сірникову коробку, і він знову перечитав рекламу.

ДИВОВИЖНИЙ ШАНС НА УСПІХ ДЛЯ ВПРАВНИХ ЛЮДЕЙ!

Містер Глен Ранситер із мораторіуму «Любі браття» у Цюриху, Швейцарія, подвоїв свої прибутки всього за тиждень після того, як отримав наш безкоштовний набір зі зразками взуття та детальною інформацією про те, як продавати друзям, родичам і діловим партнерам наші справжні мокасини зі штучної шкіри. Попри те, що містер Ранситер зараз безпорадно заморожений в холодильному контейнері, він заробив чотириста...

Ел спинився. Він поринув у роздуми, водночас длубаючись нігтем в одному з нижніх зубів. «І справді,— подумав він, — рекламне оголошення — це щось інше. Все решта пов'язане зі старінням та занепадом. Але про цю рекламу такого не скажеш».

— Цікаво,— сказав він уголос,— що б трапилося, якби ми відповіли на оголошення. Тут зазначена адреса поштової скриньки у Де-Мойні, штат Айова.

— Ми б отримали безкоштовний набір зі зразками взуття, — відповіла Пет Конлі, — та детальною інструкцією щодо того, як...

— Можливо,— перебив Ел,— ми змогли б встановити контакт із Гленом Ранситером. — Усі присутні, включно з Волтером В. Вейлзом, витріщилися на нього. — Я не жартую, ось, — він передав сірникову коробку Тіппі Джексон. — Напиши їм миттєве повідомлення.

— І що їм сказати? — поцікавилася Тіппі Джексон.

— Просто заповни бланк, — відповів Ел, а тоді запитав у Еді Дорн: — Ти впевнена, що ця коробка сірників була в твоїй сумочці ще з минулого тижня? Може, ти її десь підбрала сьогодні?

— Я поклала кілька таких коробок у сумочку минулої середи, — мовила Еді. — Як я вже казала, ця привернула мою увагу, коли я підпалювала сигарету, прямуючи до офісу сьогодні вранці. Вона, без сумніву, була у мене в сумочці ще до того, як ми полетіли на Місяць. За кілька днів до того.

— Із тією рекламою? — запитав її Джон Ілд.

— Я раніше ніколи не звертала уваги на те, що написано на коробках сірників. Це оголошення я побачила тільки сьогодні. Що було до цього — сказати не можу. Та й хто може?

— Ніхто, — мовив Дон Денні. — Ти як гадаєш, Еле? Жарт від Ранситера? Він надрукував їх перед смертю? Чи, може, це справа рук Голліса? Така собі збочена витівка... Адже ж він знав, що вб'є Ранситера? Знав, що коли ми помітимо цю коробку сірників, Ранситер уже лежатиме в холодильному контейнері в Цюриху, так як і написано в тому оголошенні?

— А як він міг знати, — запитав Тито Апостос, — що ми відвеземо Ранситера до Цюриха? А не до Нью-Йорка?

— Бо там Елла, — відповів Дон Денні.

Семмі Мундо мовчки стояв біля телевізора, розглядаючи п'ятдесятицентову монету, яку йому дав Ел. Його недорозвинене, бліде чоло зморщилося від збентеження.

— Що трапилося, Семе? — поцікавився Ел. Він напружився, передчуваючи нові неприємності.

— А хіба на п'ятдесяти центах не зображення голови Волта Діснея? — запитав Семмі.

— Або Діснея, — відповів Ел, — або, якщо це старіша монета, то Фіделя Кастро. Дай-но гляну.

— Ще одна виведена з обігу монета, — сказала Пет Конлі, поки Семмі передавав п'ятдесят центів Елу.

— Ні, — відповів Ел, оглядаючи монету, — вона торішня. І з датою тут усе гаразд. Абсолютно нормальна. Будь-який апарат у світі її прийняв би. І телевізор теж.

— Тоді у чому річ? — боязко запитала Еді Дорн.

— Саме в тому, що сказав Сем,— відповів Ел Геммонд. — На ній не та голова. — Він підвівся, приніс монету Еді й поклав її у вологу долоню жінки. — Кого вона тобі нагадує?

Помовчавши, Еді сказала:

— Я... не знаю.

— Звісно, що знаєш, — сказав Ел.

— Гаразд,— різко мовила Еді, визнаючи це проти власної волі. Вона стрімко повернула монету, кривлячись від огиди.

— *Це голова Ранситера*, — сказав Ел до всіх, хто зібрався навколо великого столу.

— Додай це до списку, — сказала Тіппі Джексон, перериваючи загальну мовчанку. Її голос було ледь чути.

— Я бачу тут два паралельні процеси, — заговорила Пет після того, як Ел повернувся на своє місце і почав вносити правки у папірець. — Перший процес стосується старіння. Це очевидно, й усі ми з цим погоджуємося.

— А другий? — запитав Ел, підводячи голову.

— Я не зовсім упевнена,— відказала Пет, завагавшись. — Це якось пов'язано з Ранситером. Думаю, нам варто оглянути всі інші монети. І паперові гроші теж. Дайте мені трохи подумати.

Одне за одним люди діставали гаманці, сумочки, порпалися у кишенях.

— У мене купюра в п'ять поскредів, — сказав Джон Ілд, — із прекрасним естампом портрета містера Ранситера. Решта... — він пильно подивився на те, що тримав у руках. — Нормальні. З ними все в порядку. Показати вам ті п'ять поскредів, містере Геммонд?

— У мене таких два, — сказав Ел. — Уже два. Хто ще?

Він зміряв поглядом усіх присутніх. Шестеро інерціалів підняли руки.

— У восьми з нас,— сказав він,— є те, що, гадаю, відтепер можна у певному сенсі називати грошима Ранситера. Ймовірно, до вечора всі гроші стануть Ранситеровими. Або ж за два дні. У будь-якому разі гроші Ранситера увійдуть в обіг: їх прийматимуть автомати та пристрої, і ними можна буде платити.

— А може, й ні, — зауважив Дон Денні.— Чому ти так вирішив? Те, що ти називаєш грішми Ранситера... — він тицьнув пальцем у купюру, яку тримав у руках. — Чому банки мали би їх приймати? Їх

було випущено незаконно. Уряд їх не затверджував. Це забавки, а не гроші.

— Гаразд, — розсудливо сказав Ел. — Можливо, вони несправжні, можливо, банки їх не приймуть, однак питання не в цьому.

— Питання у тому, — мовила Пет Конлі, — в чому полягає цей другий процес, що означають такі об'явлення Ранситера?

— Саме в цьому він і полягає, — кивнув Дон Денні. — *Ці об'явлення Ранситера* і є другим процесом, паралельним занепадові. Деякі монети застарівають, на інших проявляється портрет чи бюст Ранситера. Знаєте, що я думаю? Я думаю, що ці процеси йдуть у протилежних напрямках. Один — це відхід, так би мовити. Відмирання. Це перший процес. Другий процес — це виникнення, але виникнення того, чого раніше не існувало.

— Здійснення бажань, — тихо промовила Еді Дорн.

— Пробач, не розумію, — сказав Ел.

— Можливо, це те, чого хотів Ранситер, — сказала Еді. — Аби його портрет був на платіжних засобах, на всіх наших грошах, включно з металевими монетами. Це ж грандіозно.

— Тоді як бути з *коробками сірників*? — запитав Тито Апостос.

— Мабуть, — погодилася Еді, — це значно менш грандіозно.

— Наша компанія вже рекламується на коробках сірників, — зауважив Дон Денні. — І на телебаченні, а також в газетах і журналах. Ну і надсилаючи людям нікому не потрібні листи поштою. Цим займається PR-відділ. Загалом Ранситеру було начхати на цю складову його бізнесу, і він вже точно не переймався коробками сірників. Якби все це було якоюсь матеріалізацією його бажань, то обличчя Ранситера з'явилося б швидше у телевізорі, ніж на грошах чи коробках сірників.

— А, може, його й *справді* показують по телевізору? — запитав Ел.

— Саме так, — погодилася Пет Конлі. — Цього ми ще не перевіряли. Ні в кого не було часу дивитися телевізор.

— Семмі, — сказав Ел, повертаючи йому п'ятдесятицентову монету, — ввімкни телевізор.

— Не впевнена, чи хочу це бачити, — сказала Еді, коли Семмі Мундо опустив монетку в отвір й почав крутити перемикачі, щоб налаштувати трансляцію.

Двері кімнати відчинилися. Перед ними стояв Джо Чип, й Ел одразу помітив вираз його обличчя.

— Вимкни телевізор,— мовив Ел і звівся на ноги. Всі присутні спостерігали, як він підходив до Джо.

— Джо, що трапилось? — запитав він. Тоді почекав якусь мить, але Чип не відповідав. — У чому річ?

— Я винайняв корабель, щоб повернутися, — хрипко промовив Джо.

— Разом із Венді?

— Випишіть чек, щоб заплатити за корабель. Він на даху. В мене не вистачило грошей, — сказав Джо.

— Ви уповноважені проводити оплати? — звернувся Ел до Волтера В. Вейлза.

— За такі речі можу. Піду владною все з перевізником.

Прихопивши з собою портфель, Вейлз вийшов з кімнати. Джо й далі мовчки стояв у дверях. Тепер він виглядав на сотню років старшим, ніж тоді, як Ел бачив його востаннє.

— Вона у моєму кабінеті. — Джо відвернувся від столу. Він кліпав очима, вагаючись. — Думаю, вам не варто це бачити. Власник мораторіуму був поряд, коли я її знайшов. Сказав, що нічого не може вдіяти. Минуло забагато часу. Роки.

— Роки? — спитав Ел тремтячим голосом.

— Ходімо до кабінету, — сказав Джо. Він вивів Ела з переговорної кімнати у вестибюль, і вони рушили до ліфта. — Повертаючись сюди, у кораблі я напхався транквілізаторами. Їхню вартість включено в рахунок. Власне, зараз я почуваюся значно краще. У певному сенсі я нічого не відчуваю. Мабуть, це ефект транквілізаторів. Гадаю, коли їх дія скінчиться, воно знову на мене накопиться.

Прибув ліфт. Вони мовчки спускалися, не зронивши ні слова, аж поки не опинилися на третьому поверсі, де був розташований кабінет Джо.

— Я не раджу тобі дивитися,— Джо відчинив офіс і провів Ела в середину. — Тобі вирішувати. Якщо я це зніс, то й *ти*, напевне, переживеш.

Він увімкнув світло.

— Святий Боже, — трохи помовчавши, сказав Ел.

— Не відкривай, — застеріг Джо.

— Я й не збирався відкривати. Сьогодні вранці чи вчора?

— Найімовірніше, це трапилося раніше, ще до того, як вона дійшла до моєї кімнати. Ми — тобто я і власник мораторіуму — знайшли рештки тканини в коридорі. Поруч із моїми дверима. Але, напевне, вона почувалася добре — чи майже добре — коли йшла вестибюлем: в будь-якому разі ніхто не помітив нічого надзвичайного. А в такому великому готелі завжди наглядають за відвідувачами. Тому те, що вона змогла дійти до моєї кімнати...

— Так, це свідчить, що вона могла щонайменше ходити. Так чи інакше, це видається логічним.

— Я думаю про тих, хто залишився, — мовив Джо.

— Що ти хочеш сказати?

— З нами трапиться те саме.

— Як це можливо?

— А як це могло трапитися з нею? Це все через вибух. Ми померемо точнісінько таким самим способом, одне за одним. По черзі. Аж поки не лишиться нікого. Аж поки кожен із нас не перетвориться на десять фунтів шкіри й волосся у пластиковому пакеті, ну і кілька висушених кісток на додачу.

— Гаразд, — відповів Ел. — Є якась сила, що спричиняє швидкий розпад. Вона почала діяти, відколи стався той вибух на Місяці, з нього все почалося. Це ми вже знаємо. Ми також знаємо — або гадаємо, ніби знаємо — що є інша сила, контрсила, яка діє у протилежному напрямку. Це якось стосується Ранситера. Його портрет з'являється на наших грошах. Коробка з сірниками...

— Я чув його голос у відеофоні, — сказав Джо. — У готелі.

— У відеофоні? Як таке могло трапитись?

— Не знаю. Але це правда. Я не бачив його на екрані, відео не було. Лише його голос.

— І що ж він сказав?

— Нічого особливого.

Ел пильно поглянув на нього.

— А він тебе чув? — врешті запитав він.

— Ні. Я намагався. Проте це був односторонній зв'язок. Я лише слухав його, от і все.

— То он чому я не міг до тебе додзвонитися.

— Так, — кивнув Джо.

— Ми саме вмикали телевізор, коли ти прибув. Уявляєш, у газетах ні слова про його смерть. Який жах,— Елу не подобався вигляд Джо Чипа. «Старий, дрібний і стомлений,— подумав він.— Невже це починається саме так? *Нам необхідно встановити контакт із Ранситером.* Просто чути його недостатньо. Очевидно, він намагається зв'язатися з нами, але...

Ми маємо встановити з ним контакт, якщо хочемо врятуватися».

— Просто побачити його по телевізору навряд чи нам якось допоможе, — сказав Джо. Це не надто відрізнятиметься від того телефонного дзвінка. Хіба що він скаже нам, як із ним зв'язатися. Можливо, він і *справді* скаже. Можливо, він знає. Можливо, він розуміє, що трапилося.

— В такому разі він мав би розуміти, що трапилося з ним. А це якраз те, чого ми не знаємо.

«У якомусь сенсі, — думав Ел, — він має бути живим, хоч мораторіуму і не вдалося його пробудити. Цілком зрозуміло, що Фогельзанг зробив усе можливе для такого важливого клієнта».

— А він чув його по відеофону? — запитав Ел у Джо.

— Він намагався. Проте почув тільки тишу, а потім статичний шум, який долинав, очевидно, дуже звіддала. Я теж його чув. Ніщо. Відголос абсолютного небуття. Дуже дивний звук.

— Не подобається мені це, — сказав Ел. Хоч і не міг зрозуміти чому.— Мені б полегшало, якби Фогельзанг також чув голос Ранситера. Щонайменше так ми були би певні, що це відбувалося насправді, і той голос тобі не примарився.

«Або, якщо бути до кінця відвертим, — подумав він, — що нам усім не примарилося. Як із коробкою сірників».

Втім деякі події явно не були галюцинаціями. Автомати відмовлялися від застарілих монет — справжні автомати, налаштовані реагувати тільки на фізичні об'єкти. Тут про психологічні елементи не могло бути мови. В автоматів немає уяви.

— Я поїду звідси на якийсь час, — сказав Ел. — Назви якесь місто чи містечко, з яким ніхто з нас не пов'язаний і куди ніхто з нас ніколи не їздив.

— Балтимор, — мовив Джо.

— Отже, я поїду в Балтимор. Перевірю, чи обраний навмання магазин прийме гроші із зображенням Ранситера.

— Купи мені свіжих сигарет, — попросив Джо.

— Гаразд. Це я теж зроблю. Погляну, чи сигарети в обраному навмання магазині Балтимора також зазнали цього впливу. А заразом перевірю й інші продукти. Зроблю кілька тестових покупок. Хочеш поїхати зі мною? Чи підеш нагору й розкажеш їм про Венді?

— Поїду з тобою, — сказав Джо.

— Може, нам узагалі не варто їм розповідати.

— Думаю, варто, — заперечив Джо. — Оскільки це трапиться знову. Це може статися, перш ніж ми повернемося. Можливо, це вже відбувається, поки ми тут із тобою розмовляємо.

— Тоді краще вирушати до Балтимора якомога швидше, — сказав Ел. Він попрямував до дверей. Джо Чип пішов за ним.

Розділ 9

— *Моє волосся таке сухе, таке неслухняне.
Що робити?*

— *Просто використовуйте крем-кондиціонер «Убік». Всього за п'ять днів ви відчуєте, як воно отримає нове життя та свіжий блиск. А лак для волосся «Убік», за умов дотримання інструкції, цілком безпечний.*

Вони обрали супермаркет «Щасливі люди» на околицях Балтимора.

— Дайте мені пачку *Pall Mall*, — сказав Ел автономному комп'ютеризованому касиру за прилавком.

— *Wings* дешевші, — зауважив Джо.

— Їх більше не виробляють. Вже багато років, — роздратовано відповів Ел.

— Виробляють, — сказав Джо, — просто не рекламують. Це чесні сигарети, які не роздають зайвих обіцянок. — А тоді звернувся до касира: — Замініть *Pall Mall* на *Wings*. З жолоба на столик ковзнула пачка сигарет.

— Дев'яносто п'ять центів, — сказав касир.

— Ось десять поскредів, — Ел ввів купюру у щілину для оплати, й електросхеми автоматичного касира одразу ж загули, перевіряючи гроші.

— Ваша решта, сер, — сказав касир і виклав охайну купку монет та купюр перед Елом. — Будь ласка, наступний.

«Отже, Ранситерові гроші приймають», — сказав до себе Ел, відходячи разом із Джо вбік, щоб звільнити місце для наступного покупця — опасистої літньої леді в сукняному пальті чорничного кольору, яка тримала в руці мексиканську мотузьяну господарчу сумку. Він обережно відкрив пачку. Сигарети розкришилися заледве він їх торкнувся.

— Це був би доказ, — сказав Ел, — якби ми взяли пачку *Pall Mall*. Я повертаюся у чергу. — Він уже було рушив туди, аж раптом помітив, що огрядна літня леді голосно свариться з автоматичним касиром.

— Вона померла, — різко напосідалася жінка, — перш ніж я встигла донести її додому. Ось, можете забрати назад. — Вона поставила горщик на касу. У ньому Ел побачив мертву рослину, можливо, азалію — оскільки та була висхла й зів'яла, годі було визначити напевно.

— Я не можу повернути вам гроші, — відповів касир. — На тривалість життя рослин, які ми продаємо, гарантія не поширюється. «Нехай покупець буде пильним» — ось наше правило. Будь ласка, наступний.

— А журнал *Saturday Evening Post*, — сказала старенька, — який я взяла на вашому стенді періодики, виявився річної давнини. Що з вами коїться? А ще готовий ТВ-обід із личинки марсіанського хробака був...

— Наступний клієнт, — сказав касир. Він її ігнорував.

Ел вийшов із черги. Він блукав магазином, аж поки не дійшов до стелажів із блоками сигарет усіх можливих брендів, що височіли над ним на вісім футів.

— Вибери якийсь, — сказав він до Джо.

— *Dominos*, — відповів той. — Вони за тією ж ціною, що і *Wings*.

— Господи, не вибирай усякий мотлох. Візьми щось на зразок *Winston* або *Kool*, — Ел сам витягнув блок із сигаретами й потрусив його. — Він порожній. Це можна одразу визначити за вагою.

Однак всередині упаковки щось бовталосся, щось майже невагоме й крихітне. Він розірвав її і зазирнув досередини.

Нерозбірлива записка від руки. Вони одразу упізнали почерк. Ел витягнув папірець, й обоє взялися читати.

Вкрай важливо зв'язатися з вами. Ситуація вельми серйозна і, без сумніву, з часом лише ускладниться. Є кілька можливих пояснень, які я маю намір з вами обговорити. В усякому разі не здавайтеся. Мені дуже шкода, що з Венді Райт трапилося таке лихо: ми зробили все, що могли.

— Отже, він знає про Венді,— сказав Ел.— Можливо, це означає, що таке не повториться з усіма нами.

— Випадковий блок сигарет, — мовив Джо, — у випадковому супермаркеті в місті, яке ми, знову ж таки, вибрали навмання. І ми знаходимо адресовану нам записку від Глена Ранситера. То що в такому разі ми знайшли б в інших сигаретних блоках? Ту саму записку? — Він дістав блок *L&M*, потрусив його, потім відкрив. Десять пачок сигарет плюс іще десять під ними — як і можна було очікувати. «Чи ні?» — запитував у себе Ел. Він взяв до рук одну з пачок.

— Ти ж бачиш, із ними все гаразд, — сказав Джо. — Він витягнув блок із середини ряду. — Цей теж повний. — Чип не відкривав його, натомість потягнувся за іншим. Тоді за наступним. В усіх були пачки сигарет.

І всі сигарети кришилися, щойно Ел брав їх до рук.

— Цікаво, як він довідався, що ми сюди приїдемо,— сказав Ел,— і як він знав, що ми візьмемо саме той блок. — У цьому не було сенсу. Та все ж, тут також діяла пара протиставлених одна одній сил. «Розпад проти Ранситера, — подумав Ел. — В усьому світі. Ймовірно, в усьому всесвіті. Можливо, згасне сонце, — припустив він, — а Глен Ранситер замінить його іншим. Якщо зможе.

Так,— міркував він,— от у чому питання. Що під силу Ранситеру?

Іншими словами: як далеко здатний зайти процес розпаду?»

— А спробуймо дещо інше, — запропонував Ел. Він ішов проходом, минаючи консерви, пачки та коробки з їжею. Діставшись нарешті до відділу техніки, Ел навмання обрав дорогий німецький магнітофон.— Виглядає непогано,— сказав він до Джо, який ішов слідом. Тоді взяв ще один, і досі запакований. — Купімо його й візьмімо з собою до Нью-Йорка.

— Ти не хочеш відкрити? — запитав Джо.— Перевірити, перш ніж купувати?

— Гадаю, я й так знаю, що ми там побачимо, — відповів Ел. — І це не можна перевірити тут. — Він поніс магнітофон до каси.

Повернувшись до Нью-Йорка, вони віддали магнітофон у технічний відділ фірми «Ранситер і компаньйони».

Через п'ятнадцять хвилин головний механік, розібравши попередньо пристрій, уже доповідав їм про свої висновки.

— Усі рухомі елементи механізму, що відповідає за прокручування стрічки, зношені. Гумовий ролик місцями протертий; всередині всюди шматочки гуми. Гальмівних колодок для швидкісної прокрутки вперед та назад практично не лишилося. Необхідна ґрунтовна чистка і змазка: ним багато користувалися. Насправді я б навіть сказав, що тут знадобиться капітальний ремонт, включно із заміною пасиків.

— Його вже використовували кілька років? — запитав Ел.

— Можливо. Як довго він у вас?

— Я купив його сьогодні, — відповів Ел.

— Це неможливо, — сказав майстер. — Якщо ж це правда, то вони продали вам...

— Я знаю, що вони мені продали, — відповів Ел. — І знав про це ще коли його купував, навіть не відкриваючи коробки. Новісінський магнітофон, — звернувся він до Джо, — і вже цілковито зношений. Куплений за несправжні гроші, які супермаркет охоче прийняв. Нікчемні гроші, нікчемна покупка — у цьому є якась логіка.

— Сьогодні не мій день, — сказав майстер. — Коли я прокинувся вранці, мій папужка лежав мертвий.

— Від чого він помер? — запитав Джо.

— Не знаю, просто помер. Лежав заляклий, мов дошка. — Майстер замахав кострубатим пальцем до Ела. — Я маю дещо вам сказати про цей магнітофон. Те, чого ви не знаєте. Він не просто зношений, таку модель не випускають ось уже сорок років. Тепер у таких пристроях не використовують ані гумових роликів, ані пасиків. Ви ніколи не знайдете до нього запасних деталей, хіба що хтось виготовляє їх вручну. І воно того не варте. Цей мотлох безнадійно застарів. Викиньте його. Просто забудьте.

— Ваша правда. Я про це не знав, — сказав Ел, і вони з Джо вийшли з майстерні у коридор. — Тепер йдеться вже не про занепад, це щось інше. І нам буде важко знайти незіпсуті харчі — будь-де і будь-які. Які продукти у супермаркетах будуть придатними після стількох років?

— Консерви, — відповів Джо. — В тому супермаркеті в Балтиморі було багато консервів.

— І тепер ми розуміємо, чому, — сказав Ел. — Сорок років тому значно більше продуктів у супермаркетах продавалося у консервованому, а не замороженому вигляді. Це може стати нашим

єдиним джерелом харчів, твоя правда. — Він задумався. — Однак всього за день усе стрибнуло від двох років до сорока. Завтра о цій порі це може бути вже сто років. Немає їжі, яка б не зіпсувалася за сто років, навіть якщо це консерви.

— Китайські яйця^[19],— мовив Джо.— Тисячолітні яйця, які закопують у землю.

— Але ж мова не тільки про нас,— сказав Ел.— Пам'ятаєш ту стареньку в Балтиморі? Ця штука вплинула і на її покупку, на азалію.

«Невже весь світ приречений на голодну смерть через той вибух на Місяці? — запитував він у себе. — *Чому це стосується всіх, а не лише нас?»*

— А ось і... — сказав Джо.

— Помовч хвильку,— попросив Ел.— Мені треба дещо обдумати. Можливо, Балтимор існує лише там, куди йде один із нас. А супермаркет «Щасливі люди» щез, щойно ми звідти поїхали. Цілком можливо, що все це відбувається лише з нами — тими, хто був тоді на Місяці.

— Це філософська проблема, яка не має ані ваги, ані значення, — відповів Джо. — Це неможливо довести або спростувати.

— Для тієї старенької у сукняному пальті чорничного кольору вона була б важливою. Як і для всіх інших, — саркастично мовив Ел.

— А ось і майстер, — сказав Джо.

— Я щойно подивився інструкцію,— почав майстер,— до вашого магнітофона. — Зі збентеженим виразом обличчя він простягнув Елу буклет. — Погляньте.— Але одразу ж забрав назад.— Я позбавлю вас необхідності це все перечитувати, просто подивіться ось тут, на останній сторінці, де вказано, хто виготовив цю кляту штуку і куди її відправляти на гарантійний ремонт.

— Виготовлено Ранситером із Цюриха,— прочитав уголос Ел. — А пункт гарантійного обслуговування в Північноамериканській Конфедерації розташований у Де-Мойні. Те саме, що і на сірниковій коробці.

Він передав буклет Джо і сказав:

— Їдьмо у Де-Мойн. Оцей буклет — перше об'явлення, яке поєднує ці два місця. «Цікаво, чому саме Де-Мойн?» — подумки запитав у себе Ел.

— А ти не пригадуєш, — звернувся він до Джо, — чи був Ранситер за життя якимось пов'язаний із Де-Мойном?

— Ранситер там народився, — відповів Джо. — Провів там перші п'ятнадцять років свого життя. Час від часу він згадував те місто.

— Тож тепер, після смерті, він туди повернувся. У той чи інший спосіб. — «Ранситер у Цюриху, — міркував він, — але також у Де-Мойні. У Цюриху його мозок виказує певний метаболізм: його фізичне напівживе тіло перебуває в холодильному контейнері в мораторіумі „Любі браття“, але, попри це, з ним не вдається вийти на зв'язок. У Де-Мойні його немає фізично, однак там, очевидно, з ним можна встановити контакт. Власне, ми вже його встановили за посередництвом цієї інструкції, принаймні односторонній — від нього до нас. А тим часом, — думав він, — наш світ занепадає, рухається у зворотному напрямку, виносячи на поверхню минулі фази дійсності. Можливо, під кінець тижня ми прокинемося і побачимо за вікном древні гуркотливі трамваї, які сунуть уздовж П'ятої Авеню. *Trolley Dodgers*^[20]», — подумав він, запитуючи себе, що це означає. Забутий лексичний зворот, що прийшов із минулого; примарна, далека еманация у його свідомості, що тепер заступала собою актуальну реальність. Навіть від цього нечіткого усвідомлення, все ще тільки суб'єктивного, йому було не по собі: воно стало раптом надто реальним, сутністю, про існування якої він нічого не знав ще якусь мить тому. — *Trolley Dodgers*, — сказав він уголос. Минуло щонайменше сто років. Але цей термін нав'язливо засів у його свідомості. Він ніяк не міг його забути.

— Звідки ви це знаєте? — запитав майстер. — Ніхто вже й не пам'ятає. Це стара назва *Brooklyn Dodgers*. — Він з підозрою зиркнув на Ела.

— Краще нам піднятися нагору, — запропонував Джо. — І впевнитися, що з ними все гаразд. Перш ніж вирушимо до Де-Мойна.

— Якщо не дістанемося туди якнайшвидше, — сказав Ел, — то поїздка може тривати день або й два. — «Бо засоби пересування деградують, — подумав він. — Від ракетних двигунів до реактивних літаків, від реактивних літаків до поршневих літальних апаратів, а потім вже такий наземний транспорт, як поїзди на паровій тязі та, врешті, запряжені кіньми вози. Однак регрес навряд чи зайде так далеко, — подумки сказав він собі. — Хоча ми вже маємо перед очима

сорокарічний магнітофон із гумовими роликами й пасиками. Тож, можливо, все буде саме так».

Вони з Джо швидко підійшли до ліфта. Джо натиснув кнопку і вони чекали — обоє на межі, не мовлячи ні слова, поринувши у роздуми.

Гуркочучи, прибув ліфт. Ця гуркотнеча вирвала Ела Геммонда з задуми. Він рефлексивно розсунув металеві ґрати дверей.

І опинився перед підвішеною на тросах відкритою кабіною з відполірованою латунною фурнітурою. Одягнений у форму ліфтер із мертвим поглядом сидів на табуреті, тримаючись за ручку керування. Він байдуже окинув їх оком. Однак Ел відчув зовсім не байдужість.

— Не заходь, — сказав він Джо, стримуючи того рукою. — Подивися уважно й подумай, спробуй згадати ліфт, у якому ми вже їздили сьогодні: гідравлічний, закритий, автоматичний, абсолютно безшумний...

Він замовк. Бо застаріла гуркотлива штукенція перед ними розсіялася мов у тумані, і замість неї з'явився звичайний сучасний ліфт. Та все ж він відчував присутність того іншого, старого ліфта, який зачаївся десь на межі видимого, немов був готовий одразу ж виринути знову, щойно вони з Джо відведуть погляд в інший бік. «Він хоче повернутися, — усвідомив Ел. — І він повернеться. Ми можемо лише відсунути його прихід на якийсь час, щонайбільше на кілька годин. Дія ретроградної сили пришвидшується; архаїчні форми беруть гору стрімкіше, ніж ми думали. Тепер нас може відкинути на століття назад одним стрибком. Ліфтові, який ми щойно бачили, було, напевне, не менше ста років.

І все ж, — думав він, — схоже на те, що ми можемо це частково контролювати. Якось же нам вдалося повернути до буття цей сучасний ліфт. Якщо будемо триматися разом, якщо діятимемо як одна сутність — не дві, а дванадцять свідомостей вкупі...»

— Що ти побачив? — запитав у нього Джо. — Чому ти сказав мені не заходити у ліфт?

— А ти хіба не бачив старого ліфта? — запитав Ел. — Відкрита кабіна, латунь, десь з 1910 року? Там іще ліфтер сидів на табуретці?

— Ні, — відповів Джо.

— Ти хоч щось бачив?

— Оце, — показав рукою Джо. — Звичайний ліфт, який бачу щодня, коли приходжу на роботу. Я бачив те, що й завжди, те, що бачу зараз.

Він зайшов до ліфта, повернувся і став обличчям до Ела.

«Тоді наші сприйняття дійсності починають розходитися», — усвідомив Ел. Він задумався над тим, що б це могло означати.

Все це здавалося зловісним і зовсім йому не подобалося. Жахне й незрозуміле, в його очах воно поставало як найбільш смертоносна зміна, яка відбулася з часу загибелі Ранситера. Тепер вони регресували з різною швидкістю, і його охопило гостре інтуїтивне передчуття, що саме це трапилося з Венді Райт перед її смертю.

Він запитував себе, скільки часу йому ще лишилося.

Раптом усвідомив присутність усередині себе підступного проникливого холоду, який почав просочуватися у його тіло в певний давніший і вже позабутий час, вивчаючи його, як і світ довкола. Це нагадало йому про їхні останні хвилини на Місяці. Ця прохолода зневиразнювала поверхні предметів, вона огортала їх, ширилася й проступала у вигляді бульбашкоподібних випуклостей, які гучно випускали повітря й лускали. У численні відкриті рани заповзав холод, проникаючи глибоко, аж до осердя речей, до тієї основи, яка давала їм життя. Те, що він бачив зараз, здавалося крижаною пустелею, з якої виступали вкриті льодом брили. Над рівниною, якою тепер стала реальність, проносився вітер, він закликав, перетворюючись на кригу, тож брил було вже майже не видно. Десь на самій межі його поля зору проступила темрява, однак він зумів розгледіти її лише краєчком ока.

«Але, — подумав Ел, — це лише проекція моєї свідомості. Насправді всесвіт не похований під пластами вітру, холоднечі, темряви і льоду: все це відбувається у мене всередині, і попри це я бачу його зовні. Дивно, — думав він. — Невже у мене всередині цілий світ? Поглинутий моїм тілом? Коли це трапилося? Мабуть, це прояв смерті, — вирішив Ел. — Невизначеність, яку я відчуваю, сповільнення, що веде до ентропії — це процес, а лід, який я бачу, — результат успішності цього процесу. Коли я вимкнуся, — подумав він, — зникне цілий усесвіт. Але де ж ті різноманітні вогні, які я мав би бачити, входи до нових утроб? Де, зокрема, оповите туманом червоне світло — знак пар, що чинять перелюб? І тьмяне темне світло, яке свідчить про тваринну пожадливість? Я можу розгледіти лише темряву, що підступає, і цілковиту втрату тепла — долину, полишену її власним сонцем, яка невпинно охолоджується.

Це не може бути звичайною смертю, — подумки сказав він собі. — Це щось неприродне. Замість звичного темпу розпаду тут діє інший фактор, свавільно накинута сила.

Може, я зрозумію це, — міркував він, — якщо просто ляжу й трохи відпочину, якщо у мене буде достатньо енергії для таких роздумів».

— Що трапилось? — запитав Джо, коли вони вже підіймалися ліфтом.

— Нічого, — коротко сказав Ел. — «Можливо, вони й виживуть, — думав він, — але я — приречений».

Вони з Джо й далі рухалися вгору посеред порожньої тиші.

Зайшовши до переговорної кімнати, Джо усвідомив, що Ела не було поряд. Розвернувшись, він оглянув коридор і помітив, що той спинився віддалік і стоїть на самоті.

— Що трапилось? — знову запитав Джо. Ел не ворухнувся. — З тобою все гаразд? — мовив Чип, підходячи до товариша.

— Я втомився, — сказав Ел.

— Ти маєш кепський вигляд, — зауважив Джо. Він не на жарт стривожився.

— Сходжу в туалет, — сказав Ел. — А ти йди до інших, переконайся, що з ними все гаразд. Я незабаром до вас приєднаюся. — Він невпевнено рушив. Тепер він здавався збентеженим. — Усе буде добре, — сказав Ел. Ідучи коридором, він спотикався, ніби не бачив дороги перед собою.

— Я піду з тобою, — мовив Джо. — Щоб переконатися, що ти туди дійдеш.

— Можливо, якщо бризнути трохи теплої води на обличчя... — Ел не договорив. Він знайшов безоплатні двері до чоловічої вбиральні, Джо допоміг їй йому відчинити, і той зник всередині. Чип лишився в коридорі. «З ним щось коїться, — подумки сказав він собі. — Те, що він побачив той старий ліфт, спровокувало в ньому якусь зміну. Цікаво, чому?»

Ел повернувся.

— Що там? — запитав Джо, помітивши вираз його обличчя.

— Поглянь на це, — сказав Ел. Він провів Джо у вбиральню і вказав на дальню стіну. — Графіті, — пояснив він. — Нашкрябані на

стіні слова, сам знаєш. Такі знаходиш ледь не в кожному туалеті. Прочитай.

Кольоровою крейдою або ж фіолетовою ручкою було написано:

*Стрибай у пісуар і стань на голові:
Лиш я один живий, а ви всі неживі.*

— Це ж почерк Ранситера? — запитав Ел. — Ти його впізнаєш?

— Так, — кивнув Джо. — Це почерк Ранситера.

— Тож тепер ми знаємо правду, — сказав Ел.

— А це правда?

— Звісно. Очевидно, що так, — відповів Ел.

— Це ж треба, дізнатися про це у такому місці. Зі стіни у чоловічій вбиральні. — зараз він відчував насамперед гірку образу.

— Отакі вони, графіті: грубі й відверті. Ми могли б дивитися телевизор, дослухатися до відеофона, читати газети місяцями — можливо, навіть цілу вічність — і ніколи б про це не дізналися. Якби нам не повідомили отак прямо.

— Але ж ми живі, — сказав Джо. — Усі, окрім Венді.

— Ми перебуваємо у стані напівжиття. Ймовірно, ми й досі на «Претфолі II» прямуємо на Землю з Місяця, після того вибуху, який нас знищив — саме *нас*, а не Ранситера. А він намагається вловити наш протофазоновий потік. Поки що він зазнав невдачі. Нам ніяк не вдається налагодити контакт між нашим світом і світом Ранситера. Але він зумів до нас достукатися. Ми знаходимо сигнали від нього всюди, навіть у місцях, які обираємо навмання. Його присутність проникає у нас, де б ми не були. Це він і тільки він, бо Ранситер — єдиний людина, який намагається...

— Єдина людина, — перебив Джо. — А не *єдиний*. Ти сказав *єдиний, який*...

— Я хворий, — відповів Ел. Він відкрив воду й змочив собі обличчя. Однак Джо помітив, що вода була негаряча. У ній потріскували й шурхотіли шматочки льоду. — Повертайся до переговорної кімнати. Я підійду, коли трохи покращає, якщо мені, звісно, взагалі покращає.

— Гадаю, я мушу лишитися тут з тобою, — відповів Джо.

— Ні, хай йому грець! Забирайся звідси! — з посірілим, сповненим страху обличчям, Ел виштовхав його до дверей вбиральні, а потім у коридор. — Іди! Переконайся, що з ними все гаразд. — Він позадкував у туалет, зігнувшись і міцно затиснувши очі руками. Тоді зник за зачиненими дверима.

Джо вагався.

— Гаразд, — сказав він. — Я буду з іншими у переговорній. — Він почекав, прислухаючись. Однак нічого не почув. — Еле? — озвався Джо. — «Господи, — подумав він, — це жахливо. З ним справді щось коїться». — Я хочу пересвідчитися, — сказав Чип, штовхаючи двері, — що з тобою все гаразд.

— Надто пізно, Джо. Не дивися, — відповів Ел тихим, спокійним голосом. У туалеті було темно. Очевидно, Елу вдалося вимкнути світло. — Ти нічим мені не допоможеш, — сказав він слабко, проте рішуче. — Не слід було нам відділятися від решти. Ось чому це трапилося з Венді. Ти зможеш лишатися живим, принаймні якийсь час, якщо знайдеш їх і *повсякчас будеш поряд із групою*. Скажи їм про це. Переконайся, що всі це розуміють. Ти ж розумієш?

Джо потягнувся до вимикача.

Однак відчув, як щось стукнуло його у темряві. Удар був слабкий і невагомий. Нажаханий, він відсмикнув руку. Його приголомшило те, наскільки безсилим був Еловий удар. Це безсилля сказало йому все. Можна було не дивитися.

— Я піду до інших, — сказав він. — Так, я розумію. Це дуже боляче?

Тиша, а потім байдужий голос прошепотів:

— Ні, це не дуже боляче. Я просто... — Голос згас. Знову запанувала тиша.

— Ну, може, ще колись побачимося, — сказав Джо. Він знав, що так не можна казати — сам злякався, почувши, що белькоче такі дурниці. Але нічого кращого не спадало на думку. — Добре, висловлюся інакше, — сказав він, хоч і знав, що Ел уже його не чує. — Сподіваюся, що тобі покращає. Я ще повернуся, після того як розповім їм про той напис на стіні. Попрошу їх не приходити сюди і не зазирати до вбиральні, бо це може... — Він намагався підібрати правильні слова. — Бо вони можуть тебе потурбувати, — закінчив Джо.

Жодної відповіді.

— Ну, бувай! — попрощався Чип і вийшов із темряви вбиральні. Він невпевнено поплентався коридором до переговорної кімнати. Спинившись на мить, Джо глибоко й різко вдихнув, а тоді штовхнув двері.

По телевізору, вмонтованому у стіну в кінці кімнати, йшла гучна реклама засобу для миття. На великому кольоровому 3D екрані домогосподарка прискіпливо обдивилася рушник із замітника хутра видри і різким, пронизливим голосом заявила, що йому не місце у її ванній. Тоді на екрані з'явилася ванна кімната, на стіні якої також виднілося графіті. На цей раз тим самим знайомим почерком було написано:

*Схились над унітазом
І пірнай тепер.
Ви всі померли.
А я не вмер.*

Однак той напис у переговорній бачила всього одна людина. Джо стояв на самоті посеред порожньої кімнати. Всі інші — вся їхня група — зникли.

Він запитував себе, де вони можуть бути. І чи протягне він достатньо довго, аби їх знайти. Це видавалося малоімовірним.

Розділ 10

Запах поту вибив вас із колії? Спрей або роликовий дезодорант «Убік» покладуть край хвилюванням і повернуть вас у вир подій. Десять днів безперервного захисту! Безпечний, якщо дотримуватись правил використання відповідно до програми сприяння сумлінному догляду за тілом.

— А тепер ми повертаємося до Джима Гантера й програми новин,
— мовив диктор.

На екрані з'явилося щасливе, гладко виголене обличчя ведучого.

— Сьогодні Глен Ранситер повернувся до місця свого народження, однак ця подія не сповнила радістю наші серця. Вчора компанію «Ранситер і компаньйони», мабуть, одну з найвідоміших організацій запобігання паранормальним втручанням на нашій планеті, спіткало велике горе. Під час вибуху на Місяці внаслідок терористичної атаки у підземній споруді, назву якої не розголошують, Глен Ранситер зазнав несумісних із життям поранень і невдовзі помер, перш ніж його останки встигли помістити у холодильний контейнер. Мораторіум «Любі браття» у Цюріху, куди його привезли, зробив усе можливе, щоб повернути Ранситера до напівжиття, але все виявилось марним. Визнавши даремність подальших зусиль, мораторіум відмовився від спроб відродити цього великого чоловіка, і тіло Глена Ранситера було доставлено сюди — у Де-Мойн — де й перебуватиме надалі у мортуарії «Простий пастор».

На екрані було видно старомодну білу дерев'яну споруду, довкола якої снувала юрба людей.

«Цікаво, хто дозволив перевезти тіло до Де-Мойна?» — подумав Джо.

— Таке скорботне, продиктоване невблаганною необхідністю рішення прийняла дружина Глена Ранситера, — вів далі голос диктора,

— тож тепер ми стали свідками фіналу цієї печальної історії. Місіс Еллу Ранситер, що й сама перебуває у холодильному контейнері і до якої, як сподівалися, мав невдовзі приєднатися її чоловік, повернули до тям через горе, що спіткало її родину. Місіс Ранситер дізналася про цю сумну звістку сьогодні вранці й прийняла рішення полишити спроби пробудити запізніле напівжиття у чоловікові, з яким так сподівалася врешті-решт возз'єднатися. Її надії було зруйновано суворою реальністю.

На мить на телеекрані з'явилася нерухома прижиттєва фотографія Елли.

— Згорьовані співробітники фірми «Ранситер і компаньйони», — вів далі диктор, — зібралися на урочисту церемонію поховання у каплиці мортуарію «Простий пастор», де, тамуючи біль від втрати, готуються віддати останню шану покійному.

Тепер на екрані з'явився дах мортуарію. Було видно, як у припаркованому кораблі відкрився люк, і звідти вийшла група чоловіків та жінок. Їх зупинив репортер із мікрофоном у руці.

— Скажіть, сер, — почувся голос тележурналіста, — окрім того, що ви працювали на Глена Ранситера, чи знали ви його особисто? Не лише як свого керівника, а й як людину?

— Ми всі знали Глена Ранситера як людину. Як порядну людину й громадянина, якому ми могли довіряти. І я впевнений, що інші скажуть вам те саме,— мовив у простягнутий мікрофон Дон Денні, кліпаючи, мов засліплена яскравим світлом сова.

— Містере Денні, сюди прибули всі співробітники Ранситера, чи то пак колишні співробітники?

— Багато з нас сьогодні тут, — відповів Дон Денні. — У Нью-Йорку з нами зв'язався містер Лен Нігельман, голова Асоціації організацій запобігання паранормальним втручанням, й повідомив про смерть Глена Ранситера. Він також поінформував нас, що тіло покійного буде перевезено у Де-Мойн, і сказав, що нам слід сюди прибути. Ми погодилися, тож він привіз нас на своєму кораблі. Це його корабель. — Денні вказав на літальний апарат, з якого вони щойно вийшли. — Ми дуже вдячні, що містер Нігельман повідомив нам про перенесення тіла з мораторіуму в Цюриху до тутешнього мортуарію. Однак кілька наших колег не прилетіло на поховання, оскільки у той час їх не було у нью-йоркському відділенні фірми. Зокрема я маю на

увазі інерціалів Ела Геммонда та Венді Райт, а також тестувальника містера Джо Чипа. Місце перебування цих трьох осіб нам не відоме, але, можливо, разом із...

— Так,— мовив репортер, що тримав мікрофон,— можливо, вони побачать цю передачу, яка транслюється через супутник по всій Землі, і прибудуть у Де-Мойн на цю скорботну подію, як — я у цьому певен і ви, безперечно, також — хотіли б того містер і місіс Ранситер. А тепер — слово Джиму Гантеру у головній студії.

На екрані знову з'явився Джим Гантер.

— Рей Голліс,— сказав він,— чії псіонічно обдаровані співробітники є об'єктом нейтралізації інерціалів, а отже, мішенню для організацій запобігання паранормальним втручанням, сьогодні офіційно заявив, що висловлює співчуття у зв'язку з випадковою загибеллю Глена Ранситера і за можливості відвідає церемонію поховання у Де-Мойні. Однак, цілком імовірно, що Лен Нігельман, який (як ми вже згадували) представляє Асоціацію організацій запобігання, виступить проти присутності містера Голліса, зважаючи на твердження речника однієї з організацій, що входять в Асоціацію, нібито Голліс відреагував на новину про смерть Ранситера з ледь прихованим полегшенням.

Диктор зробив паузу, перегорнув аркуш і мовив:

— А тепер до інших новин...

Джо Чип натиснув педаль, за допомогою якої здійснювалось управління телевізором. Екран згас, і настала тиша.

«Це не збігається з тими графіті на стінах, — міркував Джо. — Можливо, Ранситер усе ж мертвий. У цьому впевнені тележурналісти. У цьому впевнений Рей Голліс. Як і Лен Нігельман. Усі вони вважають його мертвим, а про протилежне свідчать усього лише два римованих куплети, які міг написати будь-хто, — не зважаючи на те, що думав про це Ел».

Телеекран знову спалахнув. На його превеликий подив, адже Джо не натискав педаль перемикача. Крім того, канали змінювалися самі собою: картинки миготіли, пролітаючи одна за одною, аж поки загадкова сила не знайшла те, що шукала. На екрані застигло останнє зображення.

Обличчя Глена Ранситера.

— Втомилися від невиразного смаку? — запитав Ранситер своїм звичним гуркітливим голосом. — Ваш раціон підкорила варена капуста? Щоразу відчуваєте той самий позавчорашній, несвіжий, безбарвний і буденний запах, скільки б монет не вкидали у плиту? Все це змінить «Убік». «Убік» пробуджує у стравах яскравий аромат, повертає їм здоровий смак і відновлює гарний запах їжі. — На екрані Глена Ранситера замінило зображення барвистого балончика зі спреєм. — Усього одного невидимого розпилення «Убіка», що продається за доступною ціною, достатньо, щоби позбутися нав'язливих страхів, ніби весь світ перетворюється на скисле молоко, зношені магнітофони й застарілі металеві клітки ліфтів, а також інші, подальші прояви занепаду, з якими ви поки не зіштовхувалися. Розумієте, такий регресивний розпад світу є звичним для багатьох напівживих, особливо на ранніх етапах, коли зв'язки зі справжньою реальністю ще дуже сильні. Минулий усесвіт і далі частково зберігається як залишковий заряд, який вони сприймають як псевдосередовище — надзвичайно нестабільне й не оперте на жодну дієву субструктуру. Це проявляється особливо гостро, якщо відбувається злиття кількох систем пам'яті, як це трапилося у вашому випадку. Проте з новим «Убіком», який ще ніколи не був таким потужним, усе це зміниться!

Приголомшений, Джо сів, втупившись поглядом в екран. У телевізорі мультяшна фея безтурботно кружляла в повітрі, розбризкуючи навсібіч «Убік».

Тоді замість феї з'явилася сувора домогосподарка з великими зубами і кінським підборіддям. Вона заревла металевим голосом:

— Я перейшла на «Убік» після того, як випробувала кілька слабких застарілих засобів підтримки реальності. Мої сковорідки й каструлі перетворювалися на купи іржі. Підлога квартири просідала. Мій чоловік Чарлі наскрізь пробив ногою двері у спальну кімнату. Проте тепер я користуюся сучасним, економним та потужним «Убіком», і результати просто вражають. Погляньте на цей холодильник. — На екрані з'явився стародавній холодильник фірми *General Electric* з башточкою вгорі^[21]. — Він деградував на вісімдесят років.

— Шістдесят два, — автоматично виправив Джо.

— А тепер погляньте на нього, — вела далі домогосподарка, оббризкуючи антикварний пристрій із башточкою з балончика «Убіка». Навколо старого холодильника засяяв німб магічних іскорок, і

враз замість нього в усій красі постав сучасний шестидверний платний холодильник.

— Так,— підсумував похмурий голос Ранситера,— застосовуючи новітні технології, що ґрунтуються на досягненнях сучасної науки, ми й справді *можемо* відновити матерію, що зазнала деградації, до того ж за ціною, доступною будь-якому власнику квартири. «Убік» продається в усіх провідних магазинах товарів для догляду за домом на Землі. Не приймайте внутрішньо. Тримайте подалі від вогню. Не порушуйте процедуру застосування, зазначену на етикетці. Тож шукай його, Джо. Не сиди сиднем. Знайди і придбай балончик «Убіка» й повсякчас розбризкуй його навколо себе — і вдень, і вночі.

— Ти знаєш, що я тут. Чи значить це, що ти мене чуєш і бачиш? — голосно мовив Джо, підводячись.

— Звісно, я не можу тебе ані бачити, ані чути. Це рекламне повідомлення записане на відеоплівку. Я зробив запис два тижні тому, а якщо точніше — за дванадцять днів до смерті. Я знав про той вибух, оскільки скористався послугами ясновидців.

— Отже, ти й справді помер.

— Звісно, я помер. Хіба ти щойно не дивився телетрансляцію з Де-Мойна? Знаю, що дивився, бо ясновидець це також бачив.

— А як же те графіті на стіні чоловічої вбиральні?

— Ще один прояв деградації,— заgrimів Ранситер із аудіосистеми телевізора.— Іди й придбай балончик «Убіка», і більше з тобою такого не трапиться. Всі ці речі припиняться.

— Ел думає, що ми мертві, — сказав Джо.

— Ел деградує,— засміявся Ранситер глибоким, лунким сміхом, від якого завібрувала вся переговорна кімната.— Слухай, Джо, я записав цю клятву рекламу, щоб допомогти тобі, щоб тебе направити — передусім тебе, адже ми завжди були друзями. І я знав, що ти дуже заплутаєшся, як-от зараз — ти цілковито спантеличений. Що й не дивно, зважаючи на твій звичний стан. Так чи інакше, тримайся. Можливо, коли ти врешті дістанешся Де-Мойна і побачиш моє спочиле тіло, то заспокоїшся.

— Що таке «Убік»? — запитав Джо.

— Однак, гадаю, Елу вже нічого не допоможе.

— З чого зроблений «Убік»? — не вгавав Джо. — Як він діє?

— Власне кажучи, Ел імовірно спровокував появу того напису на стіні чоловічого туалету. Ти б нічого не побачив, якби не він.

— Це й справді запис, так? — запитав Джо.— Ти мене не чуєш. Ти не збрехав.

— До того ж, Ел...— вів далі Ранситер.

— Дідько, — сказав Джо з гидливою втомою у голосі. Все було марно. Він здався.

Домогосподарка з кінськими щелепами повернулася на телеекран, завершуючи рекламний ролик. Її голос тепер звучав м'якше і вона щебетала:

— Містере Чип, якщо у вашому магазині товарів для догляду за домом досі немає «Убіка», поверніться до помешкання, де на вас чекатиме надісланий поштою безкоштовний зразок. Безкоштовний пробний зразок, містере Чип, який підтримуватиме вас, аж поки ви не придбаєте балончик стандартного розміру.

Зображення жінки зникло. Телевізор згас і замовк. Сила, яка його раніше ввімкнула, тепер знову вимкнула.

«То я маю звинувачувати Ела?» — подумав Джо. Ідея йому не подобалася. Він вловлював певну химерність у такій логіці, можливо, його зумисне штовхали на хибний шлях. Йому не подобалося, як Ела перетворювали на головного винуватця, на цапа-відбувайла, першопричину всіх бід. «У цьому немає жодного сенсу», — сказав він собі. І чи чув його Ранситер? *Можливо, він тільки вдавав, що це запис?* Якийсь час впродовж того рекламного ролика здавалося, ніби Ранситер відповідав на його запитання. Лише наприкінці репліки Ранситера перестали збігатися із запитаннями Джо. Він раптом відчув себе нічним метеликом, що безпорадно б'ється крильцями об віконну шибку реальності, сприймаючи її ззовні лише як невиразну пляму.

Тут йому спала на думку ще одна моторошна ідея. Припустимо, Ранситер записав цей відеоролик, ґрунтуючись на неточних передбаченнях ясновидця, що від вибуху загине тільки він, а всі решта виживуть. В такому разі цей запис, попри його помилковість, був би зроблений із чесними намірами. Однак Ранситер не помер — загинули вони, як і свідчило те графіті на стіні туалету, а їхній керівник і досі живий. Ще до вибуху бомби він дав розпорядження показати записаний наперед рекламний ролик саме у цей час, і телемережа так і вчинила, оскільки Ранситеру не вдалося скасувати своє попереднє

рішення. Це пояснило би неузгодженість між тим, що Ранситер сказав у записі, й тим, що він написав на стінах вбиральні. Це, власне, пояснило би обидва факти. На що, наскільки Джо розумів, жодне інше пояснення було не здатне.

Якщо, звісно, Ранситер не грав із ними у підступні ігри, мов кіт із мишами, скеровуючи їх то в одному напрямку, то в іншому. Як неприродна велетенська сила, що полювала на їхні життя. «І походила вона або зі світу живих, або ж із напівживого світу, або, — раптом подумав Джо, — з обох». В усякому разі вона контролювала те, що вони переживали, чи, щонайменше, значну його частину. «Може, за винятком розпаду, — вирішив він. — Цього вона не контролювала. Однак чому ні? Можливо, і це також. Втім Ранситер у цьому не зізнається. Ранситер і „Убік“. „Повсюдність“^[22]», — раптом усвідомив він. Ось звідки походить те вигадане слово, назва спрею в балончику, про який вів мову Ранситер. І якого, ймовірно, навіть не існує. Мабуть, це чергова містифікація, щоб іще дужче збити їх з пантелику.

До того ж, якби Ранситер і справді був живий, то існувало би вже два Ранситери: один справжній, у реальному світі, що намагається встановити з ними контакт, і другий — фантазмагоричний Ранситер, який став трупом у світі напівжиття, оте тіло, що лежить у домовині в Де-Мойні, штат Айова. І якщо вже йти за цією логікою до кінця, то й інші особи тут, як-от Рей Голліс чи Лен Нігельман, також були всього лиш фантазмагоріями, тоді як їхні справжні відповідники й досі лишалися у світі живих.

«Як усе заплутано», — подумки сказав собі Джо Чип. Йому це все аж ніяк не подобалося. Хоча у цій теорії й була певна задовільна симетрія, проте водночас вона здалася йому доволі безладною.

«Заирну на хвильку до квартири, — вирішив він, — заберу безкоштовний зразок „Убіка“, а тоді вирушу у Де-Мойн. Зрештою, саме до цього закликали мене у тій телевізійній рекламі. З балончиком „Убіка“ я почуватимуся безпечніше, як і запевняв той рекламний ролик у властивій йому хитромудрій манері.

Слід звертати увагу на такі застереження, — усвідомив Джо, — якщо хочеш лишитися живим. Чи напівживим.

Що б це не було».

Таксі висадило його на посадковий майданчик на даху будинку. Ескалатором він спустився до помешкання. Вкинувши у двері монетку, яку дали йому Ел чи Пет — він вже не пам'ятав, хто саме, — Джо увійшов всередину.

У вітальні трохи смерділо підгорілим жиром — запах, який він пам'ятав хіба що з дитинства. Потрапивши на кухню, він зрозумів причину. Плита регресувала, перетворившись на стародавню модель фірми *Виск*, що працювала на природному газі, із забитими конфорками й покритими іржею та жиром дверима духовки, які годі було повністю зачинити. Він заціпеніло дивився на стару, зношену від довгого використання плиту, аж поки не виявив, що й інші кухонні пристрої також зазнали подібних метаморфоз. Газетомат узагалі зник. Тостер за день перетворився на якийсь напівмотлох, застарілу неавтоматичну модель. «Навіть тости більше не вистрибуватимуть», — похмуро зауважив Джо, покрутивши його трохи в руках. Його холодильник тепер мав вигляд величезної моделі на пасовій передачі — релікт, що повернувся до життя з бозна-якого далекого минулого. Він був навіть старішим за ту модель з башточкою фірми *General Electric*, яку показували в телерекламі. Найменше змінився кавник. Власне кажучи, він навіть своєрідно вдосконалився: зник отвір для монет, тож тепер він функціонував безкоштовно. Джо зрозумів, що ця зміна стосувалася всіх пристроїв. В усякому разі тих, що залишилися. Як і газетомат, модуль для утилізації сміття повністю щез. Він намагався пригадати, які ще пристрої були у нього на кухні, однак пам'ять вже почала його підводити. Чип полишив спроби й повернувся до вітальні.

Телевізор помітно регресував. Зараз Джо дивився на темну дерев'яну скриньку — старезний радіоприймач фірми *Atwater-Kent*, що працював у колись поширеному АМ-діапазоні, обладнаний антеною і дротом заземлення.

— Святий Боже, — нажахано сказав він.

Але чому телевізор не перетворився на безформну купу металу і пластику? Адже врешті-решт він був зроблений саме з них, а не зі старого радіо. Можливо, це у дивний спосіб підтверджувало одну застарілу й давно відкинуту філософську теорію, уявлення Платона про ідеальні сутності, універсалії, які у кожній категорії об'єктів були реальними. Форма «телевізор» слугувала шаблоном, що накладався як

наступник на попередні шаблони, подібно до послідовності кадрів у кінострічці. «Очевидно, попередні форми,— міркував він,— й далі існують у кожному об'єкті у певній невидимій, залишковій формі. Минуле приховане, прикрите верхніми шарами, однак воно й досі тут і здатне піднятися на поверхню, щойно пізніші нашарування — на жаль, і всупереч будь-якому здоровому глузду — зникнуть. Кожен чоловік містить у собі, ні, не хлопчика, а інших чоловіків, що жили перед ним. Історія людства почалася дуже давно.

Висушені останки Венді. Послідовність форм, які зазвичай змінюють одна одну, обірвалася. А остання форма виснажилася, не маючи за собою нічого, що б зайняло її місце: жодної новішої форми, жодного наступного етапу того, що ми звикли вважати розвитком. Напевно, саме це ми відчуваємо у старості: від такої відсутності настає занепад і згасання. Тільки цього разу все трапилося надзвичайно стрімко — всього за кілька годин.

Однак у цій стародавній теорії... Хіба Платон не вважав, що є щось, здатне пережити занепад, щось внутрішнє, що йому непідвладне? Древній дуалізм: тіло відокремлене від душі. З тілом відбувається те, що й трапилося з Венді, а душа — це пташка, яка покидає своє гніздо й летить деінде. Може, й так, — думав він. — Щоб відродитися знову, як і написано у „Тибетській книзі мертвих“. Це й справді так. Господи, я на це дуже сподіваюся. Бо в такому разі ми всі зможемо зустрітися знову — як і в тій казці про Вінні-Пуха, де в іншій частині лісу завжди гратимуться хлопчик і його ведмедик... — у категорії, — думав він, — що не підвладна смерті. Як і ми. Врешті ми всі опинимося поряд із Пухом у яснішому й тривкішому новому місці».

З цікавості він увімкнув доісторичний радіоприймач. Жовтий целулоїдний диск засвітився, приймач гучно загудів, і тоді серед статичного шуму й скрипу залунала станція.

— А зараз в ефірі «Сім'я Пеппера Янга», — оголосив ведучий, і забулькотіла органна музика.— Спонсор нашої програми — *Samau*, ніжне мило для красивих жінок. Учора Пеппер довідався, що те, над чим він тяжко працював кілька місяців, зійшло нанівець через...— у цю мить Джо вимкнув радіо. «Мильна опера з довоєнного часу», — сказав він сам до себе, дивуючись. Що ж, це узгоджувалося з теорією регресу форм у цьому конаючому напівсвіті, чи чим би він не був.

Роззирнувшись, він побачив журнальний столик із ніжками в бароковому стилі та скляною стільницею, на якій лежав номер журналу Liberty, також випущений ще до Другої світової війни. Журнал містив розділ роману під назвою «Блискавка вночі», футуристичну фантастику, в якій йшлося про життя під час атомної війни. Він спроквола погортав сторінки, а потім знову оглянув кімнату, намагаючись розгледіти інші зміни.

Міцна, нейтрального кольору підлога перетворилася на широкі дошки з м'якого дерева. У центрі кімнати лежав вицвілий турецький килим, вкритий багаторічним пилом.

На стіні лишилася одна-єдина картина: чорно-білий естамп у рамі під склом, на якому був зображений конаючий індіанець, що сидів верхи на коні. Джо ніколи раніше її не бачив. Картина не пробуджувала у нього жодного спогаду. І до неї йому було цілковито байдуже.

Відеофон перетворився на чорний вертикальний телефон із підвішеною слухавкою. Без диска. Він зняв слухавку з гачка і почув жіночий голос:

— Номер, будь ласка.

Джо поклав слухавку.

Термостатично регульована система опалення, вочевидь, зникла. На іншому кінці вітальні він побачив газовий котел із великим бляшаним димоходом, що підіймався по стіні майже до стелі.

Зайшовши до спальні, Джо заглянув у шафу, трохи там покопирсався й підібрав собі новий гардероб: чорні оксфорди, вовняні шкарпетки, трикотажні штани, синю бавовняну сорочку, спортивну куртку зі шкіри верблюда й кепку. Для більш офіційних ситуацій він виклав на ліжко синьо-чорний двобортний костюм у тонку смужку, підтяжки, широку краватку з квітковим орнаментом та білу сорочку з целулоїдним комірцем. «Господи, — розпачливо сказав він до себе, натрапивши у шафі на сумку для гольфу з набором ключок. — Які релікти».

Чип знову повернувся до вітальні. Цього разу звернув увагу на місце, де раніше стояли компоненти його аудіосистеми: мультиплексовий FM-тюнер, поворотний круг із високим гістерезисом і невагомий тонарм, а також колонки, антени, багатоканальний підсилювач — усе це зникло. Натомість він побачив високу жовто-коричневу дерев'яну штуківину. Джо досить було поглянути на

завідну ручку — навіть не піднімаючи кришки, він вже розумів, із чого тепер складається його звукова система. Бамбукові голки, ціла пачка, лежали на книжковій шафі біля «Віктроли»^[23]. Поряд була також десятидюймова платівка на 78 обертів компанії *Victor* із записом *Turkish Delight* у виконанні оркестру Рея Нобла^[24]. Що ж, прощавай, колекціє касет і платівок.

А завтра він, вочевидь, виявить вдома циліндричний фонограф, у якому потрібно буде крутити ручку. І слухати доведеться крикливі декламування «Отче наш».

Його увагу привернула свіжа на вигляд газета, що лежала у віддаленому кутку дивана. Він взяв її до рук і поглянув на дату: вівторок, 12 вересня 1939 року. Тоді зиркнув на заголовки.

*Французи заявляють,
що прорвали лінію Зігфрида
Повідомляють про просування вперед
біля Саарбрюккена
Уздовж західного фронту
заповідається велика битва*

«Цікаво,— подумки промовив він.— Друга світова війна щойно почалася. І французи думають, що вони її виграють». Він перейшов до інших заголовків.

*Польські джерела стверджують, що
німецький наступ зупинено
Загарбники кидають у бій нові сили
Лінія фронту лишається незмінною*

Газета коштувала три центи. Це також його зацікавило. «Що зараз купиш за три центи?» — запитав він себе. Джо жбурнув газету на диван і знову здивовано замислився над тим, що вона була свіжісінька: «Може, день чи два, — припустив він. — Не більше. Тож тепер я можу нарешті зорієнтуватися у часі: я чітко знаю, як далеко зайшла регресія».

Блукаючи квартирою й вистежуючи різноманітні зміни, він опинився перед комодом у спальні. Зверху на ньому стояло декілька фотографій у рамках під склом.

На всіх був Ранситер. *Але не той Ранситер, якого він знав.* На них він був спершу немовлям, потім маленьким хлопчиком і врешті — юнаком. Ранситер із минулого, та все ж упізнаваний.

Діставши гаманець, Джо не знайшов там жодної фотографії своєї сім'ї чи друзів — лише фото Ранситера. Ранситер був усюди! Він поклав гаманець назад до кишені, й раптом усвідомив, що той зроблений зі справжньої волової шкіри — не з пластику. Джо аж підскочив від подиву. Що ж, цього можна було очікувати. У ті часи натуральна шкіра була доступною. «Ну і що з того?» — запитав він себе. Ще раз витягнувши гаманець, Чип ретельно його оглянув. Провів пальцями по шкірі — відчуття було цілком новим та незвичним, до того ж приємним. «У стократ ліпше за пластик», — вирішив він.

У вітальні довелося пововтузитись, шукаючи звичний поштовий отвір — порожнину в стіні, де мала бути сьогоднішня пошта. Він зник. Його більше не існувало. Джо замислився, намагаючись уявити давні способи доставки пошти. На підлозі за дверима квартири? Ні. У якійсь скриньці — він згадав термін *поштова скринька*. Гаразд, отже, листи мають бути у поштовій скриньці, але де ці скриньки зазвичай ставили? На вході до будівлі? Він тьмяно пригадував, що це мало б бути так. Доведеться вийти з квартири. Пошту, ймовірно, можна буде забрати на першому поверсі — на двадцять поверхів нижче.

— П'ять центів, будь ласка, — заявили вхідні двері, коли він спробував їх відчинити. Що-що, а це лишилося незмінним. Платні двері мали у собі якусь вроджену впертість. Напевне, вони протримаються довше, за будь-що інше. Триматимуться навіть тоді, як регресує все місто... якщо не цілий світ.

Джо вкинув монетку в отвір і швидко попрямував вестибюлем до ескалатора, яким користувався всього кілька хвилин тому. Однак той вже встиг перетворитися на проліт нерухомих бетонних сходів. «Спускатися двадцять прольотів, — подумав він. — Крок за кроком. Неможливо, ніхто на таке не здатний». Ліфт. Джо вже рушив до нього, однак раптом згадав, що трапилося з Елом. «*Припустимо, цього разу я побачу те, що бачив він.* Стару металеву клітку, підвішену на тросі, якою керуватиме літній маразматик, одягнений у кепку ліфтера. То

буде видіння не з 1939 року, а з 1909-го — набагато потужніша регресія, ніж ті, які мені поки траплялися. Краще не ризикувати й піти сходами».

Скрушно зітхнувши, Джо почав спускатися.

Він вже майже подолав половину шляху, коли у мозку спалахнула лиховісна думка. Він не зможе повернутися нагору: ані до квартири, ані на дах, де чекало таксі. Зійшовши на перший поверх, він буде змушений там і лишатися, можливо, навіть назавжди. Хіба що цей «Убік» настільки потужний, що відновить ліфт чи ескалатор. «Наземний транспорт, — подумки промовив він. — Яким він, в біса, буде, коли я врешті спущуся? Поїзд? Критий фургон?»

Перескакуючи по дві сходинки за раз, він і далі похмуро спускався. Було надто пізно щось змінювати.

Зійшовши вниз, він опинився у великому вестибюлі з мармуровим столом, на якому стояли дві керамічні вазы з квітами — очевидно, ірисами. До обрамлених шторами вхідних дверей вели чотири широкі сходинки. Джо схопив гранчасту скляну ручку й відчинив їх навстіж.

Знову сходинки. А праворуч — ряд замкнених мідних поштових скриньок з іменами власників квартир. Усі закриті на ключ. Джо мав рацію: пошта надходила саме сюди. Він знайшов свою скриньку за прикріпленим внизу папірцем, на якому було написано: ДЖОЗЕФ ЧИП 2075. Поряд була кнопка, за допомогою якої, вочевидь, можна було подзвонити до його квартири.

Ключ. Ключа у нього не було. Чи все ж був? Покопирсавшись у кишенях, Джо намацав кільце, на якому висіла низка металевих ключів різної форми. Він спантеличено покрутив її в руках, запитуючи себе, що саме вони відкривають. Замок на поштовій скриньці був незвично маленький. Очевидно, до нього пасував ключ відповідного розміру. Вибравши найкрихітніший, він вставив його в замок і повернув. Мідні дверцята відчинилися. Джо зазирнув досередини. У скриньці лежали два листи і квадратний пакунок, загорнутий у коричневий папір та обмотаний скотчем. Пурпурні трицентові марки з портретом Джорджа Вашингтона — якусь мить він милувався цими незвичними реліквіями, а тоді, не звертаючи уваги на листи, почав розривати папір на квадратному пакунку, обнадійливо підмітивши, що той досить-таки важкенький. «Але, — раптом усвідомив він, — як для балончика зі спреєм форма у нього неправильна. Він не досить високий». Його

охопив страх. Що як це не безкоштовний пробний зразок «Убіка»? Але це мусив бути він, мусив і все. Інакше історія Ела повториться. «*Mors certa et hora certa*»^[25], — сказав він собі подумки, відкинувши паперову обгортку і розглядаючи картонну коробку, яку та вкривала.

«Убік». Бальзам для печінки й нирок.

Усередині Джо побачив блакитну баночку з великою кришкою, на етикетці якої була інструкція: *Унікальна знеболювальна формула цього препарату, над якою доктор Едвард Зондербар працював впродовж сорока років, гарантовано покладе край надокучливій необхідності вставати посеред ночі. Нарешті ви зможете спати спокійно і з надзвичайним комфортом. Достатньо просто розчинити чайну ложку бальзаму для печінки та нирок «Убік» у склянці теплої води і випити за півгодини до сну. Якщо біль і подразнення не зникнуть, збільште дозу до столової ложки. Не допускати вживання дітьми. Містить оброблене листя олеандру, селітру, олію м'яти перцевої, *N*-ацетил-*n*-амінофенол^[26], окис цинку, деревне вугілля, хлорид кобальту, кофеїн, екстракт дигіталісу, стероїди у залишкових кількостях, цитрат натрію, аскорбінову кислоту, штучний барвник і ароматизатор. Бальзам для печінки й нирок «Убік» є потужним та ефективним засобом за умови дотримання інструкції. Легкозаймистий. Використовувати гумові рукавички. Уникати потрапляння в очі та на відкриті ділянки шкіри. Не вдихати протягом тривалого періоду. Застереження: тривале чи надмірне вживання викликає звикання.*

«Якесь божевілля», — сказав собі Джо. Він іще раз перечитав список інгредієнтів, відчуваючи дедалі більший невиразний гнів. А також наростаюче відчуття безпомічності, що вкорінювалося й розповзалось кожною ділянкою тіла. «Мені кінець, — подумки промовив він. — Ця штука — не те, що рекламував Ранситер. Це якась таємнича суміш старих ліків, кремів для шкіри, знеболювальних, отрут, різного мотлоху, а на додачу ще й кортизону. Якого до Другої світової війни ще навіть не винайшли. Мабуть, „Убік“, який він описував мені у тій рекламі — принаймні цей зразок — регресував. Яка страшна іронія: речовина, створена для того, щоб протистояти

регресивним процесам, сама регресувала. Я мав би здогадатися, щойно побачив ті старі пурпурні трицентові марки».

Він роззирнувся на обидва боки вулиці й побачив припарковане біля тротуару класичне — точнісінько музейний експонат — наземне авто марки *LaSalle*^[27].

«Чи доїду я до Де-Мойна на автомобілі *LaSalle* 1939 року? — запитав у себе Джо. — Врешті-решт, доїду, якщо він залишиться таким, як є, і не регресує за тиждень. Але тоді це вже не матиме значення. У будь-якому разі машина навряд чи залишиться незмінною. Як і будь-що — хіба крім моїх вхідних дверей».

Однак він таки підійшов до *LaSalle*, щоб роздивитися автомобіль зблизька. «Можливо, він мій, — сказав він собі, — може, один із ключів підходить до запалювання. Хіба не так працюють наземні автомобілі? З іншого боку, як я буду ним їхати? Я не знаю, як керувати старою машиною, особливо якщо у неї це... як його?.. механічна коробка передач». Джо відчинив дверцята і вмовстився за кермо. Він сидів там, мимовільно покусуєючи нижню губу і намагаючись обдумати ситуацію.

«Можливо, варто прийняти столову ложку бальзаму для печінки й нирок „Убік“, — похмуро сказав він собі. — Такі інгредієнти майже напевне мене уколошкають». Але перспектива померти таким способом його не тішила. Хлорид кобальту вбиватиме дуже повільно і з тривалою агонією, якщо, звісно, дигіталіс не зробить свою справу швидше. Ну і, безперечно, листя олеандру. Ним не можна було легковажити. Таке поєднання перетворить його кістки на желе. Дюйм за дюймом.

«Хвилиночку, — подумав він. — У 1939-му існувало повітряне сполучення. Якщо я доїду до нью-йоркського аеропорту, можливо, навіть на цій машині, я зможу орендувати літак. Найняти тримоторний *Ford* разом із пілотом. Так і дістануся до Де-Мойна».

Він випробував різні ключі, й зрештою йому вдалося підібрати той, що вмикав запалювання. Стартер видав різкий звук, і двигун завівся. Він працював зі здоровим басовитим гуркотом, Джо цей звук сподобався. Як і у випадку зі шкіряним гаманцем, така регресія здалася йому вдосконаленням. Повністю безшумному транспорту його епохи бракувало відчуття приземленої реалістичності.

«А тепер зчеплення,— сказав він собі.— Ліворуч. — Ногою він намацав педаль. — Натиснути, а потім важелем перемкнути передачу», — Джо спробував так зробити, але у відповідь почув жахливе деренчання, скрегіт металу, що терся об метал. Мабуть, він зарано відпустив зчеплення. Джо спробував знову. Цього разу йому вдалося увімкнути передачу.

Машина, погойдуючись, рушила. Вона смикалася й тремтіла, але їхала. Рухалася повільно й невпевнено, проте він відчув, як всередині знову зроджується надія. «А тепер спробуємо знайти кляте летовище, — сказав Джо до себе. — Поки ще не надто пізно і ми не повернулися у часи ротативного двигуна *Gnome* із зовнішніми обертальними циліндрами і рициною олією замість мастила. З таким хіба літати над парканами на швидкості сімдесят п'ять миль».

За годину він уже був на летовищі, припаркувався й оглянув ангари, вітровказівники та старі біплани з величезними дерев'яними пропелерами. «Оце видовище»,— подумав він. Невиразна сторінка історії. Відтворені рештки іншого тисячоліття, яким бракувало будь-якого зв'язку зі знайомим, реальним світом. Фантом, що постав перед його очима лише на мить. Він також незабаром зникне — протримається не довше за його сучасних відповідників. Процес деволуції змете його, як і все інше.

Він невпевнено вибрався з автомобіля і, все ще відчуваючи після поїздки гостру нудоту, втомлено поплентався до основної будівлі летовища.

— Що можна орендувати за ці гроші? — запитав Джо, викладаючи все, що мав, на стіл перед першою схожою на службовця особою, яка трапилася йому на очі. — Мені потрібно якнайшвидше дістатися до Де-Мойна. Хочу вирушити негайно.

Лисий, з нафабреними вусами працівник аеродрому в маленьких круглих окулярах у золотій оправі мовчки оглянув купюри.

— Агов, Семе, — гукнув він, повернувши свою круглу, схожу на яблуко голову.— Йди-но поглянь на ці гроші.

До них підійшов другий чоловік, одягнений у смугасту сорочку з роздутими рукавами, блискучі бавовняні штани у смужку й парусинові туфлі.

— Фальшивка, — сказав він, кинувши оком на банкноти.— Несправжні гроші. Ані Джорджа Вашингтона, ані Александра Гамільтона.— Обоє службовців втупилися поглядами у Джо.

— У мене на парковці *LaSalle* 1939 року. Готовий обмінити його на політ в один бік до Де-Мойна на будь-якому літаку, який зможе мене туди доправити. Це вас цікавить? — запитав Джо.

— Може, Оггі Brent зацікавиться, — задумливо сказав працівник в окулярах із золотою оправою.

— Brent? — з подивом перепитав чоловік у смугастих штанах.— Ти маєш на увазі його «Дженні»?^[28] Тому літаку понад двадцять років. Він і до Філадельфії не долетить.

— То, може, Макджи?

— Звісно, але він у Ньюарку.

— Тоді, мабуть, Сенді Джесперсен. Його *Curtiss-Wright* долетить до Айови. Хоч і не так швидко.

Тоді працівник звернувся до Джо:

— Йдіть до третього ангару, там побачите червоно-білий біплан *Curtiss*. Біля нього порастєся низенький, трохи повнуватий чоловік. Якщо він вас не візьме, то більше нікому. Хіба що ви будете згодні почекати до завтра, поки Аїк Макджи повернеться зі своїм тримоторним «Фоккером».

— Дякую, — сказав Джо й вийшов з приміщення. Він швидко закрокував до третього ангару, ще здаля розгледівши щось схоже на червоно-білий біплан *Curtiss-Wright*. «Принаймні не летітиму тренувальним літаком *JN* часів Першої світової», — сказав він собі. А потім подумав: «Звідки я знаю, що „Дженні“ — це прізвисько тренувального літака марки *JN*? Святий Боже, — вражено мовив він до себе. — Здається, елементи цього часу спричиняють відповідні зміни у моїй свідомості. Не дивно, що я зміг керувати автомобілем. Я й справді починаю ментально синхронізуватися з цим часовим континуумом!»

Куций опецькуватий чоловічок з рудим волоссям мляво протирав колеса свого біплана засмальцьованою ганчіркою. Забачивши Джо, він підвів погляд.

— Ви містер Джесперсен? — запитав Джо.

— Саме так. — Чоловік пильно оглянув Чипа, вочевидь, заінтригований його одягом, який і досі не регресував. — Я можу вам

чимось допомогти?

Джо розповів, у чому річ.

— Ви хотіли б обміняти *LaSalle*, новий *LaSalle*, на подорож в один бік до Де-Мойна? — здивувався Джесперсен.— Насправді можна і в обидва боки. Мені все одно доведеться летіти назад. Гаразд, погляну на ваше авто. Але нічого поки не обіцяю. Я ще не вирішив.

Вони подалися до парковки.

— Не бачу жодної машини марки *LaSalle*, — з підозрою сказав Джесперсен.

Він мав рацію. *LaSalle* зникла. Замість неї Джо побачив «Форд купе» зі складаним дахом — маленьке металеве авто. «Дуже старе, напевне, 1929 року, — припустив він. — Чорний „Форд“ моделі А 1929 року випуску. Майже нічого не вартий, — це він збагнув з виразу обличчя Джесперсена».

Без сумніву, тепер ситуація була безнадійною. Йому ніколи не дістатися до Де-Мойна. І — як зазначив Ранситер у тій телерекламі — це означало для нього смерть, таку самісіньку смерть, яка вже спіткала Венді й Ела.

Тепер це лише питання часу.

«Краще, — подумав Джо, — помру іншим способом». Він згадав про «Убік» й, відчинивши дверцята машини, сів за кермо.

На сусідньому сидінні лежала баночка, яку він отримав поштою. Він узяв її до рук...

І виявив те, що насправді його навіть не здивувало. Баночка, як і машина, знову регресувала. Тепер вона була суцільнолита й пласка, з подряпинами з боків. Такі пляшечки колись виливалися у дерев'яних формах. Справді дуже давня: ковпачок гвинтового типу з м'якого олова, схоже, був виготовлений вручну десь наприкінці дев'ятнадцятого сторіччя. Етикетка також змінилася. Піднявши пляшечку, він розібрав слова:

«Еліксир Убікь». Гарантовано відновить мужність і подолає розмаїті слаботи, а ще допоможе покращити репродуктивне здоров'я у чоловіків та жінок. Благотворна поміч людству за умов розсудливого вживання згідно з інструкцією.

Під цим був ще якийсь напис дрібнішими буквами. Джо довелося примружитися, щоб розібрати крихітні розмазані букви:

*Не роби цього, Джо. Є інший спосіб.
Не здавайся. Ти його знайдеш. Хай щастить.*

«Ранситер, — здогадався він. — Досі грається з нами у свої знущальні ігри, мов кіт із мишею. Спонукає нас протриматися ще трохи. Відтягує кінець, як може. Бог знає чому. Можливо, — думав він, — Ранситер насолоджується нашими стражданнями. Але на нього це не схоже. Це не той Глен Ранситер, якого я знав».

Все ж Джо поклав пляшечку «Еліксиру Убікь» назад на сидіння, відмовившись від наміру ним скористатися.

І задумався, запитуючи себе, на який-такий таємничий інший спосіб натякав Ранситер.

Розділ 11

За правильного дозування «Убік» забезпечує безперервний сон без неприємних відчуттів вранці. Ви прокидаєтеся свіжими й готовими подолати всі ті дрібні надокучливі клопоти, що чекають на вас удень. Не перевищувати рекомендованої дози.

— Агов, а що там у вас за пляшечка? — запитав Джесперсен, заглядаючи до машини, — в його голосі звучали незвичні нотки. — Можна поглянути?

Джо Чип, не кажучи ні слова, передав авіатору пласку пляшку «Еліксиру Убік».

— Моя бабуся про них розповідала, — сказав Джесперсен, розглядаючи її проти світла. — Де ви таке надибали? Їх не виготовляли з часів Громадянської війни.

— Отримав у спадок, — відповів Джо.

— Та певно, що так. Звісно, на такі фляжки ручної роботи вже ніде не натрапиш. Та й випустили їх тоді не так і багато. Ці ліки винайшли у Сан-Франциско у 1850 році. І їх ніколи не продавали у магазинах: клієнтам доводилося їх замовляти. А випускали їх трьох видів — різної міцності. Оті, що у вас, — найсильніші. — Джесперсен пильно поглянув на Джо. — Ви знаєте, що там усередині?

— Авжеж, — відповів Джо, — олія перцевої м'яти, окис цинку, цитрат натрію, деревне вугілля...

— Та годі, — перебив Джесперсен. Він насупився і, здавалося, щось жваво обмірковував. Потім вираз його обличчя врешті змінився. Він прийняв рішення. — Я доправлю вас до Де-Мойна в обмін на цю пляшечку «Еліксиру Убік». Вирушаймо без зволікань. Хочу подолати якомога більший відрізок завидна.

Він закрокував геть від «Форда» 1929 року, прихопивши з собою пляшку.

Через десять хвилин біплан *Curtiss-Wright* було вже заправлено. Пропелер запустили вручну, і, несучи на борту Джо Чипа та Джесперсена, літак почав безладно й незграбно снувати злітною смугою, то зриваючись угору, то знову вдаряючись колесами об землю. Джо мовчки зціпив зуби.

— Надто велика вага,— апатично сказав Джесперсен. Він не здавався стривоженим. Літак нарешті зірвався в повітря, залишаючи злітну смугу внизу. Він гучно дзижчав над дахами будинків, рухаючись на захід.

— Як довго нам летіти? — прокричав Джо.

— Залежить від того, чи вітер буде попутний. Важко сказати. Ймовірно, дістанемося завтра опівдні, якщо пощастить.

— То, може, скажете мені тепер, — прокричав Джо, — що у тій пляшці?

— Часточки золота розчинені в мінеральній олії, — прокричав у відповідь пілот.

— Скільки золота? Дуже багато?

Джесперсен повернув голову і вищирився замість відповіді. Можна було й не казати — це було очевидно.

Тим часом старий біплан *Curtiss-Wright* попихкотів далі у напрямку Айови.

О третій пополудні наступного дня вони дісталися летовища у Де-Мойні. Приземлившись, пілот подався кудись у невідомому напрямку зі своєю пляшкою золотих пластівців. Відчуваючи в усьому тілі біль та задерев'янілість від довгого сидіння, Джо вибрався з літака, постояв якийсь час, розтираючи занімілі ноги, а потім невпевнено рушив до крихітної авіаконтори.

— Можна скористатися вашим телефоном? — запитав він у вже немолодого простакуватого на вигляд клерка, що сидів згорбившись над картою погоди, цілком занурившись у своє заняття.

— Якщо маєте п'ять центів,— труснувши шевелюрою, що стирчала в різні боки, клерк вказав на громадський телефон.

Джо перебрав гроші, відкладаючи вбік усі монети з профілем Ранситера. Врешті знайшов п'ятицентовик того періоду з головою індіанця з одного боку і бізоном з іншого^[29] та поклав його перед службовцем.

— Угу, — пробурмотів клерк, не піднімаючи голову.

Взявши місцевий телефонний довідник, Джо знайшов номер мортуарію «Простий пастор». Він продиктував номер оператору, й одразу на іншому кінці дроту пролунала відповідь:

— Мортуарій «Простий пастор». Говорить містер Бліс.

— Я прибув на поховання Глена Ранситера, — сказав Джо. — Я спізнився? — подумки він молився, щоб це було не так.

— Поховальна церемонія саме триває, — відповів містер Бліс. — Де ви зараз, сер? Прислати за вами машину? — в його голосі вчувався роздратований осуд.

— Я в аеропорту, — сказав Джо.

— Варто було прибути раніше, — дорікнув містер Бліс. — Навряд чи вам вдасться застати хоч частину церемонії. Однак тіло містера Ранситера буде доступне для прощання до завтрашнього ранку. Чекайте на нашу машину, містере...

— Чип, — підказав Джо.

— Саме так, на вас чекали. Кілька близьких покійного просили, щоб ми очікували на ваше прибуття, а також на прибуття містера Геммонда і, — він зробив паузу, — міс Райт. Вони з вами?

— Ні, — відповів Джо. Він поклав слухавку, а потім сів на вигнуту гладеньку дерев'яну лаву, звідки міг спостерігати за машинами, що під'їжджали до аеропорту. «У будь-якому разі, — подумки сказав він собі, — я прибув вчасно, щоби приєднатися до решти групи. Вони ще не поїхали з міста, і це найголовніше».

— Містере, а ходіть-но сюди на хвильку, — гукнув до нього літній клерк.

Підвівшись, Джо перетнув залу очікування.

— Що трапилось?

— Монетка, яку ви мені дали, — клерк увесь цей час пильно її розглядав.

— П'ятак із бізоном, — сказав Джо. — Хіба вони не використовувались у цей час?

— Цей п'ятак датований 1940 роком, — чоловік не зводив із нього очей.

Застогнавши, Джо дістав решту монет і знову їх проглянув. Врешті знайшов п'ятак 1938 року і жбурнув його на стіл перед клерком.

— Лишіть собі обидві, — сказав він і знову сів на гладеньку вигнуту лаву.

— Час від часу нам трапляються фальшиві гроші, — мовив службовець.

Джо нічого не відповів. Його увагу привернуло радіо *Audiola* розміром десь із половину високого комода, яке неголосно грало в кутку зали очікування. Диктор рекламував зубну пасту *Ipana*. «Цікаво, як довго мені доведеться тут чекати», — запитав себе Джо. Він нервувався, адже був уже так близько до групи інерціалів. «Не хотілося би подолати таку дорогу, — думав він, — і коли лишається всього кілька миль...» — Чип обірвав думку на півслові й далі просто сидів.

Через півгодини на парковку летовища заїхала 87-ма модель *Willys-Knight*^[30] 1930 року випуску. З автомобіля вийшов чоловік у бездоганно чорному домотканому конопляному костюмі й, прикривши очі рукою, почав зазирати у зал очікування.

Джо підійшов до нього.

— Ви містер Бліс? — запитав він.

— Авжеж, це я, — Бліс швидко потис йому руку, а тоді повернувся до машини й завів мотор. Від нього йшов різкий запах *Sen-Sen*^[31]. — Сідайте, містере Чип. Будь ласка, поквартесь. Можливо, ми ще встигнемо на частину церемонії. Отець Абернаті зазвичай промовляє досить довго, коли ховають таких важливих небіжчиків.

Джо сів на переднє сидіння поряд із містером Блісом. За мить вони вже гуркотіли дорогою, що вела до центру Де-Мойна, котячись на швидкості, яка інколи досягала сорока миль на годину.

— Ви співробітник містера Ранситера? — запитав Бліс.

— Так, — відповів Джо.

— Незвичний був у містера Ранситера бізнес. Не певен, що розумію, про що йдеться.— Бліс посигналив рудому сетеру, який ризикнув вискочити на дорогу. Собака позадкував, даючи машині проїхати. — Що означає «псіонічний»? Кілька працівників містера Ранситера згадували цей термін.

— Парапсихологічні сили,— відповів Джо.— Ментальні сили, що діють безпосередньо, без будь-якого фізичного втручання.

— Тобто містичні сили? На зразок передбачення майбутнього? Я чого запитую — кілька ваших говорили про майбутнє так, ніби воно вже існує. Не зі мною — вони розмовляли про це тільки між собою,

але я ненароком підслухав. Ви ж знаєте, як воно буває. Ви медіуми чи як?

— Щось на кшталт цього.

— А можете сказати, чим закінчиться війна в Європі?

— Німеччина та Японія програють. Сполучені Штати вступають у конфлікт 7 грудня 1941 року. — Джо замовк, не маючи жодної охоти обговорювати все це. В нього вистачало й власних проблем, про які потрібно було подбати.

— Я й сам шрайнер^[32], — сказав Бліс.

«Що переживає решта наших? — запитував у себе Джо. — Цю реальність? Сполучені Штати 1939 року? Чи, можливо, коли я приєднаюся до них, то мій регрес буде частково скасовано, і я опинюся у пізнішому періоді? Гарне запитання». Адже після об'єднання зусиль їм доведеться знайти зворотний шлях у майбутнє — повернутися на п'ятдесят три роки вперед до відповідних здоровому глузду форм сучасного, нерегресованого часу. Якщо всі члени групи зазнали такого самого регресу, то присутність серед них Джо не допоможе ані йому, ані їм, хіба що в одному: можливо, йому вдасться уникнути подальшого розпаду світу й пов'язаних із цим страждань. З іншого боку, ця реальність 1939 року здавалася досить стабільною — за останні двадцять чотири години вона майже не змінилася. «Однак, — міркував він, — можливо так трапилося через те, що я наближаюся до своїх».

А втім, банка бальзаму для печінки і нирок «Убік» 1939 року регресувала на вісімдесят із гаком літ: від балончика зі спреєм до банки й потім до відлитої у дерев'яній формі пляшки — всього за кілька годин. Як та кабіна ліфта 1908 року, яку бачив лише Ел...

Та цього разу все було по-іншому. Куций огрядний пілот Сенді Джесперсен також бачив відлиту у дерев'яній формі пляшку «Еліксиру Убік», — те, чим вона врешті стала. *Тож це було не лише його видіння, насправді саме завдяки їй він і дістався до Де-Мойна.* І пілот також побачив, як регресував *LaSalle*. Схоже, що з Елом трапилося щось зовсім інше. Принаймні, він на це сподівався. Молився, щоб це було правдою.

«Припустимо, — міркував він, — що ми не зможемо повернути навспак той регрес, якого вже зазнали. Припустимо, що нам доведеться залишитися тут до кінця життя. *Хіба це так погано?*

Можна звикнути до дев'ятитрубкових радіоприймачів *Philco* розміром із комод. Втім, незабаром у них вже не буде потреби, адже супергетеродинні приймачі вже винайдено, хоча мені такі поки не траплялися на очі. Ми зможемо навчитися їздити на машинах марки *Austin*, що продаються за 445 доларів, — здавалося, ніби ця ціна спала йому на думку цілком випадково, але він інтуїтивно відчував, що вона правильна.— Щойно ми знайдемо роботу й зароблятимемо гроші цього періоду,— роздумував далі Джо, — нам не доведеться більше літати на борту древніх біпланів *Curtiss-Wright*. Врешті-решт, чотири роки тому, у 1935-му, почалися перельоти через Тихий океан на авіалайнерах *China Clipper*^[33] із чотирма двигунами. Тримоторний „Форд“ був розроблений одинадцять років тому — для цих людей це вже релікт; а біплан, на якому я прилетів, навіть для них музейний експонат. Той мій *LaSalle*, перш ніж зазнав регресу, був доволі пристойним апаратом. Водити його було справжньою насолодою».

— А як же Росія? — запитав містер Бліс. — Я про війну. Нам вдасться нарешті дати прочуханки тим комунякам? Ви бачите щось про це у далекому майбутньому?

— Росія воюватиме на тому самому боці, що і США, — відповів Джо.

«Це стосується й усіх інших предметів, явищ та артефактів цієї епохи, — міркував він далі. — Медицина буде великою проблемою. Подумати тільки: вони саме почали застосовувати сульфаніламідні препарати^[34]. Якщо захворіємо — буде не просто. І стоматологія теж не обіцяє нічого приємного. Вони й досі використовують свердла, що нагріваються від тертя, та новокаїн. Зубна паста з фтором ще навіть не з'явилася. На це доведеться чекати ще добрих двадцять років».

— На нашому боці? — недовіжливо бовкнув Бліс.— Комуністи? Неможливо! Вони ж уклали з нацистами пакт.

— Німеччина порушить угоду, — сказав Джо. — Гітлер нападе на Радянський Союз у червні 1941 року.

— І, сподіваюся, зітре його на порох.

Джо оторопіло відірвався від своїх роздумів й повернувся, втупившись поглядом у містера Бліса, який кермував своїм дев'ятирічним *Willys-Knight*.

— Справжня загроза — це комуністи, а не німці,— сказав Бліс. — От, скажімо, їхнє ставлення до євреїв. Знаєте, хто роздуває цю

проблему? Євреї, що живуть у цій країні, хоч багато з них навіть не громадяни, а біженці, які отримують допомогу від держави. На мою думку, деякими своїми діями проти євреїв нацисти, звісно, зайшли трохи задалеко, але, по суті, єврейське питання існує вже давно, і з цим треба було щось робити. Хоч, можливо, й не таку гидоту, як ті концтабори. У Сполучених Штатах ми маємо схожу проблему — як із євреями, так і з нігерами. Врешті-решт, з обома доведеться щось вирішувати.

— Я ще ніколи не чув, щоб хтось використовував слово «нігер», — мовив Джо й одразу зрозумів, що тепер дивиться на цю епоху дещо інакше. «Я й забув про це», — усвідомив він.

— От Ліндберг^[35] має рацію щодо Німеччини, — сказав Бліс. — Ви колись чули його промови? Я не про те, як їх описують в газетах, а саме його виступи... — він пригальмував, щоб зупинитися на червоне світло перед схожим на семафор пристроєм. — От, скажімо, сенатори Бора та Най. Якби не вони, Рузвельт уже продавав би Англії боєприпаси, втягуючи нас у чужу війну. Рузвельту до біса кортить прибрати пункт про ембарго на продаж зброї із закону про нейтралітет. Він хоче затягти нас у війну. Але американський народ його не підтримає. Американський народ не зацікавлений у тому, щоб воювати в англійській війні чи будь-чій іншій. — Сигнал змінився, і на семафорі спалахнуло зелене світло. Бліс увімкнув першу передачу, й *Willys-Knight* повільно рушив уперед, занурюючись у щільний потік автомобілів у центрі Де-Мойна.

— Наступні п'ять років вам не сподобаються, — сказав Джо.

— Чому? Кожен у Айові погодиться з тим, що я сказав. Знаєте, що я думаю про всіх вас, співробітників містера Ранситера? З того, що ви сказали й що сказали інші, з того, що я підслухав, я думаю, що ви — професійні агітатори. — Бліс зиркнув на Джо з неприхованою бравадою.

Джо нічого не відповів. Він дивився крізь вікно на старі будинки з цегли, дерева й бетону, на старомодні автомобілі, більшість із яких була чорного кольору, й запитував себе, чи він єдиний з групи, хто зіткнувся саме з цим аспектом світу в 1939 році. «У Нью-Йорку, — казав собі він, — усе буде інакше. Це Біблійний пояс^[36], ізоляціоністський Середній Захід. Але нам не доведеться тут жити, ми поселимося на Східному або Західному узбережжі».

Проте інстинктивно він відчував: щойно відкрилася головна проблема, з якою їм потрібно буде якось дати собі раду. «Ми забагато знаємо, — усвідомив він, — щоб мати змогу комфортно жити в цьому часовому відрізку. Якби ми регресували на двадцять чи тридцять років, то, ймовірно, ще були б здатними психологічно адаптуватися. Можливо, нам було б не надто цікаво ще раз спостерігати за виходом астронавтів у відкритий космос в межах програми *Gemini*^[37] або стежити за першими скрипучими польотами *Apollo*^[38], але принаймні це було би стерпно. Однак у цю епоху...»

Вони й досі слухають десятидюймові платівки на сімдесят вісім обертів із виступами *Two Black Crows*^[39]. А також Джо Пеннера і «Мерта та Мардж»^[40]. Велика депресія все ще триває. В наш час ми маємо колонії на Марсі та Місяці, ми вдосконалюємо реальні міжзоряні польоти, а ці люди не можуть дати собі ради з Пиловим казаном^[41] в Оклахомі.

Це світ, що живе риторикою Вільяма Дженнінгса Браяна^[42]. «„Мавпячий процес“ над Скоупсом^[43] — тут буденна реальність,— думав він.— Нам ніколи не вдасться адаптуватися до їхніх поглядів, до цього морального, політичного, суспільного оточення. Для них ми політичні агітатори, більш чужі за своїми переконаннями, ніж нацисти, можливо, навіть загрозливіші, ніж комуністична партія. Ми найнебезпечніші агітатори з усіх, що траплялися у цьому сегменті часу. Бліс цілковито має рацію».

— Звідки ви такі взялися? — запитав Бліс.— Не зі Сполучених Штатів, як я розумію?

— Ваша правда,— відповів Джо. — Ми з Північноамериканської Конфедерації. — Він витягнув з кишені четвертак із профілем Ранситера й простягнув його Блісу. — Ласкаво прошу, — сказав він.

Зиркнувши на монету, Бліс нервово хапнув повітря й затремтів.

— Профіль на монеті — це ж наш небіжчик! Це містер Ранситер! — він поглянув іще раз й одразу зблід. — І дата. 1990 рік.

— Не витратьте все за раз, — сказав Джо.

Коли *Willys-Knight* врешті доїхав до мортуарію «Простий пастор», служба вже скінчилася. На широких білих дерев'яних сходах двоповерхового будинку стояла група людей, і Джо одразу їх упізнав.

Ось нарешті й вони: Еді Дорн, Тіппі Джексон, Джон Ілд, Френсі Спеніш, Тито Апостос, Дон Денні, Семмі Мундо, Фред Зафські й Пет. «Моя дружина»,— подумки сказав він собі, вкотре вражений її виглядом: блискучим темним волоссям, насиченим кольором шкіри та очей, потужними контрастами, які випромінювало її тіло.

— Ні,— сказав він уголос, виходячи з машини.— Вона не моя дружина. Пет усе це стерла.

«Але,— пригадав він,— вона зберегла обручку. Унікальна обручка зі срібла й нефриту, яку ми разом із нею обрали... це все, що лишилося. Але яке потрясіння побачити її знову. На мить опинитися під примарним саваном скасованого шлюбу. Який, по суті, ніколи й не існував, хіба за винятком тієї каблучки. І якщо їй раптом заманеться, вона і її може враз знищити».

— Привіт, Джо Чип, — сказала Пет холодним, майже знущальним тоном. Вона втупилася у нього пильним поглядом, немов оцінюючи.

— Здрастуй,— незграбно мовив він. Інші також із ним віталися, однак це здавалося не надто важливим: його увагу захопила Пет.

— Ти без Ела Геммонда? — запитав Дон Денні.

— Ел помер, — відповів Джо. — Венді Райт — також.

— Ми знаємо про Венді,— спокійно сказала Пет.

— Ні, ми не знали. Ми припускали, але були не впевнені. Я не був певен.— Мовив Дон Денні й запитав: — Що з ними трапилося? Що їх убило?

— Вони виснажилися,— відповів Джо.

— Чому? — хрипко запитав Тито Апостос, пропихаючись до кола людей, що обступили Чипа.

— Та остання фраза, яку ти сказав нам, Джо,— мовила Пет Конлі, — тоді, у Нью-Йорку, перш ніж вийшов із Геммондом...

— Я знаю, що я сказав, — перебив її Джо.

— Ти сказав щось про роки,— вела далі Пет.— Ти сказав: «Минуло забагато часу». Що це означає? Про який час ішлося?

— Містере Чип, — стурбовано озвалася Еді Дорн, — відколи ми прибули сюди, місто кардинально змінилося. Ми нічого не розуміємо. Ви бачите те, що й ми? — вона вказала на будівлю мортуарію, а потім на вулицю й інші будинки.

— Я не впевнений,— мовив Джо,— що саме бачите ви.

— Годі, Чипе,— гнівно заговорив Тито Апостос.— Досить жартів. Просто скажи нам, заради Бога, що ти бачиш. Он та машина. — Він показав на *Willys-Knight*. — Ти в ній приїхав. Скажи нам, що це. Скажи, на чому ти приїхав.

Вони усі чекали, втупившись поглядами у Джо.

— Містере Чип,— заїкаючись, почав Семмі Мундо, — це дуже старий автомобіль. Правда ж? — він хихикнув. — Скільки йому років?

Після паузи Джо сказав:

— Шістдесят два.

— Отже, він 1930 року випуску, — промовила Тіппі Джексон до Дона Денні.— Дуже близько до того, що ми припускали.

— Ми гадали, що зараз 1939 рік, — сказав Дон Денні врівноваженим голосом. Спокійний, безпристрасний, зрілий баритон. Без зайвої емоційності. Навіть за таких обставин.

— Це досить легко встановити,— мовив Джо.— Я бачив газету в себе в квартирі, ще коли був у Нью-Йорку — 12 вересня. Отже, сьогодні 13 вересня 1939 року. Французи вважають, що прорвали лінію Зігфріда.

— Що саме по собі не може не смішити, — озвався Джон Ілд.

— Я сподівався, — сказав Джо, — що ви бачите пізнішу реальність, оскільки перебуваєте всі разом. Що ж, нічого не поробиш.

— Якщо 1939-й, то нехай буде 1939-й, — сказав Фред Зафскі високим, писклявим голосом.— Природно, що ми всі бачимо те саме. А що нам іще лишається? — він енергійно замахав руками, закликаючи інших з ним погодитися.

— Відвали, Зафскі,— роздратовано озвався Тито Апостос.

— Що ти про все це скажеш? — запитав Джо Чип, звертаючись до Пет.

Вона стонула плечима.

— Не мовчи, відповідай.

— Ми перенеслися назад у часі, — сказала Пет.

— Не зовсім, — відповів Джо.

— Тоді що ми зробили? — запитала Пет. — Просунулися вперед, так?

— Ми нікуди не переміщувалися, — відповів Джо. — Ми перебуваємо там, де й були. Проте з якоїсь причини — однієї з кількох можливих причин — реальність відступила: вона втратила свою опору

й обсипається, повертаючись до минулих форм. До форм, які мала п'ятдесят три роки тому. Можливо, вона регресуватиме й далі. Але зараз мене значно більше цікавить те, чи вам траплялися об'явлення Ранситера у тому чи іншому вигляді.

— Ранситер,— сказав Дон Денні, цього разу надто емоційно,— лежить ось у цій будівлі в домовині, мертвий, мов оселедець. Це єдине його об'явлення, яке нам траплялося, як, власне, і єдине, яке ми будь-коли побачимо в майбутньому.

— А слово «Убік» вам нічого не каже, містере Чип? — озвалася Франческа Спеніш.

Йому знадобилася якась мить, щоби перетравити те, що вона сказала.

— Господи Боже, — мовив він. — Невже ви не можете відрізнити об'явлення від...

— Френсі сняться сни, — перебила Тіппі Джексон. — Вони завжди їй снилися. Френсі, розкажи йому свій сон про «Убік».— Тоді вона звернулася до Джо.— Зараз Френсі розкаже тобі свій сон про «Убік», як вона його називає. Він наснився їй минулої ночі.

— Я його так називаю, бо саме цим він і є, — розлючено заговорила Франческа Спеніш, міцно стиснувши руки від хвилювання. — Слухайте, містере Чип, це було не схоже на жоден інший сон, який я бачила раніше. З неба спустилася велика рука, немов рука Бога. Величезна, завбільшки з гору. І я одразу збагнула, наскільки все це важливо. Рука була стиснута у кам'яний кулак, і я знала, що в ній щось дуже цінне, те, від чого залежить моє життя й життя усіх людей на Землі. Я чекала, поки кулак розтиснеться, і так воно й трапилося. І я побачила, що там було.

— Балончик зі спреєм, — сухо мовив Дон Денні.

— На балончику, — вела далі Франческа Спеніш, — було одне слово, написане великими блискучими літерами. Напис горів золотим вогнем — «УБІК». І більше нічого. Лише це дивне слово. А потім рука знову стислася навколо балончика і зникла, ніби її втягнули назад у сіру хмару. Сьогодні перед поховальною церемонією я зазирнула у словник і зателефонувала в бібліотеку, але ніхто не знав цього слова чи навіть мови, з якої воно походить. У словниках його немає. Бібліотекар сказав мені, що воно не англійське. Є латинське слово дуже близьке до нього: *ubique*. Воно означає...

— Всюди, — сказав Джо.

— Саме так, — кивнула Франческа Спеніш. — Але не «Убік», як воно писалося у моєму сні.

— Це те саме слово, — сказав Джо. — Просто інакше написане.

— А ти звідкіля знаєш? — глузливо запитала Пет Конлі.

— Вчора мені являвся Ранситер. У записаній на плівку телевізійній рекламі, яку він підготував перед смертю. — Джо не вдавався до деталей. Усе здавалося надто складним, щоб його можна було пояснити, принаймні тепер.

— Ти жалюгідний дурень, — сказала йому Пет Конлі.

— Чому?

— У цьому й полягає твоя ідея об'явлення мертвої людини? Так можна і його написані до смерті листи називати об'явленнями. Чи службові записки, створені за всі ці роки. Чи навіть...

— Я зайду всередину й погляну востаннє на Ранситера, — сказав Джо. Він відійшов від групи і піднявся широкими дерев'яними сходами у темне прохолодне приміщення мортуарію.

Порожнеча. Він не побачив ані душі, лише велику залу з рядами лав, немов у церкві, а в глибині — домовину, обрамлену квітами. У невеличкій бічній кімнаті стояла старовинна фісгармонія і кілька розкладних дерев'яних стільців. Мортуарій повнився запахом пилу та квітів, солодкою, спертою сумішшю, що викликала в нього огиду. «Скільки жителів Айови, — думав він, — поринули в обійми вічності з цієї апатичної зали. Лакована підлога, носовички, важкі вовняні костюми... хіба лише очі покійних не прикривали одноцентовими монетами. І в цей час орган вигравав короткі ритмічні гімни».

Він підійшов до домовини, якусь мить вагався, а тоді зазирнув досередини.

В одному кінці лежала, ніби випалена на повільному вогні, висушена купа кісток, що закінчувалася схожим на папір черепом, який скося дивився на нього подібними до родзинок, запалими очима. Навколо крихітного тіла найжачено стирчали жмутки тканини, ніби принесені сюди вітром. Так немов тіло, все ще дихаючи, зібрало їх довкола себе завдяки жалюгідним процесам вдихання і видихання, які тепер вже спинилися. Не було ані найменшого руху. Загадкова зміна, яка також знищила Венді Райт і Ела, завершилася, вочевидь, уже давно. «Багато років тому», — подумав він, згадавши Венді.

Чи бачили це всі інші? Чи це трапилося вже після служби? Джо потягнув дубове віко домовини й зачинив її. Глухий звук від удару дерева об дерево прокотився відлунням у порожньому мортуарії, проте ніхто його не чув. Ніхто не з'явився.

Засліплений від страху слізьми, він подався геть із запиленої німої зали. Назад під слабе світло дня, що хилився до вечора.

— Що сталося? — запитав його Дон Денні, коли він повернувся до групи.

— Нічого,— відповів Джо.

— А вигляд маєш такий, ніби наляканий до чортиків,— різко мовила Пет Конлі.

— Нічого! — він дивився на неї з глибокою ворожістю, що межувала з люттям.

— Поки ти був там, чи не траплялася тобі раптом на очі Еді Дорн? — запитала у нього Тіппі Джексон.

— Вона зникла, — пояснив Джон Ілд.

— Але ж вона щойно була тут, — запротестував Джо.

— Вона весь день скаржилася на жахливий холод і втому, — сказав Дон Денні. — Можливо, повернулася до готелю. Здається, Еді згадувала раніше, що хотіла б прилягти й подрімати одразу після церемонії. Вочевидь, із нею все гаразд.

— Вочевидь, вона мертва, — сказав Джо, а тоді звернувся до всіх присутніх:

— Я думав, ви вже зрозуміли. Якщо хтось із нас відірветься від групи, він не виживе. Те, що трапилося з Венді, Елом і Ранситером... — Чип замовк.

— Ранситер загинув від вибуху,— зауважив Дон Денні.

— Ми всі загинули від того вибуху, — мовив Джо. — Я знаю, оскільки мені про це розповів сам Ранситер. Він написав це на стіні чоловічої вбиральні у нашій нью-йоркській штаб-квартирі. І я бачив це знову...

— Те, що ти говориш,— божевілля,— різко перебила його Пет Конлі. — То Ранситер мертвий чи ні? Ми мертві чи ні? Спершу ти говориш одне, потім — інше. Ти не міг би бути послідовнішим?

— Спробуй бути послідовним, — вставив свої п'ять копійок Джон Ілд. Всі інші, з напруженими й перекошеними від хвилювання обличчями, лише кивали на знак згоди.

— Я можу вам сказати, про що йшлося у тому графіті. Я можу розповісти про зношений магнітофон та інструкцію до нього, можу розказати про рекламний відеоролик Ранситера та записку, яку ми знайшли у блоці сигарет у Балтиморі, можу переказати вам зміст етикетки на пляшці «Еліксиру Убікь». Однак я не можу звести це все до купи. В усякому разі нам треба дістатися до готелю, де ви зупинилися, й відшукати Еді Дорн, перш ніж вона зсохнеться і незворотно згасне. Де тут можна знайти таксі?

— На час нашого перебування тут мортуарій надав нам машину, — сказав Дон Денні, вказуючи на автомобіль. — Он той *Pierce-Arrow*^[44].

Вони поспішили до авто.

— Всі сюди не помістяться, — сказала Тіппі Джексон, коли Дон Денні ривком відчинив важкі залізні двері й сів у машину.

— Спитайте Бліса, чи можна взяти *Willys-Knight*, — сказав Джо. — Він завів двигун *Pierce-Arrow* і, як тільки всі, хто зумів втиснутись, були вже всередині, виїхав на сповнену метушливого руху головну вулицю Де-Мойна. *Willys-Knight* котився одразу за ними, скорботно сигналячи клаксоном, щоб повідомити Джо про свою присутність.

Розділ 12

Приготуйте в тостері смачний «Убік», виготовлений лише зі свіжих фруктів та овочевого кондитерського жиру. «Убік» перетворить ваш сніданок на бенкет і подарує енергію на весь день! Безпечний, якщо дотримуватись інструкції.

«Ми гинемо одне за одним, — думав Джо Чип, кермуючи великим автомобілем у потоці машин, — *Щось не те з моєю теорією.* Оскільки Еді увесь час перебувала разом із групою, то повинна була б бути в безпеці. А я...

Це мало б трапитися зі мною, — подумав він. — Десь під час того повільного перельоту з Нью-Йорка».

— Ось як нам слід діяти, — звернувся він до Дона Денні.— Якщо хтось почуватиметься втомленим,— а це, схоже, найперший симптом — то мусить одразу сказати про це іншим. І ця людина не повинна відходити від групи.

Повернувшись обличчям до тих, хто сидів позаду, Дон сказав:

— Всі почули? Щойно хтось із вас відчує втому, навіть незначну, одразу повідомте про це містеру Чипу або мені. — Він повернувся до Джо. — А потім що?

— А потім що, Джо? — повторила запитання Пет Конлі.— Що нам робити потім? Скажи нам, як діяти, Джо. Ми слухаємо.

— Мені здається дивним, — відповів їй Чип, — що ти й досі не скористалася своїм талантом. Як на мене, ситуація для цього просто ідеальна. Чому ти не можеш повернутися на п'ятнадцять хвилин і вмовити Еді Дорн нікуди не йти? Зроби те, що робила, коли я вперше познайомив тебе з Ранситером.

— Містеру Ранситеру мене відрекомендував Джі Джі Ешвуд, — сказала Пет.

— Отже, ти нічого не зробиш,— підсумував Джо.

Семмі Мундо захихотів і сказав:

— Учора за вечерею міс Конлі й міс Дорн посварилися. Міс Конлі її не зносить, ось чому вона не хоче допомогти.

— Мені подобалася Еді, — сказала Пет.

— Є якась причина, чому ти не можеш скористатися своїм талантом? — запитав у неї Дон Денні. — Джо має рацію, це дуже дивно і — принаймні мені — вкрай важко зрозуміти, чому ти щонайменше не спробувала допомогти.

— Мій талант більше не спрацьовує, — промовила Пет, трохи помовчавши.— Відколи стався той вибух на Місяці.

— Чому ж ти не сказала раніше? — запитав Джо.

— Бо у мене не було жодного бажання про це говорити, хай йому грець,— відповіла Пет.— Чому я маю з власної волі зізнаватися, що більше ні на що не здатна? Я весь час намагаюся щось зробити, проте нічого не виходить — нічого не відбувається. Раніше такого ніколи не траплялося. Цей талант був у мене майже від народження.

— Коли... — почав було Джо.

— Зі смертю Ранситера,— відповіла Пет.— На Місяці. Одрозу після вибуху. Ще до того, як ти звернувся до мене зі своїм проханням.

— Тож ти знала це давно, — сказав Джо.

— Я спробувала знову у Нью-Йорку, коли ти повернувся з Цюриха й було очевидно, що з Венді сталося щось жахливе. І я пробувала щойно. Почала, як тільки ти сказав, що Еді, ймовірно, загинула. Можливо, причина в тому, що ми перенеслися у цей архаїчний час. Мабуть, пісіонічні таланти не діють у 1939 році. Проте це не пояснює того, що трапилося на Місяці. Хіба лиш ми вже тоді перемістилися в минуле, самі того не усвідомлюючи.— Пет занурилася в задумливе, самозаглиблене мовчання й сумно споглядала вулиці Де-Мойна з гірким виразом на експресивному несамовитому обличчі.

«Все збігається, — подумки сказав собі Джо. — Звісно, що її талант переміщення у часі більше не діє. Зараз насправді не 1939-й. Ми повністю випали з часу. Це доводить, що Ел мав рацію. Що графіті було правдиве. Ми у стані напівжиття, як і мовилося в тих куплетах».

Однак він не сказав про це ані слова своїм супутникам у машині.

«Навіщо говорити їм, що все безнадійно? — роздумував Джо.— Вони й самі незабаром про це дізнаються. Кмітливіші, такі як Денні,

очевидно, вже все збагнули. З моїх розповідей, як і з того, через що їм довелося пройти».

— Тебе й справді так непокоїть, — запитав у нього Дон Денні, — що її талант більше не діє?

— Авжеж, — кивнув Джо. — Я сподівався, що вона допоможе змінити ситуацію.

— Є ще щось, — прозірливо мовив Денні, — я чую це у твоєму голосі. Абощо. — Він махнув рукою. — У будь-якому разі я це знаю. Це дещо значить. Це важливо. І воно тобі щось підказує.

— Їхати прямо? — запитав Джо, пригальмовуючи перед перехрестям.

— Поверни праворуч, — сказала Тіппі Джексон.

— Там побачиш цегляну споруду з вертикальною неоновною вивіскою, — пояснила Пет. — Називається готель *Meremont*. Жахлива місцина. Один туалет на дві кімнати і чан замість душу. А їжа! Просто неймовірно. І єдиний напій, який у них продають, це якесь пійло під назвою «Ніхай»^[45].

— А мені їжа сподобалася, — сказав Дон Денні. — Справжня яловичина, а не синтетичний білок. Справжній лосось...

— Ваші гроші приймають? — запитав Джо. Раптом він почув пронизливе виття, що відлунювало вулицею позаду них. — Що трапилося?

— Не знаю, — нервово відповів Денні.

— Це поліцейська сирена, — сказав Семмі Мундо. — Ти не подав сигнал, перш ніж повернути.

— А хіба я міг? — здивувався Джо. — На кермі немає потрібного важеля.

— Треба було показати рукою, — сказав Семмі. Сирена була вже близько. Повернувши голову, Джо побачив, як з ним порівнявся мотоцикл. Він пригальмував, не знаючи, як діяти далі.

— Зупинися на узбіччі, — порадив йому Семмі.

Джо спинився.

Злізши з мотоцикла, до Джо підійшов поліцейський — молодий чоловік зі щурячим обличчям і суворими великими очима. Він пильно подивився на Джо, а тоді сказав:

— Ваші права, містере.

— У мене їх немає,— відповів Джо.— Випишіть штраф і відпустіть нас.— Він уже бачив готель, тож сказав Дону Денні:

— Краще йди туди пішки і забери з собою решту.

Інша автівка — *Willys-Knight* — рухалася прямо до готелю. Дон Денні, Пет, Семмі Мундо і Тіппі Джексон вийшли з машини й подалися за *Willys-Knight*, яка вже почала сповільнюватися, зупиняючись навпроти готелю. Джо і поліцейський лишилися вдвох.

— У вас є документи, що посвідчують особу? — запитав коп.

Джо простягнув йому гаманець. Фіолетовим незмивним фломастером коп виписав штраф, відірвав талон і передав його Джо. «Неподання сигналу. Відсутність водійських прав. Тут зазначено, куди й коли з'явитися». Поліцейський гучно заклав свій блокнот, віддав Джо гаманця, а потім знову заскочив на мотоцикл. Він газонував і невдовзі розчинився в потоці машин, так і не озирнувшись.

З якоїсь незрозумілої причини Джо ще раз зиркнув на талон, перш ніж покласти його до кишені. І знову його перечитав. Він одразу впізнав нерозбірливий почерк, яким було зроблено напис фіолетовим незмивним фломастером:

*Ти у значно більшій небезпеці, ніж
я думав. Те, що сказала Пет Конлі...*

На цьому повідомлення обривалося. Посеред речення. Він запитував себе, чим же воно мало закінчитися. Чи було на талоні ще щось? Джо перевернув його, нічого не побачив, знову повернув лицьовим боком. Жодних інших написів, однак унизу папірця крихітними химерними літерами було зазначено:

*Аптека Арчера пропонує надійні
ліки для дому й медичні
препарати на замовлення, якісні та випробувані.
Низькі ціни.*

«Не надто багато інформації,— подумки сказав собі Джо. — Та все ж це не те, що мало би стояти на талоні за порушення правил

дорожнього руху у Де-Мойні». Було очевидно, що перед ним іще одне об'явлення, як і той фіолетовий напис знайомим почерком.

Вийшовши з *Pierce-Arrow*, він зайшов до найближчої крамниці, де продавалися журнали, цукерки й тютюн.

— Можна скористатися вашим телефонним довідником? — запитав він у власника, кремезного чоловіка середнього віку.

— Он там, в глибині,— привітно відказав той, вказуючи товстим великим пальцем.

Джо знайшов довідник у темному закутку крамнички і взявся шукати аптеку Арчера, проте її не було у списку.

Закривши довідник, він підійшов до власника, який саме продавав хлопчику печиво *Nesso*.

— Не підкажете, як знайти аптеку Арчера? — запитав у нього Джо.

— Ніяк,— відповів власник. — Принаймні більше ніяк.

— Чому?

— Вона не працює вже багато років.

— Можете підказати, де вона була,— попросив Джо. — Хоча б приблизно. Намалуйте мені мапу.

— Мапа вам не потрібна. Я вам скажу, як туди дістатись. — Чолов'яга нахилився вперед, показуючи через двері.— Бачите отой смугастий стовпчик біля перукарні? Йдіть туди і погляньте на північ. Північ там.— Він вказав напрямок.— Ви побачите старий будинок з фронтонами. Жовтого кольору. У кількох квартирах нагорі й досі живуть люди, однак магазин унизу давно занедбаний. Та вивіску розгледіти можна: «Аптека Арчера». Тому знайти її не складно. А трапилося з нею от що: Ед Арчер зліг із раком горла і...

— Дякую, — сказав Джо й подався з магазину, знову вийшовши під бліде післяобіднє сонячне світло. Він швидко закрокував уздовж вулиці до перукарського стовпчика й подивився на північ.

Краєм ока Джо побачив високий жовтий будинок з облущеними стінами. Але щось у ньому здалося йому дивним. Якесь мерехтіння, нестійкість, так немов обриси будинку то проступали перед ним цілком чітко й виразно, то знову відступали у крихку непевність. Кожна фаза коливання тривала кілька секунд, а потім розчинялася у своїй протилежності. Ця мінливість була настільки регулярною, що здавалося, ніби в її основі лежить органічна пульсація. «Будинок наче живий», — подумав він.

«Можливо, це вже кінець», — вирішив Джо й попрямував до закинутої аптеки, не зводячи з неї очей. Він дивився, як вона пульсує, спостерігав, як та переходить з одного стану в інший, а тоді, підходячи все ближче і ближче, раптом збагнув природу цих мінливих станів. Проступаючи виразніше, будинок ставав гомеостатично керованим магазином товарів для догляду за домом його власного часу — торговим центром із самообслуговуванням, що продавав десятки тисяч товарів для сучасної квартири. Джо був постійним клієнтом таких високофункціональних, комп'ютеризованих роботизованих крамниць протягом усього свого дорослого життя.

Втрачаючи чіткість, будинок перетворювався на крихітну анахронічну аптеку декоровану у стилі рококо.

У її вбогих вітринах виднілися пояси від грижі, ряди окулярів для корекції зору, ступка й товчачик, баночки з різноманітними таблетками, написане від руки оголошення «П'явки», величезні скляні закорковані пляшки, що містили цілу скриньку Пандори усіляких патентованих медичних препаратів і плацебо... Над вітринами тягнулася вивіска з написом «Аптека Арчера», нанесеним на рівну дерев'яну дошку. Жодних ознак порожньої, покинутої аптеки, що давним-давно припинила роботу. Її форма існування 1939 року була у якійсь спосіб відсутньою. «Отже, — подумав Джо, — увійшовши туди, я або ще глибше провалюся в минуле, або ж знову опинюся приблизно у своєму часі. А мені, вочевидь, потрібно повернутися в минуле, в період до 1939 року».

Однак зараз він лише стояв перед будинком, вловлюючи усім тілом відпливи і припливи його коливань. Джо відчував, як його тягне назад, тоді вперед, тоді знову назад. Повз нього незграбно проходили перехожі, нічого не помічаючи. Очевидно, ніхто з них не бачив того, що бачив він. Вони не бачили ані аптеки Арчера, ані магазину товарів для догляду за домом 1992 року. Це спантеличувало його найбільше.

Коли будівля саме перейшла у свою давню фазу, він зробив крок уперед і, переступивши поріг, зайшов до аптеки.

Праворуч був довгий мармуровий прилавок. На полицях коробки невиразного кольору. Вся аптека була якась чорна: не лише через відсутність світла — це було швидше захисне забарвлення, немов її навмисне спроектували так, щоб вона змішувалася, зливалася з тінями, щоб увесь час тонула у напівпід'їмі. Всюди відчувалась якась важкість

та густина. Вони тяжіли над ним, гнітили, наче тягар, навіки звалений на його плечі. А ще — припинилися коливання. Принаймні для нього, коли він потрапив всередину. Джо запитував себе, чи зробив правильний вибір. Зараз — хоч було вже й запізно — він подумав про альтернативу, і що вона могла б означати. Можливо, повернення у його власний час. Із цього занепаłego світу, в якому час дедалі менше піддається обрахунку — геть звідси, ймовірно, навіть назавжди. «Що ж,— подумав він.— Це вже не повернути». Він блукав аптекою, роздивляючись мідь та дерево. Вочевидь, горіх... Зрештою, підійшов до віконечка аптекаря у глибині приміщення.

Перед ним виріс чепурний молодий чоловік у сірому костюмі з численними гудзиками на жилеті і мовчки подивився на нього. Тривалий час Джо і молодик просто розглядали одне одного, не мовлячи ні слова. Єдиний звук видавав настінний годинник із круглим циферблатом і римськими цифрами, маятник невтомно гойдався. Саме почалася мода на такі годинники. Повсюдна.

— Банку «Убіка», будь ласка, — мовив врешті Джо.

— Мазь? — запитав аптекар. Здавалося, ніби його губи були не зовсім синхронізовані зі словами. Спершу Джо побачив, як відкривається рот, як зарухалися губи, і лише потім після відчутного інтервалу розчув слова.

— То це мазь? — запитав Джо.— Я думав, це для внутрішнього вживання.

Якийсь час аптекар не відповідав. Так немов їх розділяла прірва, немов між ними була ціла епоха. Тоді врешті його рот знову відкрився, губи знову заворушилися. І пролунали слова.

— Форма «Убіка» неодноразово змінювалася, адже виробник його повсякчас вдосконалював. Імовірно, ви маєте на увазі старий «Убік», а не новий.— Аптекар повернувся, і в його рухах було щось від сповільненої зйомки: він плинув неквапливо й розмірено, ніби танцюючи. Ритм був естетично привабливим, однак Джо від нього аж затіпало. — Останнім часом дістати «Убік» дуже складно,— сказав молодик, прилинувши знову. У правій руці він тримав пласку запечатану бляшанку, яку поставив перед Джо на прилавок. — Тут він у формі порошку, до якого потрібно додавати кам'яновугільну смолу. Смола у комплект не входить, але я можу запропонувати вам її за дуже низькою ціною. Однак сам порошок дорогий. Сорок доларів.

— Що там усередині? — запитав Джо. Він аж похолов, почувши ціну.

— Це — секрет виробника.

Джо взяв бляшанку і підніс її до світла.

— Ви не проти, якщо я прочитаю текст на етикетці?

— Прошу.

У тьмяному світлі, що надходило з вулиці, йому врешті вдалося розібрати літери на етикетці. Це було продовження написаного від руки повідомлення, яке він бачив на талоні за порушення правил дорожнього руху, і починалося воно саме з того місця, на якому обірвався попередній напис Ранситера:

...цілковита брехня. Вона не, я повторюю, не намагалася скористатися своїм талантом після вибуху. Вона не робила спроб повернути Венді Райт, Ела Геммонда чи Еді Дорн. Вона тебе обманює, Джо, і саме тому я мушу заново обдумати ситуацію, що склалася. Дам тобі знати, щойно дійду якогось висновку. Тим часом будь дуже обачним. До речі: порошок «Убік» має універсальні цілющі властивості за умови суворого й ретельного дотримання інструкції.

— Я можу розрахуватися чеком? — запитав Джо в аптекаря. — У мене немає з собою сорока доларів, але «Убік» мені дуже потрібен. Це справді питання життя і смерті. — Він опустил руку в кишеню куртки, щоб дістати чекову книжку.

— Ви не з Де-Мойна, еге ж? — поцікавився аптекар. — Це чутно з вашого акценту. Ні, я мусив би вас добре знати, щоб прийняти чек на таку велику суму. За останні кілька тижнів у нас тут ціла повіль фальшивих чеків. І всі від немісцевих.

— То, може, приймете кредитну картку?

— Що таке кредитна картка? — запитав аптекар.

Поклавши бляшанку «Убіка» на прилавок, Джо повернувся і, не кажучи ні слова, вийшов на вулицю. Він перейшов дорогу, маючи намір іти до готелю, але зупинився, щоб поглянути на аптеку ще раз.

Тепер Джо бачив тільки напівзруйнований жовтий будинок. У вікнах на другому поверсі виднілися штори, однак внизу вікна були

занедбані й забиті дошками. Крізь щілини між ними проглядала лише темрява, чорна порожнеча розбитого вікна. Й ані найменшої ознаки життя.

«От і все,— усвідомив він.— Шанс купити банку „Убіка“ втрачено. Навіть якби я зараз знайшов сорок доларів посеред дороги. Але мені таки вдалося зібрати до купи застереження Ранситера. Навіть якщо з нього й небагато користі. Можливо, це навіть неправда. Це може виявитися просто деформованою та хибною думкою вмираючого мозку. Або й цілковито мертвого мозку — яку випадку з тією телерекламою. Господи, — похмуро сказав він собі. — А якщо це правда?»

Тут і там зупинялися перехожі, пильно вдивляючись у небо. Помітивши їх, Джо й собі підвів погляд. Прикривши очі від сонячних променів, що косо линули вниз, він розрізнув високо вгорі цятку, за якою тягнулися білі смуги диму. Моноплан у вишині старанно випишував слова. Поки він та інші перехожі вдивлялися в небо, димові пасмуги, вже потроху танучи, склалися у напис:

Вище носа, Джо!

«Легко сказати, — подумки сказав він собі. — Легко написати».

Згорбившись від тяжкої зневіри і перших невиразних проявів жаху, що знову почав його сковувати, він почовгав у напрямку готелю *Meremont*.

Дон Денні зустрів його у встеленому малиновим килимом провінційному вестибюлі з високою стелею.

— Ми знайшли її,— сказав він.— Усе скінчено — принаймні, для неї. І це було не дуже весело. Я б сказав, зовсім не весело. Тепер зник Фред Зафскі. Я думав, він поїхав в іншій машині, а вони думали, що він поїхав з нами. Очевидно, він не сів у жодну. Напевне, і досі в мортуарії.

— Процес прискорився, — сказав Джо. Він запитував себе, наскільки «Убік», який знову і знову з'являвся у них перед самим носом, так і лишаючись недосяжним, міг би тут зарадити. «Мабуть, ми цього ніколи не дізнаємося»,— вирішив Чип.

— Тут можна десь випити? — запитав він у Дона Денні. — І як щодо грошей? Бо мої нічого не варті.

— Мортуарій платить за все. Таку вказівку вони отримали від Ранситера.

— І за готель також? — це здалося йому дивним. Як таке можна було залагодити? — Я хочу, щоб ти поглянув на цей талон, — сказав він Дону Денні. — Поки ми самі. — Він передав йому папірець. — Я знаю, чим закінчується повідомлення. Саме тому мене не було. Намагався це з'ясувати.

Денні кілька разів перечитав напис. Потім повільно повернув талон Джо.

— Ранситер думає, що Пет Конлі бреше, — сказав він.

— Так.

— Ти розумієш, що це означає? — він різко підвищив голос. — Це означає, що вона могла все це скасувати. Все, що з нами трапалося, починаючи зі смерті Ранситера.

— Це могло б означати навіть більше, — сказав Джо.

— Твоя правда, — мовив Денні, втупившись у нього пильним поглядом. — Так, ти абсолютно правий. — Він здавався наляканим, тоді на його обличчі проступила надзвичайна метикуватість. Воно засяло від усвідомлення. Однак це усвідомлення було невеселе й гнітюче.

— Мені не дуже хочеться про це думати, — промовив Джо. — Мені все це страшенно не подобається. Це ще гірше, набагато гірше за те, що я думав раніше або, наприклад, у що вірив Ел Геммонд. Хоч і наші попередні уявлення були доволі кепськими.

— Однак все може бути саме так, — відповів Денні.

— Поки все це відбувалося, — сказав Джо, — я повсякчас намагався зрозуміти причину. Був певен, що якщо з'ясую, чому... — «Але Ел ніколи такого не припускав, — подумки сказав він собі. — Ми обоє викинули таку можливість із голови. З поважної причини».

— Не кажи їм нічого. Це може бути неправдою. А навіть якщо це правда, то їм аж ніяк не допоможе, якщо вони її знатимуть.

— Знатимуть що? — запитала Пет Конлі, яка вже стояла у них за спинами. — Що їм не допоможе? — тепер вона вже була перед ними. В її чорних насичених очах світилися мудрість і спокій. Абсолютний спокій. — Те, що трапалося з Еді Дорн, — просто жах. І з Фредом

Зафскі. Я думаю, його спіткало те саме. Нас не так і багато лишилося, еге ж? Цікаво, хто буде наступним. — Вона здавалася незворушною й зовсім не втратила контроль над собою. — Тіппі злягла у своїй кімнаті. Вона не зізнається, що почуввається втомленою, але, думаю, це можна з певністю припустити. Ви згодні?

— Так,— помовчавши, відповів Дон Денні.

— Джо, як там справи з твоїм штрафом? — запитала Пет і простягнула руку. — Можна поглянути?

Джо передав їй папірець. «Ось і настав вирішальний момент,— подумав він.— Усе відбудеться саме зараз. У цей момент. За одну мить».

— А як поліцейський дізнався моє ім'я,— запитала Пет, поглянувши на талон. Вона підвела очі, пильно подивилася на Джо, а потім на Дона Денні. — Чому тут ідеться про мене?

«Вона не впізнала почерк,— зрозумів Джо.— Бо вона його не знає. Не знає так добре, як ми».

— Ранситер,— сказав він.— Це ж ти, Пет, влаштувала все це, так? За допомогою твого таланту. Ми тут через тебе.

— І ти нас знищуєш, — сказав їй Дон Денні. — Одне за одним. Але чому? — він звернувся до Джо: — Що її до цього спонукає? Ми ж заледве знайомі.

— Саме для цього ти прийшла у «Ранситер і компаньйони»? — запитав Джо. Він намагався говорити рівним голосом, але не виходило. У вухах шуміло, і він раптом відчув презирство до самого себе. — Джі Джі Ешвуд знайшов тебе й привів до нас. Він працював на Голліса, так? То ось що з нами трапилося насправді — *не вибух бомби, а ти?*

Пет посміхнулася.

І Джо Чип відчув, як вестибюль готелю сколихнуло від вибуху.

Розділ 13

Просто підніміть руки й одразу набудьте спокусливих форм! Новий неймовірно ніжний бюстгальтер «Убік» та спеціальний бюстгальтер-корсет «Убік» означають: підніміть руки й ваші форми одразу спокусливо заокругляться! Забезпечує надійну й дружню підтримку для грудей на цілий день за умов використання відповідно до інструкції.

Темрява гула навколо нього, прилипаючи до тіла ніби запечена як кров, вогка й тепла вовна. Жах, який пронизав його, коли здогад злився із темрявою, тепер став цілковитим і реальним. «Я виявив необережність, — усвідомив він. — Не послухав застороги Ранситера. Дозволив їй поглянути на талон».

— Що трапилося, Джо? — голос Дона Денні звучав дуже тривожно. — В чому справа?

— Все гаразд, — тепер він вже міг трохи бачити: темряву прорізали горизонтальні сірі смуги, так немов вона починала розпадатися. — Я просто втомлений, — сказав він і раптом збагнув, наскільки виснажилося його тіло. Джо не пригадував, щоб коли-небудь був настільки ж знесиленим. Ще жодного разу за все його життя.

— Давай я проведу тебе до крісла, — запропонував Дон Денні. Джо відчув, як рука Денні схопила його за плече. Відчував, як той його веде. І ця потреба у поводитирі налякала Джо. Він відсмикнувся.

— Зі мною все гаразд, — повторив Чип. Обриси Денні, який стояв поруч, набували чіткості. Він зосередився на них, а потім знову розгледів вестибюль початку сторіччя, що вигравав у жовтавому світлі пишної кришталевої люстри. — Треба сісти, — сказав він, намагаючи плетене крісло.

— Що ти з ним зробила? — різко запитав Дон Денні у Пет.

— Вона нічого зі мною не робила,— відповів Джо, намагаючись звучати твердо. Однак голос його підводив, він приглушено деренчав, повнячись неприродними нотками. «Ніби в прискореному записі, — подумав Чип.— Якийсь пронизливий. Не мій».

— Так, — сказала Пет. — Я нічого не робила ані з ним, ані з будь-ким іншим.

— Я хочу піднятися нагору й лягти, — сказав Джо.

— Я знайду тобі кімнату, — стурбовано мовив Дон Денні. Він метушився навколо Джо, то з'являючись, то зникаючи разом із миготінням світла у вестибюлі. Спершу воно потемніло до тьмяно-червоного, потім стало яскравішим і врешті знову ослабло.— Побудь у кріслі, Джо. Я зараз повернуся. — Денні заквапився до адміністратора. Пет лишилася.

— Я можу тобі чимось допомогти? — привітно запитала вона.

— Ні,— йому коштувало величезних зусиль промовити це слово вголос. Здавалося, ніби воно прилипло до порожнини в його серці, і це відчуття порожнечі щосекунди зростало. — Хіба що сигарету, — сказав Джо, і вимовлене речення остаточно його виснажило. Серце важко забилося. Від такого серцебиття йому стало ще гірше. Воно навалилося на нього додатковим тягарем, немов величезна рука, що стисла його лещатами. — В тебе є сигарета? — запитав він, зумівши поглянути на неї крізь тьмяне червоне світло, крізь гарячкове, мерехтливе жевріння хиткої реальності.

— Вибач, нема — відповіла Пет.

— Що... зі мною? — спромігся промовити Джо.

— Мабуть, зупинка серця.

— Думаєш, у готелі є лікар? — вичавив він.

— Сумніваюся.

— А ти не збираєшся перевірити? Не пошукаєш?

— Я думаю, це просто психосоматичний розлад, — відповіла Пет.
— Насправді ти не хворий. Незабаром одужаєш.

Повернувшись, Дон Денні сказав:

— Джо, я знайшов тобі кімнату. На другому поверсі, номер 203. — Він замовк, і Чип відчув, як той пильно його вивчає, помітив занепокоєність у погляді товариша. — Джо, вигляд у тебе жахливий. Ти дуже слабкий. Ніби ось-ось згаснеш. Господи, Джо, знаєш, на кого ти схожий? Такою була Еді Дорн, коли ми її знайшли.

— О, дурниці, — заявила Пет. — Еді Дорн померла. А Джо — живий. Правда ж, Джо?

— Я хочу піднятися нагору, — сказав той. — Хочу лягти. — Він заледве спромігся підвестися. Серце стугоніло. На якусь мить воно спинилося, ніби вагаючись, а потім забилося знову, гупаючи, немов шмат заліза, що з усієї сили вдаряється об бетон. Від кожного удару тіло Джо здригалося. — Де тут ліфт?

— Я проведу тебе, — сказав Денні і знову вчепився рукою у його плече. — Ти ж як пір'інка. Джо, що з тобою? Ти можеш сказати? Ти знаєш? Спробуй мені пояснити.

— Він не знає, — озвалася Пет.

— Я думаю, треба покликати лікаря. Негайно, — сказав Денні.

— Ні, — заперечив Джо. «Мені покращає, якщо приляжу», — подумки сказав він собі. Чип відчував силу океану, потужний відплив, що тягнув його за собою. Він змушував Джо лягти, не залишав жодних інших бажань, окрім як простягнутися на ліжку в готельному номері. Де б ніхто його не бачив. «Мені треба сховатися. Я хочу побути на самоті. Чому?» — запитав він себе. Джо не знав. Це бажання охопило його наче інстинкт, воно було ірраціональним, і його не можна було ані збагнути, ані пояснити.

— Піду пошукаю лікаря, — сказав Денні. — Пет, лишайся з ним. Не зводь з нього очей. Я повернуся, щойно зможу. — Він подався геть. Джо невиразно бачив, як віддаляється його постать. Здавалося, ніби Денні стискався, поступово дрібнів. А потім зник повністю. Патриція Конлі лишилася, проте від того він не почувався менш самотнім. Його ізолюваність, попри її фізичну присутність, стала абсолютною.

— Що ж, Джо, — спитала вона, — чого ти хочеш? Що я можу для тебе зробити? Просто скажи.

— Ліфт, — мовив він.

— Провести тебе до ліфта? Залюбки, — вона рушила вперед, а він, як міг, поплентався за нею. Йому здавалося, що вона пересувається незвично швидко. Пет не підчікувала на нього й не озиралася: йому ледве вдавалося тримати її в полі зору. «Це все моя уява, — запитував Джо у себе, — чи вона й справді так швидко рухається? Схоже, проблема в мені. Це я загальмований, стиснутий силою тяжіння». Його світ перетворився на чисту масу. Джо сприймав себе тільки в одній

формі — як об'єкт, на який тисне велетенська вага. Єдина риса, єдина ознака. І єдине відчуття. Інерція.

— Не так швидко, — попросив він. Тепер він її уже не бачив. Граційно рухаючись, Пет зникла з його очей. Зупинившись, не маючи сил іти далі, він важко дихав. Відчував, як по обличчю скочується піт, а в очах пече від солоної вологи. — Стривай, — гукнув Джо.

Пет повернулася. Він розгледів її обличчя, коли та схилилася, щоби подивитися на нього. Джо вразив її досконалий спокійний вираз. Байдужість, з якою вона його роздивлялася, наукова безсторонність її погляду.

— Витерти тобі обличчя? — запитала Пет і витягнула носовичок, маленький та вишуканий, з мереживним краєм. Вона посміхнулася так само, як і раніше.

— Просто проведи мене у ліфт. — Він змусив своє тіло рухатися вперед. Один крок. Два. Тепер міг вже розрізнити ліфт і кількох людей, які чекали поблизу. Над розсувними дверима — стара шкала зі стрілкою. Химерна барокова стрілка погойдувалася між трійкою та четвіркою, тоді перемістилася ліворуч, вказавши на трійку, і врешті загойдалася між трійкою та двійкою.

— За мить буде тут, — мовила Пет і дістала з сумочки сигарети та запальничку. Закуривши й випустивши з ніздрів клубок сірого диму, вона сказала:

— Це дуже старий ліфт,— дівчина спокійно склала руки на грудях. — А знаєш, що я думаю? Я думаю, це одна з тих старих відкритих металевих кліток. Вони тебе лякають?

Стрілка вже минула двійку й зависла над одиницею. Врешті пірнула донизу. Двері відчинилися.

Джо побачив гратчасту оболонку кабіни, прикрашену химерними металічними візерунками, а також ліфтера у формі, який сидів на табуреті, тримаючи руку на важелі управління.

— Ідемо вгору, — сказав ліфтер. — Заходьте, будь ласка, всередину.

— Я туди не зайду, — сказав Джо.

— Чому? — запитала Пет. — Думаєш, трос порветься? Ти цього боїшся? Я ж знаю, що ти наляканий.

— Ел теж таке бачив, — відповів він.

— Ну, Джо,— мовила Пет,— єдиний інший спосіб піднятися до кімнати — це сходи. А в твоєму стані ти туди не видряпаєшся.

— Тоді піду сходами. — Джо рушив, намагаючись їх відшукати. «Я не бачу! — подумки сказав він собі. — Мені не вдасться їх знайти!» Тягар тиснув на його легені, від цього дихання ставало важким і болісним. Джо мусив зупинитися й зосереджуватися на тому, щоби вдихнути повітря — на більше сил не лишалося. «Може, це і справді серцевий напад, — думав він. — Якщо так, то мені не можна підійматися сходами». Але прагнення це зробити стало ще більшим, Джо охоплювала непереборна потреба побути на самоті. Замкнувшись в порожній кімнаті, подалі від усіх, зануритися у тишу й нерухомість. Просто простягнутися на ліжку, не маючи потреби говорити або рухатися. Втекти від необхідності давати собі раду з проблемами чи людьми. «І ніхто навіть не знатиме, де я», — роздумував він. З якоїсь причини це здавалося дуже важливим. Чип хотів стати невідомим і невидимим, жити непоміченим. «Особливо для Пет. Тільки не вона. Не можна, щоб вона була поряд».

— От ми і прийшли, — сказала Пет. Вона підвела його, направивши трохи ліворуч. — Якраз перед тобою. Просто берися за перила і — пара-рам! — угору до ліжка. Бачиш? — вона спритно піднялася, дрібно пританцьовуючи. Якусь мить Пет балансувала на одній сходинці, а потім невимушено пурхала на наступну. — Зможеш?

— Я... не хочу. Щоб ти йшла. Зі мною, — мовив Джо.

— Ох, любий мій, — завоктала вона з фальшивою скорботою в голосі, її чорні очі сяяли. — Ти боїшся, що я скористаюся твоїм станом? Зроблю з тобою щось погане?

— Ні. — Джо заперечно похитав головою. — Я... просто хочу. Побути. Сам. — Ухопившись за перило, він зміг піднятися на першу сходинку. Спинившись там, Джо поглянув вгору, намагаючись розгледіти, де закінчувалися сходи. Він спробував визначити, наскільки те місце далеко і скільки сходинок йому ще лишилося.

— Містер Денні просив мене побути з тобою. Я можу почитати тобі або щось принести. Можу за тобою доглянути.

Джо став на наступну сходинку.

— Сам, — важко видихнув він.

— Можна я подивлюся, як ти підіймаєшся? Хочу побачити, скільки це забере в тебе часу. Якщо ти взагалі доповзеш.

— Доповзу. — Він поставив ногу на наступну сходинку, вхопився за перило і підтягнув себе вгору. Від набряклого серця душило в горлі.

Джо заплющив очі й зчавлено втягнув повітря.

— Цікаво, — сказала Пет, — чи Венді теж так робила. Вона ж була першою, правда?

Джо намагався віддихатися.

— Я. Любив. Її.

— О, я знаю. Джі Джі Ешвуд розповідав. Він читав твої думки. Ми з Джі Джі були близькими друзями, багато часу проводили разом. Можна навіть сказати, що в нас був роман. Така собі інтрижка.

— Наша теорія була правильна. — Джо вдихнув глибше. Він піднявся ще на одну сходинку, а потім із величезним зусиллям на наступну. — Про те, що ти і Джі Джі змовилися з Реєм Голлісом. Щоб проникнути у фірму.

— Все правильно, — погодилася Пет.

— наших найкращих інерціалів. І Ранситера. Знищити нас усіх, — він піднявся ще на одну сходинку. — Ми не у напівжитті. Ми не...

— О, ти можеш *померти*, — промовила Пет. — Ти ще не мертвий. Маю на увазі, не тільки ти, а й усі решта. Але ви всі вмираєте одне за одним. Проте навіщо про це говорити? Навіщо знову піднімати цю тему? Ти й сам зовсім нещодавно про це казав і, чесно кажучи, я вже втомилася від тебе і твоїх безкінечних переливань з пустого в порожнє. Ти надзвичайно нудна й педантична особа, Джо. Майже така нудна, як і Венді Райт. Ви були б гарною парою.

— Ось чому Венді померла першою. Не тому, що відірвалася. Від групи. А тому, що... — Джо зіщулився, бо біль у серці застугонів зі ще більшою люттю. Він спробував піднятися ще на одну сходинку та цього разу схибив. Джо спіткнувся й наступної миті вже сидів — навіть лежав — скоцюрбившись як... «Так, — подумав він, — як Венді у шафі. Вона лежала саме так». Простягнувши руку, він схопився за рукав куртки і смикнув за нього.

Тканина порвалася. Висушений та зношений матеріал розійшовся, як дешевий сірий папір. У ньому не залишилось міцності... немов був увесь поїджений осами. Отже, тепер жодного сумніву. Незабаром він лишатиме за собою тільки слід — шматочки стлілої тканини. Лише рештки сміття вестимуть до готельного номера й такого бажаного усамітнення. Його останніми здійсненими через силу рухами керує виключно тропізм^[46]. Він штовхає його до смерті, розпаду й небуття. Його охопила зловісна алхімія, апогеєм якої стане могила.

Джо піднявся ще на одну сходинку.

«Я зроблю це, — усвідомив він. — Сила, що жене мене вперед, живиться моїм тілом. Ось чому Венді, Ел та Еді, а тепер уже, без сумніву, й Зафскі, вмираючи, зазнали фізичного розпаду, залишивши по собі тільки покинуту невагому оболонку, схожу на лушпиння, в якій не було уже нічого: ані матерії, ані рідин, ані будь-якої щільності. Ця потуга проникає в тебе, борючись із численними силами тяжіння, а в нагороду поїдає твоє згасаюче тіло. Проте в моєму тілі ще достатньо енергії для живлення, щоб я зумів піднятися. Тут діє біологічна необхідність, тож імовірно зараз навіть Пет, яка усе це спричинила, не зможе вже нічого змінити». Джо запитував себе, що вона відчуває у цю мить, дивлячись, як він піднімається. Чи викликало це у неї захват? А чи презирство? Він підвів голову, пошукав її поглядом і врешті розгледів — її виразне обличчя, що вилискувало кількома барвами. Джо побачив там лише цікавість. Жодної зловтіхи. Вираз обличчя був цілком нейтральним. Це його не здивувало. Пет не ворухнулася, щоб перешкодити чи допомогти. Це здавалося правильним навіть йому.

— Тобі краще? — запитала Пет.

— Ні, — відповів він, і зависнувши на мить на пів-дорозі, ступив на наступну сходинку.

— Ти маєш інакший вигляд. Не такий нещасний.

— Бо я зможу, — сказав Джо. — І я про це знаю.

— Залишилось недалеко, — погодилася Пет.

— Небагато, — виправив він.

— Ти просто неймовірний. Такий дріб'язковий і нікчемний. Навіть корчачись у передсмертних судомах, ти... — з котячою хитрістю і кмітливістю Пет виправилася: — Або у тому, що здається тобі передсмертними судомами. Мені не слід було згадувати ці слова. Вони можуть тебе засмутити. Більше оптимізму. Гарзд?

— Просто скажи мені, — видушив із себе Джо. — Скільки ще лишилося. Сходинок.

— Шість. — Вона ковзнула повз нього, рухаючись угору, легко й безшумно. — Ні, вибач. Десять. Чи, може, дев'ять? Думаю, що дев'ять.

Джо піднявся ще на сходинку. Потім на наступну. І ще на одну. Він мовчав. Навіть не намагався дивитися. Орієнтуючись за твердою поверхнею, на яку спирався, він повз мов слимак, переходячи зі сходинки на сходинку, відчуваючи, як всередині нього зроджується

своєрідне вміння — здатність точно визначити, скільки зусиль потрібно докласти, як найкраще використати ту децицю сили, яка ще у нього лишалася.

— Ти майже нагорі, — бадьоро сказала Пет звідкись зверху. — Тобі є що сказати, Джо? Яюсь прокоментувати твоє велике сходження? Найвеличніше сходження в історії людства. Ні, неправда. Венді й Ел, і Еді, і Фред Зафські здійснили його до тебе. Проте твоє — єдине, яке я бачила на власні очі.

— Чому я? — запитав Чип.

— Хотіла подивитися на тебе, Джо. А все через твою нікчемну інтрижку ще тоді, у Цюриху. Коли ти забрав Венді Райт у готель, щоби провести з нею ніч. Та сьогодні все буде інакше. Ти будеш на самоті.

— Тієї ночі я також був. Сам. — Ще один крок. Джо судорожно закашляв, і рештки сил марно скотилися краплями з його вкритого потом обличчя.

— Вона була там. Хоч і не в ліжку з тобою, але десь у кімнаті. Однак ти все проспав, — Пет засміялася.

— Я намагаюся не кашляти. — Джо здолав іще дві сходинки й зрозумів, що він уже майже нагорі. Він запитував себе, скільки часу вже тривало сходження. На це запитання він ніяк не зміг би відповісти.

Раптом Джо з жахом усвідомив, що до виснаження додався нестерпний холод. «Коли це трапилось?» — запитав він у себе. Десь у минулому. Холод проникав у нього так повільно, що до цієї миті він його не помічав. «О Господи», — подумки сказав він і несамовито затремтів. Здавалося, від цього його кістки ось-ось розсипляться. Холоднеча була гіршою, ніж тоді на Місяці, набагато гіршою. Нестерпнішою навіть за той холод, що наповнив його готельну кімнату в Цюриху. То були лише передвісники лиха.

«Метаболізм, — міркував він, — це процес спалювання, така собі розжарена пічка. Коли він припиняється, життя згасає. Уявлення про пекло помилкове. Пекло холодне. Там панує пекельний холод. Тіло означає вагу й тепло. Проте зараз вага — це та сила, якій я не можу опиратися, а тепло — моє тепло — безповоротно витікає. І воно ніколи не повернеться, хіба що я колись народжуся знову. Це доля всього всесвіту. Тож я принаймні буду не сам».

Однак він почувався самотнім. «Усе відбувається занадто швидко», — усвідомив він. Відповідна година ще не настала. Щось прискорило

цей процес, якась лиха сила сприяла йому — зі зла та цікавості. Багатолика й примхлива сутність, якій подобалося спостерігати за його муками. Інфантильна, розумово відстала істота, яка насолоджувалася тим, що з ним коїться. «Мене розчавили, як дрібну комаху,— сказав він собі подумки. — Наче безневинного жука, який нікому не шкодить, а просто копирсається собі в землі. Який не зміг би полетіти чи втекти. А тепер може лише спускатися крок за кроком у божевілья й розпад. У могильний світ, в якому живе та збочена істота, оточена власними нечистотами. Істота, яку ми називаємо Пет».

— А ключ у тебе є? — запитала Пет. — Від твого номера? Тільки уяви, як буде жахливо, якщо ти піднімешся на другий поверх і лише там з'ясуєш, що ключ загубився, тож до кімнати ти не потрапиш.

— Він у мене. — Джо пошукав у кишенях.

Куртка, яка тепер вже перетворилася на лахміття, злетіла з нього, і з верхньої кишені вислизнув ключ. Він упав на дві сходинки нижче. Чип не зміг би до нього дотягнутися.

— Я допоможу, — жваво сказала Пет. Метнувшись повз Джо, вона підбрала ключ й підняла його вгору, щоб роздивитися проти світла, а потім поклала зверху сходів, на перило.— Ось, забереш, коли піднімешся. Твоя винагорода. Гадаю, кімната ліворуч, орієнтовно четверті двері по коридору. Доведеться рухатися повільно, проте тобі буде набагато легше, коли здолаєш сходи. Коли не доведеться більше дертися нагору.

— Я бачу, — сказав Джо. — Ключ. І верхівку. Бачу верхівку сходів. — Вчепившись обома руками за поручень, він потягнув себе вгору і піднявся на три сходинки одним пекельним ривком, який відібрав у нього останні сили. Джо відчув, наскільки це його виснажило: вага, що тяжіла над ним, зросла, холод посилювався, його тіло ще більше втратило свою життєву щільність. Проте...

Він дістався вершини.

— Бувай, Джо, — сказала Пет. Вона нависнула над ним, трохи схиливши коліна, щоб він міг розгледіти її обличчя. — Ти ж не хочеш, щоб до тебе увірвався Дон Денні? Лікар тобі не допоможе. То я скажу йому, що попросила адміністратора викликати таксі й тебе повезли до лікарні на інший кінець міста. Так тобі ніхто не докучатиме. Зможеш побути цілком на самоті. Згоден?

— Так, — відказав він.

— Ось ключ.— Пет поклала холодний металевий предмет у його долоню й зімкнула пальці руки навколо нього. — Не впадай у відчай, як кажуть тут, у 1939-му. І не бери дерев'яних п'ятаків^[47]. Тут теж так кажуть. — Дівчина легко скочила на ноги, якусь мить стояла, пильно його розглядаючи, а тоді помчала через вестибюль до ліфта. Він бачив, як Пет натискає кнопку, чекає, бачив, як розсуваються двері. Потім вона зникла.

Схопивши ключа, Джо спробував невпевнено підвестися. Напівзігнутий, він проплентався коридором, спираючись об стіну, а тоді повернув ліворуч і рушив вперед, крок за кроком, й далі шукаючи руками опору в стіні. «Темрява, — подумав він. — Світла немає». Він з усієї сили заплющив очі, потім розплющив їх і кілька разів моргнув. Піт, що котився обличчям, і досі його засліплював та пік. Джо не міг сказати, чи коридор і справді був темний, чи це згасав його зір.

Поки дістався до перших дверей, сили покинули його настільки, що знову довелося повзти. Джо підвів голову, щоб роздивитися номер на дверях. Ні, не той. Поповз далі.

Знайшовши правильні двері, Джо був змушений випрямитися й обіпертися, щоб просунути ключ у замок. Це зусилля його доконало. І далі тримаючи ключ у руці, він упав на підлогу. Ударився головою об двері й гепнувся на просочений пилом килим, що тхнув старістю, зношеністю й холодною смертю. «Я не зможу увійти до кімнати, — усвідомив Джо. — Мені не вистачить сил, щоб підвестись».

Але він мусив. Тут його могли помітити.

Схопившись обома руками за ручку, він іще раз натужно звівся на ноги. Джо всім тілом спирався на двері, поки його тремтяча рука штрикала ключем у напрямку ручки й замка. У такий спосіб щойно Джо поверне ключ, двері відчиняться і він полетить всередину. «А тоді, — подумав він, — якщо мені вдасться зачинити двері й дістатися до ліжка, все буде скінчено».

Замок заскрипів. Металева пластина сховалася. Двері відчинилися, й Джо ринув донизу, розпростерши руки. Здавалося, що підлога піднялася йому назустріч. Він розпізнавав форми на килимі: завитки, візерунки й квіткові орнаменти — червоні та золоті, проте вже вичовгані й вицвілі. Кольори потьмяніли. І вдаряючись об підлогу, хоч і майже не відчуваючи болю, він подумав: «Ця кімната дуже стара. Коли готель тільки-но звели, ліфт, напевне, і був таким — відкритою

залізною кліткою. Тож я побачив реальний ліфт, — подумки промовив Джо, — справжній, яким він був на початку».

Якийсь час він лежав, а потім, ніби відповідаючи на чийсь поклик, знову почав рухатися. Він змусив себе звестися на коліна, обіпершись на руки... «Мої руки,— подумав Джо. — Святий Боже. Ніби з пергаменту. Жовті й вузлуваті, схожі на гузно запеченої, висушеної індички. Шкіра шорстка, немов нелюдська. Вкрита зародковим пір'ям, ніби я деградував на мільйони років, перетворився на істоту, яка літає і плаває, використовуючи шкіру як вітрило».

Розплющивши очі, він почав шукати поглядом ліжку, намагаючись його розгледіти. На іншому кінці кімнати крізь павутину штор довкола великого вікна просочувалося сіре світло. Джо побачив потворний туалетний столик на тонких ніжках. Далі було ліжка з мідними набалдашниками, що прикрашали боковини з гратчастим орнаментом. Прутики в боковинах були вигнуті й нерівні, ніби роки, впродовж яких використовували ліжка, викрутили їх і деформували лаковані дошки в узголів'ї. «Хай там що, я хочу на нього залізти», — подумки сказав собі Джо. Він потягнувся вперед, ковзнув підлогою і затягнув себе глибше до кімнати.

Аж раптом побачив силует людини, що сиділа на м'якому кріслі, обличчям до нього. Спостерігач, який до цього не видав ані звуку, тепер підвівся й швидко підійшов.

Глен Ранситер.

— Я не міг допомогти тобі дряпатися сходами,— сказав Ранситер. На його масивному обличчі проступала суворість.— Вона б мене побачила. Насправді, я боявся, що вона піде за тобою аж до кімнати, і тоді нам було б непереливки, оскільки вона... — він замовк, нахилився й з легкістю звів Джо на ноги, так ніби той був невагомий, ніби в ньому не лишалося нічого тілесного.— Поговоримо про це згодом. Ось...— прихопивши Джо рукою, Ранситер повів його через кімнату, але не до ліжка, а до м'якого крісла, в якому сидів раніше. — Ти можеш потерпіти ще кілька секунд? — запитав Ранситер. — Хочу замкнути двері. На той випадок, якщо вона передумає.

— Так,— сказав Джо.

Трьома великими кроками Ранситер підійшов до дверей, з силою грюкнув ними й замкнув на засув, а тоді одразу повернувся до Джо. Відкривши шухлядку туалетного столика, він квапливо витягнув

звідти балончик зі спреєм, вкритий яскравими смужками. На його лискучих боках величаво проступали повітряні кульки й напис.

— «Убік», — сказав Ранситер. Він добряче струсонув балончик, потім став перед Джо, спрямувавши цівку на нього. — Не дякуй.

Він досить довго розбризкував спрей на всі боки. Повітря сяяло та виблискувало, так немов сповнилося яскравими часточками світла, немов у цьому підтоптаному старому готельному номері заіскрилась енергія сонця.

— Вже краще? Мало б подіяти одразу. Ти мав би вже відчути.

Ранситер з тривогою поглянув на Джо.

Розділ 14

Щоб зберегти аромат їжі, потрібен не просто пакет, а чотиришарова пластикова упаковка «Убік». Зберігає свіжість продукту, перешкоджає доступу повітря й вологи. Погляньте, як вона працює.

— У тебе є сигарета? — запитав Джо. Його голос тремтів, але не від втоми. Не від холоду. Обидва відчуття зникли. «Я перенапружений, але не вмираю. Спрей „Убік“ зупинив цей процес. Як і обіцяв Ранситер,— пригадав Джо,— у тій записаній телерекламі. Якщо мені вдасться його знайти, зі мною все буде гаразд. Такою була обіцянка Ранситера. Але,— похмуро думав він,— на це знадобилося стільки часу. І я насилу до нього дістався».

— Без фільтра,— сказав Ранситер.— У цей відсталий паскудний час фільтр ще не використовують. — Він передав Джо пачку *Camel*. — Давай прикурю. — Ранситер черкнув сірником і підніс вогник до сигарети.

— Свіжі, — зауважив Джо.

— Авжеж, свіжі. Господи, я ж щойно купив їх унизу, в тютюновому кіоску. Ми дуже глибоко у все це занурилися. Етап прокислого молока і залежаних сигарет давно позаду.— Ранситер скривлено вишкірився. Його рішучі похмурі очі не відбивали світла. — Занурилися у це, а не вибралися *звідти*. Це різні речі... — він теж закурив. Відкинувшись на спинку крісла, Ранситер мовчки пахтів сигаретою, його обличчя й досі було похмурим. І, як видалося Джо, стомленим. Однак то була не та втома, яку щойно довелося пережити йому.

— Ти можеш допомогти решті наших? — запитав Джо.

— У мене лише один балончик «Убіка». Більшість вмісту я вже використав на тебе.— Ранситер роздратовано махнув рукою. Його пальці здригнулися від мимовільного гніву. — Моя здатність щось змінювати тут доволі обмежена. Я зробив те, що міг.— Його голова

смикнулася, коли він підвів очі, щоб пильно поглянути на Джо.— Я проривався до вас — усіх вас — як тільки міг, хапаючись за кожную нагоду. Я зробив усе, на що був здатен. До біса мало. Майже нічого. — Сказавши це, Ранситер поринув у стомлене задумливе мовчання.

— Ті графіті на стінах вбиральні, — згадав Джо. — Ти писав, що ми всі мертві, а ти живий.

— Я й *справді* живий, — хрипко відповів Ранситер.

— А ми всі мертві?

— Так, — відповів Ранситер після довгої паузи.

— Але в записаній тобою рекламі...

— Я сказав це, щоб змусити тебе боротися. Щоб ти знайшов «Убік». Ці слова спонукали тебе до пошуків, і ти й справді невтомно його розшукував. А я намагався його тобі передати, але ти й сам бачиш, що пішло не так. Вона затягувала вас усе далі в минуле, користуючись своїм талантом. Щоразу змушувала «Убік» регресувати, і він ставав непридатним. Хіба що згодився для тих уривчастих записок, які я спромігся тобі передати, — додав Ранситер. Він схвильовано вказав своїм важким рішучим пальцем на Джо й енергійно зажестикуював.— Подивись, із чим мені довелося боротися. З тією самою силою, яка занастила вас усіх, яка вас знищує одне за одним. Щиро кажучи, просто дивовижно, що я спромігся хоч на таке.

— Коли ти зрозумів, що відбувається? — запитав Джо.— Чи ти завжди знав? Із самого початку?

— Із самого початку,— в'їдливо повторив Ранситер.— Що це означає? Все почалося багато місяців, а, може, навіть і років тому. Лише Бог знає, скільки часу Голліс і Мік, і Пет Конлі, і С. Доул Меліпоун, і Джі Джі Ешвуд виношували цей план, розробляли й переробляли його, мнучи, наче тісто. Ось що трапилося. Нас заманили на Місяць. Ми дозволили Пет Конлі вирушити з нами — жінці, яку ми не знали, таланту якої ми не розуміли, якого, ймовірно, і сам Голліс не розуміє. У будь-якому разі ця здатність якось пов'язана з регресом часу. Строго кажучи, це не вміння подорожувати в часі... Наприклад, Пет не може податися у майбутнє. У певному сенсі вона також не може переноситися у минуле. Наскільки я розумію, її здібності зводяться до того, що вона спричиняє *зворотний процес*, який розкриває попередні рівні, заховані у гущі матерії. Проте ти й сам це вже знаєш. Ви з Елом

здогадалися, — Ранситер заскрипів зубами від гніву.— Ел Геммонд, яка втрата. Та я не міг нічого вдіяти. Тоді мені не вдалося прорватися так, як я зробив це зараз.

— А чому зараз зміг? — запитав Джо.

— *Бо далі у часі вона вже не зможе нас перенести.* Тепер відновився нормальний часовий потік — ми знову рухаємося з минулого в теперішнє і майбутнє. Очевидно, на цьому її здібності досягли межі. 1939 рік — ось її межа. Тож зараз вона просто відключила свій талант. А чому б і ні? Вона здійснила те, для чого її прислав Рей Голліс.

— Скільки людей постраждали від її впливу?

— Лише наша група, яка була тоді на Місяці в тому підземному приміщенні. Навіть Зою Вірт не зачепило. Пет здатна обмежувати дію свого поля. Для решти світу ми просто полетіли на Місяць і загинули від випадкового вибуху. Завдяки старанням Стентона Міка нас помістили у холодильні контейнери, але контакту встановити так і не вдалося — тіла запізно доправили в мораторій.

— Чому вони не обмежилися вибухом?

Здивовано звівши брови, Ранситер уважно поглянув на нього.

— Навіщо було взагалі залучати Пет Конлі? — запитав Джо. Навіть у своєму виснаженому, схвильованому стані він відчував, що тут щось не так. — Для цих регресивних викрутів та занурення нас у ретроградний часовий потік — аж до 1939 року — немає жодної причини. Який у цьому сенс?

— А в цьому щось є,— погодився Ранситер. Він повільно кивнув, і його грубе скам'яніле обличчя спохмурніло. — Треба над цим подумати. Дай мені трохи часу. — Він підійшов до вікна. Стояв і дивився на крамнички на іншому боці вулиці.

— Мене не полишає враження, що сила, з якою ми маємо справу, є просто лихою, що вона не переслідує жодної конкретної мети. Це не так хтось, хто прагне нас знищити або нейтралізувати, перешкодити роботі нашої організації запобігання, як... — Джо замислився. Він майже збагнув, про що йдеться.— Якась пустотлива сутність, яка насолоджується тим, що робить із нами. Наприклад, тим, як вбиває нас одне за одним. Немає потреби все це затягувати. Це не схоже на Рея Голліса. Він зазвичай вдається до холоднокровного практичного вбивства. І судячи з того, що я чув про Стентона Міка...

— Значить, це сама Пет, — різко перебив його Ранситер, відвертаючись від вікна. — У неї садистська психіка. Вона грається з нами так, як інші люблять відривати мухам крильця.— Він чекав на реакцію Джо.

— Мені це швидше нагадує дитячу поведінку.

— Але поглянь на Пет Конлі. Вона зловтішна й ревнива. Венді вона знищила першою, оскільки була вороже до неї налаштована. Вона не відходила від тебе ні на крок, поки ти підіймався сходами, насолоджуючись твоїми стражданнями. Власне, втішаючись ними.

— Звідки ти знаєш? — запитав Джо. «Ти ж чекав у кімнаті, — подумки сказав він собі. — Ти не міг цього бачити. І ...як міг Ранситер знати, що він прийде саме до цієї кімнати?»

Важко і голосно зітхнувши, Ранситер відповів:

— Я тобі ще не все розповів. Власне... — він замовк і почав люто покусувати нижню губу, а тоді раптом заговорив знову.— Те, що я сказав, було не зовсім правдою. Мій зв'язок із цим регресованим світом не такий, як у вас. Ти цілковито маєш рацію — я знаю забагато. Бо входжу у нього ззовні, Джо.

— Об'явлення,— мовив той.

— Так. Прориваюся у цей світ то тут, то там. У вирішальні моменти і в вирішальних місцях. Як той штраф за порушення правил дорожнього руху. Як аптека Арчера...

— Та телевізійна реклама йшла не в записі,— промовив Джо.— Все було наживо.

Ранситер неохоче кивнув.

— У чому різниця між твоїм станом і нашим?

— Хочеш, щоб я сказав?

— Так. — Джо приготувався, вже знаючи, що почує у відповідь.

— Я не мертвий, Джо. Ті графіті були правдивими. Ви всі у холодильних контейнерах, а я... — Ранситеру було важко говорити, він намагався не дивитися на Джо.— Я сиджу в переговорній залі мораторіуму «Любі браття». Я розпорядився, щоб вас з'єднали дротами й розмістили одне біля одного. Я намагаюся до вас достукатися. Ось де я перебуваю, коли кажу, що я ззовні. Ось звідки всі ці об'явлення, як ти їх називаєш. Уже тиждень я намагаюся повернути вас до напівжиття, але нічого не виходить. Ви гаснете одне за одним.

— А як же Пет Конлі? — помовчавши, запитав Джо.

— Вона разом із вами, у напівжитті, під'єднана до решти.

— І весь цей рух вглиб часу — це наслідок її таланту? Чи йдеться про звичний для стану напівжиття занепад? — Джо напружено чекав на відповідь Ранситера. Наскільки він розумів, від неї залежало все.

— Це нормальний занепад, — хрипко сказав Ранситер, пирхнувши і скривившись. — Елла пройшла через нього. Кожен, хто потрапляє до напівжиття, проходить через це.

— Ти мені брешеш, — сказав Джо. І відчув біль, немов від удару ножа.

— Господи, Джо, я врятував тобі життя,— відповів Ранситер, пильно дивлячись на нього. — Я насилу прорвався, щоб повернути тебе до нормального напівжиття. Ймовірно, тепер уже остаточно. Якби я не чекав у цьому готельному номері, коли ти заповз у двері, Господи... Чорт забирай, ну сам поміркуй! Ти б уже лежав на тому пошарпаному ліжку мертвий, як цвях в одвірку, якби не я. Я — Глен Ранситер. Я твій шеф і саме я борюсь за порятунок ваших життів — тут, у реальному світі, я *єдиний*, хто прагне вам допомогти. — Він і далі дивився на Джо з палким обуренням і подивом. Збентеженим, ображеним подивом, так немов не міг збагнути, що коїться. — Та дівчина, — сказав Ранситер, — ця Пет Конлі, вона б убила тебе, як убила... — він замовк.

— Як убила Венді, — мовив Джо, — і Ела, і Еді Дорн, і Фреда Зафскі й зараз уже, напевно, Тито Апостоса.

— Все це дуже складно, Джо,— відповів Ранситер тихим, однак впевненим голосом. — Я не маю на це простих відповідей.

— Ти не знаєш відповідей, — промовив Джо. — Ось у чому проблема. Ти вигадав відповіді: тобі довелося це зробити, щоб пояснити свою присутність тут. Власне, всі твої присутності, твої так звані «об'явлення».

— Я їх так не називаю. Це ви з Елом вигадали таку назву. Не звинувачуй мене у тому, що ви вдвох...

— Тобі відомо не більше за мене,— перебив його Джо, — про те, що з нами відбувається і хто наш ворог. Глене, ти не можеш сказати, проти кого ми боремося, *бо й сам не знаєш*.

— Я знаю, що я живий,— впевнено відповів Ранситер. — Я знаю, що сиджу у цій залі для переговорів у мораторіумі.

— Твоє тіло лежить у домовині, — сказав Джо. — Тут, у мортуарії «Простий пастор». Ти його вже бачив?

— Ні, — сказав Ранситер, — але насправді це...

— Воно зсохлось, — перебив Джо. — Змарніло, як і тіла Венді, Ела чи Еді, таким незабаром стане і моє. Те саме трапилося і з тобою: ні краще, ні гірше.

— У твоєму випадку я дістав «Убік»... — Ранситер знову замовк. На його обличчі з'явився вираз, значення якого збагнути було не просто — якась суміш розуміння, страху і ще чогось, Джо не міг визначити чого саме. — Я дістав тобі «Убік», — закінчив Ранситер.

— Що таке «Убік»? — запитав Джо.

Той не відповів.

— Цього ти теж не знаєш, — сказав Джо. — Не знаєш, ані що це таке, ані чому воно діє. Ти навіть не знаєш, звідки воно взялося.

Після довгої болісної паузи Ранситер відповів:

— Твоя правда, Джо. Цілковита правда. — Тремтячими руками він підпалив іще одну сигарету. — Але я й справді хотів врятувати тобі життя, тож ця частина сказаного правдива. Дідько, я хотів врятувати життя усім вам. — Сигарета вислизнула з його пальців, упала на підлогу й покотилася геть. Ранситер насилу схилювався, щоб її підібрати. На його обличчі заціпеніла безмежна непомильна печаль. Майже відчай.

— Ми всередині, — сказав Джо, — а ти там, у залі, і не можеш нічого вдіяти, не можеш спинити те, у що нас втягнуто.

— Згоден, — кивнув Ранситер.

— Ми в морозильних контейнерах, — вів далі Джо, — але є ще щось. Щось неприродне для людей у стані напівжиття. Тут діють дві сили, як здогадався Ел: одна допомагає нам, а інша нас знищує. Ти взаємодієш із силою чи сутністю, чи особою, що намагається нам допомогти. Від неї ти й отримав «Убік».

— Так.

— Тож жодному з нас і досі не відомо, хто нас знищує, а хто захищає. Цього не знаєш ані ти, перебуваючи у зовнішньому світі, ані ми, які перебувають усередині. Можливо, це Пет.

— Я думаю, це вона, — сказав Ранситер. — Вона — ваш ворог.

— Схоже на те, — відповів Джо. — Але я так не думаю. — «Я не думаю, — сказав він до себе, — що ми взагалі коли-небудь зустрічалися

з нашим ворогом віч-на-віч. Як і з нашим другом. Але, гадаю, ще зустрінемося,— міркував він.— Незабаром ми дізнаємося, хто вони такі».

— Ти впевнений, — запитав Джо у Ранситера, — абсолютно впевнений, що ти єдиний, хто вижив після вибуху? Подумай, перш ніж відповідати.

— Як я вже казав, Зоя Вірт...

— З *нашої групи*, — уточнив Джо. — Її немає у цьому часовому відрізку разом із нами. Можливо, Пет Конлі, наприклад.

— Грудну клітку Пет Конлі розчавило. Вона загинула від больового шоку й пошкодження легень, а ще від численних внутрішніх поранень, включаючи розірвану печінку і зламану у трьох місцях ногу. Фізично вона перебуває десь за чотири фути від тебе — я маю на увазі її тіло.

— А з рештою те ж саме? Вони всі тут — у морозильних контейнерах мораторіуму «Любі браття»?

— За винятком однієї особи, — відповів Ранситер. — Семмі Мундо. Він зазнав значного ушкодження мозку і впав у кому, з якої, як кажуть, йому ніколи не вийти. Кора головного мозку...

— Отже, він живий. Не в контейнері. Його тут немає.

— Я б не назвав його стан життям. Йому робили енцефалограму — жодної мозкової активності. Овоч, не більше. Ані особистості, ані руху, ані свідомості. У мозку Мундо нічого не відбувається — нічогосінько.

— Тому ти, звісно, вирішив про це не згадувати,— сказав Джо.

— Щойно згадав.

— Після того, як я у тебе запитав. Як далеко він від нас? У Цюриху?

— Ми розмістили його у Цюриху, так. Він у лікарні Карла Юнга. Десь за чверть милі від мораторіуму.

— Найми телепата,— попросив Джо.— Чи скористайся послугами Джі Джі Ешвуда. Нехай його просканують. — «Хлопчисько, — сказав він подумки. — Спантеличений і незрілий. Жорстока, до кінця не сформована, специфічна особистість. Це може бути саме він. Цілком вкладається у те, що нам довелося пережити: примхливі, суперечливі дії. Спочатку нам відривають крильця, потім прикладають їх назад. Тимчасове полегшення, як ось зараз зі мною в цьому готельному номері після того пекельного підйому сходами».

Ранситер зітхнув.

— Ми вже це робили. За подібних ушкоджень мозку спроби встановити телепатичний зв'язок є звичною практикою. Безрезультатно. Нічогісінько. Жодної діяльності у лобовій частині. Мені дуже шкода, Джо. — Він співчутливо похитав своєю масивною головою. Його рух був схожий на нервовий тик. Вочевидь, поділяв розчарування Джо.

Прибравши пластиковий диск, що щільно прилягав до вуха, Глен Ранситер сказав у мікрофон:

— Я ще до тебе навідаюся.

Він зняв із себе всі пристрої для перемовин, важко підвівся зі стільця і на мить завмер, розглядаючи нерухомі, частково затьмарені випарами обриси тіла Джо Чипа, що спочивав у прозорому пластиковому контейнері, в крижаному полоні. Німе й виструнчене, таким воно залишиться навіки.

— Ви мене кликали, сер? — Герберт Шьонгайт фон Фогельзанг квапливо увійшов до переговорної зали, улесливо зіщулившись, мов середньовічний блюдолиз. — Повернути містера Чипа до всіх інших? Ви вже закінчили, сер?

— Закінчив.

— Вам...

— Так, я зміг зв'язатися. Цього разу ми добре чули одне одного. — Він підпалив сигарету. Вже кілька годин Ранситер не мав нагоди покурити, жодної вільної хвилини. А виснажливі й тривалі спроби налагодити зв'язок із Джо Чипом забрали в нього останні сили. — Тут є десь поблизу автомат з амфетамінами? — запитав він у власника мораторіуму.

— У вестибюлі на виході з переговорної зали, — підказала запопадлива істота.

Вийшовши з приміщення, Ранситер рушив до автомату. Він вкинув монетку, натиснув важіль, й апарат одразу видав знайомий маленький предмет, який з лунким звуком упав в отвір для отримання.

Ковтнувши таблетку, Ранситер відчув себе трохи краще. А тоді згадав про зустріч із Леном Нігельманом, яка мала відбутися через дві години, і засумнівався у тому, чи встигне вчасно дістатися до Нью-Йорка. «Забагато проблем на мене навалилося, — вирішив Глен. — Я

не готовий офіційно звітувати перед Асоціацією. Доведеться подзвонити Нігельману і попросити відкласти зустріч».

Знайшовши платний відеофон, він зателефонував Нігельману у Північноамериканську Конфедерацію.

— Лене, сьогодні я більше ні на що не здатний. Останні дванадцять годин я намагався встановити зв'язок із моїми людьми в холодильних контейнерах. Я виснажений. Можемо перенести все на завтра?

— Що швидше ти подаси нам офіційну, формальну заяву,— відповів Нігельман,— то швидше ми почнемо процес проти Голліса. В моєму юридичному відділі кажуть, що гарантовано виграють справу. Не можуть дочекатися, коли розпочнеться провадження.

— Вони гадають, що він не уникне адміністративної відповідальності?

— Адміністративної і кримінальної. Мої юристи вже розмовляли з окружним прокурором Нью-Йорка. Але поки ти не подасиш нам офіційний нотаріально завірений звіт...

— Завтра, — пообіцяв Ранситер. — Щойно трохи відісплюся. Все це майже мене доконало, хай йому грець. — «А надто втрата найкращих людей, — подумки сказав він собі. — Особливо, Джо Чипа. Організація знекровлена, ми не зможемо відновити комерційну діяльність найближчі кілька місяців, а може, й років. Господи,— подумав Ранситер, — де я візьму інерціалів, щоб замінити тих, кого не стало? І де я візьму такого тестувальника, як Джо?»

— Звісно, Глене,— відповів Нігельман.— Добре відіспися, а завтра зустрінемося у мене в офісі, скажімо, о десятій за нашим часом.

— Дякую,— сказав Ранситер. Він вимкнув зв'язок, а потім упав на диван із рожевого пластику, якраз навпроти відеофона. «Не знайти мені більше такого тестувальника як Джо,— подумав він.— Треба визнати, фірмі „Ранситер і компаньйони“ настав кінець».

Раптом з'явився власник мораторіуму. Як завжди, невчасно.

— Вам щось потрібно, містере Ранситер? Чашечку кави? Ще амфетамінку? Можливо, дванадцятигодинну спансулу?^[48] У мене в кабінеті є спансули добової дії: така підніме вас на ноги на кілька годин, якщо не на цілу ніч.

— Уночі я планую спати, — відповів Ранситер.

— А як щодо...

— Зникніть, — проскрипів Ранситер. Власник мораторіуму квапливо потупцював геть, лишивши його на самоті. «І чому я вибрав це місце,— подумки запитував себе Ранситер.— Мабуть, тому що тут Елла. Врешті-решт, воно найкраще. Саме тому вона тут, а отже, й вони. Тільки подумати, скільки людей, і ще зовсім нещодавно вони були по цей бік контейнерів. Який жах.

Елла,— згадав він.— Краще знову перекинутися з нею кількома словами, дати їй знати, як просуваються справи. Зрештою, я їй пообіцяв».

Підвівшись, він вирушив на пошуки власника мораторіуму.

«Невже й цього разу той клятий Джорі втрутиться в розмову? — запитував себе Ранситер.— Чи мені все-таки вдасться підтримувати зв'язок з Еллою достатньо довго, аби переповісти їй слова Джо? Тепер стало так важко тримати з нею контакт, а все через того Джорі, який міцніє й шириться, живлячись за її рахунок і, можливо, за рахунок інших напівживих. Мораторіум має щось із цим зробити. Джорі небезпечний для інших. Чому вони його не зупинять?

Мабуть, тому, що не можуть, — подумав він.

Мабуть, тому, що таких напівживих, як Джорі, ще ніколи не було».

Розділ 15

— Томе, тобі не здається, що у мене несвіжий подих?

— Ну, Еде, якщо це тебе турбує, спробуй новий «Убік» із потужною піноутворювальною бактерицидною дією. Гарантовано безпечний, якщо дотримуватись інструкції.

Двері старезного готельного номера відчинилися навстіж. Усередину увійшов Дон Денні в супроводі статечного чоловіка середнього віку з охайно підстриженим сивим волоссям. З напруженого виразу на обличчі Денні можна було зрозуміти, що в нього погані передчуття.

— Як справи, Джо? Чому ти не ліг? Заради Бога, йди до ліжка.

— Ляжте, будь ласка, містере Чип,— сказав лікар, ставлячи медичну валізку на туалетний столик і відкриваючи її. — Чи відчуваєте ви біль, разом зі слабкістю й утрудненим диханням? — чоловік підійшов до ліжка, тримаючи в руках застарілий стетоскоп і громіздкий пристрій для вимірювання тиску.— Чи були у вас раніше якісь сердечні захворювання? Або у ваших батьків? Розстебніть, будь ласка, сорочку.— Він підсунув дерев'яний стілець до ліжка й сів, чекаючи, поки той роздягнеться.

— Зараз зі мною все гаразд, — відповів Джо.

— Нехай послухає твоє серце, — коротко відказав Денні.

— Добре, — Джо простягнувся на ліжку і розстебнув сорочку. — Ранситер зумів до мене прорватися, — сказав він Денні. — Ми у холодильниках, він — на тому боці, намагається до нас пробитися. Хтось інший докладає зусиль, щоб завдати нам шкоди. І це не Пет, а якщо й вона, то робить це не сама. Ані Пет, ані Ранситер не розуміють, що відбувається. Ти бачив Ранситера, коли увійшов?

— Ні,— відповів Денні.

— Він сидів навпроти мене у цій кімнаті,— сказав Джо.— Кілька хвилин тому. Ранситер сказав, що йому шкода. Це було останнє, що я від нього чув. Потім зв'язок обірвався, він замовк і просто зник. Подивися на туалетному столику, чи не лишив він там балончик «Убіка».

Денні пошукав, тоді підніс вгору яскравий, блискучий балончик.

— Ось. Але, здається, він порожній. — Денні струснув його.

— Майже порожній,— сказав Джо.— Використай решту на себе. Не зволікай! — він рішуче замахав руками.

— Не розмовляйте, містере Чип, — попросив лікар, слухаючи його в стетоскоп. Відтак закотив рукав Джо і почав накачувати повітря у гумову манжету, готуючись виміряти тиск.

— Як моє серце? — запитав Джо.

— Ніби в порядку, хоча б'ється трохи швидко.

— От бачиш, я видужав, — мовив Джо до Дона Денні.

— Інші вмирають, Джо, — сказав Денні.

— Усі? — запитав Джо, напівпідвівшись.

— Всі, що лишилися.— Денні взяв балончик, але не скористався ним.

— І Пет теж?

— Натрапив на неї, коли виходив з ліфта на другому поверсі. З нею все тільки почалося. Мала дуже здивований вигляд, не могла в це повірити.— Він знову поставив балончик. — Гадаю, Пет думала, що це вона все робила. За допомогою свого таланту.

— Саме так,— відповів Джо.— Напевне, так вона і думала. Чому ти не скористався «Убіком»?

— Хай йому грець, Джо, ми все одно помремо. І ми обидва це знаємо.

Він зняв окуляри в роговій оправі й потер очі.

— Помітивши стан Пет, я зайшов в інші кімнати й побачив їх усіх. *Нас* усіх. Ось чому ми так довго сюди діставалися: я попросив лікаря Тейлора їх оглянути. Не міг повірити, що вони так швидко згасатимуть. Усе до біса прискорилося. Лише за останню годину...

— Скористайся «Убіком». Інакше я сам тебе ним побризкаю.

Дон Денні знову взяв балончик і струснув його, спрямувавши насадку на себе.

— Гарзд. Якщо ти наполягаєш. Немає причин цього не зробити. Це кінець, еге ж? Хочу сказати, що вони вже всі мертві, лишилися тільки ми з тобою, і за кілька годин дія «Убіка» закінчиться. І ти більше ніде його не знайдеш. Тому лишуся тільки я.— Приймаючи рішення, Денні натиснув на кнопку пульверизатора. Його одразу ж огорнула мерехтлива, пульсуюча хмара, сповнена часточок металічного світла, що невиразно витанцьовували довкола. Дон Денні зник за сяйливою рухливою пеленою.

Лікар Тейлор зацікавлено повернув голову, відволікшись від вимірювання тиску. Вони з Джо спостерігали як конденсувалася пара: зараз на килимі вже вилискували калюжі, і рідина спускалася яскравими патьоками по стіні за спиною Денні.

Хмара, яка його щойно огортала, випарувалася.

Людиною, що стояла посеред паруючої плями від «Убіка», яким просочився старий вицвілий килим, був не Дон Денні.

Це був хлопчик-підліток, хворобливо-худорлявий, із незвичними, схожими на чорні гудзики очима, над якими нависли кошлаті брови. Він був одягнений у старомодний костюм: білу сорочку з матеріалу, що швидко висихає, джинси та шкіряні черевики-човники без шнурків. Одяг середини сторіччя. На його видовженому обличчі Джо побачив посмішку, але вона була потворною — вишкірена складка, що майже переходила у презирливу гримасу. Жодна риса його обличчя не пасувала до іншої. У вухах було забагато завитків, тож вони не гармоніювали з хітиновими очима. Пряме волосся не підходило до переплетених кучерявих настовбурчених брів. «А ніс, — міркував Джо, — надто тонкий, надто гострий і надто довгий». Навіть підборіддя здавалось, не відповідає решті обличчя. В ньому була глибока западина, тріщина, що, вочевидь, проникала глибоко в кістку... «Немов у ту мить творець цієї істоти наніс удар, аби її знищити, — подумав Джо. — Але фізичний матеріал, базова субстанція була надто щільною — хлопчик не тріснув і не розколовся навпіл. Він і далі виключно існував всупереч навіть тій силі, яка його породила. Він глумився з усього на світі і з неї також».

— Хто ти? — запитав Джо.

Хлопець заламав пальці, очевидно захищаючись цим рухом від заїкання.

— Інколи я називаю себе Метом, а часом — Біллою,— відповів той.
— Але здебільшого я Джорі. Так мене звати насправді. — Коли він відкривав рота, було видно його сірі стерті зуби. І закладений язик.

Помовчавши, Джо запитав:

— Де Денні? Він ніколи не заходив у цю кімнату, так?

«Він мертвий, — подумав Чип, — як і решта».

— Я вже давно з'їв Денні, — сказав Джорі. — Ще на початку, перш ніж вони прилетіли сюди з Нью-Йорка. Спершу я з'їв Венді Райт. Денні був другим.

— Що означає твоє «з'їв»? — запитав Джо. «Невже буквально?» — подумав він і відчув, як всередині прокотилася хвиля огиди: бридкий фізичний відрух, що пронизав його так, немов тіло Джо, зіщулившись, прагнуло зникнути повністю. Однак йому здебільшого вдалося це приховати.

— Я зробив те, що роблю зазвичай, — відповів Джорі. — Це важко пояснити, але я роблю це вже віддавна з багатьма напівживими. Я поїдаю їхнє життя, тобто те, що від нього лишається. У кожній людині його дуже мало, тож мені потрібно багато людей. Раніше я вичікував, перш ніж мине якась тривалість їхнього напівжиття, проте тепер я змушений пожирати їх негайно. Для мене це питання виживання. Якщо підійдеш ближче, я роззявлю рота, і ти почуєш їхні голоси. Не всіх, але принаймні тих, кого я з'їв останніми. Тих, кого ти знаєш. — Нігтем він длубався у передньому зубі, схиливши голову й дивлячись на Джо. Вочевидь, чекав на його реакцію. — Не хочеш мені нічого сказати?

— То це через тебе я почав помирати там, у вестибюлі.

— Через мене, а не через Пет. Її я з'їв у коридорі поруч із ліфтом, а потім з'їв і решту. Я думав, ти помер. — Він вертів в різні боки балончик «Убіка», який і досі тримав у руках. — Не збагну цієї штуки. Що там? І де Ранситер її роздобув? — Джорі насупився. — Однак Ранситер тут ні до чого, твоя правда. Ранситер зовні. Ця штука з нашого світу. Інакше й бути не може, бо ззовні до нас не проникає нічого, окрім слів.

— Тож ти не можеш мені заподіяти жодної шкоди. «Убик» не дає тобі мене з'їсти, — сказав Джо.

— Якийсь час не зможу. Однак незабаром дія «Убіка» вивітриться.

— Ти цього не знаєш. Ти навіть не знаєш, що це таке і звідки воно взялося. «Цікаво, чи зможу я тебе вбити,— подумав Джо. Хлопчисько здавався крихкотілим. — Ця істота вбила Венді. Ось ми й зустрілися віч-на-віч — я знав, що врешті-решт так і трапиться. Венді, Ела, справжнього Дона Денні — як і всіх інших. Він навіть зжер труп Ранситера, який лежав у домовині мортуарію: мабуть, у ньому чи біля нього все ще зберігались якісь залишки протофазонової діяльності або чогось схожого, які його й привабили».

— Містере Чип, я так і не закінчив вимірювати ваш тиск. Будь ласка, ляжте, — сказав лікар.

— Джорі, хіба він не бачив, що ти змінився? Не чув твоїх слів? — Джо витріщився на лікаря.

— Лікар Тейлор — породження моєї свідомості. Як і будь-що інше у цьому псевдо-світі, — відповів той.

— Не вірю,— сказав Джо і звернувся до лікаря: — Ви ж чули, що він сказав?

Пролунав порожнистий свистячий ляскіт і лікар зник.

— Бачиш? — задоволено запитав Джорі.

— І що ти робитимеш після того, як уб'єш мене? — запитав Джо у хлопчиська. — Будеш і далі підтримувати цей світ 1939 року, цей псевдосвіт, як ти його називаєш?

— Авжеж, ні. Не буде потреби.

— То це все для мене? Лише для мене? Цілий світ.

— Він не дуже великий,— сказав Джорі.— Один готель у Де-Мойні. І вулиця за вікном із кількома машинами та людьми. Ну і, можливо, ще кілька будинків: крамниці на протилежному боці, щоб тобі було на що дивитися, якщо раптом визирнеш із вікна.

— Тобто ти не підтримуєш існування ані Нью-Йорка, ані Цюриха, ані...

— А навіщо? Там нікого немає. Залежно від того, куди рушали ти й решта групи, я конструював відчутну на дотик реальність, що відповідала би вашим мінімальним очікуванням. Коли ти летів сюди з Нью-Йорка, мені довелося створити сотні миль сільської місцевості і маленьких містечок — це було дуже виснажливо. Щоб компенсувати зусилля, я мусив добряче попоїсти. Насправді саме через це я так квапливо прикінчив усіх інших, щойно ти сюди дістався. Потрібно було відновлювати сили.

— Чому 1939-й? Чому не наш сучасний світ 1992 року?

— На це знадобилося б надто багато зусиль. Я не міг стримати регрес об'єктів у часі. Робити все це самому — надто складне завдання. Спершу я створив світ 1992 року, однак потім усе почало розлітатися на друзки. Монети, вершки, сигарети — всі ті явища, які ти помітив. А ще Ранситер увесь час намагався пробитися ззовні. Мені це лише все ускладнювало. Власне кажучи, було би краще, якби він не втручався.— Джорі лукаво вишкірився.— Але повернення у часі мене не бентежило. Я знав, що ви звинуватите в цьому Пет Конлі. Це просто не могло не наштовхнути на думку про її талант, бо в певному сенсі саме в цьому він і полягає. Я припускав, що, можливо, ви її навіть уб'єте. Було би весело.— Він вищирився ще ширше.

— Але який тепер сенс утримувати цей готель і вулицю для мене? Коли я вже все знаю? — запитав Джо.

— Але я завжди так роблю, — очі Джорі розширилися.

— Я вб'ю тебе,— сказав Джо. Він ступив крок назустріч Джорі. Рух його був невправний і більше нагадував падіння. Розставивши руки, він кинувся до хлопця, намагаючись схопити того за шию й вчепитися пальцями в трахею.

Джорі загарчав і вкусив його. Великі, схожі на лопати зуби глибоко вп'ялися Джо у праву руку. Вони застигли на якусь мить. Тоді Джорі підвів голову, піднімаючи руку Джо своєю щелепою. Хлопець пильно дивився на нього, шморгаючи носом й намагаючись зімкнути щелепи. Зуби ще глибше вп'ялися у плоть, і Джо відчув, як біль розходить по всьому тілу. «Він їсть мене», — усвідомив Чип.

— Не можна,— сказав він уголос й зацідив Джорі в обличчя. Бив знову і знову. — «Убік» захищає мене від тебе,— сказав він, вдаривши його у сповнені зневаги очі. — В тебе нічого не вийде.

Джорі гарчав, водячи щелепами у різні боки, наче вівця. Він гриз руку Джо, аж поки біль не став для того нестерпним. Тоді Чип ударив Джорі ногою. Зуби відпустили руку, й Джо відповз, дивлячись, як кров піднімається із завданих троячими зубами ран. «Господи», — Джо був сповнений жаху.

— Ти не зробиш зі мною того, що зробив із ними, — сказав Джо. Схопивши балончик «Убіка», він спрямував цівку до суцільної скривавленої рани, на яку перетворилася його рука. Джо натиснув пластикову кнопку і з балончика вирвався слабкий потік часточок, що

осів плівкою на його пожованій, роздертій плоті. Біль миттєво зник. Рана затягувалася на очах.

— Тобі мене не вбити, — мовив Джорі, й досі шкірячись.

— Я піду вниз, — похитуючись, Джо, рушив до дверей кімнати й відчинив їх навстіж. Коридор був темний. Він ішов уперед, обережно ступаючи крок за кроком. Однак підлога під ногами здавалася міцною. Зовсім не схоже на квазі- чи ірреальний світ.

— Не заходь дуже далеко, — почув він за спиною голос Джорі. — Я не можу підтримувати надто великий простір. Наприклад, якщо ти заскочиш у машину і їхатимеш багато миль... то врешті-решт дістанешся місця, де цей світ обривається. А тобі це сподобається не більше, ніж мені.

— Мені нема чого втрачати. — Джо підійшов до ліфта й натиснув кнопку.

— У мене проблема з ліфтами, — прокричав Джорі вслід. — Вони надто складні. Мабуть, тобі краще спуститися сходами.

Трохи зачекавши, Джо здався. Як і радив Джорі, він спустився сходами — тим самим прольотом, який нещодавно долав у пекельних муках, крок за кроком підіймаючись нагору.

«Що ж, — подумав він, — це одна з сил, які тут діють. Джорі — це той, хто нас знищує. Власне, вже знищив усіх, окрім мене. За Джорі немає нічого: він — це кінець. Чи зустріну я іншу силу? Мабуть, це трапиться надто пізно, щоб якимось мені зарадити, — вирішив Джо». Він знову поглянув на руку. Повністю здорова.

Дійшовши до вестибюля, Чип роззирнувся. Дивився на людей, на величезну люстру вгорі. «Загалом Джорі багато чого вдалося, попри повернення до старіших форм. Справжня, — думав Джо, відчуваючи підлогу під ногами. — Повірити не можу.

Мабуть, у Джорі великий досвід. Напевне, робив це вже багато разів».

Підійшовши до адміністратора, він запитав:

— Чи не могли б ви порекомендувати мені хороший ресторан?

— Униз вулицею, — відповів адміністратор, відірвавшись на мить від сортування пошти. — Праворуч. Називається «Матадор». Першокласний ресторан, сер.

— Мені самотньо, — задумливо сказав Джо. — Чи може готель якимось із цим допомогти? Маєте дівчат?

— Тільки не в *цьому* готелі, сер, тут таким не займаються,— стримано сказав службовець несхвальним тоном.

— У вас пристойний чистий сімейний готель, — мовив Джо.

— Хотілося б так думати, сер.

— Я просто вас перевіряв. Хотів упевнитися, що зупинився в порядному місці. — Джо подався геть від стійки, знову перетнув вестибюль, спустився широкими мармуровими сходами і, пройшовши крізь обертові двері, опинився на вулиці.

Розділ 16

Зустринь ранок щедрою смачнучою порцією поживних глазурованих пластівців «Убік» — це хрусткішим сніданком для дорослих з неймовірно багатим смаком, від якого у тебе просто потече слинка! Пластівці «Убік» — смакують до останньої ложки! Під час прийому їжі не перевищуйте рекомендованої кількості.

Його вразила різноманітність автомобілів. Автомобілів різних років, марок та моделей. Те, що вони були переважно чорними, не було провинною Джорі. Такими вони були насправді.

Але як Джорі міг це знати?

«Дуже дивно, що Джорі відомі такі подробиці про світ 1939 року, період, у якому ніхто з нас не жив, окрім Глена Ранситера»,— подумав Джо.

Аж раптом він зрозумів причину. Джорі сказав правду. Він збудував не цей світ, а світ, яким той був у їхній власний час, чи, радше, його фантазмагоричну копію. Повернення до більш ранніх форм не було справою його рук, навпаки, воно відбулося попри його зусилля. «Це природні атавізми, — усвідомив Джо, — які автоматично вступають у дію, коли сила Джорі згасає». Як і сказав той хлопчисько, це коштує йому величезних зусиль. Можливо, до цього він ще ніколи не створював настільки різноманітний світ одразу для такої значної кількості людей. Не часто трапляється, щоб так багато напівживих були під'єднані одне до одного.

«Ми звалили на Джорі величезний тягар. І ми за це заплатили».

Повз нього проторохтіло старе кутасте таксі марки *Dodge*. Джо махнув рукою, і машина з гуркотом підповзла до узбіччя. «Ану перевіримо те, що сказав Джорі. Пошукаймо межі його квазісвіту»,— подумав Джо.

— Хочу подивитись на місто, — сказав він водієві. — Везіть, куди заманеться. Покажіть мені якомога більше вулиць, будинків і людей, а коли оглянемо весь Де-Мойн, то їдьмо до наступного й подивимось, що там.

— Я не їжджу між містами, містере, — сказав водій, притримуючи дверцята для Джо. — Проте буду радий покатати вас Де-Мойном. Це гарне місто, сер. Ви з іншого штату, еге ж?

— З Нью-Йорка, — сказав Джо, сідаючи в таксі.

Авто знову виїхало на проїжджу частину.

— Що кажуть у Нью-Йорку про війну? — одразу запитав водій. — Думаєте, ми у неї втрутимось? Рувельт хоче нас втягнути...

— Я не маю бажання обговорювати політику чи війну, — різко обірвав його Джо.

Якийсь час вони їхали мовчки.

Дивлячись на будинки, людей та автомобілі, що проїжджали повз, Джо вкотре запитував себе, як Джорі міг усе це підтримувати. «Стільки деталей,— дивувався він. — Мабуть, незабаром дістанусь до межі цього світу. Це має трапитися буквально за мить».

— А у Де-Мойні є борделі? — запитав він у водія.

— Ні, — відповів той.

«Можливо, Джорі не впорався з таким завданням, — подумав Джо. — Ще надто юний. А, може, він цього не схвалює». Раптом Чип відчув втому. «Куди я їду? — запитав він себе. — І навіщо? Щоб довести собі, що слова Джорі — правда? Але я і так це знаю. Я бачив, як щез лікар. Бачив, як Дон Денні перетворився на Джорі. Цього мало би вистачити. Цією поїздкою я лише взайве навантажую Джорі, від чого його апетит тільки зросте. Краще здатися, — вирішив він. — Усе марно.

І, як і сказав Джорі, „Убік“ у будь-якому разі незабаром вивітриться. Я не хочу провести останні хвилини чи години свого життя, їздячи вулицями Де-Мойна. Варто знайти цікавіше заняття».

По тротуару крокувала дівчина, ступаючи легко й неквапливо. Здавалося, ніби вона розглядає вітрини. Симпатичне дівчисько з веселими білявими косичками, одягнене у незастебнуту кофту поверх блузи, яскраво-червону спідницю та черевички на високих каблуках.

— Пригальмуйте, — попросив Джо у водія. — Отам, біля дівчини з косичками.

— Вона з вами не розмовлятиме,— сказав водій.— Покличе поліцейського.

— А мені байдуже, — відповів Джо. Зараз усе це не мало жодного значення.

Водій загальмував, і старий *Dodge* спинився біля узбіччя. Його шини невдоволено заскреготіли, тернувшись об бордюр. Дівчина звела очі.

— Вітаю, міс,— сказав Джо.

Вона з цікавістю поглянула на нього. Її розумні блакитні, сповнені тепла, очі трохи розширилися, проте не виказували антипатії чи тривоги. Схоже, ця ситуація видавалася їй радше кумедною. Налаштована вона була дружелюбно.

— Слухаю, — озвалася дівчина.

— Я скоро помру, — сказав Джо.

— О Боже, — стурбовано відповіла вона. — Невже ви...

— Він не хворий,— устряв водій.— Він щойно запитував мене про дівчат, просто намагається вас зняти.

Дівчина засміялася. Але без ворожості. І не подалася геть.

— Зараз саме час вечері,— сказав їй Джо.— Дозвольте запросити вас у ресторан. У «Матадор». Мені казали, що це хороше місце.— Його втома зростала. Джо знову відчував на собі її вагу, а потім із німим, збезсилілим жахом зрозумів, що це було те саме виснаження, яке охопило його у вестибюлі готелю, коли він показав Пет штрафний талон. І холод. Цілком непомітно до нього повернулося фізичне відчуття холодильного контейнера, що оточував його зусібіч. «„Убік“ починає вивітрюватися, — усвідомив Джо. — Мені небагато лишилося».

Вочевидь, ці невтішні міркування якимось відбилися на його обличчі. Дівчина підступила аж до самого віконця таксі.

— З вами все гаразд? — запитала вона.

— Я помираю, міс, — натужно сказав він. Рана на руці знову почала пульсувати болем й на шкірі проступили сліди від зубів. Лише цього було достатньо, щоб сповнити його жахом.

— Попросіть водія, хай відвезе вас до лікарні, — порадила дівчина.

— Ви погодитесь зі мною повечеряти? — запитав Джо.

— Якщо вам хочеться саме цього, — мовила вона. — Якщо ви... хворі? Чи що б там з вами не було... Ви хворі? — вона відчинила

дверцята. — Хочете, щоб я поїхала з вами до лікарні? Так?

— У «Матадор», — сказав Джо. — Ми їстимемо тушковане філе марсіанської капустянки. — Він раптом згадав, що цього імпортованого делікатесу у той час ще не існувало. — Стейк, — виправився він. — З яловичини. Ви ж любите яловичину?

Сівши у таксі, дівчина сказала водієві:

— Він хоче, щоб ми їхали у «Матадор».

— Гаразд, міс, — послухався водій. Таксі знову влилося у потік автомобілів. На перехресті водій розвернувся. «Отже, зараз ми вже рухаємося до ресторану, — усвідомив Джо. — Цікаво, чи я туди доїду». Тепер втома й холод стали цілковитими. Він відчув, як внутрішні процеси у його тілі починають згасати один за одним. Органи, у яких немає майбутнього. Печінці не потрібно виробляти червоні кров'яні тільця, ниркам немає потреби фільтрувати кров, кишечник не виконує більше жодної функції. Не зупинилося тільки серце, яке й далі важко билосся, та дихання, хоч дихати ставало дедалі складніше. Щоразу, втягуючи повітря до легень, Джо відчував бетонну брилу, що навалювалася на груди. «То мій надгробок», — вирішив він. Джо помітив, що рука знову кровоточила. Густа повільна кров виступала крапля за краплею.

— Пригостити вас *Lucky Strike*? — запитала дівчина, простягаючи йому пачку сигарет. — «Дбайливо обсмажені», як говорить слоган. Фраза *L.S.M.F.T.*,^[49] з'явиться лише через...

— Мене звати Джо Чип, — сказав Джо.

— Хочете знати моє ім'я?

— Так, — проскрипів він і заплющив очі. Він більше не міг говорити, принаймні зараз. — Вам подобається Де-Мойн? — запитав Чип, ховаючи руку. — Ви давно тут мешкаєте?

— У вас дуже стомлений голос, містере Чип, — зауважила дівчина.

— До дідька голос, — сказав він, махнувши рукою. — Це не має значення.

— Ні, має. — Дівчина відкрила сумочку, і якусь мить щось у ній шукала. — Я не деформація Джорі. Я не така, як він. — Вона вказала на водія. — Чи як ці старі крамнички й будинки, і ця брудна вулиця, як всі ці люди з їхніми машинами епохи неоліту. Ось, містере Чип. — Дівчина витягла з сумочки конверт і передала йому. — Це вам. Одразу ж відкрийте. Не думаю, що нам слід було так довго з цим зволікати.

Важкими свинцевими пальцями він розірвав конверт.

У ньому був урочисто оздоблений сертифікат. Однак літери розпливалися перед очима: Джо був надто стомлений, щоб читати.

— Що там? — запитав він, кладучи аркуш собі на коліна.

— Це від компанії, яка виробляє «Убік». Вам надається гарантія, містере Чип, на безкоштовне пожиттєве забезпечення цим засобом. Безкоштовне, бо я знаю вашу проблему з грішми, вашу, так би мовити, схильність. А на звороті список аптек, де його можна знайти. У Де-Мойні таких дві, причому обидві досі працюють. Пропоную завітати до однієї з них, перш ніж підемо вечеряти. — Вона потягнулася вперед і передала водію папірчик із записаною адресою. — Відвезіть нас сюди. І покваптесь: незабаром вони зачиняються.

Джо відхилився на спинку сидіння, важко дихаючи.

— Ми встигнемо дістатися до аптеки, — сказала дівчина і заспокійливо погладила його руку.

— Хто ви? — запитав Джо.

— Мене звати Елла. Елла Гайд Ранситер. Я дружина вашого начальника.

— Ви тут, із нами, — мовив Джо. — По цей бік. Ви у холодильному контейнері.

— Вам добре відомо, що я перебуваю тут уже деякий час, — відповіла Елла. — Гадаю, вже незабаром перероджуся в іншу утробу. Принаймні так каже Глен. Мені весь час сниться тьмяне червоне світло, а це погано. З морального погляду це не дуже правильна утроба, щоб з неї народжуватися. — Вона засміялася щедрим, теплим сміхом.

— *Отже, ви — та друга сила,* — сказав Джо. — Джорі знищує нас, а ви намагаєтеся нам допомогти. За вами нікого немає, як немає нікого за Джорі. Нарешті я знайшов дві остаточні сутності, які тут діють.

— Я не вважаю себе «сутністю». Зазвичай думаю про себе як про Еллу Ранситер, — їдко заперечила вона.

— Але це правда, — сказав Джо.

— Так, — похмуро кивнула Елла.

— Чому ви боретесь проти Джорі?

— Бо Джорі вторгнувся в мене. Він загрожував мені так само, як зараз загрожує вам. Ми з вами знаємо, що він робить. Він сам вам про

це сказав у тому готельному номері. Інколи він стає дуже сильним. Час від часу йому вдається витіснити мене, коли я активна і намагаюся поговорити з Гленом. Але, схоже, я справляюся з ним краще за більшість напівживих, з «Убіком» чи без нього. Краще, наприклад, ніж уся ваша група, що діяла колективно.

— Так, — погодився Джо. Безсумнівно, то була правда. Беззаперечна правда.

— Коли я перероджуся, — сказала Елла, — Глен більше не зможе зі мною консультиватися. Тому у мене є дуже егоїстична, практична причина вам допомагати, містере Чип. *Я хочу, щоб ви мене замінили.* Хочу, щоби був хтось, у кого Глен зможе попросити поради чи допомоги, на кого він зможе опертися. Ви ідеально підходите на цю роль. Ви робитимете у напівжитті те, що звикли робити, живучи повним життям. Тож у певному сенсі мною керують не благородні мотиви. Я врятувала вас від Джорі, переслідуючи дуже приземлену мету. І, Бог свідок, — додала вона, — тому що я ненавиджу Джорі.

— Після того, як ви переродитесь, я не загину? — запитав Джо.

— У вас є позитивний запас «Убіка». Як сказано у тому сертифікаті, який я вам дала.

— Можливо, я зможу здолати Джорі, — сказав Джо.

— Тобто знищити його? — Елла задумалась. — У нього є слабкі місця. Можливо, з часом ви знайдете спосіб його нейтралізувати. Думаю, це найкраще, на що ви можете сподіватися. Сумніваюся, що ви зможете його справді знищити — тобто, поглинути — як він це робить з іншими напівживими, що лежать поряд із ним у мораторіумі.

— От дідько, — сказав Джо. — Я поясню ситуацію Глену і попрошу, щоб Джорі взагалі забрали з мораторіуму.

— Глен не може на це вплинути.

— А хіба Шьонгайт фон Фогельзанг...

— Герберт щорічно отримує величезну суму грошей від сім'ї Джорі за те, що тримає його разом із іншими та вигадує правдоподібні причини, аби й надалі так чинити. І такі Джорі є в кожному мораторіумі. Ця битва точиться скрізь, де є напівживі. Це істина, правило нашого існування. — Елла змовкла. Він вперше побачив лють на її обличчі. Зворохоблену напруженість, яка затьмарила зазвичай спокійний вираз. — У нас немає іншого вибору, аніж як із цим боротися, — сказала вона. — Це мусять робити ті напівживі, на яких

полює Джорі. Ви маєте взяти керівництво на себе, містере Чип, після того, як я перероджуся. Як думаєте, ви з ним упораєтесь? Буде важко. Джорі весь час висмоктуватиме ваші сили, тиснутиме на вас тягарем, який ви відчуватимете як... — Елла завагалася.— Як наближення смерті. Власне, це воно і буде. Бо так чи інакше у напівжитті ми поступово згасаємо. Джорі це лише прискорює. У будь-якому разі прийде втома і холод. Але не так швидко.

«Я пам'ятаю, що він зробив із Венді,— подумав Джо.— Це триматиме мене на ногах. Лише це».

— А ось і аптека, міс, — сказав водій. Кутастих старий *Dodge* з гуркотом підкотився до узбіччя.

— Я не заходитиму з вами, — сказала Елла Ранситер, коли Джо відчинив дверцята і виповз на вулицю, стрясаючись усім тілом. — Прощайте. Дякую вам за вашу відданість Глену. І дякую за те, що робитимете для нього в майбутньому. — Вона нахилилася до нього й поцілувала в щоку. Йому здавалося, що її губи повнилися життям. Якось його частина передалася Джо, і він відчув себе трохи сильнішим. — Хай щастить із Джорі. — Елла знову повернулася на місце й статечно вмостилася, поклавши сумочку на коліна.

Джо зачинив дверцята автомобіля, постояв, а тоді, спотикаючись, поплентався до аптеки. Таксі загуркотіло за його спиною й рушило геть. Джо чув його, але не бачив, як воно від'їхало.

Всередині урочистої напівтемряви освітленої світильниками аптеки до нього підійшов лисий фармацевт, одягнений у темний діловий жакет, краватку-метелик і напрасовані штани з блискучого штучного матеріалу.

— Боюся, ми зачиняємося, сер. Я саме збирався замкнути двері.

— Але я зайшов. І хочу, щоб мене обслужили. — Джо показав аптекарю сертифікат, який отримав від Елли. Мружачись крізь круглі окуляри без оправы, аптекар намагався розібрати напис готичним шрифтом. — То ви мене обслужите?

— «Убік». Здається, він саме закінчився. Треба глянути. — аптекар рушив геть.

— Джорі, — сказав Джо.

Озирнувшись, аптекар перепитав:

— Пробачте, сер?

— Ти — Джорі, — мовив Чип. «Я вже можу його розпізнати, — подумки сказав він собі. — Тепер я знаю, коли стикаюся з ним».

— Ти вигадав цю аптеку, — сказав Джо, — і все, що є в ній, окрім балончиків із «Убіком». Але ти не маєш влади над «Убіком». Його створила Елла. — Він змусив себе рухатися далі. Просуваючись крок за кроком, Чип пройшов за прилавок, до полиць із медичними препаратами. Вдивляючись у темряву, він по черзі проглядав полиці, шукаючи «Убік». Світло у приміщенні потьмяніло, антикварні світильники згасали.

— Я змусив регресувати увесь «Убік» у цій аптеці, — сказав фармацевт молодечим високим голосом Джорі. — Перетворив його знову на бальзам для печінки і нирок. Тепер він нічого не вартий.

— Я піду в іншу аптеку, у якій він є, — відповів Джо. Він схилився на прилавок, з болем, повільно й уривчасто хапаючи повітря.

— А вона буде зачинена, — озвався Джорі з тіла лисого аптекаря.

— Завтра, — спромігся вимовити Джо. — Я протримаюся до завтра.

— Не зможеш, — відповів Джорі. — І так чи інакше у тій аптеці «Убік» також буде застарілим.

— В іншому місті, — видихнув Джо.

— Куди б ти не пішов, він всюди регресує. Перетвориться на мазь або порошок, еліксир чи бальзам. Тобі ніколи не знайти його у балончику, Джо Чип, — Джорі у тілі лисого фармацевта шкірився, оголюючи целулоїдний зубний протез.

— Я можу... — Джо замовк, збираючи рештки життєвих сил, намагаючись самотужки зігріти своє заціпеніле, оніміле від холоду тіло. — Повернути його у теперішній час. У 1992-й.

— Справді, містере Чип? — фармацевт вручив Джо кубічну картонну упаковку. — Будь ласка. Відкрийте й побачите...

— Я знаю, що там побачу, — сказав Джо. Він зосередився на блакитній банці з бальзамом для печінки і нирок. «Рухайся вперед у часі», — сказав він їй подумки, сповнюючи її нагальністю своєї потреби. Він направив усю енергію, яка тільки в нього лишалася, на упаковку. Вона не змінилася. «Це наш звичайний світ», — сказав він їй.

— Балончик, — промовив Джо вголос. І заплющив очі, переводячи подих.

— Ніякий це не балончик, містере Чип,— сказав аптекар. Він гасив світло, обходячи приміщення. Підійшовши до каси, він натиснув на кнопку, і шухлядка з гуркотом висунулася. Аптекар почав вправно перекладати купюри й дріб'язок до металевої скриньки з замком.

— Ти — балончик, — ще раз мовив Джо до картонної упаковки, яку тримав у руках.— Зараз — 1992-й рік,— сказав він і спробував напружитися, до останку вкладаючи себе у це зусилля.

Псевдофармацевт загасив останнього світильника. Тепер в аптеку проникало лише тьмяне сяйво вуличного ліхтаря, тому Джо й далі міг розрізнити форму предмета у своїй руці, його кутасти обриси.

— Прошу, містере Чип, — сказав аптекар, відчинивши двері. — Час іти додому. Вона помилилася, еге ж? І ти більше ніколи її не побачиш, бо вона вже надто далеко зайшла на шляху до переродження. Вона вже не думає ані про тебе, ані про мене, ані про Ранситера. Зараз Елла бачить лише різнобарвне світло: тьмяно-червоне, а після цього, мабуть, яскраво-оранжеве...

— У мене в руках — балончик, — повторив Джо.

— Ні. Мені дуже шкода, містере Чип. Справді. Але це не так.

Джо поставив картонну упаковку на найближчий прилавок. Він із гідністю розвернувся і повільно закрокував через аптеку до вхідних дверей, які притримував для нього фармацевт. Жоден не промовив ані слова, аж поки Джо нарешті не вийшов з аптеки на нічну вулицю.

Аптекар також вийшов слідом за ним. Він нахилився і замкнув двері.

— Мабуть, — сказав Джо, — я поскаржуся виробнику на... — він замовк. Якась сила стискала його горло. Він не міг ані дихати, ані розмовляти. Потім на якусь мить йому полегшало.— На вашу регресовану аптеку, — закінчив він.

— Добраніч, — сказав аптекар. Він трохи затримався й ще раз пильно поглянув на Джо у вечірніх сутінках. Потім, стеновши плечима, рушив геть.

Ліворуч Джо розгледів невиразні обриси лави, на якій люди чекали на трамвай. Він спромігся доплентатись до неї і всістися. Інші люди — їх було двоє чи троє — відсахнулися від нього чи то від огиди, а чи для того, щоби звільнити йому місце. Джо не знав чому саме, але йому було байдуже. Відчував лише опору, яку дарувала лава під ним, послаблення величезного тягаря всередині власного тіла. «Ще кілька

хвилин, — сказав Джо подумки.— Якщо я не помиляюся. Господи, через що мені доводиться проходити. Вже вдруге.

Зрештою, ми намагалися, — думав він, дивлячись на жовті мерехтливі вогники й неонові вивіски, на потік машин, що котився в обох напрямках у нього перед очима. — Ранситер відбивався з усіх сил. Елла дуже довго дряпалася, кусалася й хитрувала. А я, хай йому грець, майже повернув банці бальзаму „Убік“ для печінки і нирок її теперішню форму. Мені це майже вдалося». Розуміння цього давало певне полегшення, усвідомлення його власної великої сили. Його фінальної трансцендентальної спроби.

Скрегочучи гальмами, перед лавою зупинилася велетенська гуркітлива туша трамвая. Ті кілька людей, що сиділи біля Джо, підвелися і заквапилися увійти до трамваю через задні двері.

— Агов, містере,— закричав кондуктор до Джо.— То ви сідатимете чи ні?

Джо не відповів. Кондуктор зачекав трохи, а тоді смикнув за шнур, подаючи сигнал. Трамвай з гуркотом рушив. Він все більше віддалявся, і врешті зник з очей Джо. «Нехай щастить,— подумки сказав той, прислухаючись до згасаючого стугоніння трамвайних коліс. — І прощайте».

Він відхилився на спинку, заплющив очі.

— Перепрощую.— У темряві над ним схилилася дівчина у жакеті з синтетичного страусового пір'я. Джо підвів погляд, миттєво прийшовши до тями від несподіванки.— Містере Чип? — запитала вона. Гарненька й струнка, одягнена у капелюх, рукавички, костюм і черевики на високих підборах. Вона тримала щось у руці, Джо помітив обриси схожого на упаковку предмета.— Ви з Нью-Йорка? З «Ранситер і компаньйони»? Не хочу віддати цю річ не тій людині.

— Я — Джо Чип,— сказав він. Якусь мить він гадав, що тією дівчиною була, можливо, Елла Ранситер. Однак він бачив її вперше. — Хто вас прислав?

— Лікар Зондербар, — відповіла дівчина. — Зондербар-молодший, син лікаря Зондербара-засновника.

— Хто це? — ім'я йому нічого не говорило, аж раптом Джо згадав, де зустрічав його раніше. — Той тип, що створив бальзам для печінки й нирок. Оброблене листя олеандру, олія м'яти перцевої, деревне

вугілля, хлорид кобальту, окис свинцю... — його здолала втома, і він замовк.

— Застосовуючи новітні технології, що ґрунтуються на досягненнях сучасної науки, ми й справді можемо відновити матерію, що зазнала деградації, до того ж за ціною, доступною будь-якому власнику квартири. «Убік» продається в усіх провідних магазинах товарів для догляду за домом на Землі. Тож шукайте його там, куди ви ходите за покупками, містере Чип.

Цілковито прийшовши до тями, він запитав:

— Де його шукати? — Джо насилу зіп'явся на ноги і тепер стояв, незграбно похитуючись. — Ви з 1992-го року. Те, що ви сказали, було у Ранситеровій рекламі. — Він відчув на собі подув вечірнього вітру, який налітав, норовлячи потягнути його за собою. Йому здавалося, що він лише клочкуватий жмуток павутиння й тканини, який ледве тримався купи.

— Так, містере Чип. — Дівчина вручила йому пакунок. — Ви викликали мене з майбутнього тим, що зробили в аптеці кілька хвилин тому. Я прибула до вас безпосередньо з фабрики. Містере Чип, я можу обприскати вас сама, якщо ви надто збезсиліли. Ви не проти? Я офіційний представник виробника і технічний консультант, тож знаю, як його застосовувати. — Вона швидко забрала пакунок із його тремтячих рук. Розірвавши упакування, дівчина одразу ж побризкала на нього «Убіком». Джо бачив, як у сутінках спалахував балончик. Бачив радісні барвисті літери.

— Дякую,— сказав він за якийсь час. Коли відчув себе краще і трохи зігрівся.

— Цього разу не знадобилося так багато, як у готельному номері,— пояснила дівчина.— Мабуть, ви трохи зміцніли. Ось, візьміть цей балончик. Можливо, до ранку він вам іще буде потрібний.

— Я зможу отримати більше? Коли цей закінчиться?

— Очевидно, так. Якщо ви зуміли викликати мене сюди цього разу, то, припускаю, що це вдасться вам знову. У той самий спосіб. — Вона подалася геть, зникаючи у тіні, яку відкидали щільні стіни поближніх замкнутих на ніч магазинів.

— Що таке «Убік»? — запитав Джо, намагаючись її затримати.

— Балончик «Убіка», — відповіла дівчина, — це портативний негативний іонізатор, у якому міститься модуль високої напруги з

низькоамперним підсилювачем, що живиться від потужної гелієвої батареї на 25 кВт. Негативні іони розганяються проти годинникової стрілки у несиметричному прискорювачі частинок, що створює доцентровий рух, завдяки якому вони швидше зв'язуються, ніж розсіюються. Негативне іонне поле зменшує швидкість антипротофазонів, які зазвичай присутні в атмосфері. Щойно їхня швидкість знижується, вони втрачають властивості антипротофазонів і за принципом паритету більше не можуть з'єднуватися з протофазонами, які випромінюють люди, що перебувають у холодильних контейнерах, тобто напівживі. Це призводить до зростання кількості протофазонів, що не нейтралізуються антипротофазонами, а це означає — принаймні на певний час — посилення чистого активного поля протофазонної діяльності... яке особа у напівжитті сприймає як збільшення життєздатності та зниження відчуття низької температури, спричиненого перебуванням усередині холодильного обладнання. Тож ви тепер розумієте, чому регресовані форми «Убіка» не змогли...

— Негативні іони — це тавтологія, — задумливо сказав Джо. — Всі іони негативні.

Дівчина знову рушила геть.

— Можливо, ще побачимося, — лагідно промовила вона. — Приємно було доправити вам балончик. Може, наступного разу...

— Повечеряємо разом, — запропонував Джо.

— З нетерпінням чекатиму. — Вона відпливала все далі й далі.

— Хто винайшов «Убік»? — не вгавав Джо.

— Група небайдужих напівживих, яким загрожував Джорі. Але здебільшого це заслуга Елли Ранситер. Вони страшенно довго працювали над цим засобом. І на сьогодні його все ще досить мало.

Непомітно, потроху віддаляючись від нього, вона відходила все далі і врешті зникла.

— У «Матадорі», — гукнув Джо їй услід. — Наскільки я розумію, Джорі доволі непогано його матеріалізував. Або ж повернув назад якраз на правильний відрізок часу. Як би там воно не було. — Він прислухався, однак дівчина не відповіла.

Обережно стискаючи в руках балончик з «Убіком», Джо Чип рушив до проїжджої частини, виглядаючи таксі.

Під вуличним ліхтарем він підніс балончик до світла і прочитав напис на етикетці.

*Гадаю, її звати Майра Лейні.
Шукай на звороті контейнера
адресу і телефон.*

— Дякую, — сказав Джо до балончика. «Про нас дбають органічні духи, — подумав він, — які проникають у це нове для нас середовище своїми словами та повідомленнями. Пильні, мудрі, тілесні духи зі світу, що живе повним життям, елементи якого стали для нас чужорідними, але жаданими уламками тієї субстанції, що пульсує, немов серце, якого у нас вже немає. І з усіх найбільша подяка Глену Ранситеру. Саме йому. Автору інструкцій, етикеток і записок. Безцінних записок».

Джо Чип підняв руку, і біля узбіччя з буркотливим гуркотом спинилося таксі, що проїжджало повз — старий *Craham*^[50] 1936 року.

Розділ 17

Я — Убік. Я існував до появи всесвіту. Я створив зірки. Я створив світи. Я створив живих істот і місця, які вони населяють. Я приводжу їх туди чи сюди. Вони йдуть, куди я їм наказую, і роблять те, що я загадую. Я — слово, й імені мого ніколи не вимовляють, бо це ім'я, якого ніхто не знає. Мене називають Убік, але це не моє ім'я. Я є. І завжди буду.

Глен Ранситер не міг знайти власника мораторіуму.

— Ви впевнені, що не знаєте, де він? — запитав Ранситер у міс Бізон, секретарки фон Фогельзанга. — Мені дуже треба знову порозмовляти з Еллою.

— Я попрошу, щоб вам її доправили, — пообіцяла міс Бізон. — Можете скористатися кабінетом «4-в». Будьте ласкаві, містере Ранситер, і зачекайте там. Я подбаю, щоб ваша дружина була біля вас якомога швидше. Спробуйте влаштуватися зручніше.

Знайшовши потрібний офіс, Ранситер почав знервовано міряти його кроками. Врешті, з'явився один із працівників мораторіуму, тягнувши на ручному візку контейнер із Еллою.

— Пробачте, що змусив чекати, — сказав чоловік і одразу взявся налаштовувати електронний переговорний апарат, щось весело мугикаючи.

Незабаром усе було готово. Працівник востаннє перевірів лінію зв'язку, задоволено кивнув й рушив до дверей.

— Це вам, — Ранситер простягнув йому кілька п'ятдесятицентових монет, вишкрібівши їх зі своїх кишень. — У подяку за швидкість, з якою ви виконали роботу.

— Дякую, містере Ранситер, — відповів той, зиркнув на гроші, а тоді спохмурнів і здивовано запитав. — Що це за гроші?

Ранситер довго вглядався у п'ятдесятицентові монети. Він одразу зрозумів, що мав на увазі співрозмовник. Було очевидно, що монети не такі, якими мали би бути. «Чий це профіль? — подумки запитав він себе. — Хто зображений на всіх трьох монетах? Зовсім не та особа. Та все ж він видається знайомим. Я його знаю».

Тоді він раптом упізнав обличчя. «Цікаво, що це значить, — запитав себе Ранситер. — Такої дивовижі я ще не бачив. Для більшості речей у житті врешті-решт вдається знайти пояснення. Але... Джо Чип на п'ятдесяти центах?»

То були перші гроші з зображенням Джо Чипа, які трапилися йому на очі.

Однак моторошне передчуття підказувало йому — якщо покопирсається в кишенях і гаманці, то знайде ще.

Це був лише початок.

Глен Ранситер, впливовий власник найбільшої в галактиці корпорації запобігання телепатичному шпигунству, помирає від вибуху, влаштованого його бізнес-суперниками. Однак колишні підлеглі й далі отримують від свого шефа дивні бентежні послання, тоді як світ навколо них поступово втрачає свої звичні обриси, а сам час, здається, починає рухатися в зворотному напрямку. Що саме він намагається їм повідомити? І чи й справді Ранситер – мертвий, а вони зуміли уникнути загибелі під час того фатального вибуху? Можливо, все якраз навпаки? Один із найвідоміших фантастичних романів Філіпа К. Діка, «Убік» (1969) занурює читачів у моторошний футуристичний світ, сповнений інтриг, часових вивертів та криогенних просторів, де межа між живими та мертвими видається наддивовижу тонкою та невиразною. Чи зуміють його герої знайти вихід із цього облудного тривожного лабірину? А чи їхній час невблаганно й безповоротно спливатиме, поки не спливе до краплі? Як і у більшості найкращих своїх романів, в «Убіку» під покровом науково-фантастичного сюжету Філіп Дік зумів змалювати справжню екзистенційну людську драму, сповнену запалу, боротьби, страху, відчаю і... надії.

М В
К К
ПЕРША
УКРАЇНСЬКА
ПЛАТФОРМА
КРАУДПЛАБЛІЦИНГУ

www.komubook.com.ua

Глен Ранситер, впливовий власник найбільшої в галактиці корпорації запобігання телепатичному шпигунству, помирає від вибуху, влаштованого його бізнес-суперниками. Однак колишні підлеглі й далі отримують від свого шефа дивні бентежні послання, тоді як світ навколо них поступово втрачає свої звичні обриси, а сам час, здається, починає рухатися в зворотному напрямку. Що саме він намагається їм повідомити? І чи й справді Ранситер — мертвий, а вони

зуміли уникнути загибелі підчас того фатального вибуху? Можливо, все якраз навпаки? Один із найвідоміших фантастичних романів Філіпа К. Діка, «Убік» (1969) занурює читачів у моторошний футуристичний світ, сповнений інтриг, часових вивертів та кріогенних просторів, де межа між живими та мертвими видається навдивовижу тонкою та невиразною. Чи зуміють його герої знайти вихід із цього облудного тривожного лабіринту? А чи їхній час невблаганно й безповоротно спливатиме, поки не спливе до краплі? Як і у більшості найкращих своїх романів, в «Убіку» під покровом науково-фантастичного сюжету Філіп Дік зумів змалювати справжню екзистенційну людську драму, сповнену запалу, боротьби, страху, відчаю і... надії.

Примітки

1

Caveat emptor (лат.) — Нехай покупець буде пильним. Застереження, яке традиційно використовують у договорах купівлі-продажу. Тут і далі примітки редактора.

2

Джейн Доу (англ. *Jane Doe*) або Джон Доу (англ. *John Doe*) — імена, які в США традиційно використовують в судовому процесі на позначення сторони, особа якої не встановлена або навмисне не розголошується. Також цей псевдонім може вживатися стосовно неідентифікованого тіла або у значенні «будь-хто».

3

Вільям Шекспір, «Річард III». Переклад Бориса Тена.

4

Бетельгейзе (*Alpha Orionis*) — друга за яскравістю зоря в сузір'ї Оріона, десята — в списку найяскравіших зірок на нічному небі.

5

Сукня з тісним ліфом і широкою спідницею в складку, характерна

для німецькомовних жителів альпійських регіонів.

6

Pratfall (англ.) — падіння на сідниці (клоуна); помилка; ляп, що викликає сміх.

7

Маткові різки — хвороба злаків і назва грибка, який її викликає. Передусім відомі завдяки тому, що на їхній основі було синтезовано LSD.

8

«Урочиста меса» (лат. *Missa Solemnis*) — твір Людвіга ван Бетговена, написаний у 1819-1823 роках і вперше виконаний у 1824 році; друга робота композитора в жанрі меси.

9

Агнець Божий, що береш на себе гріхи світу (лат.). Тут і далі переклад з латинської Ростислава Паранька.

10

Артуро Тосканіні (італ. *Arturo Toscanini*, 1867-1957) — видатний італійський оперний диригент і віолончеліст.

11

«Травіата» (італ. *La traviata*) — опера Джузеппе Верді на лібрето Франческо Марія П'яве за мотивами роману «Дама з камеліями» О. Дюма-сина. Вперше поставлена 6 березня 1853 року в театрі «Ла Феніче» у Венеції.

12

Спаси мене, Господи! (*лат.*).

13

Головний герой аболіціоністського роману Гарріет Бічер-Стоу «Хатина дядька Тома» (1852) — чорношкірий раб, якому довелося зазнати багатьох страждань.

14

Цей день, день гніву, знищить світ у попіл; свідками — Давид і Сивілла (*лат.*).

15

«Реквієм» (*італ. Messa di Requiem*) — твір Джузеппе Верді, написаний 1874 року.

16

Який буде трем, коли прийде суддя, щоб усе суворо розсудити

(лат.).

17

Сурма, пройнявши своїм дивним кличем могили царств, збере всіх перед престолом (лат.).

18

Остовпіють і смерть, і природа, коли творіння повстане, щоб відповідати на суді (лат.).

19

Сторічні яйця, також відомі як *імператорські яйця* або *тисячолітні яйця* — традиційний китайський делікатес, процес виготовлення якого полягає у консервуванні переважно качиних, значно рідше — курячих чи перепелиних яєць у суміші з глини, попелу, солі, негашеного вапна та рисових шкаралуп. Консервування триває від кількох тижнів до кількох місяців залежно від методу обробки.

20

Trolley Dodgers — буквально «ті, що ухиляються від трамваїв». Це поняття зумовило назву знаменитої американської бейсбольної команди *Brooklyn Dodgers*, яка існувала протягом 1884-1957 років. У 1957-му команда переїхала до Лос-Анджелеса й змінила назву на *Los Angeles Dodgers*, під якою існує й до сьогодні. Коли трамваї тільки з'явилися на вулицях американських міст, випадки загибелі чи каліцтва під колесами траплялися досить часто, оскільки люди ще не

звикли до швидкого транспорту, тож не роззиралися переходячи дорогу.

21

Знаменита модель холодильника, виробництво якої розпочалося в 1927 році. Холодильник був оснащений схожим на башточку компресором, що розміщувався зверху основного блоку, за це й отримав свою неформальну назву. Вироблявся компанією *General Electric*.

22

Ubiquity (англ.) — тут обігрується співзвучність цього слова з назвою магічного спрею «Убік», яку, на жаль, складно зберегти в перекладі.

23

Victrola — популярна на початку ХХ століття марка фонографів, які виробляла американська компанія *Victor Talking Machine Company*, що була, зокрема, й однією з провідних компаній звукозапису.

24

Реймонд Стенлі Нобл (англ. *Raymond Stanley Noble*, 1903-1978) — популярний у 1930-х роках британський композитор, аранжувальник та актор. Автор музики і текстів до багатьох хітів, зокрема й пісні *Turkish Delight*. У 1934-му перебрався до Сполучених Штатів, де продовжив творчу кар'єру.

25

Певна смерть і година певна (лат.) — перефразований латинський вислів *Mors certa, hora incerta*, тобто «певна смерть, але година її непевна».

26

Наукова назва препарату, відомого як парацетамол.

27

LaSalle — американська марка автомобілів представницького класу. Випускалася компанією *General Motors* з 1927 по 1940 рік.

28

Дженні (англ. *Jenny*, офіційна назва *Curtiss JN-4*) — американський біплан. Початково розроблений як тренувальний літак для пілотів американської армії. Після Першої світової війни широко застосовувався в цивільній авіації.

29

Buffalo nickel (дослівно «бізоновий п'ятицентовик») — монета, що випускалася монетним двором США з 1913 по 1938 рік.

30

Willys-Knight — американська марка автомобілів. Випускалася

компанією *Willys-Overland* з 1914 по 1933 рік у Толідо, штат Огайо.

31

Sen-Sen — засіб для свіжості подиху, створений наприкінці XIX ст., популярний у 1930-50-х роках XX ст.

32

Shriners International або *The Shriners* — парамасонська спільнота, заснована у 1870 році. Наразі вона нараховує близько 350 000 послідовників на Американському континенті, в Європі, Азії та Австралії. Має орієнталістську спрямованість, однак не пов'язана з ісламськими практиками. До переважної більшості підрозділів організації можуть вступати лише чоловіки.

33

China Clipper (офіційна назва *Martin M-130*) — літак із чотирма двигунами, розроблений у 1935 році для авіакомпанії *Pan American Airways*. Такі літаки використовувались для перших комерційних транстихоокеанських польотів, зокрема для поштового сполучення між Сан-Франциско та Манілою. Перший політ було здійснено у листопаді 1935 року.

34

Сульфаніламідні препарати — перші хіміотерапевтичні протибактеріальні засоби широкого спектру дії.

35

Чарльз Ліндберг (англ. *Charles Lindbergh*; 1902-1974) — знаменитий американський льотчик, письменник і суспільний активіст. У 1927 році здійснив перший політ через Атлантичний Океан з Нью-Йорка до Парижа без проміжної посадки. Був противником військової участі США у Другій світовій війні, дотримувався расистських та пронацистських поглядів.

36

Біблійний пояс (англ. *Bible Belt*) — регіон на південному сході США з дуже сильним впливом консервативної протестантської релігії.

37

Project Gemini (дослівно «*Проект Близнюки*») — друга космічна програма NASA. Тривала з 1961-го по 1966-й рік. У рамках програми були здійснені перші виходи американських астронавтів за межі космічних апаратів у відкритому космосі.

38

Project Apollo — третя космічна програма NASA. Тривала з 1961-го по 1972-й рік. У рамках програми був здійснений перший політ людини на Місяць.

39

The Two Black Crows (дослівно «*Дві чорні ворони*») — комедійний дует, популярний у 1920-х та 1930-х роках. Виступи дуету

транслявалися також на радіо і поширювалися на платівках.

40

Джо Пеннер (англ. *Joe Penner*, 1904-1941) — популярний у 1930-х американський комік. «Мерт та Мардж» (англ. *Mert and Marge*) — популярний дует, що виступав у жанрі водевілю.

41

Пиловий казан (англ. *Dust Bowl*) — період сильних пилових бур у 1930-х роках, які завдали сильної шкоди екології та сільському господарству й спричинили значні соціальні проблеми.

42

Вільям Дженнінгс. Браян (англ. *William Jennings Bryan*; 1869-1925) — американський юрист та політик-демократ. Державний секретар США за президентства Вудро Вілсона (1913-1915) — Член Палати представників США від штату Небраска.

43

Судовий процес, що проходив у 1925-1926 роках у штаті Теннессі над шкільним учителем Джоном Томасом Скоупсом, якого звинуватили у порушенні антидарвіністського «закону Батлера», тобто запереченні біблійної версії виникнення людини. Вільям Дженнінгс Браян виступав на стороні обвинувачення.

44

Pierce-Arrow — американська марка автомобілів, заснована 1901 року. Проіснувала до 1938 року.

45

Ніхай (англ. *Nehi*) — популярний у 1920-х роках безалкогольний напій, аналог кока-коли. Виробництво розпочалося у 1924 році.

46

Тропізм (від грец. τροπος — «поворот», «напрямок») — спрямування росту або руху організму чи клітини у відповідь на дію зовнішнього подразника.

47

Тобто «стережися», «не дозволяй нікому себе обдурити». Цей вислів походить із періоду Великої депресії, коли шахраї часто використовували замість грошей схожі на монети дерев'яні жетони, що насправді були сувенірами.

48

Капсула з медикаментами, яка розчиняється поступово, вивільняючи необхідну дозу ліків упродовж певного часу.

49

L.S.M.F.T. (англ. *Lucky Strike Means Fine Tobacco*, букв. «*Lucky Strike* означає хороший тютюн») — рекламний слоган, який з'явився на пачці у 1945 році.

Graham-Paige (Грем-Пейдж, з 1930 року — просто *Graham*) — американський автовиробник, що випускав автомобілі з 1927 по 1940 рік.